

Barcelona Solidària

*15 anys de cooperació
internacional*
*15 años de cooperación
internacional*

Barcelona Solidària

15 anys de cooperació internacional 15 años de cooperación internacional

Ajuntament de Barcelona

Cooperació Internacional,
Solidaritat i Pau

Edita: Ajuntament de Barcelona

Coordinació del projecte:
Ramon Sanahuja i Anna Dionís

Idea original i realització editorial:
Ara Llibres, s.c.c.l.
www.arallibres.cat

Redacció: Xavier Muniesa

Disseny i maquetació: Natalia Margarit

Fotografies: Les fotografies que il·lustren aquest llibre han estat cedides pels voluntaris de Barcelona Solidària i les diferents ONG a què es fa referència, excepte les que provenen de l'agència Shutterstock, de l'Empresa Metropolitana Quito Turismo i dels fotògrafs Xavier Rius Sant, Jorge Martín, Alberto Arce, Gervasio Sánchez i Chandi Tayeb. La fotografia de la pàgina 176 és de la Mònica Bernabé.

Agraïments: A totes les persones que treballen a la direcció de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau i que han col·laborat aportant les seves experiències en aquest projecte: Alonso Barranco, Sílvia Cavestany, Jordi Cortés, Esther Gil, Sebastià Mayol, Gloria Marçet, Carme Martínez, Olga Penya, Pilar Riesco, Judith Rifà, Míriam Torrents, Albert Sanoguera, Joaquim Cuxart i Asha Miró. I a tots els treballadors i treballadores dels serveis municipals de Barcelona i d'altres entitats, que al llarg dels anys han treballat en els projectes de cooperació internacional.

Impressió:
Direcció d'Imatge
i Serveis Editorials Municipals
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 - Barcelona
tel. 93 402 31 31
www.bcn.cat/publicacions

ISBN:
D.L.:
Imprès en paper ecològic

Edita: Ajuntament de Barcelona

Coordinación del proyecto:
Ramon Sanahuja y Anna Dionís

Idea original y realización editorial:
Ara Llibres, s.c.c.l.
www.arallibres.cat

Redacción: Xavier Muniesa

Diseño y maquetación: Natalia Margarit

Fotografías: Las fotografías que ilustran este libro han sido cedidas por los voluntarios de Barcelona Solidaria y las diferentes ONG a las que se hace referencia, excepto las que provienen de la agencia Shutterstock, de la Empresa Metropolitana Quito Turismo y de los fotógrafos Xavier Rius Sant, Jorge Martín, Alberto Arce, Gervasio Sánchez y Chandi Tayeb. La fotografía de la página 176 es de Mònica Bernabé.

Agradecimientos: A todas las personas que trabajan la dirección de Cooperación Internacional, Solidaridad y Pau y que han colaborado aportando sus experiencias en este proyecto: Alonso Barranco, Sílvia Cavestany, Jordi Cortés, Esther Gil, Sebastià Mayol, Gloria Marçet, Carme Martínez, Olga Penya, Pilar Riesco, Judith Rifà, Míriam Torrents, Albert Sanoguera, Joaquim Cuxart y Asha Miró. Y a todos los trabajadores y trabajadoras de los servicios municipales de Barcelona y de otras entidades, que a lo largo de los años han trabajado en los proyectos de cooperación internacional.

Impresión:
Dirección d'Imatge
i Serveis Editorials Municipals
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 - Barcelona
tel. 93 402 31 31
www.bcn.cat/publicacions

ISBN:
D.L.:
Impreso en papel ecológico

Índex Índice

<p>7 Pròlegs / Prólogos</p> <p>7 Jordi Hereu</p> <p>10 Manel Vila</p> <p>13 Carles Bosch</p> <p>15 Bru Rovira</p> <p>16 Gervasio Sánchez</p> <p>17 Tica Font</p> <p>19 El llarg viatge de la solidaritat
El largo viaje de la solidaridad</p> <p>26 Barcelona amb les ciutats
Barcelona con las ciudades</p> <p>28 Sarajevo (Bòsnia i Herzegovina /
Bosnia-Herzegovina)</p> <p>44 Gaza (Palestina)</p> <p>56 Maputo (Moçambic / Mozambique)</p> <p>64 Alger / Argel (Algèria / Argelia)</p> <p>72 L'Havana / La Habana (Cuba)</p> <p>84 San Salvador-Santa Tecla
(El Salvador)</p> <p>94 Quito (Equador / Ecuador)</p> <p>102 Medellín (Colòmbia / Colombia)</p> <p>110 Tirana (Albània / Albania)</p> <p>118 Puebla (Mèxic / México)</p> <p>126 Nablus / Naplusa
(Palestina)</p> <p>134 Fes / Fez (Marroc / Marruecos)</p> | <p>142 Jdeideh, Ghobayré i Al Fayhaa
(el Líban / Líbano)</p> <p>150 Pristina / Pristina (Kosovo)</p> <p>160 Montevideo
(Uruguai / Uruguay)</p> <p>168 Barcelona amb les persones
Barcelona con las personas</p> <p>170 Drets humans
Derechos humanos</p> <p>178 Dones
Mujeres</p> <p>186 Educació
Educación</p> <p>194 Desminatge / Bombes de dispersió
Desminado / Bombas de dispersión</p> <p>202 Comerç just / Comercio justo</p> <p>210 Emergències
Emergencias</p> <p>218 Sobirania alimentària
Soberanía alimentaria</p> <p>226 Pau i no-violència
Paz y no-violencia</p> <p>234 Participació
Participación</p> <p>240 Barcelona amb les entitats
Barcelona con las entidades</p> |
|--|---|

Pròlegs Prólogos

Jordi Hereu

S'han complert els 15 anys del programa Barcelona Solidària. El que va començar com una acció de cooperació entre dues ciutats, Barcelona i Sarajevo, arran de la guerra dels Balcans i de la resposta a la reivindicació d'una gran part de la societat de destinar el 0,7 % del PIB dels països desenvolupats a països amb més necessitats, ha anat creixent i ha creat un teixit solidari que ens uneix íntimament amb moltes ciutats del món.

Les accions de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de cooperació internacional són la resposta al consens entre els diferents actors de la ciutat implicats en el desenvolupament, la solidaritat i la pau. Treballem conjuntament per fer front a les necessitats dels ciutadans més vulnerables, establint processos i programes per a l'eradicació de la pobresa, la cohesió social, el desenvolupament humà sostenible, la lluita contra les desigualtats i la injustícia, la igualtat de gènere i l'educació per a una ciutadania compromesa i activa, programes on la societat civil té un paper protagonista.

Al llarg dels anys, Barcelona ha treballat per desenvolupar un model de cooperació que permeti donar una resposta eficaç a les necessitats dels projectes en què participa. Aquest model combina l'experiència en la gestió municipal amb l'experiència de professionals de la cooperació, de la ciutat o de la resta del món, alhora que ha donat suport a les iniciatives de la societat civil en les seves accions, i es fonamenta en quatre línies bàsiques d'actuació: cooperació directa, Barcelona Solidària, emergències i ajut humanitari i promoció de la solidaritat.

Barcelona ha creat un estil propi d'entendre i fer la cooperació directa basat en la reciprocitat, en la implicació i treball conjunt amb les ciutats on coopera, en l'intercanvi de funcionaris d'allà i d'aquí. L'Ajuntament no sols ofereix diners per a projectes sinó que potencia

El programa Barcelona Solidaria ha cumplido su decimoquinto aniversario. Lo que comenzó como una acción de cooperación entre dos ciudades, Barcelona y Sarajevo, a raíz de la guerra de los Balcanes, y como respuesta a la reivindicación de una gran parte de la sociedad de destinar el 0,7 % del PIB de los países desarrollados a países con mayores necesidades, ha ido creciendo y ha creado un tejido solidario que nos une íntimamente con muchas otras ciudades del mundo.

Las acciones del Ayuntamiento de Barcelona en materia de cooperación internacional son la respuesta al consenso entre los diferentes actores de la ciudad implicados en el desarrollo, la solidaridad y la paz. Trabajan conjuntamente para afrontar las necesidades de los ciudadanos más vulnerables, estableciendo procesos y programas para erradicar la pobreza, favorecer la cohesión social, el desarrollo humano sostenible, luchar contra las desigualdades y la injusticia, defender la igualdad de género y una educación que cree ciudadanos más comprometidos y activos... programas en los que la sociedad civil tiene un papel protagonista.

A lo largo de los años, Barcelona ha trabajado en el desarrollo de un modelo de cooperación que permita dar una respuesta eficaz a las necesidades de los proyectos en los que participa. Este modelo combina la experiencia en gestión municipal con la experiencia de profesionales del mundo de la cooperación, de la ciudad o del resto de mundo, al mismo tiempo que apoya las iniciativas de la sociedad civil en sus acciones. Dicho modelo se basa en cuatro líneas fundamentales de actuación: cooperación directa, Barcelona Solidaria, emergencias y ayuda humanitaria, y promoción de la solidaridad.

Barcelona ha creado un estilo propio de entender y realizar la cooperación directa que se basa en la reciprocidad, la implicación y el trabajo continuo con las ciudades en las que se coopera, en el intercambio de funcionarios de aquí y de allá. El Ayuntamiento no sólo proporciona dinero para proyec-

l'acompanyament, la coresponsabilitat, un treball en el qual s'impliquen dones i homes funcionaris de l'Ajuntament en diferents àmbits.

Lluny d'una política assistencialista, Barcelona fa una aposta clara de suport al municipalisme, a la pràctica de la democràcia local i de foment de les capacitats institucionals i de la participació ciutadana. I per això cal, sens dubte, implicar els governs locals en tots els plans nacionals de cooperació com a contraparts imprescindibles. La bona governança i la descentralització són elements claus per garantir l'eficiència que desitgem.

El nostre treball va orientat a contribuir a la consecució dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Nacions Unides o, si més no, a reduir les grans deficiències que pateixen un gran nombre de persones al món en àmbits com l'accés als serveis bàsics, el desenvolupament sostenible i equitatiu, l'accés a l'educació o la possibilitat de viure una vida digna i en llibertat.

A partir de la cooperació directa municipal i del finançament a les iniciatives de les ONG a través del programa Barcelona Solidària, que ara compleix 15 anys, la ciutat ha demostrat que està disposada a exercir les responsabilitats envers els ciutadans més desfavorits. Tanmateix, no podem actuar de forma plenament efectiva si no reforcem les estratègies i els plans conjunts amb tots els actors implicats en el desenvolupament i per això cal un compromís dels governs locals, nacionals i organismes multilaterals, així com uns mecanismes de finançament que permetin a les ciutats tenir accés a fons per executar programes i projectes de cooperació.

Les estratègies i prioritats d'àmbit local s'han de veure reflectides en els plans nacionals i multilaterals. És en aquest sentit que l'Ajuntament de Barcelona se sent identificat amb el sistema que representen, sobretot, les Nacions Unides a

tos, sino que potencia el acompañamiento, la corresponsabilidad, un trabajo en el que se implican mujeres y hombres funcionarios del Ayuntamiento en diferentes ámbitos.

Lejos de una política asistencialista, Barcelona hace una apuesta clara de apoyo al municipalismo, a la práctica de la democracia local y del fomento de las capacidades institucionales y de la participación humana. Por ello, es necesario, sin ninguna duda, implicar a los gobiernos locales en todos los Planes Nacionales de cooperación, como contrapartes imprescindibles. El buen gobierno y la descentralización son elementos clave para garantizar la eficiencia que deseamos.

Nuestro trabajo está orientado a contribuir a la consecución de los Objetivos de Desarrollo del Milenio de las Naciones Unidas o, por lo menos, a reducir las grandes deficiencias que sufre un gran número de personas en el mundo en ámbitos como el acceso a los servicios básicos, el desarrollo sostenible y equitativo, el acceso a la educación o la posibilidad de vivir una vida digna y en libertad.

A partir de la cooperación directa municipal y de la financiación de las iniciativas de las ONG a través del programa Barcelona Solidaria, que cumple 15 años, la ciudad ha demostrado que está dispuesta a ejercer responsabilidades hacia los ciudadanos más desfavorecidos. No obstante, no podemos actuar de forma plenamente efectiva si no reforzamos las estrategias y los planes conjuntos con todos los actores implicados en el desarrollo, y para ello, se necesita un compromiso de los gobiernos locales y nacionales y de organismos multilaterales, así como mecanismos de financiación que permitan a las ciudades tener acceso a fondos para ejecutar programas y proyectos de cooperación.

Las estrategias y prioridades de ámbito local deben verse reflejadas en los planes nacionales y multilaterales. En este sentido, el Ayuntamiento se siente identificado con el sistema que representan, sobre todo, las Naciones Unidas a nivel

escala global, l'organització de Ciutats i Goberns Locals Units (CGLU) en l'àmbit local i les agències estatals de cooperació exterior.

En un moment de crisi global, Barcelona reafirma, a través del Pla Director de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau 2009-2012, el seu compromís d'augmentar els fons destinats a la cooperació internacional per al desenvolupament fins a assolir el 0,7 % del pressupost de l'Ajuntament el 2012.

La voluntat política de continuar treballant i reforçant la cooperació al desenvolupament que realitza l'Ajuntament, no només es fa palesa en l'augment progressiu del pressupost, sinó que implica la millora i coordinació constant de les eines marc per dur a terme una cooperació de qualitat que assoleix els objectius i impactes desitjats.

Barcelona és una ciutat de pau, de diàleg, i té una vocació mediterrània i universal. El fet que 43 països membres de la Unió Europea i de la ribera de la Mediterrània ens hagin escollit com a ciutat seu de la Unió pel Mediterrani és un reconeixement a la tasca que la ciutat ha fet al llarg dels darrers anys i a una voluntat de futur, a un compromís de la nostra ciutat en favor del progrés i la concertació en una àrea del món que ha patit i pateix conflictes molt complexos.

Des de la ribera de la mar Mediterrània defendem el paper que les ciutats tenim en l'escenari global. La pau, el desenvolupament i la reducció de la pobresa són desafiaments compartits que exigeixen el compromís de tots nosaltres: dels governs locals i nacionals, i de les organitzacions internacionals. *

Jordi Hereu
Alcalde de Barcelona

global, la organización de Ciudades y Gobiernos Locales Unidos (CGLU) a nivel local, y las agencias estatales de cooperación exterior.

En un momento de crisis global, Barcelona reafirma, mediante el Plan Director de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz 2009-2012, su compromiso de aumentar los fondos destinados a la cooperación internacional para el desarrollo hasta llegar al 0,7 % del presupuesto del Ayuntamiento para 2012.

La voluntad política de continuar trabajando y reforzando la cooperación al desarrollo que realiza el Ayuntamiento no solo se hace evidente en el aumento progresivo del presupuesto, sino que implica la mejora y la coordinación constante de las herramientas para llevar a cabo una cooperación de calidad que consiga los objetivos e impactos deseados.

Barcelona es una ciudad de paz, de diálogo, y tiene vocación mediterránea y universal. El hecho de que 43 países de la Unión Europea y de la ribera del Mediterráneo nos hayan escogido como la ciudad sede de la Unión por el Mediterráneo es un reconocimiento a la labor que la ciudad ha realizado a lo largo de los últimos años y a una voluntad de futuro, a un compromiso de nuestra ciudad en favor del progreso y el concierto en un área del mundo que ha sufrido y sufre conflictos muy complejos.

Desde la orilla del mar Mediterráneo defendemos el papel que las ciudades jugamos en el escenario global. La paz, el desarrollo y la reducción de la pobreza son desafíos compartidos que exigen el compromiso de todos nosotros: de los gobiernos locales y nacionales, y de las organizaciones internacionales. *

Jordi Hereu
Alcalde de Barcelona

Qualsevol que hagi treballat en el món de la cooperació internacional podrà dir-vos que d'aquesta experiència s'aprèn molt més del que un es pensa. Amb els anys, es coneixen el que en podríem dir "trucs de l'ofici", és a dir, la manera com s'han de fer les coses o, dit d'una altra forma, quines són les bones pràctiques i quines no. Però, a més, amb cada projecte en què un s'involucra, es fa un aprenentatge personal i humà que difícilment s'aconsegueix en cap altra feina. Aquesta és una de les característiques del món de la cooperació: un pot anar ben lluny de casa seva pensant que hi va per ensenyar o per ajudar algú però no sempre s'adona que, en realitat, fa un viatge per aprendre i que cada projecte, cada nova experiència, el canvia una mica més. Això els ha passat a cadascun dels tècnics de cooperació del departament i també als cooperants de les moltes ONG a les quals el programa Barcelona Solidària ha ajudat durant tot aquest temps a tirar endavant els seus projectes.

La mateixa experiència l'han viscuda els arquitectes, informàtics o documentalistes de l'Ajuntament de Barcelona a qui la Direcció de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau ha demanat ajuda en tantes ocasions. Ells s'han involucrat, no només en un projecte concret de cooperació amb una o altra ciutat, sinó en tot un model de fer cooperació gairebé únic al món. Perquè la nostra feina (i possiblement és així com ha de ser), de vegades és molt poc visible a la mateixa Barcelona, però es fa molt evident i és extraordinàriament valorada a moltes altres ciutats del món.

Potser molts barcelonins no saben que la seva ciutat ha creat un model solidari propi, un model que ha begut de l'experiència de la guerra a Sarajevo. Durant aquells dies tan durs, una Barcelona absolutament commocionada pel que veia a la televisió i llegia als diaris es va convertir en un gegantí organisme de cooperació i va unir el seu destí al de la capital bòsnia fins al punt de considerar-la un districte més de la pròpia ciutat.

D'aquella experiència va néixer un model de cooperació de ciutat a ciutat en què cada departament i cada funcionari de l'Ajuntament de Barcelona és susceptible de convertir-se, en un cert moment, en un cooperant que aporta els seus coneixements en un projecte al Magrib, a l'Àfrica o a Amèrica del Sud i, de pas, s'enriqueix amb

Cualquier persona que haya trabajado en el mundo de la cooperación internacional puede afirmar que de esta experiencia uno aprende mucho más de lo que cree. Con los años, conocemos lo que podríamos llamar "trucos del oficio", es decir, la manera en la que deben hacerse las cosas o, dicho de otro modo, cuáles son las buenas prácticas y cuáles no. Pero, además, con cada proyecto en el que uno se involucra, se realiza un aprendizaje personal y humano que difícilmente se consigue en ningún otro trabajo. Ésta es una de las características del mundo de la cooperación: uno puede irse bien lejos de su casa pensando que va allí a enseñar o a ayudar a alguien, pero no siempre se da cuenta de que, en realidad, realiza un viaje para aprender y que cada proyecto, cada nueva experiencia, le cambia un poco más. Esto nos ha pasado a todos los técnicos de cooperación del departamento y también a los cooperantes de las muchas ONG a las que el programa Barcelona Solidaria ha ayudado durante todo este tiempo a sacar adelante sus proyectos.

Los arquitectos, informáticos o documentalistas del Ayuntamiento de Barcelona a los que la Dirección de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz ha pedido ayuda en tantas ocasiones han vivido esta misma experiencia. Se han involucrado, no sólo en un proyecto concreto de cooperación con una u otra ciudad, sino en todo un modelo de cooperación casi único en el mundo. Nuestro trabajo (y seguramente es así como debe ser), es a veces poco visible en Barcelona, pero es muy evidente y está extraordinariamente valorado en muchas otras ciudades del mundo.

Quizá muchos barceloneses no saben que su ciudad ha creado un modelo solidario propio, un modelo que ha bebido de la experiencia de la guerra en Sarajevo. Durante aquellos días tan duros, una Barcelona absolutamente conmocionada por lo que veía en la televisión y leía en los periódicos se convirtió en un organismo de cooperación gigante y unió su destino a la capital bosnia hasta llegar incluso a considerarla un distrito más de la ciudad.

De aquella experiencia nació un modelo de cooperación de ciudad a ciudad en el que cada departamento y cada funcionario del Ayuntamiento de Barcelona es susceptible de convertirse, en un momento determinado, en un cooperante que aporta sus conocimientos a un proyecto en Magrib, en África o en Sudamérica, y que a la vez se enriquece con una nueva experiencia que le hace

una nova experiència que li fa veure la seva feina amb uns altres ulls. Aquest fet i l'aposta continuada en el temps per determinades ciutats han definit el model barceloní de cooperació internacional, un model que té poc a veure amb la simple aportació de fons per a un projecte concret i molt amb un acompañament constant, amb l'aportació de capital humà i amb una clara voluntat de compartir coneixements i experiències.

A Sarajevo, a Gaza, a l'Havana i a tantes altres ciutats del món, aquest model de cooperació ha aconseguit fer créixer el prestigi de Barcelona gràcies a una manera de fer que posa tant l'accent en el respecte a la idiosincràsia local com en el foment de valors com la democràcia local, la transparència, l'equitat entre homes i dones o la sostenibilitat. I és que tots els projectes de cooperació que impulsa l'Ajuntament tenen en compte aquests i d'altres principis que fixa el Pla Director de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau, l'instrument que defineix les línies de la cooperació internacional de l'Ajuntament de Barcelona i que ha estat redactat amb les moltes organitzacions barcelonines que treballen en la matèria.

I és que, si el 1994 va ser l'actitud dels mateixos ciutadans la que va determinar que l'Ajuntament endegués aquest viatge solidari, no resulta gens estrany que, avui, mitjançant els pertinents mecanismes de participació, siguin també els mateixos barcelonins els qui marquin la ruta en aquest viatge, un viatge que no només no s'ha acabat sinó que avui, com cada dia, acaba de començar de nou. *

Manel Vila

Comisionat de l'Alcaldia
de Cooperació, Solidaritat i Pau

ver su trabajo con otros ojos. Este hecho, y la apuesta continuada en el tiempo por determinadas ciudades, han definido el modelo barcelonés de cooperación internacional, un modelo que tiene poco que ver con la simple aportación de fondos para un proyecto concreto y mucho con un acompañamiento constante, con la aportación de capital humano y con una clara voluntad de compartir conocimientos y experiencias.

En Sarajevo, en Gaza, en La Habana y en tantas otras ciudades del mundo, este modelo de cooperación ha hecho crecer el prestigio de Barcelona gracias a que su forma de actuar se centra tanto en el respeto a la idiosincrasia local como en el fomento de valores como la democracia local, la transparencia, la equidad entre hombres y mujeres o la sostenibilidad. Y es que todos los proyectos de cooperación que impulsa el Ayuntamiento tienen en cuenta estos y otros principios que fija el Plan Director de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz, instrumento que define las líneas de cooperación del Ayuntamiento de Barcelona y que se redactó con muchas de las organizaciones barcelonesas que trabajan en la materia.

Y es que, si en 1994 la actitud de los propios ciudadanos determinó que el Ayuntamiento emprendiese este viaje solidario, no es extraño que, actualmente, a través de los mecanismos de participación pertinentes, sean también los propios barceloneses quienes marquen la ruta de este viaje, un viaje que no sólo no se ha acabado sino que hoy, como cada día, acaba de empezar de nuevo. *

Manel Vila

Comisionado de Cooperación
Internacional, Solidaridad y Paz

Després del terratrèmol que va sacsejar Haití el 2010, Barcelona va enviar ajuda humanitària. A la fotografia, caixes amb el material mèdic i els equipaments que van arribar a l'illa.

Después del terremoto que sacudió a Haití el 2010, Barcelona envió ayuda humanitaria. En la fotografía, cajas con material médico y equipamiento que se enviaron a la isla.

Imaginem que el món és una piragua feta d'un material –per exemple, el cautxú– que les fletxes i les bales travessen amb facilitat, l'aire s'escapa per les ferides que s'obren amb cada impacte dels projectils i, definitivament, la piragua (que cada cop s'assembla més a un formatge gruyère) s'enfonsa.

Així és el món.

I com que és així, hem de buscar-hi un remei.

Què és un remei? Un remei és una mesura d'urgència, un torniquet, un arranjament. El remei mai no és la solució, però benvinguts siguin els remeis.

La solidaritat d'alguns és un remei. La solidaritat de tots, l'absoluta i universal –quina utopia–, és la solució; o una de les solucions, i es diferencia de les altres –que són alienes, polítiques, tecnòcrates, científicas o divines– perquè és competència de tots com a individus responsables: la solidaritat depèn només de nosaltres, està a les nostres mans (compte, he dit 'mans': mans rudimentàries, mans mai suficients, mans belles i responsables com les que després recuperaré per completar l'exemple de la piragua).

Václav Havel, el dramaturg txec que va encapçalar la revolta contra el totalitarisme estalinista a mitjans dels seixanta, va escriure una carta des de la presó dirigida a la seva esposa Olga. Václav Havel, que estava a la presó per no callar davant de la injustícia –la piragua s'enfonava mentre la majoria dels txecs callava–, va utilitzar aquestes paraules precioses a propòsit de la responsabilitat individual: *Què significa 'responsabilitat' en aquest sentit extrem? Diuen que és l'obligació de comportar-se de la manera com hauria de fer-ho tothom, la responsabilitat de l'home envers el món i davant del món com si a mi m'haguessin de jutjar pels seus resultats.*

A les pàgines que componen aquest llibre reconeixeu diversos exemples de solidaritat: són grans o petits actes de responsabilitat enorme, remeis individuals (tot i que col·lectivitzats per l'Ajuntament de Barcelona) que supleixen les solucions absents i tornen somriures, aixequen edificis, tapen forats –orificis a la piragua–, consoliden il·lusions o encoratgen les veus que prediquen al desert. Conec alguns dels personatges que es mencionen, reconeix alguns dels paisatges: són quinze exemples, quinze pedaços bonics, quinze oasis on

Imaginemos que el mundo es una piragua hecha de un material –por ejemplo, caucho– que las flechas y las balas atraviesan con facilidad; el aire se escapa por las heridas que se abren a cada impacto de los proyectiles y, definitivamente, la piragua (que cada vez se parece más a un queso gruyer) se hunde.

Así es el mundo.

Y puesto que es así, tenemos que buscarle remedio.

¿Qué es un remedio? Un remedio es una medida de urgencia, un torniquete, un apoyo. Nunca el remedio es la solución, pero bienvenidos sean los remedios.

La solidaridad de algunos es un remedio. La solidaridad de todos, la absoluta y universal –vaya utopía– es la solución; o una de ellas, y se diferencia de las otras soluciones –que son ajenas, políticas, tecnócratas, científicas o divinas– porque nos compete a todos en tanto que individuos responsables. La solidaridad depende sólo de nosotros, está en nuestras manos. Ojo, he dicho manos: manos rudimentarias, nerviosas, imaginativas, solitarias o colectivas, manos que nunca son suficientes, manos bellas y responsables como las que luego recuperaré para completar el ejemplo de la piragua.

Václav Havel, el dramaturgo checo que encabezó la revuelta contra el totalitarismo estalinista a mediados de la década de 1970, escribió una carta desde la prisión dirigida a su esposa Olga. Václav Havel, que estaba en la cárcel por no callar frente a la injusticia –la piragua se hundía mientras la mayoría de los checos callaba–, utilizó estas palabras preciosas a propósito de la responsabilidad individual: «¿Qué significa responsabilidad en ese sentido extremo? Dicen que es la obligación de comportarse de la manera como tendría que hacerlo todo el mundo, la responsabilidad del hombre hacia el mundo y ante el mundo como si a mí debieran juzgarme por sus resultados.»

En las páginas que componen este libro ustedes van a reconocer diversos ejemplos de solidaridad: son grandes o pequeños actos de responsabilidad enorme, remedios individuales (aunque colectivizados por el Ayuntamiento de Barcelona) que suplen las soluciones ausentes y devuelven sonrisas, levantan edificios, tapan agujeros –orificios en la piragua–, consolidan ilusiones o alientan a las voces que predicen en el desierto. Conozco a algunos de los personajes que se mencionan y reconozco algunos de los paisajes. Son 15 ejemplos, 15

l'Ajuntament de Barcelona juga al bonic joc de multiplicar els pans i els peixos més enllà de les seves fronteres (aquest és l'avantatge de les ciutats: que no tenen exèrcit ni fronteres, només persones i idees).

Amb 9 milions d'euros de pressupost anual per a la solidaritat –que cap partit polític del consistori barceloní ha discutit, i que serà de 15 milions l'any 2012–, el joc està assegurat per als propers anys i, vinguin d'on vinguin els governants, trobaran que la ciutat i l'Ajuntament ja estan compromesos perquè aquesta dinàmica tan sana –aquella Barcelona Solidària que va néixer fa quinze anys– no s'aturi en el futur.

El 1997, quan la incipient Barcelona Solidària transitava a cop d'il·lusió per la jungla dels Balcans, l'Ajuntament de Barcelona va invitar el grup teatral El Tricicle perquè actués a Sarajevo (una idea maca, la de procurar els primers somriures després de gairebé quatre anys de guerra). En un dels números més aplaudits del trio còmic, els tres actors veuen com la seva piragua de cautxú és atacada per centenars de fletxes; a cada impacte, un orifici. I les fletxes no s'aturen mentre els tres actors intenten mantenir l'embarcació sobre l'aigua: són sis mans, trenta dits, i després un altre i el de més enllà, i només s'ha de multiplicar l'esforç, saltar d'un orifici a un altre –perquè ja en són milers– en un exercici trepidant de pianista endimoniat. Trenta dits, tres mil arranjaments, i la piragua va, la piragua resisteix...

Així sobreviu el món: feixugament apedaçat.

A l'espera de la responsabilitat dels altres (esperant aquesta solució global que mai no arriba), em sento orgullós de la responsabilitat dels meus, d'aquests meus que ens presenta aquest llibre. *

Carles Bosch

Periodista

bonitos remiendos, 15 oasis donde el Ayuntamiento de Barcelona juega al bonito juego de multiplicar los panes y los peces más allá de sus fronteras (esa es la ventaja de las ciudades: que no tienen ejército ni fronteras, sólo personas e ideas).

Con nueve millones de euros de presupuesto anual para la solidaridad –que ningún partido político del consistorio barcelonés ha discutido y que será de 15 millones en el año 2012– el juego está asegurado para los próximos años y, vengan los gobernantes que vengan, se encontrarán con que la ciudad y su ayuntamiento ya están comprometidos para que tan sana dinámica –esa Barcelona Solidaria que nació hace 15 años– no se detenga en el futuro.

En 1997, cuando la incipiente Barcelona Solidaria transitaba a golpe de ilusión por la jungla de los Balcanes, el Ayuntamiento de Barcelona invitó al grupo teatral El Tricicle a que actuara en Sarajevo (bonita idea, la de procurar las primeras risas después de casi cuatro años de guerra). En uno de los números más aplaudidos del trío cómico, los tres actores ven cómo su piragua de caucho es atacada por centenares de flechas. A cada impacto, un orificio; las flechas no cesan mientras los tres actores tratan de mantener la embarcación a flote: son seis manos, treinta dedos, cada uno de los cuales se ocupa de taponar un orificio, luego otro y el de más allá; sólo cabe multiplicar el esfuerzo, saltar de un orificio a otro –porque ya son miles– en un ejercicio trepidante de pianista endemoniado. Treinta dedos, tres mil apaños, y la piragua va, la piragua resiste...

Así sobrevive el mundo: torpemente remendado.

A la espera de la responsabilidad de los otros (esperando esa solución global que nunca llega), me siento orgulloso de la responsabilidad de los míos, de esos míos que nos presenta este libro. *

Carles Bosch

Periodista

L'any 1992 es feia difícil viure la joia dels Jocs Olímpics sense sentir al clatell el fred de Sarajevo. Aquella ciutat, que també havia estat olímpica i, com dèiem aleshores, «només es troava a una hora d'avió de Barcelona», vivia un dels setges més tenebrosos al final d'una època on l'Europa de la guerra freda havia esparracat tots els seus ressorgiments.

L'olimpisme es va viure a Barcelona –i d'aquí, l'èxit dels jocs– com un clam a la pluralitat, la diferència, la bellesa, la germanor o la feina ben feta, i així ho va expressar la ciutadania amb la seva participació entusiasta. Però de la mateixa manera que vivíem la llum, coneixíem també la tenebra: el que estava passant a Sarajevo demanava acció, solidaritat i reconeixement envers els que patien.

La tragèdia i la bonança formen el magma de la vida humana. Ens ho explica la història i ho podem veure cada dia que passa, no només en la relació entre els països, sinó també dins de les mateixes ciutats, amb els veïns, els amics, els fills o els pares. Per això l'humanisme ens ensenya que la solidaritat i la germanor són la manera més decent d'avançar junts en el nostre caminar com a éssers humans. Si quan et van bé les coses amagues la mà que ha d'ajudar els que passen per dificultats, estàs ben fotut: la teva vida no val res. Els teus èxits són fum.

Barcelona tenia l'obligació d'allargar la mà a Sarajevo i aprofitar la seva embranzida per estirar de la ciutat necessitada. L'empremta de la seva solidaritat ha quedat a Sarajevo per sempre més. I no només pels nombrosos projectes de reconstrucció, sinó, especialment, per la seva capacitat d'empatia, de projecció civil i també pel fet de continuar treballant quan es van acabar les bombes i va començar la tristor de la postguerra. Moltes vegades la solidaritat també pot ser una moda. Una moda passatgera, pur màrqueting. M'agradaria pensar que Sarajevo va ser, per a Barcelona, uns altres Jocs Olímpics, els de la solidaritat. *

Bru Rovira

Periodista i escriptor

En el año 1992 se hacía difícil vivir la alegría de los Juegos Olímpicos sin sentir en la nuca el frío de Sarajevo. Esa ciudad, que también había sido olímpica y, como decíamos entonces, «sólo estaba a una hora de avión de Barcelona», vivía uno de los sitios más tenebrosos al final de una época en la que la Europa de la guerra fría había desgarrado todos sus resurgimientos.

El olimpismo se vivió en Barcelona –y de ahí, el éxito de dichos juegos– como un clamor a la pluralidad, la diferencia, la belleza, la hermandad o el trabajo bien hecho, y así lo expresó la ciudadanía con su entusiasta participación. Pero al mismo tiempo que vivíamos la luz, conocíamos también la oscuridad: lo que estaba sucediendo en Sarajevo pedía acción, solidaridad y reconocimiento hacia los que sufrían.

La tragedia y la bonanza forman el mapa de la vida humana. Nos lo explica la historia y lo podemos observar cada día que pasa, no sólo en la relación entre países, sino también dentro de las propias ciudades, con los vecinos, los amigos, los hijos o los padres. Es por ello que el humanismo nos enseña que la solidaridad y la hermandad son la forma más decente de avanzar juntos en nuestro camino como seres humanos. Si cuando te van bien las cosas escondes la mano que debe ayudar a aquellos que pasan dificultades, estás bien jodido: tu vida no vale nada. Tus éxitos son humo.

Barcelona tenía la obligación de brindar la mano a Sarajevo y aprovechar este impulso para tirar de la ciudad necesitada. La huella de su solidaridad ha quedado en Sarajevo para siempre jamás; y no sólo por los numerosos proyectos de reconstrucción, sino, especialmente, por su capacidad de empatía, de proyección civil y también por el hecho de continuar trabajando cuando se acabaron las bombas y comenzó la tristeza de la posguerra. A menudo, la solidaridad también puede ser una moda. Una moda pasajera, mercadotecnia en estado puro. Me gustaría pensar que Sarajevo fue, para Barcelona, otros Juegos Olímpicos: los de la solidaridad. *

Bru Rovira

Periodista y escritor

Gervasio Sánchez

Barcelona i Sarajevo van viure situacions radicalment oposades l'estiu del 1992. La primera celebrava els Jocs Olímpics, mentre la segona, que havia estat capital olímpica l'hivern de 1984, es precipitava a l'abisme bèl·lic per culpa dels radicals ultranacionalistes defensors de la neteja ètnica.

Els 32 rècords mundials i els 73 olímpics van coincidir amb les setmanes més violentes de l'inici d'aquell dramàtic setge que duraria més de tres anys i mig. Dues setmanes després d'apagar-se la torxa olímpica va començar a cremar-se la biblioteca de la capital bòsnia.

Disset anys més tard, m'alegro que l'Ajuntament de Barcelona creés aleshores el Districte XI amb l'objectiu de canalitzar l'ajuda humanitària i que un parell d'anys després es formalitzés la Comissió Municipal de Cooperació Internacional. Crec que la situació desesperada que vivia Sarajevo aquells anys va tenir una gran influència en aquestes importants decisions polítiques.

També m'alegro que fossin periodistes catalans com Carles Bosch i Eric Hauck, que havien viscut i sofert aquell setge salvatge, els que es posessin al capdavant de les institucions creades a Sarajevo durant aquells anys per l'Ajuntament de Barcelona amb el suport del Consell d'Europa.

Anys abans que l'Estat espanyol nomenés un ambaixador a Sarajevo, l'oficina de l'Ajuntament de Barcelona ja exercia de facto feines diplomàtiques amb la capital bòsnia. El meu amic Eric Hauck atenia tothom amb gran amabilitat i moltes vegades ajudava a canalitzar els esforços d'organitzacions humanitàries sense experiència als Balcanes.

Aquella oficina, situada en un dels encreuaments més perillosos de la ciutat durant el setge, es va convertir en la casa de tots els catalans i espanyols que van visitar la ciutat durant els anys 1996 i 1997.

Molts joves de Sarajevo van començar a aprendre català i espanyol gràcies al suport de l'Ajuntament de Barcelona, i es van divertir en aquelles festes tan necessàries i desitjades després de la brutal guerra. No recordo cap lloc tan important a Sarajevo aquells anys com aquella oficina.

Barcelona i Sarajevo, les dues ciutats olímpiques, van quedar agermanades per sempre. *

Gervasio Sánchez, fotògraf i periodista que va cobrir el setge de Sarajevo i la guerra de Bòsnia i Herzegovina entre 1992 i 1995.

Barcelona y Sarajevo vivieron situaciones radicalmente contrapuestas en el verano de 1992. La primera celebraba sus Juegos Olímpicos, mientras la segunda, que había sido capital olímpica en el invierno de 1984, se precipitaba al abismo bélico por culpa de los radicales ultranacionalistas defensores de la limpieza étnica.

Los 32 récords mundiales y los 73 récords olímpicos coincidieron con las semanas más violentas en el inicio de aquel dramático cerco que duraría más de tres años y medio. Dos semanas después de apagarse la antorcha olímpica comenzó a arder la biblioteca de la capital bosnia.

Ahora, después de 17 años, me alegra de que el Ayuntamiento de Barcelona crease entonces el Distrito XI con el objetivo de canalizar la ayuda humanitaria y que, un par de años después, se formalizase la Comisión Municipal de Cooperación Internacional. Creo que la situación desesperada que vivía Sarajevo en aquellos años tuvo una gran influencia en estas importantes decisiones políticas.

También me alegra de que fuesen periodistas catalanes como Carles Bosch y Eric Hauck, que habían vivido y sufrido aquel salvaje asedio, quienes se pusieran al frente de las instituciones creadas en Sarajevo durante aquellos años por el Ayuntamiento de Barcelona con el apoyo del Consejo de Europa.

Años antes de que el Estado español nombrase a un embajador en Sarajevo, la oficina del Ayuntamiento de Barcelona ya ejercía, de facto, labores diplomáticas en la capital bosnia. Mi amigo Eric Hauck atendía a todo el mundo con gran amabilidad y muchas veces ayudaba a canalizar los esfuerzos de organizaciones humanitarias sin experiencia en los Balcanes.

Aquella oficina, situada en uno de los cruces más peligrosos de la ciudad durante el asedio, se convirtió en la casa de todos los catalanes y españoles que visitaron la ciudad durante los años 1996 y 1997.

Muchos jóvenes sarajevitas comenzaron a aprender catalán y español gracias al apoyo del Ayuntamiento de Barcelona y se divirtieron en aquellas fiestas tan necesarias y deseadas después de la brutal guerra. No recuerdo ningún lugar en aquellos años tan importante en Sarajevo como aquella oficina.

Barcelona y Sarajevo, las dos ciudades olímpicas, quedaron hermanadas para siempre. *

Gervasio Sánchez, fotógrafo y periodista que cubrió el cerco de Sarajevo y la guerra de Bosnia-Herzegovina entre 1992 y 1995

Tica Font

L'element central al voltant del qual gira la solidaritat són les persones que, en posar-la en pràctica, mostren el millor de si mateixes. Ara bé, els municipis, que en el fons no són sinó comunitats humanes, tenen també una immensa capacitat de ser solidaris des del rol que tenen assignat: els ajuntaments poden ajudar-se entre ells i treballar plegats per oferir, als ciutadans, millors serveis (del clavegueram al paviment d'asfalt dels carrers, passant per la recollida d'escombraries o la potabilització d'aigua) per millorar els seus plans urbanístics, per crear zones verdes o, de vegades, fins i tot, per plantar la llavor de la democràcia local. Aquest tipus de solidaritat no pot fer-lo la societat civil ni tampoc les seves organitzacions, però és una solidaritat institucional que reverteix en l'augment del benestar de les persones.

Del programa Barcelona Solidària i dels projectes de cooperació internacional que en aquests 15 anys ha desenvolupat l'Ajuntament de Barcelona, voldria destacar-ne un: la creació del Barcelona Gaza Peace Park, que durant la seva curta vida ha estat l'únic espai d'aquestes característiques de la ciutat de Gaza. En una urbs densa, on uns construeixen i uns altres enderroquen, en una ciutat amb tan pocs equipaments públics, aquest espai arbrat, enjardinat i moblat es va convertir, ràpidament, en l'autèntic pulmó social de la ciutat. I és que les persones també necessitem espais de trobada, espais on els nens puguin jugar, on les dones passegin i s'asseguin fent rotllana, on els homes xerrin o juguin a cartes, on els joves parlin o escoltin música...

El més important de la solidaritat és que cada persona, institució o empresa aporti als altres les seves millors capacitats. I un ajuntament com el de Barcelona, mitjançant els projectes de cooperació directa o el programa Barcelona Solidària, ha d'ajudar altres ajuntaments apортant-los la seva experiència en allò que millor sap fer: prestar els serveis necessaris als seus ciutadans. *

Tica Font

Directora de l'Institut Català Internacional per la Pau i antiga vicepresidenta de Justícia i Pau

El elemento central en torno al que gira la solidaridad radica en las personas; son ellas quienes, al ponerla en práctica, muestran lo mejor de sí mismas. Ahora bien, los municipios, que en el fondo no son más que comunidades humanas, tienen también una inmensa capacidad de ser solidarios desde el rol que tienen asignado: los ayuntamientos pueden ayudarse entre ellos y trabajar juntos para ofrecer a los ciudadanos mejores servicios (desde el alcantarillado hasta el pavimento de asfalto de las calles, pasando por la recogida de basura o la potabilización del agua), para mejorar sus planes urbanísticos, para crear zonas verdes o, a veces, incluso para plantar la semilla de la democracia local. Este tipo de solidaridad no puede realizarla la sociedad civil ni tampoco sus organizaciones, pero es una solidaridad institucional que reverte en el aumento del bienestar de las personas.

Del programa Barcelona Solidaria y de los proyectos de cooperación internacional que en estos 15 años ha desarrollado el Ayuntamiento de Barcelona, me gustaría destacar uno: la creación del Barcelona Gaza Peace Park, que durante su corta vida ha sido el único espacio de estas características de la ciudad de Gaza. En una urbe densa, donde unos construyen y otros derriban, en una ciudad con tan pocos equipamientos públicos, este espacio arbolado, ajardinado y amueblado se convirtió, rápidamente, en el auténtico pulmón social de la ciudad. Y es que las personas también necesitan espacios de encuentro, espacios donde los niños puedan jugar, donde las mujeres paseen y se sienten en corillo, donde los hombres charlen o jueguen a las cartas, donde los jóvenes hablen o escuchen música...

Lo más importante de la solidaridad es que cada persona, institución o empresa aporte a los demás sus mejores capacidades. Y un ayuntamiento como el de Barcelona, mediante los proyectos de cooperación directa o el programa Barcelona Solidaria, debe ayudar a otros ayuntamientos ofreciéndoles su experiencia en lo que mejor sabe hacer: prestar los servicios necesarios a sus ciudadanos. *

Tica Font

Directora del Instituto Catalán Internacional para la Paz y antigua vicepresidenta de Justicia y Paz

Barcelona rep el títol de Ciutat Compromesa. L'alcalde Jordi Hereu rep la distinció de mans de Marina Navarro, presidenta de l'Oficina d'Espanya dels Objectius del Mil·lenni.

Barcelona recibe el título de Ciudad Comprometida. El alcalde Jordi Hereu recibe la distinción de manos de Marina Navarro, presidenta de la Oficina de España de los Objetivos del Milenio.

El llarg viatge de la solidaritat

El largo viaje de la solidaridad

Ja fa 15 anys, Barcelona va emprendre un viatge solidari, un viatge que encara continua i que no només ha servit per fomentar canvis positius a diferents ciutats del món, sinó que també ha transformat Barcelona en una ciutat diferent, segurament millor; una ciutat que avui és, per a molts, tot un referent. La història d'aquest viatge comença a Sarajevo, una ciutat que, d'alguna manera, ens va canviar la vida. La gegantina mobilització ciutadana que va provocar el setge a la capital bosniana a principis dels anys noranta va demostrar, clarament, la vocació solidària de Barcelona i va posar els pilars d'una política de solidaritat que, amb la seva actitud, els mateixos ciutadans reclamaven a crits; una política que passa tant per la cooperació de ciutat a ciutat com pel suport a les ONG barcelonines que desenvolupen projectes arreu del món.

L'extraordinària mobilització dels barcelonins a favor de Sarajevo va ser un primer indicador del sentir de la ciutat, però n'hi va haver més. L'any 1994 va ser un any especial per a les organitzacions que treballaven en el camp de la solidaritat. La guerra seguia viva als Balcanes, arribaven notícies del terrible genocidi a Ruanda i molts començaven a preguntar-se per què els estats semblaven paralitzats davant d'aquelles injustícies flagrants. En aquell context, es va desfermar una campanya que reclamava que es dediqués el 0,7 % del producte interior brut a l'ajuda al desenvolupament. Tanmateix, ja feia mesos que l'Ajuntament de Barcelona havia pres una mesura poc habitual: el 7 de març de 1994 un decret d'alcaldia havia establert que es dediqués el 0,7 % de la despesa corrent, recollida als capítols dos i quatre del pressupost, a la cooperació internacional i a l'ajut humanitari. Acabava de néixer el programa Barcelona Solidària.

Josep Ignasi Urenda va ser qui va tenir cura d'aquella criatura durant els primers anys de la seva vida. L'any

Hace 15 años, Barcelona emprendió un viaje solidario, un viaje que todavía continúa y que no sólo ha servido para fomentar cambios positivos en diferentes ciudades del mundo, sino que también ha transformado Barcelona en una ciudad diferente, seguramente mejor; una ciudad que hoy es, para muchos, todo un referente. La historia de este viaje comienza en Sarajevo, una ciudad que, de algún modo, nos cambió la vida. La enorme movilización ciudadana que provocó el sitio a la capital bosnia a principios de la década de 1990 demostró, claramente, la vocación solidaria de Barcelona y asentó los cimientos de una política de solidaridad que, con su actitud, los propios ciudadanos reclamaban a gritos; una política que pasa tanto por la cooperación de ciudad a ciudad como por el apoyo de las ONG barcelonesas que desarrollan proyectos en todo el mundo.

La extraordinaria movilización de los barceloneses en favor de Sarajevo constituyó un primer indicador del lamento de la ciudad, pero hubo más. El año 1994 fue un año especial para las organizaciones que trabajaban en el campo de la solidaridad. La guerra continuaba viva en los Balcanes, llegaban noticias del terrible genocidio en Ruanda y muchos comenzaban a preguntarse por qué los estados parecían paralizados frente a aquellas flagrantes injusticias. En ese contexto, se desató una campaña que reclamaba que se dedicase el 0,7 % del Producto Interior Bruto a la ayuda al desarrollo. Asimismo, hacía ya meses que el Ayuntamiento de Barcelona había adoptado una medida poco habitual: el 7 de marzo de 1994 un decreto de la alcaldía establecía que se dedicase el 0,7 % de los gastos corrientes, recogidos en los capítulos dos y cuatro del presupuesto, a la cooperación internacional y a la ayuda humanitaria. Acababa de nacer el programa Barcelona Solidaria.

Josep Ignasi Urenda fue la persona que se ocupó de aquella criatura durante sus primeros años de vida. En el

1991 havia estat nomenat comissionat de l'alcaldia pels Drets Civils, després d'haver estat regidor de l'Ajuntament i governador civil a La Rioja i a Lleida. Militant del FOC (Front Obrer de Catalunya) durant el franquisme, Urenda havia captat per al moviment a Pasqual Maragall, que, molts anys després, i ja com a alcalde de Barcelona, li havia confiat un comissionat que s'encarregava d'afers relacionats amb immigració, discriminació sexual o diversitat religiosa. Ara, però, a aquell encàrrec se'n sumava un altre: organitzar la cooperació internacional de la ciutat.

El decret de creació de Barcelona Solidària estableix que el 75 % dels recursos es destinessin a subvencionar projectes d'ONG barcelonines i el 25 % restant a accions directes promogudes per les diverses dependències municipals. El problema era com repartir aquells fons d'una manera clara i equitativa. Si bé el 1994 es va elaborar una normativa d'urgència per començar a finançar els primers projectes, l'any següent va ser el moment d'elaborar-ne una de definitiva. Se'n va encarregar Maria Gas, una funcionària municipal amb vocació solidària que sempre havia tingut una forta tirada per a la cooperació internacional i que avui és la directora de Joventut, Dona, Participació i Usos del Temps. Urenda i Gas es van encarregar de crear una normativa per concedir subvencions que fos perfectament objectivable i quantificable. Es tractava de reduir al mínim la discrecionalitat i d'establir criteris clars, objectius i transparents –la gran obsessió d'Urenda– per decidir quins projectes se subvencionaven i quins no. S'establia un barem de puntuació que tenia en compte un munt de criteris diferents en funció del tipus de projecte, la mena d'organització que demanava els diners o la contrapart amb la qual es treballava. Després, una organització externa (en aquella època, era la Fundació CIDOB) s'encaregava de ponderar els projectes, que, finalment, tornaven ordenats en una llista a la taula del comissionat, que la repassava i després repartia els recursos entre els millor puntuats.

Com explica Maria Gas, aquella obsessió per l'objectivitat que caracteritzava Urenda va permetre oferir una imatge de justícia i transparència davant les ONG que ha acompanyat des d'aleshores el programa Barcelona Solidària. L'any 1994, a més, es va crear la Comissió de Cooperació Internacional (a partir de 1999, Comissió Barcelona Solidària), que definia la tipologia dels projectes que s'inclouien al programa, unificava els criteris per a la concessió d'ajudes i elaborava la programació i la memòria

año 1991 fue nombrado comisionado de la Alcaldía por los Derechos Civiles, tras haber sido concejal del Ayuntamiento y gobernador civil en La Rioja y en Lleida. Militante del FOC (Frente Obrero de Cataluña) durante el franquismo, Urenda había captado para este movimiento a Pasqual Maragall que, muchos años después, ya como alcalde de Barcelona, le había confiado un comisionado que se encargaba de asuntos relacionados con la inmigración, la discriminación sexual o la diversidad religiosa. Ahora, a ese cargo se le sumaba otro: organizar la cooperación internacional de la ciudad.

El decreto de creación de Barcelona Solidaria establecía que el 75 % de los recursos se destinase a subvencionar proyectos de ONG barcelonesas, y el 25 % restante a acciones directas promovidas por las diversas dependencias municipales. El problema era cómo repartir esos fondos de manera clara y equitativa. Si en 1994 se elaboró una normativa de urgencia para comenzar a financiar los primeros proyectos, fue al año siguiente cuando se elaboró una definitiva. De ello se encargó María Gas, una funcionaria municipal con vocación solidaria que siempre había tenido una fuerte inclinación hacia la cooperación internacional y que hoy es la directora de Juventud, Mujer, Participación y Usos del Tiempo. Urenda y Gas se encargaron de crear una normativa para conceder subvenciones que fuese perfectamente objetiva y cuantificable. Se trataba de reducir al mínimo la discrecionalidad y de establecer criterios claros, objetivos y transparentes –la gran obsesión de Urenda– para decidir qué proyectos se subvencionaban y cuáles no. Se establecía un baremo de puntuación que tenía en cuenta un gran número de criterios diferentes en función del tipo de proyecto, el tipo de organización que pedía el dinero o la contrapartida con la que se trabajaba. Después, una organización externa (en aquella época, la Fundación CIDOB) se encargaba de ponderar los proyectos que, finalmente, volvían ordenados en una lista a la mesa del comisionado, quien la repasaba y, a continuación, repartía los recursos entre los mejor puntuados.

Como explica María Gas, aquella obsesión que caracterizaba a Urenda permitió ofrecer una imagen de justicia y transparencia frente a las ONG que ha acompañado desde entonces al programa Barcelona Solidaria. En el año 1994, además, se creó la Comisión de Cooperación Internacional (a partir de 1999, Comisión Barcelona Solidaria), que definía la tipología de los proyectos que se incluían en el programa, unificaba los criterios para la concesión de ayudas y elaboraba la programación y la memoria anual de cooperación internacional y ayuda humanitaria. En aquella comisión se

anual de cooperació internacional i ajuda humanitària. En aquella comissió s'analitzaven les subvencions concedides a les ONG, però també les iniciatives de cooperació directa proposades des del mateix Ajuntament, bàsicament les gerències i els districtes municipals. Val a dir que aquells anys, evidentment, les iniciatives relacionades amb Sarajevo, tot i no ser les úniques, s'emportaven bona part del 25 % destinat a la cooperació directa. Però no només se subvencionaven projectes a l'exterior, sinó que també es finançaven projectes de sensibilització que tenien la mateixa ciutat com a escenari.

Josep Ignasi Urenda es va jubilar a finals de 1999, l'any en què hi havia hagut eleccions municipals i en què va canviar l'organització de la Cooperació Internacional a l'Ajuntament. El nou comissionat per a Barcelona Solidària seria Daniel Cando, que durant la dictadura havia tingut contactes amb el FOC i, en conseqüència, amb Urenda i amb Pasqual Maragall. Cando, que havia passat una temporada a les presons franquistes, s'havia retirat de la vida política activa fins que, el 1995, va rebre la proposta de Maragall de tornar-hi formant part de les llistes municipals del PSC. En aquell període va treballat al districte de Nou Barris fins que, el 1999, el nou alcalde, Joan Clos, li va oferir substituir Urenda.

Aquell 1999, com dèiem, s'havia produït un canvi fonamental en l'esquema de la cooperació internacional barcelonina: la desaparició del Districte XI. L'organisme, inicialment, s'havia fet per coordinar tots els projectes de cooperació relacionats amb Sarajevo i, després, per gestionar també projectes de cooperació amb altres ciutats. En temps de Maragall, n'havien estat responsables la independentista Teresa Sandoval, com a regidora, i Manel Vila (que prèviament havia treballat en l'operatiu dels Jocs Olímpics i en diferents missions a Sarajevo), com a responsable tècnic. Ara bé, acabada la guerra, amb els principals projectes de reconstrucció a Sarajevo realitzats i després de les eleccions de 1999, el Districte XI es va reconvertir en un organisme dependent de Relacions Internacionals que gestionaria la cooperació directa de ciutat a ciutat, seguint d'alguna manera el model iniciat amb Sarajevo, mentre que el Comissionat per a Barcelona Solidària s'encarregaria de donar suport a la feina de les ONG de la ciutat.

De Margarida Obiols, llavors directora de Relacions Internacionals, depenia la direcció de Cooperació Internacional, que portaria, a partir d'aleshores, Francesc Freixa, un economista que havia coincidit a l'Olimpiada Cultural amb Obiols i que el 1995 havia

analizaban les subvenciones concedidas a las ONG, así como las iniciativas de cooperación directa propuestas desde el mismo Ayuntamiento, básicamente las gerencias y los distritos municipales. Cabe añadir que en aquellos años, evidentemente, las iniciativas relacionadas con Sarajevo, aunque no eran las únicas, se llevaban una buena parte del 25 % destinado a la cooperación directa. Pero no sólo se subvencionaban proyectos en el exterior, sino que también se financiaban proyectos de sensibilización que tenían como escenario a la propia ciudad.

Josep Ignasi Urenda se jubiló a finales de 1999, año en que se celebraron elecciones municipales y en el que se cambió la organización de Cooperación Internacional, que pasó al Ayuntamiento. El nuevo comisionado para Barcelona Solidaria sería Daniel Cando, quien durante la dictadura había mantenido contactos con el FOC y, por tanto, con Urenda y con Pasqual Maragall. Cando, que había pasado una temporada en las prisiones franquistas, se había retirado de la vida política activa, hasta que en 1995 recibió la propuesta de Maragall de volver formando parte de las listas municipales del PSC. En ese período trabajó en el distrito de Nou Barris, hasta que, en 1999, el nuevo alcalde, Joan Clos, le ofreció sustituir a Urenda.

En ese 1999, como decíamos, se había producido un cambio fundamental en el esquema de la cooperación internacional barcelonesa: la desaparición del Distrito XI. El organismo se había inicialmente creado para coordinar todos los proyectos de cooperación relacionados con Sarajevo y, después, para gestionar además proyectos de cooperación en otras ciudades. En tiempos de Maragall, fueron responsables la independentista Teresa Sandoval, como concejal, y Manel Vila (quien previamente había trabajado en el operativo de los Juegos Olímpicos y en diferentes misiones en Sarajevo), como responsable técnico. Ahora, una vez acabada la guerra, con los principales proyectos de reconstrucción realizados en Sarajevo y después de las elecciones de 1999, el Distrito XI se reconvirtió en un organismo dependiente de Relaciones Internacionales que gestionaría la cooperación directa de ciudad a ciudad, siguiendo de algún modo el modelo iniciado en Sarajevo, mientras que el Comisionado para Barcelona Solidaria se encargaría de apoyar la labor de las ONG de la ciudad.

De Margarita Obiols, entonces directora de Relaciones Internacionales, dependía la dirección de Cooperación Internacional, que dirigiría, a partir de ese momento, Francesc Freixa, un economista que había coincidido en la Olimpiada Cultural con Obiols y que en 1995 había trabajado en la organización de la Conferencia Ciudades del

treballat en l'organització de la Conferència de Ciutats del Mediterrani. Paral·lelament, hi havia dos regidors implicats en activitats de cooperació, Pere Alcover (regidor de la ponència de Participació i Solidaritat per al PSC), que presidia la Comissió Barcelona Solidària i de la qual depenia el programa d'aquest nom, i Jesús Maestro (regidor de la ponència de Cooperació per a ERC), del qual depenia, de fet, el departament de Cooperació. Era una estructura complexa, però els possibles problemes se solucionaven mitjançant la coordinació de totes dues regidurias a través de la Comissió Barcelona Solidària i, també, gràcies a la bona comunicació que existia entre Daniel Cando i el director de Cooperació, Francesc Freixa.

Part de la complexitat administrativa de la qual parlàvem venia donada pel fet que tant el programa Barcelona Solidària com la direcció de Cooperació Internacional compartien la partida pressupostària que gestionava la mateixa Comissió Barcelona Solidària. A poc a poc, però, aquell 25 % dels pressupostos del programa que es dedicava a cooperació directa seria absorbit directament per la direcció de Cooperació Internacional, que a més es feia càrrec de les iniciatives d'altres departaments municipals (des de la Xarxa de Ciutats Educadores a les accions de cooperació de diferents districtes amb l'Havana). Va ser en aquella època quan es va començar a potenciar, especialment, la idea que els funcionaris municipals es convertissin d'alguna manera en cooperants que podien aportar la seva experiència en arxivística, urbanisme o qualsevol altra matèria a projectes de cooperació directa. Aquesta és, actualment, una de les característiques diferencials del model de cooperació de ciutat a ciutat de Barcelona; un tret que permet anar molt més enllà de la simple aportació de fons i posar a disposició d'un projecte l'experiència acumulada al llarg del temps. Participant en aquests projectes, els diferents departaments de l'Ajuntament realitzen una aportació única i valuosíssima que ha fet de Barcelona un referent en el camp de la cooperació internacional.

Amb un nou govern municipal, l'any 2004 els departaments de Cooperació i Relacions Internacionals es van separar definitivament i Cooperació va passar a dependre d'una única regidoria, la de Participació Ciutadana, Cooperació i Solidaritat, de la qual era responsable Assumpta Escarp. Dos anys més tard, el 2006, Jordi Hereu va prendre la responsabilitat de la regidoria. Tot i que ben aviat va ser nomenat alcalde i el càrrec va quedar en mans de Ramon Nicolau, el seu pas va ser intens i va ajudar-lo a sensibilitzar-se amb la cooperació internacional. Des del seu càrrec, l'alcalde ha

Mediterráneo. Paralelamente, había dos regidores implicados en actividades de cooperación, Pere Alcover (concejal de la ponencia de Participación y Solidaridad para el PSC), que presidía la Comisión Barcelona Solidaria y de la que dependía el programa de dicho nombre, y Jesús Maestro (regidor de la ponencia Cooperación para ERC), del que dependía, de hecho, el departamento de Cooperación. Era una estructura compleja, pero los posibles problemas se solucionaban mediante la coordinación de ambas regidurías a través de la Comisión Barcelona Solidaria y, también, gracias a la buena comunicación que existía entre Daniel Cando y el director de Cooperación, Francesc Freixa.

Parte de la complejidad administrativa de la que hablábamos venía dada por el hecho de que tanto el programa Barcelona Solidaria como la dirección de Cooperación Internacional compartían la partida presupuestaria que gestionaba la Comisión Barcelona Solidaria. Sin embargo, poco a poco ese 25 % de los presupuestos del programa que se dedicaba a cooperación directa sería absorbido directamente por la dirección de Cooperación Internacional, que además se ocupaba de las iniciativas de otros departamentos municipales (desde la Red de Ciudades Educadoras hasta las acciones de cooperación de diferentes distritos con La Habana). Fue en aquella época cuando se comenzó a potenciar, especialmente, la idea de que los funcionarios municipales se convirtieran de alguna manera en cooperantes que podían aportar su experiencia en archivística, urbanismo o cualquier otra materia en proyectos de cooperación directa. Ésta es, actualmente, una de las características diferenciales del modelo de cooperación de ciudad a ciudad de Barcelona, un rasgo que permite ir mucho más allá de la simple aportación de fondos y poner a disposición de un proyecto la experiencia acumulada a lo largo del tiempo. Al participar en estos proyectos, los diferentes departamentos del Ayuntamiento realizan una aportación única y muy valiosa que ha hecho de Barcelona un referente en el campo de la cooperación internacional. Con un nuevo gobierno municipal, en el año 2004 los departamentos de Cooperación y Relaciones Internacionales se separaron definitivamente y Cooperación pasó a depender de una única concejalía, la de Participación Ciudadana, Cooperación y Solidaridad, de la que era responsable Assumpta Escarp. Dos años más tarde, en 2006, Jordi Hereu tomó la responsabilidad de la concejalía. Aunque pronto fue nombrado alcalde y el cargo pasó a manos de Ramon Nicolau, la experiencia fue intensa y le ayudó a sensibilizarse con la cooperación internacional. Ya desde su cargo de alcalde, ha impulsado un buen número

impulsat un bon grapat d'inciatives en aquest àmbit. La Comissió Barcelona Solidària es va dissoldre (l'any 1998 s'havia creat el Consell Municipal de Cooperació Internacional per al Desenvolupament, en què eren presents les ONG) i es va començar a treballar ja no en propostes anuals per presentar al comitè de govern de l'Ajuntament com s'havia fet fins al moment, sinó en un pla director de cooperació que marcava objectius plurianuals. Com explica Daniel Cando, aquells plans directors es volien mantenir fora del debat polític i, per tant, es procurava que abastessin dos mandats diferents.

És a partir de l'any 2007 que el programa Barcelona Solidària va passar a dependre de l'àrea de Benestar i Cohesió Social, responsabilitat del primer tinent d'alcalde, Carles Martí. Com a cap polític del programa hi ha el comissionat de l'alcaldia per Barcelona Solidària i, paral·lelament, una estructura executiva, la direcció de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau. Aquesta direcció s'encarrega, actualment, tant dels programes de cooperació directa de ciutat a ciutat com de les subvencions, entre les quals hi ha les del programa Barcelona Solidària, que es donen a entitats que treballen en el camp de la cooperació internacional.

L'any 2008 es va decidir donar un renovat impuls al Pla Director de la Cooperació Internacional per al desenvolupament 2009-2012, que es va aprovar en un ple del Consell Municipal de Cooperació Internacional per al Desenvolupament, celebrat al recuperat Castell de Montjuïc i presidit per l'alcalde Jordi Hereu. El pla, elaborat en un procés participatiu amb les ONG que formen part del Consell, fixa les línies principals d'actuació en matèria de cooperació i també les d'àrees geogràfiques prioritàries. Aprovat el Pla Director, i després de prop de 10 intensos anys, Daniel Cando, que avui és director de Cooperació Internacional de la República d'El Salvador, va deixar Barcelona Solidària. L'alcalde Jordi Hereu va proposar el càrrec de comissionat a un home que coneixia bé els secrets de la cooperació internacional, Manel Vila, que a finals de 2008 tornava, d'alguna manera, als seus orígens.

El funcionament de la cooperació internacional barcelonina pot haver canviat, doncs, durant aquests 15 anys, però s'ha mantingut fidel a una idea clau: combinar el treball directe de cooperació entre ciutats i el suport a ONG o altres entitats amb els seus projectes. Actualment, la relació de la direcció de Cooperació amb les organitzacions que treballen en cooperació internacional s'estructura a partir de convenis, que se subscriuen amb una fundació o una

de iniciativas en este ámbito. La Comisión Barcelona Solidaria se disolvió (en el año 1998 se había creado el Consejo Municipal de Cooperación Internacional para el Desarrollo, en el que estaban presentes las ONG) y se comenzó a trabajar ya no en presupuestos anuales que presentar al comité de gobierno del Ayuntamiento como se había hecho hasta entonces, sino en un plan director de cooperación que marcaba objetivos plurianuales. Como explica Daniel Cando, esos planes directores querían mantenerse fuera del debate político y, por lo tanto, se intentaba que abastecieran dos mandatos diferentes.

Fue a partir del año 2007 cuando el programa Barcelona Solidaria pasó a depender del área de Bienestar y Cohesión Social, responsabilidad del primer teniente de alcalde, Carles Martí. El jefe político del programa es el comisionado de la alcaldía para Barcelona Solidaria y, paralelamente, una estructura ejecutiva, la dirección de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz. Esta dirección se encarga, actualmente, tanto de los programas de cooperación directa de ciudad a ciudad como de las subvenciones, entre las que se encuentran las del programa Barcelona Solidaria, que se otorgan a entidades que trabajan en el campo de la cooperación internacional.

En el año 2008 se decidió dar un impulso renovado al Plan Director de Cooperación Internacional para el Desarrollo 2009-2012, que se aprobó en un pleno del Consejo Municipal de Cooperación Internacional para el Desarrollo, celebrado en el recuperado Castillo de Montjuïc y presidido por el alcalde Jordi Hereu. El plan, elaborado en un proceso participativo con las ONG que forman parte del Consejo, fija las líneas principales de actuación en materia de cooperación y también las áreas geográficas prioritarias. Aprobado el Plan Director, y después de unos diez intensos años, Daniel Cando, que hoy es el director de Cooperación Internacional de la República de El Salvador, dejó Barcelona Solidaria. El alcalde Jordi Hereu propuso el cargo de comisionado a un hombre que conocía bien los secretos de la cooperación internacional: Manel Vila, quien a finales de 2008 volvía, de algún modo, a sus orígenes.

El funcionamiento de la cooperación internacional barcelonesa puede haber cambiado durante estos 15 años, pero se ha mantenido fiel a una idea clave: combinar el trabajo directo de cooperación entre ciudades y el apoyo a ONG u otras entidades con sus objetivos propios. Actualmente, la relación directa de la dirección de Cooperación con las organizaciones que trabajan en cooperación internacional se estructura a partir de convenios, que se suscriben con una fundación o una ONG para la labor conjunta que realizan.

ONG per la feina conjunta que fan. Aquestes feines estan relacionades amb ajudes extraordinàries que volen respondre a projectes concrets, amb altres esdeveniments puntuals i amb les convocatòries de subvencions, que són el capítol principal. D'aquestes convocatòries, les principals són les de Barcelona Solidària, que alhora són les més antigues i les més dotades des del punt de vista pressupostari. Es calcula que cada any es presenten a les subvencions de Barcelona Solidària uns 180 projectes, dels quals entre 70 i 80 obtenen finalment els ajuts sol·licitats. Entre aquests ajuts, n'hi ha de concedits a projectes de cooperació al desenvolupament, que són els realitzats per entitats barcelonines que treballen amb contraparts d'altres ciutats, i d'educació al desenvolupament, que busquen promoure bones pràctiques entre els mateixos barcelonins.

Part d'aquests projectes tenen caràcter anual, és a dir, que se subvencionen per períodes d'un any i corresponen normalment a ONG petites, amb poca estructura, no gaire professionalitzades i molt dependents del voluntariat. Altres projectes són plurianuals i són presentats habitualment per entitats amb més organització i capacitat, que, si es dóna el cas, aconsegueixen el que s'anomena un pressupost compromès, és a dir, que en cas d'obtenir la subvenció plurianual de Barcelona Solidària, aquestes ONG estan obligades a presentar, cada any, una memòria que justifiqui que el projecte subvencionat es desenvolupa segons el previst per tal de poder accedir als fons compromesos en el pressupost de l'any següent.

Sigui com sigui, aquestes subvencions es concedeixen, encara que amb variacions que han anat millorant el procés, segons el mateix sistema aplicat per Josep Ignasi Urenda en els primers anys de vida del programa: a partir d'un barem objectivable, el qual permet puntuar cada projecte segons uns criteris prèviament establerts i que han estat examinats pel Consell Municipal de Cooperació Internacional al Desenvolupament. Un projecte tindrà més punts si té com a escenari una de les zones geogràfiques d'actuació preferent que marca el Pla Director o si es desenvolupa sota una perspectiva de gènere, per exemple, entre altres molts criteris. Un agent extern professional realitza una primera evaluació dels projectes segons els criteris fixats i després remet la relació, novament, al departament de Cooperació, on s'analitza i se sotmet també a la consideració dels tècnics de cooperació directa. Aquells que obtinguin més punts i hagin estat, per tant, millor valorats, rebran la subvenció.

Esta labor està relacionada con ayudas extraordinarias que quieren responder a proyectos concretos, con otros acontecimientos puntuales y con las convocatorias de subvenciones, que constituyen el pilar fundamental. De estas convocatorias, las principales son las de Barcelona Solidaria, que a su vez son las más antiguas y las mejor dotadas desde el punto de vista presupuestario. Se calcula que cada año se presentan a las subvenciones de Barcelona Solidaria unos 180 proyectos, de los cuales entre 70 y 80 obtienen finalmente las ayudas solicitadas. Entre estas ayudas, algunas se conceden a proyectos de cooperación al desarrollo, que son los realizados por entidades barcelonesas que trabajan con contrapartidas de otras ciudades, y de educación al desarrollo, que buscan promover buenas prácticas entre los barceloneses.

Parte de estos proyectos tienen carácter anual, es decir, que se subvencionan por períodos de un año y corresponden normalmente a ONG pequeñas, con poca estructura, poco profesionalizadas y que dependen en gran medida del voluntariado. Otros proyectos son plurianuales y los presentan habitualmente entidades con más organización y capacidad que, si se da el caso, consiguen lo que se denomina un presupuesto comprometido, es decir: en el caso de que obtengan la subvención plurianual de Barcelona Solidaria, dichas ONG están obligadas a presentar, cada año, una memoria que justifique que el proyecto subvencionado se desarrolla según lo previsto con tal de poder acceder a los fondos comprometidos en el presupuesto del siguiente año.

Sea como sea, estas subvenciones se conceden, aunque con algunas variaciones que han ido mejorando el proceso, según el sistema aplicado por Josep Ignasi Urenda en los primeros años de vida del programa: a partir de un baremo objetivo, que permite puntuar cada proyecto según unos criterios previamente establecidos y que han sido examinados por el Consejo Municipal de Cooperación Internacional al Desarrollo. Un proyecto, por ejemplo, tendrá más puntos si tiene como escenario una de las zonas geográficas de actuación preferente que marca el Plan Director o si se desarrolla bajo una perspectiva de género, entre otros muchos criterios. Un agente externo profesional realiza una primera evaluación de los proyectos según los criterios fijados y después remite la relación, nuevamente, al departamento de Cooperación, donde se analiza y se somete también a la consideración de los técnicos de cooperación directa. Los que obtengan más puntos y hayan sido, por tanto, mejor valorados, recibirán la subvención.

Además de las de Barcelona Solidaria, desde el año 2009 se presentan dos convocatorias de subvención. Una es la

A més de les de Barcelona Solidària, des de l'any 2009 es fan dues noves convocatòries de subvenció. Una és l'anomenada convocatòria concertada, que s'atorga a entitats de cooperació internacional que treballin en alguna de les sis ciutats preferents que marca el Pla Director i on l'Ajuntament ja fa cooperació directa de ciutat a ciutat: Gaza, la regió de Tànger, Maputo, Niamey, San Salvador i Medellín. La idea és que, si es treballa intensament des de l'Ajuntament amb una ciutat concreta, es doni suport també a la feina d'organitzacions barcelonines que treballin en aquella mateixa ciutat. Onze projectes es van presentar en aquesta convocatòria, que, de moment, subvencionarà només projectes anuals.

Una segona convocatòria que es va fer per primera vegada el 2009 és la que s'anomena cooperació cultural i està adreçada no a ONG, sinó a governs locals d'Amèrica Llatina, Àfrica o la Mediterrània que presentin projectes de planificació estratègica que fomentin el seu desenvolupament cultural seguint la línia que marca l'Agenda 21 de la cultura. Aquesta, que és una convocatòria nascuda d'un conveni amb l'AECID (Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo) i l'ICUB (Institut de Cultura de Barcelona), busca aprofitar a fons les possibilitats de la cultura per fomentar l'enfortiment de les ciutats.

Són, en tot cas, nous camins que marquen el model de cooperació internacional de Barcelona, un model que moltes altres ciutats del món miren ja com una referència. I és que caldria dir que la feina que Barcelona ha fet durant aquests 15 anys en el camp de la solidaritat és, certament, singular. Ho aprecien especialment les ciutats on s'ha desenvolupat algun projecte, ciutats on el prestigi de Barcelona ha crescut gràcies a una política de persistència, d'acompanyament, d'intercanvi d'experiències i bones pràctiques, en les quals, sovint, els diners no en són l'element principal. Es fa evident als carrers de Sarajevo, Gaza o l'Havana, on no només els governants locals coneixen la feina de Barcelona en la matèria, sinó que també ho fan els mateixos ciutadans.

Aquestes ciutats ja comparteixen valors amb Barcelona gràcies als projectes de cooperació que s'hi han desenvolupat; altres ciutats, si tot va bé, ho faran els propers anys. En tots els casos, però, aquestes urbs i aquelles personnes que les habiten segurament donaran més del que rebin i ens oferiran valioses ensenyances. I passarà com sempre: que Barcelona sortirà de viatge disposada a oferir consells i proposar bones pràctiques, però tornarà a casa amb la maleta plena d'experiències, de saviesa i, potser, amb el somriure d'un nou amic. *

denominada convocatoria concertada, que se otorga a entidades de cooperación internacional que trabajan en alguna de las seis ciudades preferentes que marca el Plan Director y donde el Ayuntamiento ya lleva a cabo una cooperación directa de ciudad a ciudad: Gaza, la región de Tánger, Maputo, Niamey, San Salvador y Medellín. La idea consiste en que, si se trabaja intensamente desde una ciudad concreta, se apoye también la labor de organizaciones barcelonesas que trabajan en esa misma ciudad. Once proyectos se presentaron a esta convocatoria que, de momento, subvencionará solo proyectos anuales.

Una segunda convocatoria, llevada a cabo por primera vez en 2009, es la denominada cooperación cultural y está dirigida no a ONG, sino a gobiernos locales de América Latina, África o el Mediterráneo que presenten proyectos de planificación estratégica que fomenten su desarrollo cultural siguiendo la línea que marca la Agenda 21 de la cultura. Ésta, que es una convocatoria nacida de un convenio con la AECID (Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo) y el ICUB (Instituto de Cultura de Barcelona), busca aprovechar a fondo las posibilidades que ofrece la cultura para fomentar el fortalecimiento de las ciudades.

En todo caso, son caminos nuevos que marcan el modelo de cooperación internacional de Barcelona, un modelo que muchas otras ciudades del mundo observan ya como referencia. Y es que es necesario decir que lo que Barcelona ha realizado durante estos 15 años en el campo de la solidaridad es, verdaderamente, singular. Así lo perciben sobre todo las ciudades en las que se ha desarrollado algún proyecto, ciudades en las que el prestigio de Barcelona ha crecido gracias a una política de persistencia, de acompañamiento, de intercambio de experiencias y buenas prácticas, en las que, a menudo, el dinero no constituye el principal elemento. Se hace evidente en las calles de Sarajevo, Gaza o La Habana, donde no sólo los gobernantes locales, sino también los ciudadanos, conocen la labor de Barcelona en la materia.

Estas ciudades ya comparten valores con Barcelona gracias a los proyectos de cooperación desarrollados en ellas; otras ciudades, si todo va bien, lo harán en los próximos años. Sin embargo, en todos estos casos, estas ciudades y quienes las habiten seguramente nos darán más de lo que reciban y nos ofrecerán valiosas enseñanzas. Y pasará como siempre: que Barcelona se irá de viaje dispuesta a ofrecer consejos y proponer buenas prácticas, pero volverá a casa con la maleta llena de experiencias, de sabiduría y, quizás, con la sonrisa de un nuevo amigo. *

→ **Barcelona amb les ciutats**
Barcelona con las ciudades

Contra les guerres, ciutats Contra las guerras, ciudades

Sarajevo (Bòsnia i Herzegovina / Bosnia-Herzegovina)

Projecte / Proyecto:
Enviament d'ajut humanitari a la ciutat / Reconstrucció d'infraestructures / Suport a l'administració local / Dinamització del teixit empresarial de la regió de Sarajevo / Camps de treball per fomentar la cultura de pau.
Envío de ayuda humanitaria a la ciudad / Reconstrucción de infraestructuras / Apoyo a la administración local / Dinamización del tejido empresarial de la región de Sarajevo / Campos de trabajo para fomentar la cultura de paz.

Entitat / Entidad:
Districtes de la ciutat, Barcelona Activa i diversos serveis de l'Ajuntament de Barcelona / Trenkalòs.
Distritos de la ciudad, Barcelona Activa y diversos servicios del Ayuntamiento de Barcelona / Trenkalós.

Aportacions econòmiques entre 1996 i 2000 / Aportaciones económicas entre 1996 y 2000:

> 450 projectes en què han estat implicats l'Ajuntament, ONG de la ciutat i tota mena d'institucions i organismes amb un cost total de 2.294.364 €.
> Enviament de combois d'ajut humanitari per un valor de 1.548.898 € (valor de la càrrega: 1.425.691 €; despeses d'enviament: 123.207 €).
> Projecte integral de Mojmilo: 7.237.660 € (820.455 € dels quals han estat aportats per l'Ajuntament de Barcelona).
> Reconstrucció del complex esportiu de Zetra: 14.425.834 € (850.506 € dels quals han estat aportats per l'Ajuntament de Barcelona).
> 450 proyectos en los que han estado implicados el Ayuntamiento, ONG de la ciudad y todo tipo de instituciones y organismos con un coste total de 2.294.364 €.
> Envío de convoyes de ayuda humanitaria por valor de 1.548.898 € (valor de la carga: 1.425.691 €; gastos de envío: 123.207 €).
> Proyecto integral de Mojmilo:

7.237.660 € (de los que 820.455 € han sido aportados por el Ayuntamiento de Barcelona).
> Reconstrucción del complejo deportivo de Zetra: 14.425.834 € (de los que 850.506 han sido aportados por el Ayuntamiento de Barcelona).

Aportacions econòmiques entre 2001 i 2006 / Aportaciones económicas entre 2001 y 2006:

> **Projectes de reconstrucció de la xarxa social de Sarajevo (en cooperació amb l'Ambaixada de la Democràcia Local, avui Fundació per a la Democràcia Local): 138.000 €.**
> Reconstrucció i equipament d'una escola de primària al municipi de Vogosca, al Cantó de Sarajevo: 180.000 €.
> Projecte per a la creació d'un viver d'empreses (2004-2006): 700.000 € (80.000 € dels quals han estat aportats per l'Ajuntament de Barcelona i 30.000 € per Barcelona Activa, en forma d'aportació de tècnics per als cursos de formació).
> Proyectos de reconstrucción

de la red social de Sarajevo (en cooperación con la Embajada de la Democracia Local, actualmente Fundación para la Democracia Local): 138.000 €.

> Reconstrucción y equipamiento de una escuela de primaria en el municipio de Vogosca, en el Cantón de Sarajevo: 180.000 €.

> Proyecto para la creación de un vivero de empresas (2004-2006):

700.000 € (de los que 80.000 € han sido aportados por el Ayuntamiento de Barcelona y 30.000 € por Barcelona Activa, en forma de aportación de técnicos para los cursos de formación).

Regió / Región:
Balcans / Balcanes.

Any d'inici /
Año de inicio:
1992.

Any de finalització /
Año de finalización:
2009.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa / Barcelona

Solidària.
Direct cooperation / 'Barcelona Solidària'

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Ajut humanitari / Urbanisme / Governança local / Promoció econòmica / Joventut.
Ayuda humanitaria / Urbanismo / Gobierno local / Promoción económica / Juventud.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Habitants de la ciutat i del conjunt del Cantó de Sarajevo, empresaris emprendedores de la zona i joves barcelonins que participen als camps de treball de Trenkalòs a Bòsnia.
Habitantes de la ciudad y el conjunto del Cantón de Sarajevo, empresarios emprendedores de la zona y jóvenes barceloneses que participan en los campos de trabajo de Trenkalós en Bosnia.

Podriem escriure que Sarajevo té uns 400.000 habitants, explicar que és una de les ciutats situades a més altura d'Europa, recordar que, amb l'assassinat d'un arxiduc, hi va començar la Primera Guerra Mundial o fer memòria dels Jocs Olímpics d'Hivern de 1984. Però cap d'aquestes dades no esborràrà el record que en tenen els barcelonins: el record d'una ciutat assetjada, el carrer més conegut de la qual era la tristament famosa «avinguda dels Francotiradors»; una ciutat que, de 1992 a 1995, ens va tenir amb l'ai al cor; una ciutat que va despertar en els ciutadans de Barcelona les més intenses emocions; una ciutat que va marcar per sempre els projectes de solidaritat de l'Ajuntament; una ciutat que, ho vulguem o no, se'ns ha quedat clavada al cor; una ciutat agermanada amb Barcelona i que ha sabut renéixer de les seves cendres, passant pàgina dels moments més tristes de la seva història.

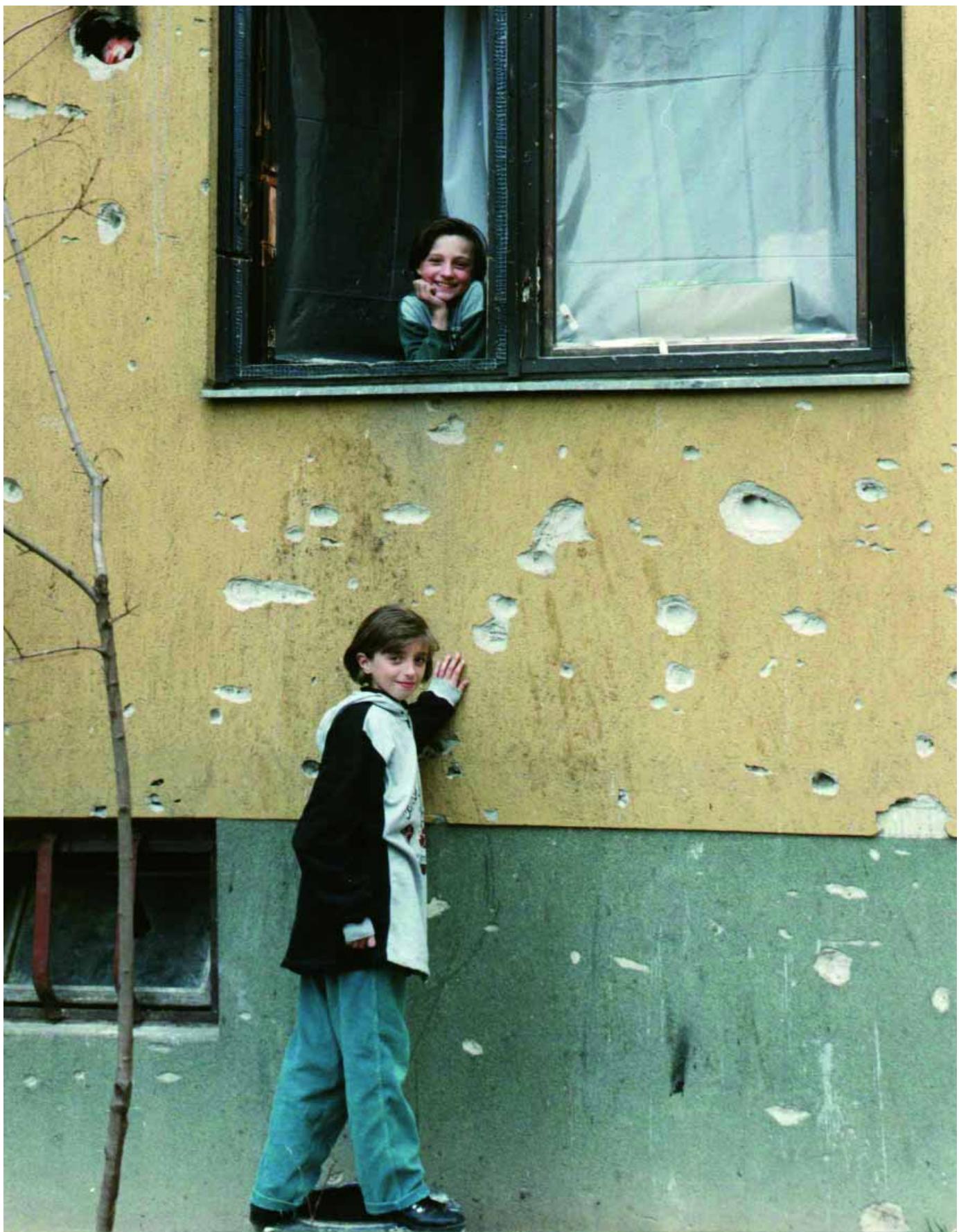

Podríamos escribir que Sarajevo tiene unos 400.000 habitantes, explicar que es una de las ciudades con mayor altitud de Europa, recordar que, con el asesinato de un archidióquico, comenzó la Primera Guerra Mundial o recordar los Juegos Olímpicos de Invierno de 1984. Pero ninguno de estos datos borrará el recuerdo que tienen los barceloneses: el recuerdo de una ciudad sitiada, cuya calle más conocida era la tristemente famosa «avenida de los francotiradores»; una ciudad que, de 1992 a 1995, nos tuvo con el corazón en un puño; una ciudad que despertó en los ciudadanos de Barcelona emociones muy intensas; una ciudad que marcó para siempre los proyectos de solidaridad del Ayuntamiento; una ciudad que, queramos o no, ha quedado clavada en nuestros corazones; una ciudad hermanada con Barcelona y que ha sabido renacer de sus cenizas, al pasar página a los momentos más tristes de su historia.

Destrucció i somriure.
Malgrat la guerra i el dolor, Sarajevo va demostrar que era capaç de remuntar les adversitats.

Destrucción y sonrisa. A pesar de la guerra y el dolor, Sarajevo demostró que era capaz de remontar las adversidades.

Els mesos previs al juliol de 1992, els barcelonins llegien amb preocupació les notícies dels bombardejos serbis sobre Sarajevo. La guerra havia arribat a Europa i, a les portes de casa, començava la barbàrie. Eren notícies dolentes per a una ciutat, Barcelona, que en aquell moment es preparava per a una gran festa, una festa olímpica que, precisament, Sarajevo havia viscut poc menys de 10 anys enrere. La mort, el 17 de maig, del fotògraf Jordi Pujol i Puente, que cobria la guerra per al diari *Avui*, encara havia impressionat més els ciutadans barcelonins, que ja començaven a sentir aquell conflicte com a propi. Pujol, com el també periodista Eric Hauck, havia decidit quedar-se a la ciutat quan, el mes d'abril, va començar el setge.

Altres periodistes, com Carles Bosch, de l'espai de reportatges *30 minuts* de TV3, no eren a la ciutat quan va començar el setge, però s'hi van introduir posteriorment en un comboi d'ajuda humanitària de l'ONU. En aquell viatge a la ciutat assetjada, a mitjan 1992, Bosch va seguir la pista de dos atletes de l'antiga Iugoslàvia que havien participat en els Jocs Olímpics. El reportatge «Sarajevo, l'enemic invisible» va tenir un munt d'espec-

Durante los meses anteriores a julio de 1992, los barceloneses leían con preocupación las noticias de los bombardeos serbios en Sarajevo. La guerra había llegado a Europa y, a las puertas de casa, comenzaba la barbarie. Eran malas noticias para una ciudad, Barcelona, que en ese momento se preparaba para una gran fiesta, una fiesta olímpica que, precisamente, Sarajevo había vivido hacía menos de 10 años. La muerte, el 17 de mayo, del fotógrafo Jordi Pujol i Puente, quien cubría la guerra para el periódico *Avui*, había impresionado todavía más a los ciudadanos barceloneses, que ya empezaban a sentir el conflicto como propio. Pujol, así como el periodista Eric Hauck, había decidido quedarse en esta capital cuando, en el mes de abril, comenzó el sitio a la ciudad.

Otros periodistas, como Carles Bosch, del espacio de reportajes *30 minutos* de TV3, no se encontraban en la ciudad cuando comenzó el sitio, pero se introdujeron posteriormente en un convoy de ayuda humanitaria de la ONU. En aquel viaje a la ciudad sitiada, a mediados de 1992, Bosch siguió la pista de dos atletas de la antigua Yugoslavia que habían participado en los Juegos Olímpicos. El reportaje «Sarajevo, el enemigo invisible» tuvo un gran número de espectadores,

Tantes cases destruïdes. Un cop acabada la guerra, va començar el moment de la reconstrucció.
Tantas casas destruidas. Una vez acabada la guerra, comenzó el momento de la reconstrucción.

Un somriure és la recompensa. La solidaritat de la ciutat de Barcelona va ajudar els nens a sonreír.
Una sonrisa es la recompensa. La solidaridad de la ciudad de Barcelona ayudó a los niños a sonreír.

tadors, entre els quals hi havia el mateix Pasqual Maragall, que aleshores era alcalde de Barcelona. En veure'l, Maragall va decidir convidar Bosch a sopar a casa seva. El periodista, certament sorprès, hi va anar i es va trobar un home al qual li dolia especialment l'infern que vivia aquella ciutat. A Maragall, com a altres alcaldes europeus, l'havia impressionat la petició d'ajuda de l'aleshores alcalde de Sarajevo, Muhamed Kreseljakovic, durant el sopar ofert als alcaldes presents a Barcelona amb motiu dels Jocs. Aquell home, que vestia una senzilla americana de pana i acabava d'esmunyir-se entre bombes i francotiradors d'una ciutat assetjada, havia fet una dramàtica crida als seus col·legues europeus. Era una petició directa d'ajuda, de ciutat a ciutat, en un temps en què l'ONU vivia un dels seus moments més negres, els estats estaven lligats de mans i peus a causa d'interessos econòmics i polítics amb les parts implicades i ningú no estava fent pràcticament res per a una ciutat que, en paraules de Bosch, «s'estava morint».

El cert és que la guerra no havia impactat només persones com l'alcalde de la ciutat o el periodista Carles Bosch, sinó que també havia

entre ellos el mismísimo Pasqual Maragall, entonces alcalde de Barcelona. Al verlo, Maragall decidió invitar a Bosch a cenar a su casa. El periodista, realmente sorprendido, acudió a la cena y se encontró con un hombre a quien le dolía especialmente el infierno que vivía aquella ciudad. A Maragall, al igual que a otros alcaldes europeos, le había impresionado la petición de ayuda del entonces alcalde de Sarajevo, Muhamed Kreseljakovic, durante la cena ofrecida a los alcaldes presentes en Barcelona con motivo de los Juegos. Aquel hombre, que vestía una sencilla americana de pana y acababa de escapar entre bombas y francotiradores de una ciudad sitiada, había hecho un dramático llamamiento a sus colegas europeos. Era una petición directa de ayuda, de ciudad a ciudad, en un momento en el que la ONU vivía una de sus etapas más oscuras, los estados estaban atados de pies y manos dados los intereses económicos y políticos de las partes implicadas y nadie hacía prácticamente nada por una ciudad que, en palabras de Bosch, «se estaba muriendo».

La verdad es que la guerra no había impactado únicamente a personas como el alcalde de Barcelona o el periodista Carles Bosch, sino que también había conmocionado a miles de entida-

commocionat milers d'entitats i ciutadans particulars. Després dels Jocs, l'Ajuntament de Barcelona havia posat en marxa la campanya «Sarajevo depèn de tu» i havia convitat els barcelonins a fer donació de tot allò que poguessin necessitar els habitants de la ciutat assetjada. En poc temps es van omplir dos pavellons, el contingut dels quals s'havia de traslladar, com fos, a Sarajevo. Maragall va decidir encarregar aquella feina a Manel Vila, un home al qual coneixia bé perquè, durant els Jocs Olímpics, havia estat responsable del Centre Municipal d'Operacions.¹

L'octubre de 1992, el comboi va sortir cap a Sarajevo amb 200 tones d'ajuda humanitària. Era el primer comboi de més de 40 que, fins al 1996, portarien a Bòsnia, des de Catalunya, més de 2.000 tones d'ajuda. Efectivament, els barcelonins s'apuntaven a mil ONG creades per ajudar Sarajevo i participaven massivament en marxes i manifestacions on no hi havia polítics, eslògans ni partits, només ciutadans astorats davant les imatges d'una ciutat en la qual sortir de casa a buscar aigua podia suposar una mort instantània. Els mateixos districtes de la ciutat sovint organitzaven l'enviament de

des y ciudadanos particulares. Después de los Juegos, el Ayuntamiento de Barcelona había puesto en marcha la campaña «Sarajevo depende de ti» y había invitado a los barceloneses a donar todo aquello que pudiesen necesitar los habitantes de la ciudad sitiada. En poco tiempo se llenaron dos pabellones, cuyo contenido había que trasladar, como fuese, a Sarajevo. Maragall decidió encargar aquel trabajo a Manel Vila, un hombre a quien conocía bien porque, durante los Juegos Olímpicos, había sido el responsable del Centro Municipal de Operaciones.¹

En octubre de 1992, el convoy salió hacia Sarajevo con 200 toneladas de ayuda humanitaria. Se trataba del primer convoy de los más de 40 que, hasta 1996, llevarían a Bosnia, desde Cataluña, más de 2.000 toneladas de ayuda. Efectivamente, los barceloneses se inscribían a mil ONG creadas para ayudar a Sarajevo y participaban masivamente en marchas y manifestaciones donde no había políticos, eslóganes ni partidos, sólo ciudadanos atónitos ante las imágenes de una ciudad en la que salir de casa a buscar agua podía suponer una muerte instantánea. Los mismos distritos de la ciudad solían organizar el envío de los convoyes de

¹ Procedent de l'àrea de Joventut, el 1991 Vila s'havia responsabilitzat d'un programa municipal per implicar els barcelonins en la cita olímpica. Durant els Jocs, es va fer càrec del Centre Municipal d'Operacions (CMO), una oficina per la qual, durant els esdeveniments olímpics i paralímpics, havia de passar qualsevol cosa que es mogués a Barcelona. Vila va viure –literalment– aquell estiu olímpic al CMO, per on sovint l'aleshores alcalde passava en acabar la jornada.

¹ Procedente del área de Juventud, en 1991 Vila se había responsabilizado de un programa municipal para implicar a los barceloneses en la cita olímpica. Durante los Juegos, se hizo cargo del Centro Municipal de Operaciones (CMO), una oficina por la que, durante los acontecimientos olímpicos y paralímpicos, debía pasar todo lo que sucediese en Barcelona. Vila vivió –literalmente– aquel verano olímpico en el CMO, por donde pasaba a menudo el alcalde al acabar la jornada.

La guerra tampoc no respecta els nens més petits. L'ajuda de Barcelona va contribuir a què els nens seguissin jugant.
La guerra ni siquiera respeta a los niños más pequeños. La ayuda de Barcelona contribuyó a que los niños siguieran jugando.

combois d'ajuda: les donacions no eren espectaculars, però mai no en faltaven.

En aquelles circumstàncies, molts habitants de Sarajevo van haver-ne de marxar i un bon nombre va trobar refugi a Catalunya. Entre aquests hi havia Jasmina Mujezinovic, que va arribar a Catalunya l'any 1993. Jasmina, que es negava a quedar-se asseguda davant del televisor veient les terrorífiques imatges que venien de la seva ciutat, es va implicar en xerrades, taules rodones i conferències explicant què passava a Sarajevo. El seu activisme la va posar en contacte amb gent com Maria Permanyer, iniciadora de la campanya «Catalunya per Bòsnia», o José María Mendiluce, que el 1991 havia estat nomenat enviat especial als Balcanes, on va fer de coordinador humanitari de les Nacions Unides, i que havia denunciat repetidament els atacs contra la població civil. Mentrestant, l'ajuda barcelonina continuava en forma de combois; d'altra banda, l'Ajuntament havia participat, el 1993, en una missió del Consell de Municipis i Regions d'Europa que havia anat a examinar, sota les bombes, l'estat desastrós dels serveis de què disposaven els habitants de Sarajevo: la situació era crítica i es deteriorava per moments.

L'alcalde Maragall en un recés durant un dels viatges que va fer per supervisar les tasques de Barcelona Solidària.

El alcalde Maragall en un descanso durante uno de los viajes que realizó para supervisar las tareas de Barcelona Solidaria.

ayuda: las donaciones no eran espectaculares, pero nunca faltaban.

Bajo esas circunstancias, muchos habitantes de Sarajevo tuvieron que marcharse y un buen número de ellos encontró refugio en Cataluña. Entre éstos se encontraba Jasmina Mujezinovic, que llegó a Cataluña en 1993. Jasmina, que se negaba a quedarse sentada frente al televisor viendo las terroríficas imágenes procedentes de su ciudad, se implicó en charlas, mesas redondas y conferencias en las que explicaba qué estaba pasando en Sarajevo. Su activismo la puso en contacto con gente como María Permanyer, iniciadora de la campaña «Cataluña por Bosnia», o José María Mendiluce, quien en 1991 fue nombrado enviado especial a los Balcanes, donde ejerció de coordinador humanitario de las Naciones Unidas, y quien había denunciado en repetidas ocasiones los ataques contra la población civil. Mientras tanto, la ayuda barcelonesa continuaba manifestándose en forma de convoyes; por otro lado, el Ayuntamiento había participado, en 1993, en una misión del Consejo de Municipios y Regiones de Europa que había ido a examinar, bajo las bombas, el estado desastroso de los servicios de los que disponían

L'any 1995, 1.000 dies després de l'inici del setge a la capital bosniana, Pasqual Maragall va poder fer el primer viatge a Sarajevo. «S'ha de trencar el setge, hi hem d'entrar», s'encaparrava. I per tant, va acceptar de seguida la invitació de l'aleshores alcalde de la capital bosniana, Tarik Kupusovik. Maragall encara recorda que va ser Javier Solana, que entre 1995 i 1999 va ser secretari general de l'OTAN, «qui em va posar en un avió d'UNPROFOR [forces de protecció de les Nacions Unides] per tal que hi pogués arribar». Explica que era «un avió d'aquells que no tenen ni seients, on anàvem asseguts al terra, amb el casc blau al cap». L'acompanyaven, entre d'altres, el pensador francès Bernard-Henry Levy i Miquel Roca, cap del grup municipal de CiU a l'Ajuntament de Barcelona, la presència del qual l'havia reclamada Maragall perquè considerava que aquell era un assumpte de ciutat. «En cert moment –explica Maragall– quan érem a prop de Sarajevo, el pilot ens va dir que ens agaféssim fort, perquè baixaríem en picat per tal d'evitar que ens dispararessin. Encara recordo que en Miquel Roca –diu amb un somriure entremaliat– em va mirar i va dir-me: "Aquesta me la pagaràs"».

Maragall, doncs, va aconseguir entrar a la ciutat i trencar el setge, només per trobar-se una ciutat que estava ja al límit de la seva

los habitants de Sarajevo: la situació era crítica y se deterioraba por momentos.

En 1995, 1.000 días después del inicio del asedio a la capital bosnia, Pasqual Maragall pudo realizar el primer viaje a Sarajevo. «Debe romperse el asedio, tenemos que entrar», decía, con preocupación. De modo que aceptó de inmediato la invitación del entonces alcalde de la capital bosnia, Tarik Kupusovik. Maragall todavía recuerda que fue Javier Solana, que entre 1995 y 1999 fue secretario general de la OTAN, «quien me metió en un avión de UNPROFOR [fuerzas de protección de las Naciones Unidas] para que pudiese viajar hasta allí». Explica que era «un avión de aquellos que no tenían ni asientos, íbamos sentados en el suelo, con el casco azul en la cabeza». Le acompañaban, entre otros, el pensador francés Bernard-Henry Levy y Miquel Roca, jefe del grupo municipal de CIU en el Ayuntamiento de Barcelona, cuya presencia había reclamado Maragall, ya que consideraba que era un asunto de ciudad. «En determinado momento –explica Maragall– cuando estábamos cerca de Sarajevo, el piloto nos dijo que nos agarrásemos fuerte porque bajaríamos en picado para evitar que nos disparasen. Todavía me acuerdo de que Miquel Roca –dice con una sonrisa traviesa– me miró y me dijo: "Esta me la pagarás"».

Así, Maragall consiguió entrar en Sarajevo y romper el sitio, únicamente para encontrar-

Plorar en silenci. Mostra esglaidora del sentiment que tenia tota la població de la ciutat assetjada. Foto: Trenkalòs.

Llorar en silencio. Muestra espantosa del sentimiento que tenía toda la población de la ciudad asediada. Foto: Trenkalós

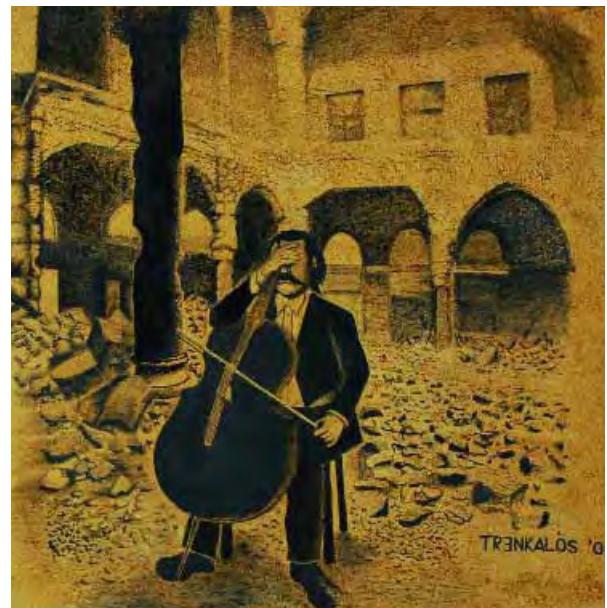
La pintura del músic plorant per la destrucció de la biblioteca de Sarajevo i una mare desconsolada. Dues maneres d'expressar el dolor.

Pintura de músico llorando por la destrucción de la biblioteca de Sarajevo y madre desconsolada. Dos formas de expresar el dolor.

resistència. De fet, l'estiu de l'any 1995 els responsables de la ciutat admetien que no podrien aguantar un altre hivern sota les bombes i assetjats pels francotiradors. Per sort, l'octubre es va declarar un alto el foc que, posteriorment, va derivar en els acords de Dayton i la fi del setge.

El viatge de Pasqual Maragall a Sarajevo l'any 1995 va marcar el signe de la cooperació amb la ciutat assetjada, fins al punt que allà va néixer la idea de declarar la capital bosniana el Districte XI de Barcelona. Airy Maragall, filla de l'aleshores alcalde de Barcelona, recorda que el seu pare va estar-se en aquell viatge a casa d'uns bosniacs, els Hadzialic, i que tenien un fill, Haris, el qual tenia si fa o no fa la seva edat. «En tornar, em va donar la seva adreça i només em va dir: "escriu-li"». Ho va fer i, el contacte amb aquell noi que vivia moments tan durs la va decidir a col·laborar amb l'ONG francesa DIA Association, que treballava a Sarajevo. Aquesta ONG col·laboraria després amb l'oficina barcelonina que es va obrir a la ciutat l'abril de 1996, tot just acabat el conflicte. De fet, la capital catalana s'havia acollit a un programa del Consell d'Europa anomenat Ambaixades de la Democràcia Local i, en combinació amb Viena, Lisboa i Bolonya, havia obert un local de cuidada estètica al qual alguns bons dissenyadors barcelonins

se con una ciudad que ya estaba al límite de su resistencia. De hecho, en el verano de 1995 los responsables de la ciudad admitían que no podrían aguantar otro invierno bajo las bombas y los asedios de los francotiradores. Por fortuna, en octubre se declaró un alto el fuego que, posteriormente, derivó en los acuerdos de Dayton y el fin del asedio.

El viaje de Pasqual Maragall a Sarajevo en 1995 marcó el signo de la cooperación con la ciudad sitiada, hasta el punto de que allí nació la idea de declarar la capital bosnia como el Distrito XI de Barcelona. Airy Maragall, hija del entonces alcalde de Barcelona, recuerda que su padre estuvo durante aquel viaje en casa de unos bosniacos, los Hadzialic, quienes tenían un hijo, Haris, que tenía más o menos su edad. «Cuando volvió, me dio su dirección y únicamente me dijo: "escribele"». Airy lo hizo, y el contacto con aquel niño que vivía unos momentos tan duros provocó que se decidiera a colaborar con la ONG francesa DIA Association, que trabajaba en Sarajevo. Esta ONG colaboraría más tarde con la oficina barcelonesa que se abrió en la ciudad en abril de 1996, justo después de acabar el conflicto. De hecho, la capital catalana se había acogido a un programa del Consejo de Europa denominado Embajadas de la Democracia Local y, junto con Viena, Lisboa y Bolonia, había abierto un local de cuidada estética al que algunos buenos diseñadores barcelo-

→

havien aportat làmpades, tamborets i tot el que calgués perquè els habitants de Sarajevo tinguessin un espai on oblidar, ni que fos unes hores, la duríssima situació que encara vivien.

L'Ambaixada de la Democràcia Local compartia espai amb un Euroclub creat per la DIA Association. Allà feien cap tant joves de la ciutat com guàrdies civils espanyols que treballaven a Sarajevo i que, un cop acabat el seu horari laboral, hi anaven a muntar classes d'informàtica o, fins i tot, de salsa. El centre, on es podia aprendre idiomes, escoltar música, llegir premsa estrangera o conèixer els joves artistes de Sarajevo, es va acabar fent enormement popular fins al punt que se'l coneixia amb el nom extraoficial d'Ambaixada de Barcelona. L'Ajuntament es va encarregar de pagar el lloguer del local i de condicionar-lo, mentre que la DIA hi portava llibres, revistes, ordinadors i pel·lícules, a més del personal que organitzava les activitats.

En aquella «Ambaixada de Barcelona» va aterrjar Carles Bosch, al qual Teresa Sandoval, l'aleshores regidora del Districte XI, havia trucat per proposar-li estar al capdavant de l'oficina, alternant-se amb Eric Hauk, que, després d'haver cobert la guerra per a l'Avui i haver

→

neses habían aportado lámparas, taburetes y todo lo que fuese necesario para que los habitantes de Sarajevo dispusiesen de un espacio en el que olvidar, aunque fuese por unas horas, la durísima situación que todavía vivían.

La Embajada de la Democracia Local compartía espacio con un Euroclub creado por la DIA Association. Allí colaboraban tanto jóvenes de la ciudad como guardias civiles españoles que trabajaban en Sarajevo y que, una vez acabado su horario laboral, participaban en la preparación de clases de informática y hasta de salsa. El centro, en el que se podía aprender idiomas, escuchar música, leer la prensa extranjera o conocer a jóvenes artistas de Sarajevo, se hizo verdaderamente popular, hasta el punto de que se lo conocía con el nombre extraoficial de Embajada de Barcelona. El Ayuntamiento se encargó de pagar el alquiler del local y de acondicionarlo, mientras que la DIA aportaba libros, revistas, ordenadores y películas, así como el personal que organizaba las actividades.

En aquella «Embajada de Barcelona» aterrizó Carles Bosch, a quien Teresa Sandoval, entonces regidora del Distrito XI, había llamado para proponerle estar al frente de la oficina, alternándose con Eric Hauk, quien, después de haber cubierto la

Un grup d'homes carrega un taüt. També a la petita ciutat de Potocari van arribar els horrors de la guerra.

Un grupo de hombres carga con un ataúd. También a la pequeña ciudad de Potocari llegaron los horrores de la guerra.

treballat per al COOB durant els Jocs, tornava a una ciutat torturada que, tanmateix, el tenia enamorat. Des d'aquell despatx es posaven en contacte escoles, universitats, clubs esportius, empreses i institucions amb organismes i associacions del mateix tipus de Catalunya i Espanya, o bé es donava un cop de mà a altres organitzacions amb poca experiència a la zona. De fet, aquella oficina exercia feines gairebé diplomàtiques a Bòsnia abans que a Sarajevo hi hagués un ambaixador espanyol.

A l'Ambaixada treballaven coordinadors barcelonins com Bosch o Hauk, però el gruix del personal el formaven bosnians que coneixien perfectament el terreny i parlaven l'idioma. En aquest context, no és gens estrany que, des de Barcelona, es localitzés i es fitxés de seguida Jasmina Mujezinovic, que, un cop signats els acords de Dayton que van marcar el desenllaç de la guerra a finals de 1995, frisava per tornar a casa. La Jasmina ja parlava català i havia tingut extensos contactes amb els moviments de solidaritat barcelonins. Era, per tant, una peça clau per a l'Ambaixada de la Democràcia Local i, com es veuria després, per al seu futur.

Un llarg camí recorregut. Els integrants d'aquesta passejada són també el símbol de la feina feta a Sarajevo.

Un largo camino recorrido. Los integrantes de la caminata son también el símbolo del trabajo realizado en Sarajevo.

guerra para el Avui y de haber trabajado para el COOB durante los Juegos, volvía a una ciudad torturada de la que, sin embargo, estaba enamorado. Desde aquel despacho se ponía en contacto a diferentes escuelas, universidades, clubes deportivos, empresas e instituciones con organismos y asociaciones similares a las de Cataluña y España, o bien se echaba una mano a otras organizaciones de la zona con poca experiencia. De hecho, aquella oficina acabó desempeñando labores prácticamente diplomáticas en Bosnia antes de que en Sarajevo hubiese embajador español.

En la Embajada trabajaban coordinadores barceloneses como Bosch o Hauk, pero el grueso del personal lo componían bosniacos que conocían perfectamente el terreno y hablaban el idioma local. En este contexto, no resulta nada extraño que, desde Barcelona, se localizase y se fichase enseñada a Jasmina Mujezinovic, quien, una vez firmados los acuerdos de Dayton que marcaron el desenlace de la guerra a finales de 1995, se moría por volver a casa. Jasmina ya hablaba catalán y había mantenido intenso y estrecho contacto con los movimientos de solidaridad barceloneses. Era, por lo tanto, una pieza clave para la Embajada de la Democracia Local y, como se vería después, para su futuro.

Acabada la guerra, com recorda Jasmina, «la situació a la ciutat i al conjunt del país era molt difícil». Era el moment en què més calia l'ajut de Barcelona i, des de l'Ambaixada es va començar a implementar un seguit de projectes (més de 300 durant la seva existència) de tota mena: des de reconstrucció d'edificis fins a projectes de salut, cultura, educació o socials. Barris, escoles i tota mena d'infraestructures (entre elles el pavelló olímpic de Zetra) van ser refetes, de vegades en col·laboració amb organismes de tant pes com el Comitè Olímpic Internacional. Però potser una de les feines més destacades va ser la que va fer renéixer el barri de Moj Milo, on hi havia la Vila Olímpica dels Jocs d'Hivern de 1984. Aquest barri, que havia estat destruït durant la guerra, «avui –diu Jasmina– és un dels barris més macos de Sarajevo».² Era l'any 1996 i, per tal de coordinar els projectes de cooperació, havia nascut el Districte XI, una iniciativa que suggeria la idea que Barcelona havia pres sota la seva empara el destí d'una ciutat que mai més no hauria de sentir-se abandonada. L'ajuda de la capital catalana va continuar durant anys i va incloure accions institucionals i també de tota mena d'ONG. Roba, medicaments i material tècnic seguien arribant a la ciutat, on, paral·lelament, s'organitzaven setmanes culturals amb la presència d'artistes barcelonins, conferències i seminaris, com ara la primera conferència sobre els refugiats dels territoris de l'ex-Iugoslàvia o la conferència internacional sobre les ciutats dividides, en la qual hi havia els representants de Jerusalem, Berlín, Belfast, Mostar i Nicòsia. Aquesta conferència, precisament, el 2010 es tornarà a organitzar a Barcelona, amb altres ciutats convidades.

Per descomptat, l'ajuda material que va rebre Sarajevo durant la postguerra va ser extremadament necessària però, com explica Eric Hauk, les iniciatives de caire cultural, que van incloure concerts, exposicions i

Un cop acabada la guerra, Barcelona no va oblidar Sarajevo, i va contribuir a la reconstrucció de la ciutat.

Una vez terminada la guerra, Barcelona no olvidó a Sarajevo, y contribuyó a la reconstrucción de la ciudad.

² La plaça principal del barri, on es van reconstruir 1.259 pisos, a més d'un parvulari, una escola i un centre d'atenció primària, va ser batejada pels habitants com la plaça de Barcelona.

Sense oblidar l'alegria. La presència barcelonina a la capital de Bòsnia també va contribuir a aixecar els ànims.
Sin olvidar la alegría. La presencia barcelonesa en la capital de Bosnia también ayudó a levantar los ánimos.

Acabada la guerra, como recuerda Jasmina, «la situación en la ciudad y en todo el país era muy complicada». Era el momento en que más ayuda se necesitaba de Barcelona y, desde la Embajada se empezaba a implementar una serie de proyectos (más de 300 a lo largo de su existencia) de todo tipo: desde la reconstrucción de edificios hasta proyectos de salud, cultura, educación o de carácter social. Barrios, escuelas y todo tipo de infraestructuras (como el pabellón olímpico de Zetra) fueron reconstruidos, en algunos casos con la colaboración de organismos como el Comité Olímpico Internacional. No obstante, quizás una de las labores más destacadas fue aquella que hizo renacer el barrio de Moj Milo, donde se había construido la Villa Olímpica de los Juegos de Invierno de 1984. Aunque había sido destruido durante la guerra, «actualmente –dice Jasmina– es uno de los barrios más bonitos de Sarajevo».² Era 1996 y, con el objetivo de coordinar los proyectos de cooperación, había nacido el Distrito XI, una iniciativa que sugería la idea de que Barcelona tenía a su amparo el destino de una ciudad que nunca más debería sentirse abandonada.

La ayuda de la capital catalana continuó durante años e incluyó acciones institucionales y también a todo tipo de ONG. Ropa, medicamentos y material técnico continuaban llegando a la ciudad donde, paralelamente, se organizaban semanas culturales con la presencia de artistas barceloneses, conferencias y seminarios, como la primera conferencia sobre los refugiados de la antigua Yugoslavia o la conferencia internacional sobre las ciudades divididas, en la que participaron los representantes de Jerusalén, Berlín, Belfast, Mostar y Nicosia. Precisamente, esta última volverá a organizarse en 2010 en Barcelona, junto con otras ciudades invitadas.

Por supuesto, la ayuda material recibida durante la posguerra fue extremadamente necesaria pero, como explica Eric Hauk, las iniciativas de cariz cultural, que incluyeron conciertos, exposiciones y todo tipo de intercam-

² La plaza principal del barrio, donde se reconstruyeron 1.259 pisos, además de un parvulario, una escuela y un centro de atención primaria, fue bautizada por los habitantes como la plaza de Barcelona.

tota mena d'intercanvis i activitats, eren molt apreciades per una població culta i cosmopolita que mirava de superar els efectes embrutidors de la guerra.

El Districte XI va desaparèixer el 1999, poc abans que la tècnica de cooperació, Teresa Serra, arribés a la direcció de Cooperació Internacional i es fes càrrec d'un seguit de projectes a la capital bosniana i la seva rodalia, com ara els relacionats amb la reconstrucció d'escoles. Una de les seves responsabilitats va ser acompañar l'Ambaixada de la Democràcia Local en un procés que li va permetre independitzar-se de l'Ajuntament de Barcelona i reconvertir-se en un organisme autogestionat.³

El 2003 es va crear SERDA, l'agència de desenvolupament local que va formar treballadors de diferents orígens

Deu anys després de l'inici del conflicte, un grup d'autoritats de Sarajevo va ser convidat a Barcelona i, durant aquella visita, es va plantejar la conveniència que visitessin l'agència de desenvolupament local Barcelona Activa. Va ser el primer pas d'un nou projecte de cooperació que va portar a la creació un any més tard, el 2003, de SERDA, l'Agència de Desenvolupament Local de la Regió Econòmica de Sarajevo. Teresa Serra recorda els viatges a Sarajevo amb tècnics de Barcelona Activa i arquitectes municipals per tal de trobar un local adient; també rememora les posteriors estades de formació a la ciutat dels que després serien els tècnics bosnians encarregats de valorar els projectes que calia desenvolupar amb el suport de SERDA. Entre aquests tècnics n'hi havia d'origen serbi i d'origen bosnià, una condició *sine qua non* imposta per l'Agència Espanyola de Cooperación Internacional al Desarrollo (AECID), que col·laborava en el projecte pagant durant tres anys el lloguer del local de SERDA. La combinació de treballadors de diferents orígens, segons

bios y actividades, eran las más apreciadas por la población culta y cosmopolita que intentaba superar los efectos embrutecedores de la guerra.

El Distrito XI desapareció en 1999, poco antes de que la técnica de cooperación, Teresa Serra, llegase a la dirección de Cooperación Internacional y se hiciese cargo de una serie de proyectos en la capital bosnia y sus alrededores, como los relacionados con la reconstrucción de escuelas. Una de sus responsabilidades era acompañar a la Embajada de la Democracia Local en un proceso que les permitiera independizarse del Ayuntamiento de Barcelona y reconvertirse en un organismo autogestionado.³

En 2003 se creó SERDA, la agencia de desarrollo local que formó a trabajadores de diferentes orígenes

Diez años después del inicio del conflicto, un grupo de autoridades de Sarajevo fue invitado a Barcelona y, durante su visita, se planteó la conveniencia de que visitasen la agencia de desarrollo local Barcelona Activa. Fue el primer paso para un nuevo proyecto de cooperación que condujo a la creación, un año más tarde, en el 2003, de SERDA, la Agencia de Desarrollo Local de la Región Económica de Sarajevo. Teresa Serra recuerda los viajes a Sarajevo con técnicos de Barcelona Activa y arquitectos municipales para encontrar un local adecuado; también rememora las posteriores estancias de formación en la ciudad de los que después serían los técnicos bosnios encargados de valorar los proyectos por desarrollar con el apoyo de SERDA. Estos técnicos eran de origen serbio y bosnio, condición sine qua non impuesta por la Agencia Española de Cooperación Internacional al Desarrollo (AECID), que colaboraba en el proyecto mediante el pago del alquiler del local de SERDA durante tres años. La combinación de trabajadores de diferentes orígenes, según explica Teresa Serra, funcionó

³ L'objectiu es va aconseguir plenament, i avui l'anomenada Fundació per la Democràcia Local segueix funcionant, sota la direcció de Jasminka Mujezinovic. La fundació està centrada en la protecció dels drets humans i, especialment, en projectes relacionats amb la prevenció de la violència de gènere.

³ El objetivo se consiguió plenamente y hoy, la denominada Fundación por la Democracia Local sigue funcionando, bajo la dirección de Jasminka Mujezinovic. La fundación se centra en la protección de los derechos humanos y, especialmente, en proyectos relacionados con la prevención de la violencia de género.

L'esperança enmig del desastre. Una nena somriu a la càmera al camp de refugiats de Mihatovici.

La esperanza en mitad del desastre. Una niña sonríe ante la cámara en el campo de refugiados de Mihatovici.

explica Teresa Serra, va funcionar d'allò més bé, tant a Barcelona com a Sarajevo on, amb el temps, l'agència va anar obrint diverses oficines i va donar suport a la creació d'una dotzena d'empreses que han contribuït a la recuperació de la vida econòmica del país.

L'any 2006, 10 anys després de la fi del conflicte, l'aleshores alcalde Joan Clos va visitar la capital bosniana, amb la qual l'any 2000 s'havia signat un conveni d'agermanament, i va acordar amb l'alcaldessa Semina Borovac continuar les relacions entre ambdues ciutats, que el 2008 es van concretar en projectes d'assistència tècnica com ara seminaris i altres activitats de formació. Aquell mateix 2008, Pasqual Maragall va tornar a Sarajevo. No ho va fer ja com a alcalde, sinó per rebre el títol de Ciutadà d'Honor, un reconeixement que simbolitza l'especial relació que s'havia estableert entre totes dues ciutats. Perquè, com diu Jasmina Mujezinovic, «Barcelona va deixar una empremta important, tant a Sarajevo com en tota Bòsnia». Ho podran apreciar, encara avui, els barcelonins que visitin la ciutat on, amb paraules de Jasmina, «sempre seran rebuts amb un somriure i amb la constatació que Barcelona va fer tant per la nostra ciutat».

muy bien, tanto en Barcelona como en Sarajevo; con el tiempo, la agencia fue abriendo diversas oficinas y apoyó la creación de una docena de empresas que han contribuido a la recuperación de la vida económica del país.

En 2006, diez años después del final del conflicto, el entonces alcalde Joan Clos visitó la capital bosnia, con la que en el año 2000 se había firmado un convenio de hermanamiento, y acordó con la alcaldesa Semina Borovac continuar las relaciones entre ambas ciudades, que en 2008 se concretaron en proyectos de asistencia técnica como seminarios y otras actividades de formación. En ese mismo 2008, Pasqual Maragall volvió a Sarajevo. Ya no lo hizo como alcalde, sino para recibir el título de Ciudadano de Honor, reconocimiento que simboliza la especial relación que se había establecido entre ambas ciudades. Porque, como dice Jasmina Mujezinovic, «Barcelona dejó una huella importante, tanto en Sarajevo como en toda Bosnia». Así podrán apreciarlo, todavía hoy, los barceloneses que visiten la ciudad, donde, como afirma Jasmina, «siempre serán recibidos con una sonrisa y con la constatación de que Barcelona hizo mucho por nuestra ciudad».

Però, a més de l'Ajuntament o altres organismes locals, regionals o nacionals, han estat moltes les ONG barcelonines que han treballat a Bòsnia. Algunes a zones rurals, com ara l'ONG Trenkalòs que, amb el suport del programa Barcelona Solidària, porta anys liderant un projecte singular. Jordi Rodri, el seu president, explica que quan es va iniciar el conflicte van començar a organitzar el transport de material cap a Bòsnia, però uns anys més tard, van plantejar la necessitat d'embarcar-se en projectes de més volada, com treballar amb un camp de refugiats de supervivents de la matança d'Srebrenica, on van aportar material escolar i esportiu i van muntenar, fins i tot, una aula d'informàtica. La segona fase del treball de Trenkalòs a la zona ha tingut com a escenari un petit poble, Sahbegovici, que va quedar destruït per la guerra. L'estrategia de Trenkalòs consisteix a organitzar grups de nois i noies que, a Barcelona, reben una formació prèvia sobre la història del lloc, la geografia i les conseqüències de la guerra. Després d'aquesta formació prèvia, s'organitzen estades en què els joves coneixen de primera mà els efectes d'un conflicte bèl·lic, visiten camps de refugiats i aprenen què és la guerra i com pot desfermar-se perfectament a la porta de casa. El poble s'ha anat reconstruint aquests anys i joves de la zona han estat convidats a decorar els murs exteriors dels edificis amb murals al·lusius a la guerra, de manera que el poble s'està convertint en un petit museu a l'aire lliure. La presència dels joves catalans, a més de ser una referència per als habitants, suposa un aliciente econòmic per als bosnians, a qui, a més, es convida a tenir relacions comercials amb els seus veïns serbis per tal de tancar les ferides obertes pel conflicte. En tornar a casa seva, els mateixos joves que han participat en aquestes estades fan xerrades a escoles per a nois i noies de la seva edat, en un intent que transmetin als seus iguals el seu aprenentatge: que la guerra es desferma a partir de l'odi i que, si no estem alerta, sempre pot esclatar al costat de casa. *

No obstante, además del Ayuntamiento u otros organismos locales, regionales o nacionales, han sido muchas las ONG que han trabajado en Bosnia. Algunas en zonas rurales, como la ONG Trenkalós que, con el apoyo del programa Barcelona Solidaria, lleva años liderando un proyecto singular. Jordi Rodri, su presidente, explica que cuando comenzó el conflicto empezaron a organizar el transporte de material hacia Bosnia, pero unos años más tarde, se plantearon la necesidad de embarcarse en proyectos de mayor calado, como trabajar en un campo de refugiados de supervivientes de la matanza de Srebrenica. Allí proporcionaron material escolar y deportivo e incluso montaron un aula de informática. La segunda fase del trabajo de Trenkalós en la zona ha tenido como escenario un pequeño pueblo, Sahbegovici, que quedó destruido por la guerra. La estrategia de Trenkalós consiste en organizar grupos de chicas y chicos que, en Barcelona, reciben una formación sobre la historia del lugar, la geografía y las consecuencias de la guerra. Después de esta formación previa, se organizan estancias en las que los jóvenes conocen de primera mano los efectos de un conflicto bélico, visitan campos de refugiados y aprenden qué es la guerra y cómo es posible que se desate incluso en nuestra propia casa. A lo largo de estos años, además, el pueblo se ha ido reconstruyendo y los jóvenes de la zona han sido invitados a decorar las paredes exteriores de los edificios con murales alusivos a la guerra, de forma que el pueblo se está convirtiendo en un pequeño museo al aire libre. La presencia de los jóvenes catalanes, además de ser una referencia para los habitantes, supone un aliciente económico para los bosnios, a quienes también se invita a mantener relaciones comerciales con sus vecinos serbios, con el objetivo de cicatrizar las heridas que se abrieron con el conflicto. Al volver a su casa, estos mismos jóvenes que han participado en las estancias realizan charlas en escuelas para niños y niñas de su edad, para transmitir a sus iguales su aprendizaje: que la guerra se desata a partir del odio y que, si no nos mantenemos en alerta, puede estallar al lado de nuestra casa. *

Temps millors.

Ha quedat enrere l'època en què sortir a buscar aigua suposava un perill mortal.

Tiempos mejores. Ha quedado atrás la época en que salir a buscar agua suponía un peligro mortal.

Un parc sota les bombes

Un parque bajo las bombas

Gaza (Palestina)

Projecte / Proyecto:
Construcció del Barcelona Gaza Peace Park / Urbanització del barri d'East Al-Nasser / Programa de millora de la salut reproductiva de les dones de Cisjordània.
Construcción del Barcelona Gaza Peace Park / Urbanización del barrio de East Al-Nasser / Programa de mejora de la salud reproductiva de las mujeres de Cisjordania.

Entitat / Entidad:
Àrea d'Urbanisme / Sodepau.
Área de Urbanismo / Sodepau.

Pressupost global / Presupuesto global:
380.000 €
1.500.000 €
905.328 €

Aportació de l'Ajuntament de Barcelona / Aportación del Ayuntamiento de Barcelona:
316.000 €
500.000 €
556.407 €

Regió / Región:
Àrea mediterrània.
Área mediterránea.

Any d'inici / Año de inicio:
2000 / 2005 (Actuacions urbanístiques) / 2007 (Millora de la salut reproductiva de les dones de Cisjordània).
2000 / 2005 (Actuaciones urbanísticas) / 2007 (Mejora de la salud reproductiva de las mujeres de Cisjordania).

Any de finalització / Año de finalización:
2003 / 2008 (Actuacions urbanístiques) / En curs (Millora de la salut reproductiva de les dones de Cisjordània).

de Cisjordània).
2003 / 2008 (Actuaciones urbanísticas) / En curso (Mejora de la salud reproductiva de las mujeres de Cisjordania).

Tipus / Tipo:
Cooperació directa / Subvenció de Barcelona Solidària.
Cooperación directa / Subvención de Barcelona Solidaria.

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Urbanisme / Dona.
Urbanismo / Mujer.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Habitants del barri d'East Al-Nasser i Tal Al-Hawa, a Gaza City i dones de Cisjordània.
Habitantes del barrio de East Al-Nasser y Tal Al-Hawa, en Gaza City, y mujeres de Cisjordania.

Gaza és la principal ciutat dels territoris coneguts amb el nom de Franja de Gaza i habitualment se la denomina Gaza City o Ciutat de Gaza per tal de distingir-la de la resta del territori. Es tracta d'un espai d'uns 151 quilòmetres quadrats on, el 2006, hi vivien uns 400.000 habitants, prop de la meitat dels quals té menys de 19 anys. Té, doncs, una de les densitats de població més elevades del planeta, una situació agreujada per la impossibilitat de sortir de la Franja, ja que el territori, en mans de l'autoritat palestina gràcies als acords d'Oslo de 1993, està encerclat per Egipte, Israel i la Mediterrània. Les mancances de serveis i de materials de tota mena són evidents al territori, el qual està ferit pels bombardejos israelians i pels continus talls de subministrament d'aigua, d'electricitat i de medicines. Barcelona té un conveni de cooperació a tres bandes amb la Ciutat de Gaza i el municipi israelià de Tel-Aviv des de 1998.

Gaza es la principal ciudad de los territorios conocidos bajo el nombre de Franja de Gaza y habitualmente se la denomina Gaza City o Ciudad de Gaza, para distinguirla del resto del territorio. Se trata de un espacio de unos 151 kilómetros cuadrados en el que, en 2006, vivían unos 400.000 habitantes; de ellos, casi la mitad eran menores de 19 años. Por tanto, tiene una de las densidades de población más elevadas del planeta, una situación agravada por la imposibilidad de salir de la Franja, ya que el territorio, en manos de la Autoridad Palestina gracias a los acuerdos de Oslo de 1993, está rodeado por Egipto, Israel y el Mediterráneo. Las carencias de servicios y materiales de todo tipo son evidentes en el territorio, herido por los bombardeos israelíes y por los continuos cortes de suministro de agua, electricidad y medicinas. Barcelona mantiene un convenio de colaboración a tres bandas con la Ciudad de Gaza y con el municipio israelí de Tel Aviv desde 1998.

Una de les botigues que hi ha davant del Barcelona Gaza Peace Park. Com moltes de les que rodegen el parc, el seu nom és un homenatge a Barcelona.
Una de las tiendas que hay delante del Barcelona Gaza Peace Park. Como muchas de las que rodean el parque, su nombre es un homenaje a Barcelona.

برشونة

للاتصالات الدولية والمحالية

تليفون: 2885741 - 2886953

الإذاعة والتلفزيون للاتصال
تلفزيون مسلسلات في المدى
تلفزيون بث الملايين للاتصال

إدارة ...

BARCELONA

برشلونـة

Són dos quarts de vuit del vespre d'un dia d'estiu de l'any 2009. Al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona està a punt d'inaugurar-se una exposició sobre els projectes de cooperació amb Gaza. Tècnics de l'Ajuntament, responsables polítics i arquitectes que hi han tingut alguna cosa a veure s'apleguen davant els plafons explicatius. De seguida arriba Mohamed Al-Halabi, el responsable de relacions internacionals de l'Ajuntament de Gaza. Tot són somriures i sinceres abraçades. Aquí, es veu de seguida, hi ha alguna cosa més que un parc i un barri urbanitzat en un ambient de guerra; s'ensuma que, mentre avançaven les obres, s'anava obrint pas una amistat, una d'aquelles que són més fortes perquè s'han forjat en moments difícils. No és estrany que el tècnic Jordi Cortés, el comissionat de l'alcaldia per a Barcelona Solidària, Manel Vila, o l'arquitecte Carles Casamor rebin amb tanta calidesa l'amic palestí: després d'11 anys, és el primer cop que aconsegueix sortir de Gaza.

Però comencem pel principi, perquè la història dels projectes de què parla aquesta exposició, la construcció del Barcelona Gaza Peace Park i la reforma del barri d'East Al-Nasser, tenen de fet el seu origen l'any 1998,

Son las siete y media de la tarde de un día de verano del año 2009. En el Colegio de Arquitectos de Barcelona está a punto de inaugurarse una exposición sobre los proyectos de cooperación en Gaza. Técnicos del Ayuntamiento, responsables políticos y arquitectos relacionados se reúnen frente a los paneles explicativos. Enseguida llega Mohamed Al-Halabi, el responsable de relaciones internacionales del Ayuntamiento de Gaza. Todo son sonrisas y abrazos sinceros. Es aquí donde se observa, de inmediato, que existe algo más que un parque y un barrio urbanizado en un ambiente de guerra; se nota que, mientras las obras avanzaban, se iba abriendo paso la amistad, de esas que son más fuertes porque se han forjado en momentos difíciles. No es raro que el técnico Jordi Cortés, el comisionado de la Alcaldía por Barcelona Solidaria, Manel Vila, o el arquitecto Carles Casamor reciban con tanta calidez al amigo palestino: después de 11 años, es la primera vez que consigue salir de Gaza.

Pero empecemos por el principio, ya que la historia de los proyectos de la que habla esta exposición, la construcción del Barcelona Gaza Peace Park y la reforma del barrio de East Al-Nasser, tiene de hecho su origen en

Els bombardejos israelians han fet de la Ciutat de Gaza una ferida oberta, necessitada d'ajuda.

Los bombardeos israelitas han hecho de la ciudad de Gaza una herida abierta, necesita ayuda.

Stop a la neteja ètnica. Un dels cartells de la campanya que denunciava la neteja ètnica soferta a Gaza.

Stop a la limpieza étnica. Uno de los carteles que denunciaban la limpieza étnica sufrida en Gaza.

quan, després d'anys de gestions, Roni Milo i Aown Shawa, alcaldes de Tel-Aviv i Gaza respectivament, van acceptar una invitació per venir a les Festes de la Mercè que els havia adreçat l'alcalde Joan Clos. Durant aquella estada a la ciutat, tots tres van subscriure un acord d'amistat i col·laboració a tres bandes que encara avui segueix vigent. Va ser en el dinar posterior a aquella signatura que l'alcalde de la Ciutat de Gaza va fer esment del projecte de crear un parc en uns terrenys que havien acollit un antic escorxador. En sentir allò, a l'alcalde Clos li va venir al cap una de les primeres realitzacions urbanístiques de la Barcelona democràtica: el parc de l'Escorxador.

Hem de fer un parc? A Gaza? Sí. Els primers dies, la incredulitat era general respecte al projecte i, com explica Francesc Freixa, qui després seria director de Cooperació Internacional, «ningú no ho entenia». De fet, el projecte arrencava amb poc pressupost i, a més, el primer projecte que s'havia acordat, molt en la línia dels parcs que ja hi havia a Gaza, no acabava d'agradar ningú. Ni tan sols Julián Artacho, el tècnic de cooperació que es va fer càrrec del projecte després de

1998 cuando, tras años de gestiones, Roni Milo y Aown Shawa, alcaldes de Tel Aviv y Gaza respectivamente, aceptaron la invitación para acudir a las fiestas barcelonesas de la Mercè que les había enviado el alcalde Joan Clos. Durante aquella estancia en la ciudad, los tres suscribieron un acuerdo de amistad y colaboración a tres bandas que todavía hoy continúa vigente. Fue en la comida posterior a aquella firma cuando el alcalde de la ciudad de Gaza mencionó el proyecto de creación de un parque en unos terrenos en los que antiguamente había un matadero. Al oír aquello, al alcalde Joan Clos se le ocurrió uno de los primeros proyectos urbanísticos de la Barcelona democrática: el parque del Escorxador (parque del matadero).

¿Tenemos que hacer un parque? ¿En Gaza? Sí, los primeros días, la incredulidad respecto al proyecto era generalizada y, como explica Francesc Freixa, quien después sería director de Cooperación Internacional, «nadie lo entendía». De hecho, el proyecto arrancaba con poco presupuesto y, además, el primer proyecto que se había acordado, muy en la línea de los parques que ya existían en Gaza, no acababa de gustar a nadie. Ni siquiera Julián Artacho, el técnico de cooperación que se

les primeres gestions d'Alonso Barranco i Eric Hauck, no ho veia gaire clar en un primer moment. La desgràcia –o la sort– va ser que quan els treballs de construcció estaven a punt de començar, un atac israelià va destruir la caserna de la policia palestina, que es va instal·lar a l'antic escorxador de manera provisional. Com que aquella provisionatilitat, però, s'allargava, va caldre buscar un emplaçament alternatiu per al parc: un barri nou que s'estava constraint en aquell moment. A la vista, només hi havia uns blocs de formigó que en el futur serien habitatges i un solar que era tres vegades més gran que l'emplaçament original, cosa que no hagués estat un problema si no fos que el pressupost no havia crescut... Sort que algú va trobar una solució tan innovadora com econòmica. Sort de Carles Casamor.

Qui és Carles Casamor? Per a alguns, un arquitecte; per a d'altres, com el tècnic Julián Artacho, «el veritable pare de la criatura»; per a molts palestins, Abu Hadika, és a dir «el pare del parc» i per a Mohamed Al-Halabi, que l'abraçava el dia de la inauguració de l'exposició de què parlàvem al principi d'aquest capítol, un bon amic. Diguem, doncs, que Carles Casamor és el responsable dels projectes del Barcelona Gaza Peace Park i del remodelat barri d'East Al-Nasser. En proposar-li el projecte, ell també va fer la pregunta que ja havien fet abans un munt de funcionaris barcelonins: «Un parc? No preferiu que abans dotem la zona de clavegueram i

hizo cargo del proyecto después de las primeras gestiones de Alonso Barranco y Eric Hauck, lo veía nada claro en un primer momento. La desgracia –o la suerte– hizo que cuando los trabajos de construcción estaban a punto de comenzar, un ataque israelí destruyó el cuartel de la policía palestina, que se instaló en el antiguo matadero de forma provisional. Sin embargo, como aquella provisionalidad se alargaba, fue necesario buscar un emplazamiento alternativo para el parque: un barrio que se estaba construyendo en aquel momento. A simple vista, sólo existían unos bloques de hormigón que en un futuro serían viviendas y un solar que era tres veces más grande que el emplazamiento original, lo que no hubiera sido un problema si no fuera porque el presupuesto no había aumentado... Por suerte, alguien encontró una solución tan innovadora como económica. Suerte de Carlos Casamor.

¿Quién es Carlos Casamor? Para algunos, un arquitecto; para otros, como el técnico Julián Artacho, «el verdadero padre de la criatura»; para muchos palestinos, Abu Hadita, es decir, «el padre del parque»; y para Mohamed Al-Halabi, que lo abrazaba el día de la inauguración de la exposición de la que hablábamos al comienzo de este capítulo, un buen amigo. Casamor es el responsable de los proyectos de

A l'esquerra, la reconstrucció del barri East Al-Nasser.
A baix, el Barcelona Gaza Peace Park.

A la izquierda, la reconstrucción del barrio East Al-Nasser. Debajo, el Barcelona Gaza Peace Park.

A dalt, la placa en agr岱ment a la ciutat de Barcelona al Gaza Peace Park. A baix, els alcaldes Joan Clos i Nasri Khayal amb el ministre Moratinos el dia de la inauguraci岱 del parc.

Arriba, la placa de agradecimiento a la ciudad de Barcelona en el Gaza Peace Park. Debajo, los alcaldes Joan Clos y Nasri Khayal con el ministro Moratinos el dia de la inauguraci岱 del parque.

altres serveis bàsics?». La resposta palestina era sempre la mateixa: «Volem que Barcelona ens ajudi en la definici岱 d'espais pубlics». I 花s que, enfangats en un conflicte inacabable, acostumrats a la destrucci岱 i a la lluita quotidiannes, els habitants de Gaza necessitaven simplement un lloc on passejar, fer esport i asseure's per fer-la petar. Necesitaven el mateix, segurament, que els habitants de Sarajevo havien trobat uns anys abans entre les parets de l'«Ambaixada de Barcelona»: un lloc bonic on oblidar, per un instant, l'horror quotidiana.

Carles Casamor ho va entendre de seguida en adonar-se que, malgrat els mil problemes de supervivència diària, malgrat que Gaza semblava un gegantí camp de refugiats, all鷖 estava ple de gent que seguia somrient i transpirava cordialitat. En successius viatges, va estableir contacte amb els enginyers de Gaza, ja que de fet no hi havia arquitectes. I no va ser gens fàcil. Ho explica Mohamed, que veia com a cada reuni岱 algú responia a una proposta amb el clàssic «Això no és Barcelona». I 花s que resultava difícil canviar la manera de treballar dels tècnics locals. Si l'espai on s'havia de construir el parc era una mena de sot gegantí, per què mantenir la topografia de la zona com

Barcelona Gaza Peace Park y del remodelado barrio de East Al-Nasser. Al proponerle el proyecto, él también planteó la pregunta que ya habían planteado un gran númerode funcionarios barceloneses: «¿Un parque? ¿No preferís que dotemos a la zona de un sistema de alcantarillado y de otros servicios básicos?». La respuesta palestina era siempre la misma: «Queremos que Barcelona nos ayude en la definición de espacios públicos». Y es que, embarados en un conflicto inacabable, acostumbrados a la destrucción y a la lucha cotidianas, los habitantes de Gaza necesitaban simplemente un sitio en el que pasear, hacer deporte o sentarse a charlar. Necesitaban lo mismo que los habitantes de Sarajevo habían encontrado unos años antes entre las paredes de la «Embajada de Barcelona»: un sitio bonito en el que olvidar, por un instante, el horror cotidiano.

Carlos Casamor lo entendió enseguida al darse cuenta de que, a pesar de los mil y un problemas de supervivencia diaria, a pesar de que Gaza parecía un enorme campo de refugiados, aquello estaba lleno de personas que seguían sonriendo y transpiraban cordialidad. En viajes sucesivos, estableció contacto con los ingenieros de Gaza, ya que no había arquitectos. Y no fue nada fácil. Así lo explica Mohamed, que veía cómo en cada reunión alguien respondía a una propuesta con el clásico «Esto no es Barcelona». Y es que resultaba difícil cambiar la manera de trabajar de los técnicos locales. Si el espacio en el que se tenía que construir el parque era lo más parecido a un hoyo gigante, ¿por qué

proposava Carles Casamor i no omplir el buit i construir-hi a sobre? Aquesta i moltes altres discreàncies es van resoldre amb la mà esquerra de l'arquitecte barceloní que, com explica Julián Artacho, «va tenir una habilitat impressionant per asseure's amb ells i fer-los entendre les coses». El viatge a Barcelona dels enginyers de Gaza que treballaven amb Casamor va reblar el clau i els va permetre veure, en directe, els resultats que oferien a la pràctica les propostes de l'arquitecte barceloní.

El Barcelona Gaza Peace Park va ser inaugurat el 2005 en un acte on no va faltar cap autoritat

El Barcelona Gaza Peace Park va ser inaugurat el 2005 en un acte on no van faltar ni el ja minstre d' Afers Exteriors Miguel Ángel Moratinos ni l'alcalde Joan Clos ni la regidora ponent de Participació Ciutadana, Solidaritat i Cooperació, Assumpta Escarp. Hi faltava, si de cas, el tècnic Julián Artacho, que havia seguit tot el projecte però que havia assumit noves responsabilitats professionals just abans que

mantener la topografía de la zona como proponía Carles Casamor y no llenar el hueco vacío y construir encima? Esta y muchas otras discrepancias se resolvieron gracias a la mano izquierda del arquitecto barcelonés que, como explica Julián Artacho, «tuvo una habilidad impresionante para sentarse con ellos y hacerles entender las cosas». El viaje a Barcelona de los ingenieros de Gaza que trabajaban con Casamor remachó el clavo y les permitió observar, en directo, los resultados que ofrecían en la práctica las propuestas del arquitecto barcelonés.

El Barcelona Gaza Peace Park fue inaugurado en 2005, en un acto al que no faltaron ni el ya ministro de Asuntos Exteriores, Miguel Ángel Moratinos, ni el alcalde Joan Clos, ni la regidora ponente de Participación Ciudadana, Solidaridad y Cooperación, Assumpta Escarp. En todo caso, faltaba el técnico Julián Artacho, que había seguido todo el proceso pero había asumido nuevas responsabilidades profesionales justo antes de acabar y había pasado el testigo a Jordi Cortés. Sí, las personas cambian, pero también el paisaje. En aquel espacio vacío que los técnicos de cooperación habían visto por primera vez cuando buscaban una alternativa al antiguo matadero había nacido un barrio ferviente de

Les persones canvien, però els espais també. L'objectiu és crear un espai net i obert.

Las personas cambian, pero sus lugares también. El objetivo es crear un espacio limpio y abierto.

s'acabés i que havia passat el testimoni a Jordi Cortés. Sí, les persones havien canviat, però també el paisatge. En aquell espai buit que havien vist els tècnics de cooperació per primera vegada quan buscaven una alternativa a l'antic escorxador havia nascut un barri que bullia d'activitat; en el lloc on abans només hi havia un sòl erm hi havia aparegut vegetació, gespa, una zona esportiva i fins i tota una làmina d'aigua. Tot en un espai net i obert, sense tanques de cap mena. Havia nascut gràcies a la complicitat d'un munt de gent i d'institucions com l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desarrollo, el suport de la qual en tot el procés va resultar imprescindible.

Val a dir que el fet que aquell nou parc fos un espai tan obert va ser enormement positiu per a les dones de la zona, que, en una societat de costums tradicionals, haguessin accedit amb menys entusiasme a un espai ple de racons. Tant èxit va tenir el parc que, de seguida, gent de tota la ciutat s'hi va acostar i el va fer seu. En un espai densament poblat com Gaza, aquell parc era el present més valuós. La prova, explica Mohamed Al-Halabi, és que la denominació Barcelona va fer fortuna de

actividad; en un lugar en el que antes sólo había suelo yermo, había aparecido vegetación, hierba, una zona deportiva e incluso una lámina de agua. Todo ello en un espacio limpio y abierto, sin tanques de ningún tipo. Había nacido gracias a la complicidad de mucha gente y de instituciones como la Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo, cuyo apoyo en todo el proceso fue imprescindible.

El Barcelona Gaza Peace Park fue inaugurado en 2005, en un acto donde no faltó ninguna autoridad

Si a la foto de l'esquerra veiem com era abans el parc, en aquesta veiem com ha quedat després de la seva destrucció el gener de 2009.

Si en la foto de la derecha vemos cómo era antes el parque, en ésta vemos cómo ha quedado después de ser destruido en enero de 2009.

→

seguida i va servir per batejar comerços i cafès de la zona. «Barcelona ha estat amb nosaltres fins i tot en els moments més difícils, mai no ens ha abandonat. No s'han limitat a finançar un projecte», insisteix.

I és que a ningú, a Gaza, no se li escapa la implicació de Barcelona en la creació d'aquest emblemàtic espai ni en la reforma del barri d'East Al-Nasser, un projecte que va disposar del suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i que ha permès oferir, a la població, alguns serveis bàsics i, molt especialment, el traçat de carrers i noves places i rotondes per tal de crear un model de bon urbanisme en una ciutat on, sovint, l'urbanisme s'ha hagut de limitar a asfaltar carrers i on els cotxes són els reis de la via pública, incloses les voreres. De tota manera, com recorda Francesc Freixa, més enllà de les millores, les infraestructures i els carrers urbanitzats, una de les aportacions més valuoses del projecte va ser el procés d'informació i participació que es va aplicar, una experiència que els mateixos veïns van assumir amb el màxim entusiasme.

East Al-Nasser ha tingut un final feliç. No tant el Barcelona Gaza Peace Park, on un atac israelià el gener de l'any 2009 va marcar el final, temporal, de la vida d'aquesta zona verda. A Barcelona, avui es respira una clara voluntat de reconstruir-la tan aviat com sigui possible, perquè tothom ha entès la importància que tenia aquest projecte per a la població. I és que, com explica Mohamed, «el que necessitem ara és fer vida normal, poder fer coses, tenir aigua i electricitat a casa... Tenir un parc».

Segur que quan s'hagi reconstruït el Barcelona Gaza Peace Park, un munt de nens i nenes el tornaran a fer seu de seguida. Perquè, de nens, a Palestina no en falten. De fet, les palestines tenen una de les taxes de natalitat més elevades del món, cosa que no vol dir que la seva salut reproductiva sigui la ideal. Entre els principals problemes es troba el fet que el 60 % de les embarassades pateix anèmia durant els

La prueba, explica Mohamed Al-Halabi, es que la denominación Barcelona enseguida cobró fama y sirvió para bautizar comercios y cafés de la zona. «Barcelona ha estado con nosotros incluso en sus momentos más difíciles; nunca nos ha abandonado. No se ha limitado a financiar un proyecto», insiste.

Y es que a nadie, en Gaza, se le olvida la implicación de Barcelona en la creación de este emblemático espacio ni la reforma del barrio East Al-Nasser, un proyecto que contó con el apoyo de la Agencia Catalana de Cooperación al Desarrollo y que ha permitido ofrecer a la población algunos servicios básicos y, especialmente, el trazado de carreteras y nuevas plazas y rotundas con el objetivo de crear un modelo de buen urbanismo en una ciudad en la que, a menudo, éste ha tenido que limitarse a asfaltar calles y en la que los coches son los reyes de la vía pública, incluidas las aceras. De todos modos, como recuerda Francesc Freixa, más allá de las mejoras, las infraestructuras y las calles urbanizadas, una de las aportaciones más valiosas del proyecto fue el proceso de información y participación que se aplicó; una experiencia que los vecinos asumieron con gran entusiasmo.

East Al-Nasser ha tenido un final feliz. No se puede decir lo mismo del Barcelona Gaza Peace Park: un ataque israelita en enero de 2009 marcó el final, temporal, de la vida de esta zona verde. En Barcelona, hoy se respira una clara voluntad de reconstruirlo tan pronto como sea posible, porque todo el mundo ha entendido la importancia que tenía este proyecto para la población. Y es que, como explica Mohamed, «ahora es necesario hacer vida normal, poder hacer cosas, tener agua y electricidad en casa... Tener un parque».

Seguramente, cuando se haya reconstruido el Barcelona Gaza Peace Park, muchos niños y niñas volverán a utilizarlo de inmediato. Y la razón es que en Palestina niños no faltan. De

Durant la visita de març de 2009 per iniciar la reconstrucció del parc, els membres de Barcelona Solidària només van trobar les restes del que havia estat un espai de convivència.

En la visita de marzo de 2009 para iniciar la reconstrucción del parque, los miembros de Barcelona Solidaria sólo encontraron los restos de lo que había sido un espacio de convivencia.

darrers tres mesos de gestació, que moltes dones tenen fills abans dels 18 anys o després dels 35, la negativa d'alguns hospitals a treballar amb mètodes anticonceptius i els problemes culturals que fan que moltes dones es neguin a ser examinades pels escassos homes ginecòlegs que hi ha. D'aquí la importància del projecte dedicat a la millora de la salut sexual i reproductiva de les cisjordanes que va posar en marxa, l'any 2007, l'ONG barcelonina Sodepau amb el suport del programa Barcelona Solidària.

Sodepau treballa a Cisjordània en col·laboració amb la HWC (Comitès de Treball per a la Salut), una ONG creada per personal sanitari palestí per tal d'atendre la població que viu en els territoris ocupats, en especial la més desfavorida. Gràcies a la feina conjunta d'ambdues

S'ofereix atenció sanitària itinerant a més de 14 ciutats i pobles de nord a sud de Cisjordània, a més de campanyes pels drets sexuals i els drets de la dona

organitzacions, s'ofereix atenció sanitària itinerant a prop de 14 ciutats i pobles al nord i al sud de Cisjordània, a més de realitzar campanyes de sensibilització, formació i informació sobre els drets sexuals i reproductius, la salut femenina i els drets de les dones. Segons les estimacions de Sodepau, 18.346 dones palestines es beneficien, cada any, del treball conjunt amb HWC, un programa que s'ha de perllongar fins al 2010 i que, en acabar, haurà permès atendre més de 55.000 dones. Tota una aposta, no només per a la salut de les dones, sinó també per al futur del conjunt de Cisjordània. *

hecho, las palestinas tienen una de las tasas de natalidad más elevadas del mundo, lo que no significa que su salud reproductiva sea ideal. Entre los principales problemas se encuentran el hecho de que el 60 % de las embarazadas padece anemia durante los últimos tres meses de gestación, que muchas mujeres tienen hijos antes de los 18 años o después de los 35, la negativa de algunos hospitales a trabajar con métodos anticonceptivos y los problemas culturales que hacen que muchas mujeres se nieguen a ser examinadas por los escasos ginecólogos varones que existen. De ahí la importancia del proyecto dedicado a la mejora de la salud sexual y reproductiva de las cisjordanas que puso en marcha, en el año 2007, la ONG barcelonesa Sodepau, con el apoyo del programa Barcelona Solidaria.

Sodepau trabaja en Cisjordania en colaboración con HWC (Comités de Trabajo para la Salud), una ONG creada por el personal sanitario palestino

Se ofrece atención sanitaria itinerante a más de 14 ciudades y pueblos de norte a sur de Cisjordania, además de campañas por los derechos sexuales y los derechos de la mujer

con el objetivo de atender a la población que vive en los territorios ocupados, especialmente a los más desfavorecidos. Gracias a la labor conjunta de ambas organizaciones, se ofrece atención sanitaria itinerante a más de 14 ciudades y pueblos del norte y el sur de Cisjordania, además de realizar campañas de sensibilización, formación e información sobre los derechos sexuales y reproductivos, la salud femenina y los derechos de la mujer. Según los cálculos de Sodepau, 18.346 mujeres se benefician, cada año, del trabajo conjunto con HWC, un programa que debe alargarse hasta 2010 y que, cuando acabe, habrá permitido atender a más de 55.000 mujeres. Toda una apuesta, no sólo por la salud de las mujeres, sino también para el futuro del conjunto de Cisjordania. *

Una imatge val més que mil paraules. Aquest senyal és freqüent als llocs públics de

Gaza: una mostra de la violència que viu la zona.

Una imagen vale más que mil palabras. Esta señal es frecuente en los lugares públicos de Gaza: una muestra de la violencia que vive la zona.

Obrint la porta d'Àfrica

Abriendo las puertas de África

Maputo (Moçambic / Mozambique)

Projecte / Proyecto:
Creació de l'Arxiu Municipal
de Maputo / Rehabilitació
i gestió del Centre Cultural
Ntsindya.

Creació del Archivo
Municipal de Maputo /
Rehabilitación y gestión del
Centro Cultural Ntsindya.

Entitat / Entidad:
Arxiu Municipal de Barcelona/
Serveis d'Urbanisme de
l'Ajuntament de Barcelona.

Archivo Municipal de
Barcelona / Servicios
de Urbanismo del
Ayuntamiento de Barcelona.

Pressupost global / Presupuesto
global :
60.000 € / 318.000 €

Aportació de l'Ajuntament de
Barcelona / Aportación del
Ayuntamiento de Barcelona
30.000 €
250.000

Regió / Región:
Àfrica del Sud.
África del Sur.

Any d'inici / Año de inicio:
2007 / 2008

Any de finalització /
Año de finalización:
2009

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector de actuació /
Sector de actuación:
**Arxius / Desenvolupament
municipal.**
Archivos / Desarrollo
municipal.

Beneficiaris / Beneficiarios:
**Departament d'arxius de
l'Ajuntament de Maputo /**
Usuaris del Centre Cívic
Ntsindya, al barri de
Xipamanine.
Departamento de archivos

del Ayuntamiento de Maputo
/ Usuarios del Centro Cívico
Ntsindya, en el barrio
de Xipamanine.

La capital de Moçambic va ser fundada el segle XVIII amb el nom de Lourenço Marques, en homenatge a un comerciant i viatger portuguès que havia explorat la zona durant el segle XVI. Convertida en capital de l'Àfrica Oriental Portuguesa el 1907, amb la independència de Moçambic (1975) la ciutat passà a dir-se Maputo en record de Maputa, cap d'una tribu que va governar la zona abans de la colonització portuguesa. La ciutat, que ocupa uns 300 quilòmetres quadrats i en el 2007 hi vivien més d'un milió d'habitants, pateix mancances de serveis, part de les quals es poden atribuir als efectes de la guerra civil que va viure el país durant 16 anys i que va acabar el 1992. La zona central de la ciutat, construïda en època colonial, està envoltada de barris pendents d'urbanitzar on les mancances de serveis bàsics són especialment marcades.

El 2000 va ser un any negre per a Moçambic. El gener havia portat fortes pluges i ja s'esperaven noves precipitacions que podrien causar un autèntic desastre. Les previsions més pessimistes es van confirmar, però, setmanes més tard, amb l'arribada del

La capital de Mozambique fue fundada en el siglo XVIII con el nombre de Lourenço Marques, en homenaje a un comerciante y viajante portugués que había explorado la zona durante el siglo XVI. Convertida en capital del África Oriental Portuguesa en 1907, con la independencia de Mozambique (1975) la ciudad pasó a llamarse Maputo en recuerdo de Maputa, jefe de una antigua tribu que gobernó la zona antes de la colonización portuguesa. La ciudad, que ocupa unos 300 kilómetros cuadrados y en la que en 2007 vivía un millón de habitantes, sufre carencias de servicios; algunas de éstas pueden atribuirse a los efectos de la guerra civil que vivió el país durante 16 años y que acabó en 1992. El centro de la ciudad, construido en época colonial, está rodeado por barrios todavía sin urbanizar en los que la falta de servicios básicos es especialmente importante.

2000 fue un año muy negro para Mozambique. Enero había dejado fuertes lluvias y se esperaban nuevas precipitaciones que podrían producir un auténtico desastre. Las previsiones más pesimistas se confirmaron cuando semanas más tarde llegó el ciclón

Els papers de l'Ajuntament de Maputo no estaven degudament conservats.

La creació d'un arxiu era necessària.

Los papeles del Ayuntamiento de Maputo no estaban debidamente conservados. La creación de un archivo era necesaria.

→

cicló Eline, que va provocar greus inundacions a diverses províncies, entre les quals hi havia la de Maputo. Aquella emergència humanitària no només posaria a prova l'esperit solidari dels barcelonins i barcelonines, que van col·laborar amb l'Ajuntament de Maputo en un pla de sanejament de les zones afectades, sinó que també obriria la porta a projectes de cooperació de més abast. I és que el Pla Director 2006-2008 ja estableixia que l'Àfrica subsahariana era una zona prioritària a l'hora d'actuar, però mancaven projectes concrets. «Hi havia alguna actuació que es pogués emprendre a Maputo?», es van preguntar els tècnics barcelonins després dels primers contactes propiciats per les inundacions de l'any 2000. N'hi havia i semblava feta a la mida de Carme Martínez, tècnica de cooperació de l'Ajuntament, que, a més, tenia una doble vida com a documentalista experta en arxius.

De fet, la Carme va ser l'encarregada, set anys després de les inundacions de l'any 2000, de supervisar la creació d'un arxiu municipal a Maputo, un arxiu que, fins a aquell moment, era pràcticament inexistent. Bé, potser això no és del tot cert, perquè com explica ella mateixa els papers hi eren, encara que dipositats en un magatzem que no reunia les

→

Eline, que provocó graves inundaciones en diversas provincias, entre ellas la de Maputo. Aquella emergencia humanitaria no sólo pondría a prueba el espíritu solidario de los barceloneses y barcelonas, que colaboraron con el Ayuntamiento de Maputo en un plan de saneamiento de las zonas afectadas, sino que también abriría la puerta a proyectos de cooperación de mayor alcance. Y es que el Plan Director 2006-2008 establecía ya que África subsahariana era una zona prioritaria a la hora de actuar, pero faltaban proyectos concretos. «¿Existe alguna acción que pueda llevarse a cabo en Maputo?», se preguntaban los técnicos barceloneses después de establecer los primeros contactos propiciados por las inundaciones del año 2000. Sí, y parecía hecha a la medida de Carme Martínez, técnica de cooperación del Ayuntamiento, que, además, tenía una doble vida como documentalista experta en archivos.

De hecho, Carme fue la encargada, siete años después de las inundaciones de 2000, de supervisar la creación de un archivo municipal en Maputo, un archivo que, hasta aquel momento, era prácticamente inexistente. Bien, puede que esto no sea del todo cierto porque, como explica ella misma, los papeles existían, aunque recogidos en un almacén que no reunía las condiciones mínimas: papeles

El Centre Cultural Ntsyndia ha estat rehabilitat amb ajuda de Barcelona.
El Centro Cultural Ntsyndia ha sido rehabilitado con la ayuda de Barcelona.

Carles Martí en una conversa amb Marçà Machel, actual esposa de Nelson Mandela, i presidenta de la ONG FDIC. Carles Martí en una conversación con Marçà Machel, actual esposa de Nelson Mandela, y presidenta de la ONG FDIC.

mínimes condicions: papers amuntegats en piles inabastables, alguns de rebregats i molts d'altres ignorats després d'anys de guerra civil. Es feia difícil saber per on hauria començat a buscar algú que hagués tingut necessitat de trobar un dels documents dipositats allà. Per descomptat, Carme Martínez no estava sola: va trobar una còmplice de primera en Cristina Manguele, directora de l'arxiu, biblioteca i centre de documentació de Maputo, i un soci imprescindible en Francesc Valls, un arxiver de l'Ajuntament que va ser qui es va encarregar de fer la feina sobre el terreny. Valls ja havia estat a Fes col·laborant amb la també arxivera Laura Ureña i la seva ONG, Arxivers sense Fronteres, però ara s'enfrontava a un projecte nou que no només implicava crear físicament un arxiu municipal a partir de la documentació que ja hi havia, sinó també capacitar el personal que hi treballava i els funcionaris municipals que hi havien de tenir relació.

El primer pas va ser portar a Barcelona Cristina Manguele, una documentalista formada a Portugal que, aquí, va poder conèixer el funcionament dels arxius de la ciutat i va establir el primer contacte amb Francesc Valls. Aquell mateix 2007, Francesc Valls va viatjar a Maputo

amontonados en pilas inacabables, algunos arrugados y muchos otros ignorados después de años de guerra civil. Era difícil saber por dónde debería comenzar a buscar alguien que hubiera necesitado encontrar uno de los documentos guardados allí. Por supuesto, Carme Martínez no estaba sola: encontró un cómplice fantástico en Cristina Manguele, directora del archivo, biblioteca y centro de documentación de Maputo, y un socio imprescindible en Francesc Valls, un archivero del Ayuntamiento que se encargó de realizar el trabajo de campo. Valls ya había estado en Fez colaborando con la también archivera Laura Ureña y su ONG, Archiveros sin Fronteras, pero ahora se enfrentaba a un proyecto nuevo que no sólo implicaba crear físicamente un archivo municipal a partir de la documentación que ya existía, sino que también consistía en capacitar al personal que trabajaba allí y a los funcionarios municipales encargados.

El primer paso fue llevar a Barcelona a Cristina Manguele, una documentalista formada en Portugal que, en la capital catalana, pudo conocer el funcionamiento de los archivos de la ciudad y establecer un primer contacto con Francesc Valls. Ese mismo año 2007, Francesc viajó a Maputo para una semana; él y Cristina diseñaron un plan de

durant una setmana i amb la Cristina van poder dissenyar un pla de treball per als següents mesos. Paral·lelament, a Maputo s'ha-via ordenat la documentació existent i l'Ajuntament de Barcelona havia fet una dota-ció pressupostària per adequar l'espai físic dels arxius, pintar, comprar prestatges i aconseguir capses d'arxiu. Quan uns mesos més tard Francesc Valls va tornar a aterrjar a la capital de Moçambic, l'espai ja estava condicionat i, durant 10 dies, es va poder dedicar a formar el personal dels arxius i les dependències municipals, treballar en el quadre de classificació marcat per la nova llei d'arxius del país i preparar la feina per als mesos següents.

A finals de l'any 2008, l'arxiu ja era un espai net i organitzat, i estava dividit en tres sales: dues per a dipositar-hi documentació i llibres, i una altra habilitada com a sala de consulta. Al servei ja hi treballava un nombre suficient de persones i no eren pocs els ciutadans que s'ha-vien beneficiat de la documentació que, per fi, era accessible i permetia conèixer des dels usos urbanístics d'un solar fins al lloc exacte on, anys enrere, havia estat enterrat un familiar. Per la seva banda, en Francesc va viure l'experiència, insòlita a Barcelona, de començar un

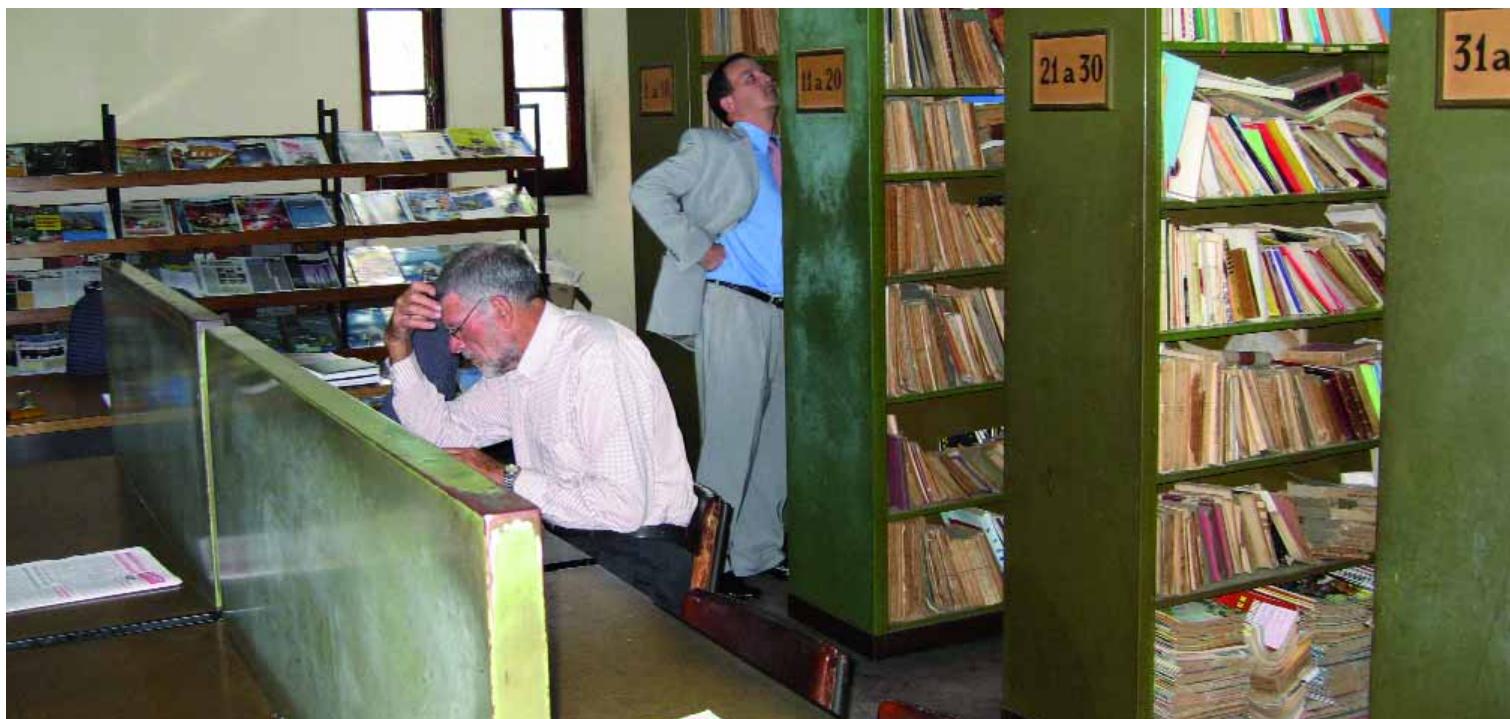

trabajo para los siguientes meses. Paralelamente, en Maputo se había ordenado la documentación existente y el Ayuntamiento de Barcelona había realizado una dotación presupuestaria para adecuar el espacio físico de los archivos, pintar, comprar estanterías y conseguir archivadores. Cuando unos meses más tarde Francesc Valls volvió a aterrizar en la capital de Mozambique, el espacio ya estaba acondicionado y, durante diez días, pudo dedicarse a formar al personal de los archivos y las dependencias municipales, trabajar en el marco de clasificación fijado por la nueva ley de archivos del país y preparar el trabajo para los meses siguientes.

A finales de 2008, el archivo era ya un espacio limpio y organizado, y estaba dividido en tres salas: dos para depositar documentación y libros, y otra habilitada como sala de consultas. En el servicio trabajaba un número suficiente de personas y no eran pocos los ciudadanos que se habían beneficiado de la documentación que, por fin, era accesible y permitía conocer desde los usos urbanísticos de un solar hasta el lugar exacto en el que, años antes, había sido enterrado un familiar. Por su parte, Francesc vivió la experiencia, insólita en Barcelona, de comenzar un período archivístico desde cero y, todavía mejor, de conocer a una serie

Des del 2008, i després de mesos de treball, es pot consultar el fons de l'arxiu municipal de Maputo.
Desde 2008, y tras meses de trabajo, se puede consultar el fondo del archivo municipal de Maputo.

projecte arxivístic des de zero i, encara millor, de conèixer un seguit de gent que havia passat pels seus seminaris demostrant el màxim interès i que un any més tard «encara em parava pel carrer i em cridava pel meu nom».

L'experiència de Francesc Valls devia ser gairebé tan bona com la de Maria Lluïsa Aguado, l'arquitecta dels serveis d'urbanisme que es va fer càrrec d'un altre projecte a la capital de Moçambic: la reforma del Centre Cultural Ntsindya («Tots junts»). Era un edifici amb molta història que s'havia construït a l'època de la colonització portuguesa per acollir l'*Instituto Negrófilo*. Allà, s'ensenyava a llegir i escriure a una tria de nadius, alguns dels quals, després de passar per aquella institució colonial, van promoure un moviment a favor de la independència. Com ens explica l'arquitecte de Maputo, Paulino Pires, que va treballar en col·laboració amb Maria Lluïsa Aguado, «el centre va ser, durant el període colonial, tota una referència educativa per a un seguit de gent que, avui, forma la classe dirigent del país». Està clar, doncs, el valor simbòlic que tenia aquest edifici, el qual, tot i això, s'havia convertit en anys posteriors en un hospital, havia quedat abandonat i, finalment, s'havia reconvertit en una fàbrica

L'actual classe dirigent del país havia estudiat al Centre Cultural Ntsindya («Tots Junts»).

La actual clase dirigente del país estudió en el Centro Cultural Ntsindya ("Todos Juntos").

de persones que habían asistido a sus seminarios, demostrando un gran interés y que un año después «todavía me paraban por la calle y me llamaban por mi nombre».

La experiencia de Francesc Valls debió de ser tan positiva como la de María Lluïsa Aguado, la arquitecta de los servicios de urbanismo que se encargó de otro proyecto en la capital de Mozambique: la reforma del Centro Cultural Ntsindya («Todos juntos»). Era un edificio con mucha historia, que se había construido en la época de la colonización portuguesa para albergar el Instituto Negrófilo. Allí, se enseñaba a leer y escribir a nativos; algunos de ellos, después de pasar por aquella institución colonial, promovieron un movimiento en favor de la independencia. Como nos explica el arquitecto de Maputo, Paulino Pires, que trabajó en colaboración con María Lluïsa Aguado, «el centro fue, durante el período colonial, toda una referencia educativa para una serie de personas que, actualmente, constituye la clase dirigente del país». Así, es obvio que el valor simbólico que tenía este edificio que, a pesar de todo, se había convertido años después en un hospital, había sido abandonado y, finalmente, reconvertido en una fábrica de esparteñas conocida como El rey de la chinela. Triste final para un edificio

d'espardenyes coneguda amb el nom d'El Rei de la Xinela. Trist final per a un edifici tan emblemàtic. O això van pensar els veïns del barri de Xipamanine i uns quants exalumnes de l'antiga escola, que van promoure la seva conversió en el primer centre cultural municipal de Maputo.

Els treballs de millora del centre, que funciona des de l'any 2006, estan actualment en plena execució seguint el projecte que van elaborar conjuntament els arquitectes de Barcelona i Maputo. Uns arquitectes que han après força els uns dels altres: la Maria Lluïsa perquè s'ha hagut d'adaptar a un entorn on la manca de recursos i materials marquen maneres diferents de treballar, i Paulino Pires i els seus col·legues perquè han pogut treballar amb una professional que, com diuen, «estava més acostumada que nosaltres als ambients urbans, però que ha sabut comprendre les peculiaritats d'aquesta ciutat». I també han après molt els gestors de Ntsindya, que durant aquest temps han fet diverses estades a Barcelona, on han recorregut equipaments similars de la ciutat, com el centre cívic El Sortidor, el Pati Llimona, la Farinera del Clot o l'Ateneu Popular 9 Barris.

Però no tots els projectes de cooperació a la zona són gestionats directament per l'Ajuntament. Mitjançant el programa Barcelona Solidària, el consistori dóna suport a l'acció d'ONG com ara Enginyeria sense Fronteres, que, des de l'any 2007, treballa al barri de Maxaquene A, una zona pròxima al centre de Maputo que pateix problemes com la inexistència de drenatge pluvial als carrers, l'acumulació d'escombraries o la manca de latrines. Miquel Carrillo, membre d'aquesta ONG, explica que el seu mètode de treball es basa en la col·laboració amb associacions i veïns del barri. Amb ells van establir quins eren els problemes prioritaris a la zona. Carrillo ho explica ben clar: més enllà de les actuacions puntuals, el seu objectiu últim és «que la població agafi consciència de ciutadania», coneixi els seus drets i deures, entengui el valor de la cooperació i s'adoni que és la responsable de conservar i mantenir els espais públics. Tota una aposta per al futur de Maputo. *

tan emblemático. O eso pensaron los vecinos del barrio Xipamanine y unos cuantos ex alumnos de la antigua escuela, que promovieron su conversión en el primer centro cultural municipal de Maputo.

Los trabajos de mejora del centro, que funciona desde el año 2006, están en la actualidad en plena ejecución siguiendo el proyecto que elaboraron conjuntamente arquitectos de Barcelona y Maputo. Unos arquitectos que han aprendido bastante unos de otros: María Lluïsa, porque ha tenido que adaptarse a un entorno en el que la falta de recursos y materiales marca diferentes maneras de trabajar; y Paulino Pires y sus colegas, porque han podido ejercer con una profesional que, como afirman, «estaba más acostumbrada que nosotros a los entornos urbanos, pero que ha sabido entender las peculiaridades de esta ciudad». Y también han aprendido mucho los gestores de Ntsindya, que durante este tiempo han realizado diversas estancias en Barcelona, donde han recorrido lugares similares de la ciudad como el centro cívico El Sortidor, el Pati Llimona, la Farinera del Clot o el Ateneo Popular Nou Barris.

Pero no todos los proyectos de cooperación en la zona son gestionados directamente por el Ayuntamiento. Mediante el programa Barcelona Solidaria, el consistorio apoya la acción de ONG como Ingeniería sin Fronteras que, desde el año 2007, trabaja en el barrio de Maxaquene A, una zona cercana al centro de Maputo que presenta problemas como la inexistencia de drenaje fluvial en las calles, la acumulación de basura o la falta de letrinas. Miquel Carrillo, miembro de esta ONG, explica que su método de trabajo se basa en colaborar con asociaciones y vecinos del barrio. Junto a éstos establecieron cuáles eran los problemas prioritarios de la zona. Carrillo lo explica bien claro: más allá de las acciones puntuales, su último objetivo es «que la población tome conciencia ciudadana», conozca sus derechos y deberes, entienda el valor de la cooperación y se dé cuenta de que ella misma es la responsable de la conservación y el mantenimiento de los espacios públicos. Toda una apuesta para el futuro de Maputo. *

El projecte d'arquitectes de Maputo i Barcelona ha permès que Ntsindya sigui de nou la referència cultural de la capital.

El proyecto de arquitectos de Maputo y Barcelona ha permitido que Ntsindya sea de nuevo la referencia cultural de la capital.

Dels despatxos al carrer

De los despachos a las calles

Alger / Argel (Algèria / Argelia)

Projecte / Proyecto:
Programes de formació de funcionaris de la wilaya d'Alger / Construcció d'un centre d'acollida i reinserció per a dones i nens víctimes de la violència.
Programas de formación de funcionarios de la wilaya de Argel / Construcción de un centro de acogida y reinserción para mujeres y niños víctimas de la violencia.

Entitat / Entidad:
Institut d'Educació
Continuada de la Universitat Pompeu Fabra / SOS Femme en Détresse – Lleida Solidària.
Instituto de Educación
Continuada de la Universidad Pompeu Fabra / SOS Femme en Détresse – Lleida Solidaria.
Pressupost global / Presupuesto global:
42.053,13 €
686.557 €

Aportació de l'Ajuntament de Barcelona / Aportación del Ayuntamiento de Barcelona
42.053,13 € / 156.080,97 €
Regió / Región:
Àrea mediterrània.
Área mediterránea.
Any d'inici / Año de inicio:
1999 / 2003.
Any de finalització / Year of project finalization: **2002 / 2006.**

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.
Sector d'actuació / Sector de actuación:
Formació / Construcció d'equipaments.
Formación / Construcción de equipamientos.
Beneficiaris / Beneficiarios:
Quadres de l'administració algeriana / Dones víctimes de

la violència de gènere i els seus fills.
Cuadros de la administración argelina / Mujeres víctimas de violencia de género

A la costa de la Mediterrània, una mar que l'agermanava amb Barcelona, Alger és la ciutat més gran d'Algèria i una de les més poblades de tot el Magrib. Té una població que el 2005 passava del milió i mig de persones i que es dobla si hi sumem els habitants dels municipis veïns. Avui és una ciutat moderna dividida en una zona d'estil europeu, construïda durant la colonització francesa, i una ciutat vella típicament àrab, la *casbah*, que ha estat declarada Patrimoni de la Humanitat per la Unesco. Després de la traumàtica fi de l'època colonial francesa el 1962, la capital d'Algèria ha tingut, com tot el país, una vida convulsa en què la violència política ha deixat empremta. Entre els problemes que pateix la ciutat hi ha els derivats d'aquest clima de violència i també un espectacular augment de població a partir dels anys vuitanta que va concentrar, a la capital, aproximadament un 10 % dels habitants del país i va plantejar problemes d'accés a l'habitatge.

Els projectes de cooperació sovint tenen aspectes diversos i destinataris molt diferents. I els que s'han desenvolupat a Alger en són, segurament, una bona prova: si bé l'un té com a

En la costa del Mediterráneo, un mar que la hermanaba con Barcelona, Argel es la ciudad más grande de Argelia y una de las más pobladas de todo el Magreb. Tiene una población que en 2005 pasaba del millón y medio de habitantes y que se dobla si se añaden los habitantes de los municipios vecinos. Actualmente es una ciudad moderna y dividida en una zona de estilo europeo, construida durante la colonización francesa, y una ciudad antigua típicamente árabe, la Kasba, que ha sido declarada Patrimonio de la Humanidad por la Unesco. Después del traumático final de la época colonial francesa en 1962, la capital de Argelia ha tenido, al igual que todo el país, una vida convulsa en la que la violencia política ha dejado huella. Entre los problemas que sufre la ciudad encontramos los derivados de este clima de violencia y también un espectacular aumento de la población a partir de la década de 1980, que concentró, en la capital, a aproximadamente un 10 % de los habitantes del país, y planteó problemas de acceso a la vivienda.

Los proyectos de cooperación a menudo tienen aspectos diversos y destinatarios muy diferentes. Y los que se han desarrollado en

Els tallers en què les dones aprenen un ofici són fonamentals per garantir la seva independència. Los talleres en los que las mujeres aprenden un oficio son fundamentales para garantizar su independencia.

→

destinataris tècnics i gestors que prenen decisions diàriament, l'altre afecta no tècnics o polítics, sinó un col·lectiu feble com pocs: les dones maltractades, soles o refusades.

Parlem sobre el primer projecte amb Pau Verrié, el director de l'IDEC (Institut d'Educació Contínua) de la Universitat Pompeu Fabra. Verrié té tractes amb el país des de fa més de deu anys, quan va contactar amb l'ENA d'Alger (Escola Nacional d'Administració) per proposar-li un programa a tres bandes amb la participació de Touiza, una ONG algeriana creada el 1993. L'objectiu era formar quadres de l'administració i del teixit associatiu. Era, certament, un programa innovador, i més quan es proposava en un país que, en aquella època, vivia un moment polític complex i amb fortíssims episodis de violència. L'acord es va signar gairebé de manera paral·lela als contactes que acabaven d'iniciar Alger i l'Ajuntament de Barcelona. Aquells primers contactes es devien, en part, a la voluntat de Cherif Rahmani, qui, de 1997 a 1999, va ser ministre governador del Gran Alger, un organisme que agrupava els municipis de la conurbació de la ciutat.

→

Argel son, seguramente, una buena prueba de ello: uno tiene como destinatarios a técnicos y gestores que toman decisiones diariamente; el otro afecta no a técnicos y políticos, sino a uno de los colectivos más débiles: las mujeres maltratadas, solas o rechazadas.

Hablamos sobre el primer proyecto con Pau Verrié, el director del IDEC (Instituto de Educación Continua) de la Universidad Pompeu Fabra. Verrié mantiene trato con el país desde hace más de diez años, cuando contactó con la ENA de Argel (Escuela Nacional de Administración) para proponerles un programa a tres bandas con la participación de Touiza, una ONG argelina creada en 1993. El objetivo era formar cuadros de la administración y del tejido asociativo. Ciertamente, era un programa innovador, y más aún en un país que, en aquella época, vivía un momento político complejo con fortísimos episodios de violencia. El acuerdo se firmó prácticamente de forma paralela a los contactos que acababan de iniciar Argel y el Ayuntamiento de Barcelona. Aquellos primeros contactos se debían en parte a la voluntad de Cherif Rahmani, quien, de 1997 a 1999, fue ministro gobernador de Gran Argel, un organismo que agrupaba a los municipios de la conurbación de la ciudad.

La confecció de vestits és una de les maneres d'ajudar les dones en una situació difícil.

Fomentar la confección de vestidos es una de las maneras de ayudar a las mujeres en una situación difícil.

Les dones víctimes de la violència política van trobar una llar per construir. Tota una esperança.

Las mujeres víctimas de la violencia política encontraron un hogar por construir. Toda una esperanza.

Rahmani, actual ministre algerià d'Ordenació del Territori, Turisme i Medi Ambient, tenia, segons explica Verrié, una molt bona relació amb l'aleshores alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, i admirava la ciutat fins al punt que la va prendre com a model. Això incloïa des de col·locar als carrers de la ciutat palmeres com les que havia vist a Barcelona fins a signar un acord de col·laboració amb l'Ajuntament que va incloure el conveni signat per l'IDEC, Touiza i l'ENA algeriana. La implicació de l'Ajuntament de Barcelona, que en algun moment va veure Alger com un projecte de cooperació comparable al que s'havia desenvolupat a Sarajevo, va ser bàsica per facilitar tota mena de tràmits davant el govern algerià.

Poc després, l'arribada al poder d'Abdelaziz Bouteflika el 1999 va suposar un canvi d'organització que va substituir el govern del Gran Alger per una organització a partir de *willayas*, una estructura similar a les províncies. Però el conveni de l'IDEC va seguir vigent i es va començar a preparar un programa de desenvolupament per a Algèria que es va perllongar durant uns quatre anys i que incloïa, cada any, tres seminaris de formació de funcionaris de la *wilaya* d'Alger. 16 d'aquests funcionaris arribaven a la ciutat i

Rahmani, actual ministro argelino de Ordenación del Territorio, Turismo y Medio Ambiente, tenía, según explica Verrié, una muy buena relación con el entonces alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, y admiraba la ciudad hasta el punto de tomarla como modelo: desde la colocación de palmeras en las calles de Argel, como en Barcelona, hasta la firma de un acuerdo de colaboración con el Ayuntamiento, que incluyó el convenio firmado por el IDEC, Touiza y la ENA argelina. La implicación del Ayuntamiento de Barcelona, que vio Argel como un proyecto de cooperación comparable al que se había desarrollado en Sarajevo, fue básica para facilitar todo tipo de trámites frente al gobierno argelino.

Poco después, la llegada al poder de Abdelaziz Bouteflika en 1999 supuso un cambio de organización que sustituyó al gobierno del Gran Argel por una organización a partir de *willayas*, una estructura similar a las provincias. Sin embargo, el convenio del IDEC continuó vigente y se comenzó a preparar un programa de desarrollo para Argelia que se prolongó durante cuatro años y que incluía, cada año, tres seminarios de formación de funcionarios de la *wilaya* de Argel. Dieciséis de estos funcionarios llegaban

dedicaven la meitat del temps a sessions teòriques i l'altra meitat a sessions pràctiques, en les quals coneixien sobre el terreny el funcionament de les administracions municipals catalanes. Alguns d'aquests seminaris van tenir efectes directes sobre la vida dels algerians, com el que es va dedicar a la rehabilitació de centres històrics i que va propiciar un canvi de cap a peus del pla de rehabilitació d'una *casbah* algeriana gestionat per un dels assistents al curs.

Seminaris sobre medi ambient, desenvolupament econòmic local o formació de càrrecs electes locals, entre molts d'altres, es van anar succeint durant quatre anys. Els destinataris eren «quadres d'entre 25 i 35 anys, entre els quals hi havia moltes noies», explica Verrié. Tots eren «extremadament competents», assenyala el director de l'IDEC, que considera que la millor experiència per a ells va ser conèixer de primera mà «què havíem fet nosaltres amb una ciutat sortida d'una dictadura en què, a poc a poc, havíem anat donant la volta a les estructures». No es tractava tant d'explicar una tècnica com de donar a conèixer una experiència de trànsit cap a la democràcia que els havia de resultar molt útil.

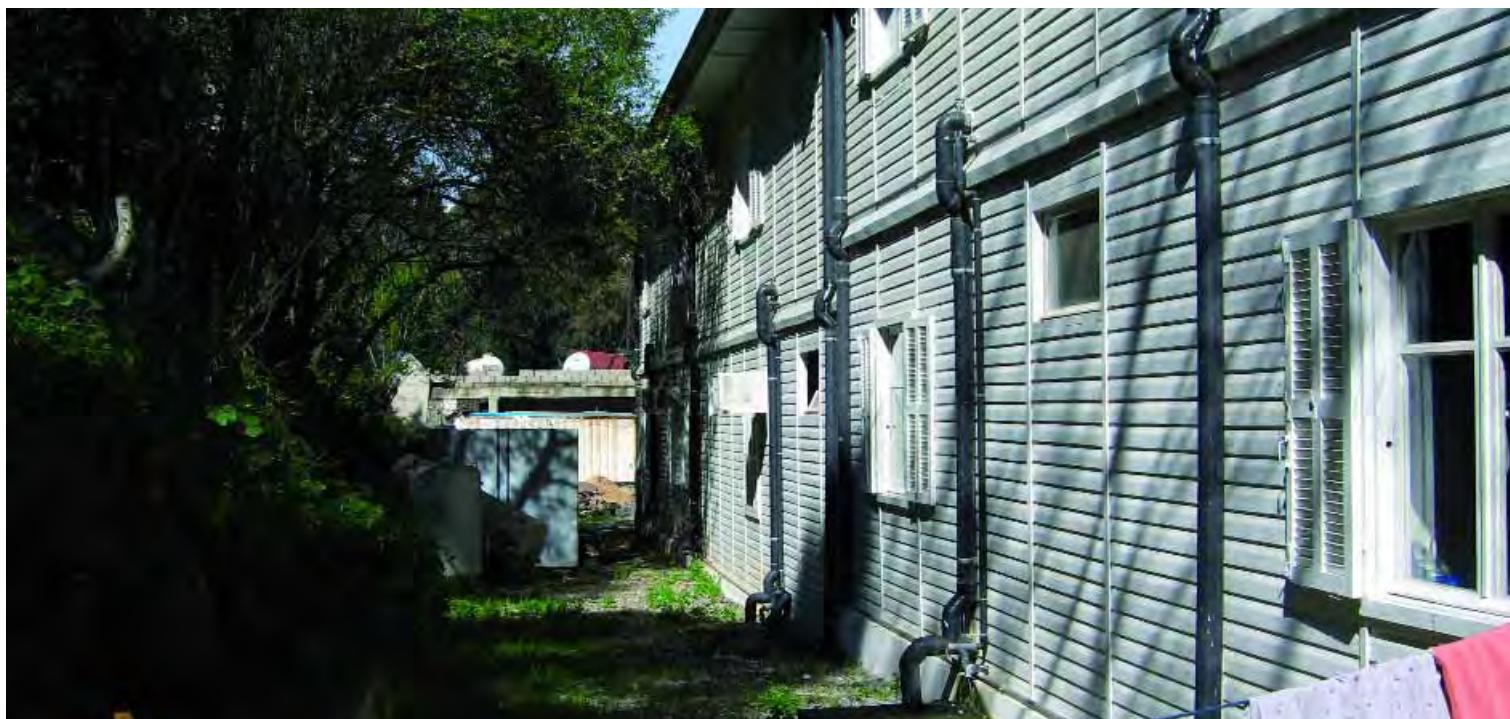

a la ciudad y dedicaban la mitad de su tiempo a sesiones teóricas y la otra mitad a sesiones prácticas, en las que conocían sobre el terreno el funcionamiento de las administraciones municipales catalanas. Algunos de estos seminarios tuvieron consecuencias directas en la vida de los argelinos; tal es el caso del que se dedicó a la rehabilitación de centros históricos y que propició un gran cambio en el plan de rehabilitación de una Kasba argelina gestionada por uno de los asistentes al curso.

Seminarios sobre medio ambiente, desarrollo económico local o formación de cargos electos locales, entre muchos otros, fueron sucediéndose durante cuatro años. Los destinatarios eran «personas de entre 25 y 35 años, entre los que había muchas mujeres», explica Verrié. Todos eran «extremadamente competentes», señala el director del IDEC, quien considera que para ellos la mejor experiencia fue conocer de primera mano «qué habíamos hecho nosotros en una ciudad salida de una dictadura en la que, poco a poco, habíamos ido dando la vuelta a las estructuras». No se trataba tanto de explicar una técnica como de dar a conocer una experiencia de tránsito hacia la democracia que les había resultado extremadamente útil.

Una casa d'acollida per a dones desfavorides. Una idea que va néixer a l'ONG SOS Femme en Détresse.
Una casa de acogida para mujeres desfavorecidas.
Una idea que nació en la ONG SOS Femme en Détresse.

I de l'administració i la política local als carrers d'Alger. Allà, al carrer, vivien als anys noranta les moltes vídues víctimes de la violència algeriana, impossibilitades per guanyar-se la vida en una societat masclista que, sense un home a casa, les rebutjava i els tancava totes les portes. Sort de SOS Femme en Détresse i de gent com Mériem Belaala, que presideix aquesta organització civil algeriana dedicada a la protecció de les dones més vulnerables. En aquesta ONG es va concebre el projecte de crear una casa d'acollida que havia de donar sostre a moltes vídues, víctimes en gran part de la violència política. La primera fase del projecte, entre 2003 i 2006, va permetre començar les obres gràcies a la col·laboració de Barcelona amb l'ONG Lleida Solidària, que ha gestionat el projecte fins ara, en què, en una segona fase, l'edifici ja està complet i en marxa. Rosa Bada, tècnica de l'Ajuntament de Barcelona durant la primera fase del projecte, recorda que aquesta va ser «una experiència realment pionera a Alger». Les dones que treballaven a SOS Femme en Détresse «eren molt valentes i també molt modernes en la manera com enfocaven el tema. A Alger, gairebé ningú no

La construcció de la casa d'acollida va ser una idea revolucionària que no tots entenen.

La construcción de la casa de acogida fue una idea revolucionaria, que no todos comprendían.

Y de la administración y la política local, a las calles de Argel. Allí, en la calle, vivían en la década de 1990 muchas viudas y víctimas de la violencia argelina, imposibilitadas para ganarse la vida en una sociedad machista que, por no tener un hombre en casa, las rechazaba y les cerraba todas las puertas. Afortunadamente, existen SOS Femme en Détresse y gente como Mériem Belaala, que preside esta organización civil argelina dedicada a la protección de las mujeres más vulnerables. En esta ONG se concibió el proyecto de crear una casa de acogida que debía dar cobijo a muchas viudas, víctimas en gran medida de la violencia política.

La primera fase del proyecto, entre 2003 y 2006, permitió comenzar las obras gracias a la colaboración de Barcelona con la ONG Lleida Solidària, que ha gestionado el proyecto hasta ahora, una vez que, tras una segunda fase, el edificio está ya terminado y en funcionamiento. Rosa Bada, técnica del Ayuntamiento de Barcelona durante la primera fase del proyecto, recuerda que ésta fue «una experiencia verdaderamente pionera en Argel». Las mujeres que trabajaban en SOS Femme en Détresse «eran muy valientes, así como modernas, en la forma de enfocar el

entenia el que estaven fent i elles tenien fins i tot problemes de seguretat». Desvinculada ja de la direcció tècnica de Cooperació Internacional, Rosa Bada encara es pregunta com va acabar el projecte. I hem de dir que ha tingut un final felic, com ens expliquen la mateixa Mériem Belaala i Eloi Gispert, tècnic de Lleida Solidària, el qual recorda que, passats els brots més extrems de violència a Algèria, l'enfocament de la casa d'acollida ara se centra en dones afectades per violència domèstica. La casa, explica l'Eloi, té un emplaçament secret i les dones hi arriben després d'haver trucat a un telèfon d'ajuda. Allà troben allotjament en els apartaments que s'hi han construït, tallers on aprenen des de treballs tèxtils fins a cursos d'informàtica bàsica, i també una guarderia per als menuts, així com un seguit d'espais polivalents.

Però qui millor explica què ha representat aquesta casa d'acollida i qui ha estat l'efecte d'aquest projecte és Mériem Belaala, que considera que la casa «ha estat un somni que s'ha fet realitat gràcies en gran part a l'entusiasta treball de l'Ajuntament de Barcelona». Per a ella, els tallers que s'hi realitzen són «indispensables per a la reinserció socioeconòmica de les dones en dificultats», com ho demostra el fet que fins ara 140 dones hi han estat formades i que moltes d'elles han creat microempreses que els asseguren una independència econòmica. Els tècnics barcelonins «van aprendre ràpidament a conèixer la realitat socioeconòmica d'aquestes dones, la dura feina que fem aquí i també una política basada en unes lleis retrògrades».

Si algú d'aquells que han intervenit en el projecte de creació de la casa d'acollida de SOS Femme en Détresse a Alger dubta algun dia de la utilitat de la seva feina, només ha de llegir l'última frase que ens escriu la Mériem: «No oblidarem mai les cares de totes aquestes persones que ens han portat l'alegria i l'esperança en dies millors». *

tema. En Argel casi nadie entendía lo que hacían, y tenían incluso problemas de seguridad». Desvinculada ya de la dirección técnica de Cooperación Internacional, Rosa Bada todavía se pregunta cómo acabó el proyecto. Y tenemos que decir que ha tenido un final feliz, como así nos explican Mériem Belaala y Eloi Gispert, técnico de Lleida Solidaria, que recuerda que, una vez pasados los brotes más extremos de violencia en Argelia, ahora el enfoque de la casa de acogida centra su actividad en mujeres víctimas de violencia doméstica. La casa, refiere Eloi, tiene un emplazamiento secreto y las mujeres acuden después de llamar a un teléfono de ayuda. Allí encuentran alojamiento en los apartamentos construidos, talleres en los que aprenden desde trabajos textiles hasta nociones básicas de informática, y también una guardería para los pequeños, así como una serie de espacios polivalentes.

Pero quien mejor explica lo que ha representado esta casa de acogida y lo que ha constituido el efecto de este proyecto es Mériem Belaala, quien considera que la casa «ha sido un sueño hecho realidad gracias en gran parte al trabajo entusiasta del Ayuntamiento de Barcelona». Para ella, los talleres que se realizan son «indispensables para la reinserción socioeconómica de las mujeres con dificultades», como demuestra el hecho de que hasta ahora 140 mujeres han sido formadas y que muchas de ellas han creado microempresas que les aseguran una independencia económica. Los técnicos barceloneses «aprendieron rápidamente a conocer la realidad socioeconómica de estas mujeres, el duro trabajo que hacemos aquí y también una política basada en unas leyes retrógradas».

Si alguna de las personas que han intervenido en el proyecto de creación de la casa de acogida de SOS Femme en Détresse en Argelia duda algún día de la utilidad de su trabajo, solo debe leer la última frase que escribió Mériem: «No olvidaremos nunca las caras de todas esas personas que nos han traído la alegría y la esperanza en días mejores». *

L'ajuda a les dones que pateixen maltractament domèstic permet que aquestes tinguin assistència mèdica.

La ayuda a las mujeres que sufren maltrato doméstico permite que éstas tengan asistencia médica.

I Gaudí va arribar a l'Havana

Gaudí llegó a La Habana

L'Havana / La Habana (Cuba)

Projecte / Proyecto:
Rehabilitació dels edificis del
carrer de Barcelona de l'Havana
(entre els carrers Águila
i Amistad).
Rehabilitación de los edificios de
la calle Barcelona de La Habana
(entre las calles Águila y Amistad).

Entitat / Entidad:
Servei d'Urbanisme de
l'Ajuntament de Barcelona.
Servicio de Urbanismo del
Ayuntamiento de Barcelona.

Pressupost global /
Presupuesto global:
554.126,36 €

Aportació de l'Ajuntament de
Barcelona / Aportación del
Ayuntamiento de Barcelona:
369.636,36 €

Regió / Región:
Amèrica Central
i del Nord.
América Central
y Norteamérica.

Any d'inici / Año de inicio :
2005.

Any de finalització / Año de finalización:
2009.

Típus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector
de actuación:
**Desenvolupament i gestió
urbans / Cultura i patrimoni.**

Desarrollo y gestión urbanas /
Cultura y patrimonio.

Beneficiaris / Beneficiarios:
53 famílies de l'Havana.
53 familias de La Habana.

Els seus 2,2 milions d'habitants converteixen l'Havana en la ciutat caribenya més poblada, una àrea metropolitana de 750 quilòmetres quadrats que inclouen 15 municipis: des de La Habana Vieja, que concentra el centre històric de la ciutat, a un seguit de municipis rurals. Sede dels organismes polítics de l'Estat i de moltes empreses i organismes nacionals i estrangers, l'Havana és una ciutat litoral, una de les imatges més conegudes de la qual és el cèlebre Malecón. El centre històric, La Habana Vieja, va ser declarat el 1982 Patrimoni de la Humanitat per la Unesco i s'ha beneficiat de l'extraordinària feina de l'Oficina del Historiador de la Ciudad, un organisme creat el 1938, que està considerada l'artífex de la restauració de l'Havana colonial i que dirigeix Eusebio Leal, l'home que, coincidint amb el primer centenari de la independència de l'illa, va pronunciar el pregó inaugural de les festes de la Mercè de 1998.

Passejant pel centre històric de l'Havana, en sortir de La Habana Vieja, darrere l'edifici del Capitolio, trobareu el carrer de Barcelona.

Sus 2,2 millones de habitantes convierten a La Habana en la ciudad caribeña más poblada, un área metropolitana de 750 kilómetros cuadrados que comprende 15 municipios: desde La Habana Vieja, que concentra el centro histórico de la ciudad, hasta una serie de municipios rurales. Sede de sus organismos políticos estatales y de un gran número de empresas y organismos nacionales y extranjeros, La Habana es una ciudad litoral, una de cuyas imágenes más conocidas es el célebre Malecón. El centro histórico, La Habana Vieja, fue declarado Patrimonio de la Humanidad por la Unesco y se ha beneficiado del extraordinario trabajo de la Oficina del Historiador de la Ciudad, un organismo creado en 1938, considerado artífice de la restauración de La Habana colonial y que dirige Eusebio Leal, el hombre que, coincidiendo con el primer centenario de la independencia de la isla, pronunció el pregón inaugural de las fiestas de La Mercè de 1998.

Si paseáis por el centro histórico de La Habana, al salir de La Habana Vieja, detrás del edificio del Capitolio, os encontraréis con la calle Barcelona. Los edificios, de finales del siglo XIX y

El carrer de Barcelona, al centre històric de l'Havana, és fruit de la cooperació entre les dues ciutats.

La calle Barcelona, en el centro histórico de La Habana, es fruto de la cooperación entre ambas ciudades.

Els edificis, de finals del segle XIX i principis del XX, us semblaran familiars i gairebé pensareu que sou en un carrer de la nostra ciutat. Ara, fixeu-vos en tres illes de cases on els edificis, acabats de restaurar, semblen especialment lluents: són el fruit de la cooperació de Barcelona amb l'Havana i el producte més recent d'una cooperació de llarg recorregut.

De fet, la implicació barcelonina amb el carrer de Barcelona de l'Havana és més antiga que el mateix programa Barcelona Solidària i més, fins i tot, que la signatura del primer acord de col·laboració entre totes dues ciutats, ja que en els anys previs s'havia fet una primera intervenció que va permetre restaurar-ne algunes façanes i crear-hi un petit parc. L'accord entre Barcelona i els 15 municipis que formen l'Havana es van signar l'any 1993 l'alcalde Maragall i l'aleshores president de l'assemblea popular de la capital cubana, Pedro Chávez. Cal dir que, malgrat l'accord, la coope-

principios del XX, os resultarán familiares y casi seguro pensaréis que estáis en una de las calles de la ciudad condal. Pero, fijaos bien en las tres manzanas de casas en las que los edificios, recién restaurados, parecen especialmente relucientes: son el fruto de la cooperación de Barcelona y La Habana, y el producto más reciente de una colaboración de largo recorrido.

De hecho, la implicación barcelonesa en la calle Barcelona de La Habana es más antigua que el propio programa Barcelona Solidaria e incluso más que la firma del primer acuerdo de colaboración entre ambas ciudades, ya que los años anteriores se había hecho una primera intervención que permitió restaurar algunas fachadas y crear un pequeño parque. El acuerdo entre Barcelona y los 15 municipios que forman La Habana lo firmaron en 1993 el alcalde Maragall y el entonces presidente de la asamblea popular de la capital cubana, Pedro Chávez. Cabe decir que, a pesar del acuerdo, la

El dia de la inauguració del carrer de Barcelona, el comissionat Manel Vila ajuda a descobrir la placa que explica el projecte realitzat per Barcelona Solidària.

El día de la inauguración de la calle Barcelona, el comisionado Manel Vila ayuda a descubrir la placa que explica el proyecto realizado por Barcelona Solidaria.

Un moment del concert que van fer Silvia Pérez i Refree per celebrar la inauguració del parc Barcelona.

Un momento del concierto que dieron Silvia Pérez y Refree para celebrar la inauguración del parque Barcelona.

ració amb l'Havana durant els primers anys va ser més aviat dispersa: entre les accions realitzades hi havia des de l'enviament d'autobusos fins a l'intent de creació d'un centre cívic a Marianao, passant per les ajudes a la construcció d'habitatges econòmics o la realització de cursos de formació per a responsables de finances de l'Havana i per als responsables de cooperació dels 15 municipis de l'Havana.

Va ser en aquella època, pels volts de 2002, quan va sorgir la idea de recuperar aquell primer projecte de cooperació que havia permès rehabilitar part del carrer de Barcelona. Tal com recorda Pepe Murillo, un cooperant que treballa a l'Havana per a una ONG basca però que realitza tasques de suport per a l'Ajuntament de Barcelona, els primers contactes amb el departament de cooperació de Ciudad de La Habana i amb Centro Habana, el districte de la ciutat al qual pertany el carrer,

cooperación con La Habana durante los primeros años fue más bien dispersa: entre las acciones realizadas se encuentran desde el envío de autobuses hasta el intento de creación de un centro cívico en Marianao, pasando por las ayudas a la construcción de viviendas económicas o la realización de cursos de formación para responsables de finanzas de La Habana y los responsables de cooperación de los 15 municipios de La Habana.

Fue en aquella época, alrededor de 2002, cuando surgió la idea de recuperar aquel primer proyecto de cooperación que había permitido rehabilitar parte de la calle Barcelona. Como bien recuerda Pepe Murillo, un cooperante que trabajaba en La Habana para una ONG vasca pero que realiza tareas de apoyo para el Ayuntamiento de Barcelona, los primeros contactos con el departamento de Cooperación de Ciudad de La Habana y con Centro Habana, el distrito de la ciudad al que pertenece la calle, no acabaron de dar los resultados esperados, de

no van acabar de donar els resultats esperats, de manera que es va provar una fórmula alternativa: parlar amb l'Oficina del Historiador.¹ Aquesta oficina tenia una llarga trajectòria i s'havia fet càrec, amb molt bons resultats, de la rehabilitació del centre històric, una feina que li havia donat prestigi, una

L'any 2006 es van començar els treballs de rehabilitació de tres illes de cases del carrer de Barcelona

àmplia llibertat de maniobra i per a la qual havia obtingut recursos extraordinaris. És cert que el carrer de Barcelona no era al camp natural d'operacions de l'Oficina del Historiador, però era en un territori fronterer i estava en el camí cap al barri xinès on, precisament, l'Oficina havia començat a actuar feia poc, ampliant el seu camp d'actuació.

forma que se probó una fórmula alternativa: hablar con la Oficina del Historiador.¹ Esta oficina tenía una larga trayectoria y se había encargado, con muy buenos resultados, de la rehabilitación del centro histórico, una labor que le había otorgado prestigio y una amplia libertad de maniobra, y para la que había obtenido recursos extraordinarios. Es verdad que la calle Barcelona no se encontraba en el campo de operaciones naturales de la Oficina del Historiador, pero era un territorio fronterizo y estaba en el camino hacia el barrio chino, donde, precisamente, la Oficina había comenzado a actuar hace poco tiempo, de modo que se ampliaba así su campo de actuación. Aquella circunstancia permitió un rápido acuerdo que se firmó en el año 2006 y que permitió comenzar los trabajos de rehabilitación de tres manzanas de casas de la calle Barcelona. Quizá no era la calle de la zona que estaba en peores condiciones, pero era verdaderamente una actuación emblemática que podía abrir la puerta a futuras colaboraciones.

¹ L'Oficina del Historiador és fins i tot responsable de la gestió d'una companyia turística, Habaguanex, per la qual passen bona part de les activitats turístiques que es desenvolupen a la zona, inclosos tots els hotels situats a La Habana Vieja.

¹ La Oficina del Historiador es responsable de la gestión de una compañía turística, Habaguanex, por donde pasa una buena parte de las actividades turísticas que se desarrollan en la zona, incluidos todos los hoteles situados en La Habana Vieja.

Bona qualitat, però mal estat. Aquest va ser el diagnòstic de l'arquitecte que va inspeccionar el carrer de Barcelona.

Buena calidad, pero mal estado. Ése fue el diagnóstico del arquitecto que inspeccionó la calle Barcelona.

Aquella circumstància va permetre un ràpid acord, que es va signar l'any 2006, i començar els treballs de rehabilitació de tres illes de cases del carrer de Barcelona. Potser no era el carrer d'aquella zona que estava en pitjors condicions, però era certament una actuació emblemàtica que podia obrir la porta a futures col·laboracions.

El tècnic de cooperació, Alonso Barranco, amb el suport de Pepe Murillo, es va fer càrrec inicialment de la coordinació dels plans de cooperació, però calia la presència d'un arquitecte dels serveis d'urbanisme de Barcelona i Xavier Pigrau va ser l'encarregat de viatjar a l'illa, on, explica, va trobar un carrer «ple d'edificis de bona qualitat però en mal estat de conservació». Els primers estudis van determinar que les actuacions es concentraren en les illes situades entre els carrers Águila i Amistad, actuacions que van acabar, després de quatre anys, l'estiu de l'any 2009 i que van incloure la rehabilitació de les façanes, les

Al principio, el técnico de cooperación, Alonso Barranco, con el apoyo de Pepe Murillo, se hizo cargo de la coordinación de los planes de cooperación. Pero era necesaria la presencia de un arquitecto de los servicios de urbanismo de Barcelona y Xavier Pigrau fue el encargado de viajar a la isla, donde, explica, encontró una calle «llena de edificios de buena calidad

El año 2006 se iniciaron los trabajos de rehabilitación de tres islas de casas de la calle Barcelona

pero en mal estado de conservación». Los primeros estudios determinaron que las acciones debían concentrarse en las manzanas situadas entre las calles Águila y Amistad; estas acciones acabaron, tras cuatro años, el verano de 2009, e incluyeron la rehabilitación de las fachadas, las cubiertas y las zonas comunes de los inmuebles.

Els edificis podrien haver-se trobat a Barcelona. Fins i tot hi havia elements arquitectònics en comú.
Los edificios podían haberse encontrado en Barcelona.
Incluso había elementos arquitectónicos en común.

El treball va consistir en la rehabilitació de façanes, cobertes i les zones comunes dels immobles.

El trabajo consistió en la rehabilitación de fachadas, cubiertas y zonas comunes de los inmuebles.

cobertes i totes les zones comunes dels immobles. Quan hi va arribar, Xavier Pigrau no deixava de sorprendre's veient els edificis, «alguns dels quals podien haver estat perfectament a Barcelona». Pigrau va trobar fins i tot rajoles i elements arquitectònics que havia vist prèviament a la nostra ciutat i que deixen constància d'un patrimoni comú.

En aquells viatges, l'arquitecte va poder veure alguns exemples de col·laboració internacional amb altres ciutats. Recorda el resultat que donaven algunes fòrmules consistentes a aportar diners per a la restauració de façanes sense gaire control ni implicació: «Havien fet servir pintures que no resistien bé la humitat, que a l'Havana és molt fort, cosa que provocava que, sis anys després d'una rehabilitació, comencessin a aparèixer els problemes». Ell, en canvi, insistia a cada viatge que al carrer de Barcelona s'utilitzessin pintures de silicat, que reaccionen químicament

A su llegada, Xavier Pigrau se sorprendió al ver los edificios: «Algunos de ellos podían haberse encontrado perfectamente en Barcelona». Pigrau halló incluso baldosas y elementos arquitectónicos típicos barceloneses, constancia de un patrimonio común.

En aquellos viajes, el arquitecto pudo ver algunos ejemplos de colaboración internacional con otras ciudades. Recuerda el resultado que daban algunas fórmulas que consistían en aportar dinero para la restauración de fachadas sin ningún tipo de control ni implicación: «Habían utilizado pinturas que no resistían bien la humedad, que en La Habana es muy alta, lo que provocaba que, seis años después de la rehabilitación, comenzasen a aparecer los problemas». Él, en cambio, insistía en cada viaje en que en la calle Barcelona se utilizasen pinturas al silicato, que reaccionaban químicamente en la fachada y no se desprendían, y que han garantizado, por lo tanto, que la restauración sea de

amb la façana i no es desprenen i que garanteixen, per tant, que la restauració serà de llarga durada. I és que l'aposta de Barcelona en aquest projecte ha estat la de realitzar un treball de qualitat emprant materials de qualitat, una feina amb resultats duradors i que sigui una referència pel que fa a la rehabilitació d'edificis a l'Havana.

Rosa Bada, actualment directora de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona, recorda que, durant el seu pas pel Departament de Cooperació Internacional, va heretar el projecte d'Alonso Barranco. Ella va acompañar Xavier Pigrau en alguns viatges dels quals recorda que les rehabilitacions es feien amb els habitants a l'interior, de manera que et podies trobar «una dona ajaguda al sofà de casa seva veient la televisió mentre els operaris estaven substituint les bigues del seu pis». L'operació es va realitzar a tots els edificis afectats, tret del número 55, on hauria estat necessari reallotjar temporalment els veïns i,

larga duración. Y es que la apuesta de Barcelona en este proyecto ha consistido en realizar un trabajo de calidad utilizando materiales de calidad, un trabajo con resultados duraderos y que es una referencia en la rehabilitación de edificios en La Habana.

Rosa Bada, la actual directora de Derechos Civiles del Ayuntamiento de Barcelona, recuerda que, durante su paso por el Departamento de Cooperación Internacional, heredó el proyecto de Alonso Barranco. Ella acompañó a Xavier Pigrau en alguno de sus viajes, de los que recuerda que las rehabilitaciones se realizaban estando los inquilinos en el interior, de forma que podías encontrarte con «una mujer sentada en el sofá de su casa viendo la televisión mientras los operarios cambiaban las vigas de su piso». La operación se realizó en todos los edificios afectados, excepto en el número 55, en que habría sido necesario realojar temporalmente a los vecinos. Como esto no fue posible, se aplazó la intervención.²

Gràcies a la restauració els veïns poden gaudir d'aquest petit parc d'estil gaudinà.

Gracias a la restauración los vecinos pueden disfrutar de este pequeño parque de estilo gaudiniano.

Els veïns van ser informats de les obres que s'estaven duent a terme, i dels beneficis que tindrien per a ells.

Los vecinos fueron informados de las obras que se estaban llevando a cabo, y de los beneficios que tendrían para ellos.

atès que no va ser possible, es va ajornar la intervenció.²

Mentre duraven les obres de rehabilitació, es van organitzar processos participatius per informar els veïns del carrer dels treballs que s'estaven fent. La relació que s'hi va establir oscil·lava entre la desconfiança davant els tècnics estrangers dels primers moments i la pluja posterior de peticions. «Era difícil –explica Rosa Bada– fer-los entendre els límits de la nostra actuació, perquè la nostra presència va acabar per aixecar grans expectatives». Però, un cop acabat el projecte, la satisfacció dels habitants de la zona amb els seus «nous» edificis era innegable. Ho van poder comprovar Manel Vila, comissionat de l'alcaldia per a Barcelona Solidària, i el tècnic de cooperació, Alonso Barranco, que van ser rebuts amb els braços oberts el dia que, el juliol de l'any 2009, es va inaugurar formalment la

² A finals de l'any 2009, finalment, l'ONG Arquitectes sense Fronteres va obtenir el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional al Desarrollo (AECID) per tal de construir dos nous edificis que permetrien realojar els veïns del número 55 del carrer de Barcelona i completar la reforma d'aquell tram.

² A finales de 2009, por fin, la ONG Arquitectos sin Fronteras obtuvo el apoyo de la Agencia Española de Cooperación Internacional al Desarrollo (AECID) para construir dos nuevos edificios que permitiesen realojar a los vecinos del número 55 de la calle Barcelona para completar la reforma de ese tramo.

Mientras se realizaban las obras de rehabilitación, se organizaron procesos participativos para informar a los vecinos de la calle de los trabajos que se estaban llevando a cabo. La relación que se estableció oscilaba entre la desconfianza ante los técnicos extranjeros en un primer momento y la posterior lluvia de peticiones. «Era difícil –explica Rosa Bada– hacerles entender los límites de nuestra actuación ya que nuestra presencia terminó creando grandes expectativas.» Sin embargo, una vez acabado el proyecto, la satisfacción de los habitantes de la zona ante sus «nuevos» edificios era innegable. Así pudieron comprobarlo Manel Vila, comisionado de la alcaldía para Barcelona Solidaria, y el técnico de cooperación, Alonso Barranco, que fueron recibidos con los brazos abiertos el día en que, en julio de 2009, se inauguró formalmente la remodelación. Hubo música, muchos abrazos y las sonrisas de los vecinos, que vivieron de

remodelació. Hi va haver música, un munt d'abraçades i els somriures dels veïns, que van viure de primera mà l'espectacular millora que ha suposat la remodelació del seu carrer. Si tot va bé, la cooperació barcelonina no acabarà aquí i, en el futur proper, inclourà la construcció, al mateix carrer, d'una vintena de nous habitatges.

De moment, l'actuació al carrer de Barcelona ha inclos també una significació del parc que du el mateix nom, un petit espai per als veïns que, ara, ha pres un aspecte gaudinià gràcies a uns bancs de pedra decorats amb trencadís i uns imaginatius forjats de ferro a la tanca de l'entrada que, amb una font pública com les que es poden trobar a la nostra ciutat, ens transporta d'Amèrica a Europa. Paral·lelament, s'ha intervingut sobre l'edifici en pitjors condicions, el número 63 del carrer, on s'ha instal·lat l'espai Barcelona – La Habana, que en principi acull una petita exposició fotogràfica sobre l'abans i el després del carrer de Barcelona i que aviat es convertirà en un espai dedicat a donar a conèixer la nostra ciutat entre els habitants de la capital cubana. *

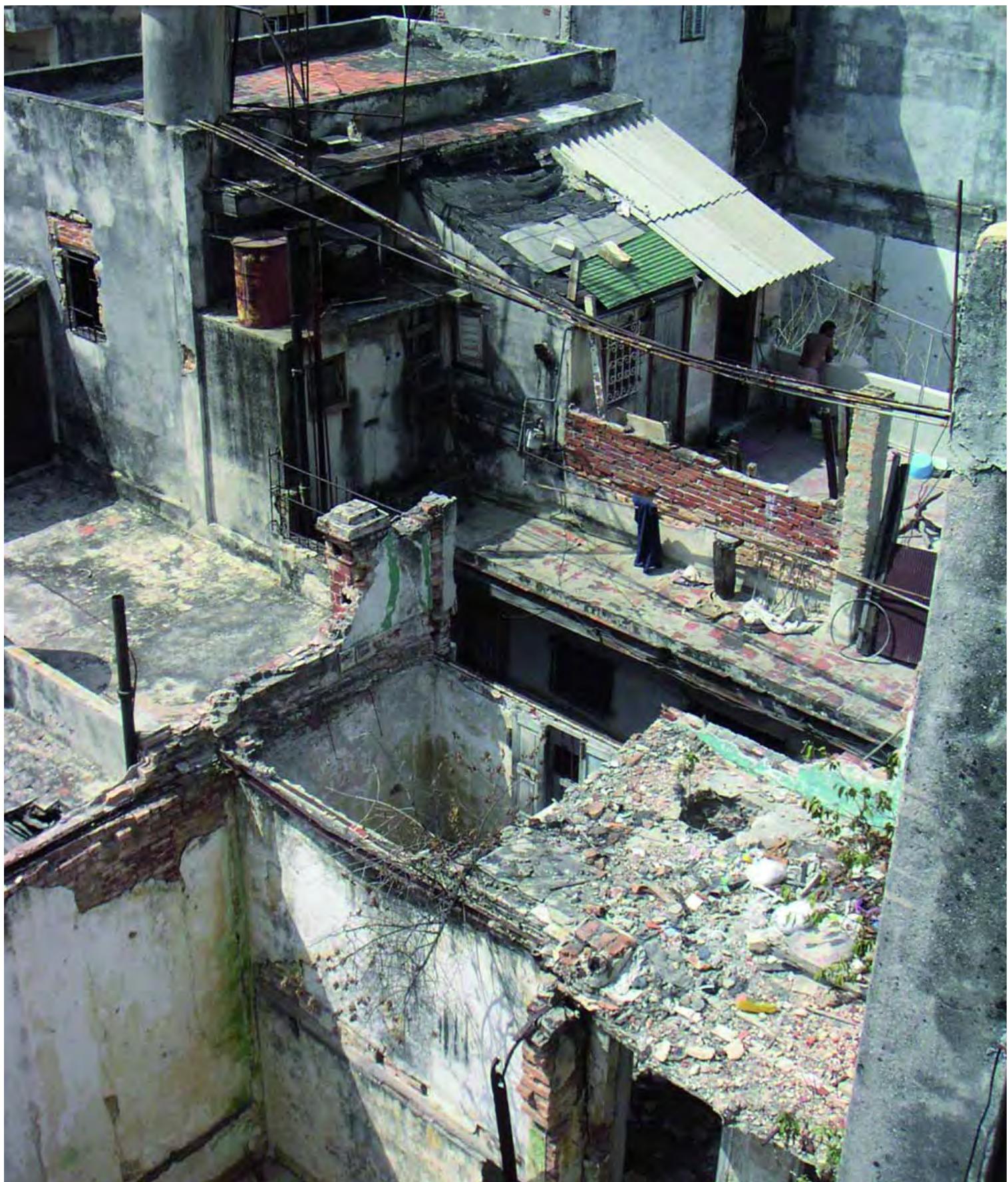
primera mano la espectacular mejora que ha supuesto la remodelación de la calle. Si todo va bien, la cooperación barcelonesa no acabará aquí y, en un futuro próximo, incluirá la construcción, en la misma calle, de una veintena de nuevas viviendas.

Por el momento, la actuación en la calle Barcelona ha incluido también una dignificación del parque que lleva el mismo nombre, un pequeño espacio para los vecinos que, ahora, ha tomado aspecto gaudiano gracias a unos bancos de piedra decorados con trencadís y unas imaginativas forjas de hierro en la valla de la entrada que, con una fuente pública como las que encontramos en Barcelona, nos transporta de América a Europa. De forma paralela, se ha intervenido en el edificio en peores condiciones, el número 63 de la calle, donde se ha instalado el espacio Barcelona–La Habana, que en principio acoge una exposición fotográfica sobre el antes y el después de la calle Barcelona, y que pronto se convertirá en un espacio dedicado a dar a conocer la capital barcelonesa a los habitantes de la capital cubana. *

La cooperació barcelonina a l'Havana pot ampliar-se a la construcció de vint habitatges nous.

La cooperación barcelonesa en La Habana puede ampliarse a la construcción de veinte nuevas viviendas.

Quan la terra tremola

Cuando la tierra tiembla

San Salvador-Santa Tecla (El Salvador)

Projecte / Proyecto:
Suport a l'IDEATCA (Instituto para el Desarrollo Local de Centroamérica) / Suport a la REMDEL (Red Metropolitana de Desarrollo Económico Local del Área Metropolitana de San Salvador) / Suport al Pla Estratégic de San Salvador / Programa d'enfortiment de les capacitats tècniques i vocacionals de la joventut del municipi de San Salvador / Projecte Formació d'opinió i desenvolupament local a Santa Tecla / Suport a la creació i millora de les instal·lacions esportives a Nejapa / Rehabilitació de l'antic edifici de la penitenciaría per transformar-lo en el Museo de la Ciudad de Santa Tecla / Millora de la salut visual infantil (Projecte Verás).

Apoyo al IDELCA (Instituto para el desarrollo Local de Centroamérica) / Apoyo a la REMDEL (Red Metropolitana de Desarrollo Económico Local del Área Metropolitana de San Salvador) / Apoyo al Plan Estratégico de San Salvador / Programa de refuerzo de las capacidades técnicas y vocacionales de la juventud del municipio de San Salvador / Proyecto Formación de opinión y desarrollo local en Santa Tecla / Apoyo a la creación y mejora de las instalaciones deportivas en Nejapa / Rehabilitación del antiguo edificio de la penitenciaría para transformarlo en el Museo de la Ciudad de Santa Tecla / Mejora de la salud visual infantil (Proyecto «Verás»).

Entitats / Entidades:
Institut de Cultura de Barcelona (ICUB; pendiente de concretar), Diputació de Barcelona i Àrea Metropolitana de Barcelona. Instituto de Cultura de Barcelona (ICUB; pendiente de concretar), Diputación de Barcelona y Área Metropolitana de Barcelona.

Pressupost dels projectes de cooperació directa de l'Ajuntament de Barcelona fins al 2009 / Presupuesto de los proyectos de cooperación directa del Ayuntamiento de Barcelona hasta 2009:
1.124.465 €

Pressupost de Barcelona Solidària (aportacions al Projecte Verás) / Presupuesto Barcelona Solidaria (aportaciones al Proyecto «Verás»)
160.000 € (cost total)

del projecte / coste total del proyecto: **528.596 €.**

Regió / Región:
Amèrica Central. América Central.

Any d'inici / Año de inicio:
2001.

Any de finalització / Año de finalización:
En curs. En curso.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Desenvolupament local / Planificació cultural / Suport als governs locals, capacitació i governança local.
Desarrollo local / Planificación

cultural / Apoyo a los gobiernos locales, capacitación y gobernanza local.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Habitants dels municipis de Santa Tecla, San Salvador i, en general, tota l'àrea metropolitana del Gran San Salvador. Nens de les províncies de La Libertad, Morazán i Chalatenango (Projecte Verás). Habitantes de los municipios de Santa Tecla, San Salvador y, en general, toda la área metropolitana de Gran San Salvador. Niños de las provincias de La Libertad, Morazán y Chalatenango (Proyecto «Verás»).

Tot i que la població estricta de la ciutat de San Salvador és aproximadament de mig milió d'habitants, la seva àrea metropolitana, que inclou 14 municipis que formen el Gran San Salvador, en suma prop de dos milions, en part a causa dels fenòmens migratoris de l'àmbit rural cap a les ciutats i de la guerra civil que va viure el país de 1980 a 1992. La violència a l'àrea metropolitana de San Salvador i, en concret, les maras, que propicien alts índex de delinqüència, són un dels problemes que comparteixen els municipis integrats al Gran San Salvador, entre ells Santa Tecla, una pròspera ciutat de 120.000 habitants que va ser una de les principals víctimes dels terratrèmols de l'any 2001. Des de l'any 2000, Santa Tecla està governada per Óscar Ortiz, destacat dirigent del FMLN (Farabundo Martí de Liberación Nacional) y

Aunque la población estricta de San Salvador es aproximadamente de medio millón de habitantes, su área metropolitana, que comprende 14 municipios que forman el Gran San Salvador, suma cerca de dos millones, debido en parte a los fenómenos migratorios del ámbito rural a las ciudades y a la guerra civil que vivió el país de 1980 a 1992. La violencia en el área metropolitana de San Salvador y, en concreto, las maras, que propician altos índices de delincuencia, son uno de los problemas que comparten los municipios integrados en el Gran Salvador, entre ellos Santa Tecla, una próspera ciudad de 120.000 habitantes que fue una de las principales víctimas de los terremotos del año 2001. Desde 2000, Santa Tecla está gobernada por Óscar Ortiz, destacado dirigente del FMLN (Farabundo Martí de Liberación Nacional) y

L'any 2001 un terratrèmol va causar grans destrosses a San Salvador i a la seva àrea metropolitana. En 2001 un terremoto causó grandes destrozos en San Salvador y su área metropolitana.

(Farabundo Martí de Liberación Nacional) i un entusiasta defensor de les polítiques municipalistes a l'àrea centreamericana.

El Salvador és una zona geològicament activa i al llarg de la seva història ha patit freqüents terratrèmols com el que, el gener de l'any 2001, va causar greus destrosses a la capital. Poc després d'aquell terratrèmol, Daniel Cando, aleshores comissionat de l'alcaldia per a Barcelona Solidària, va arribar a la ciutat encapçalant una delegació que va facilitar l'enviament de maquinària de desenrunament i també d'un equip de bombers de Barcelona. Els moviments de terra, però, no s'havien acabat i el segon, que es va produir el febrer, va agafar Cando treballant a San Salvador. El primer terratrèmol havia estat el més fort i, dels seus efectes, Cando recorda «barris i pobles sencers destruïts, abandó, pobresa, misèria, marginació i injustícia, molta injustícia», però també «esperit de sacrifici, generositat, solidaritat, força i energia».

Després d'una setmana recorrent els punts més afectats pel terratrèmol a San Salvador,

un entusiasta defensor de las políticas municipalistas en la zona centroamericana.

El Salvador es una zona geológicamente activa y, a lo largo de su historia, ha sufrido frecuentes terremotos como el que, en enero de 2001, causó graves desastres en la capital. Poco tiempo después de aquel terremoto, Daniel Cando, entonces comisionado de la alcaldía para Barcelona Solidaria, llegó a la ciudad encabezando una delegación que facilitó el envío de maquinaria de desescombro, así como un equipo de bomberos de Barcelona. Sin embargo, los terremotos todavía no se habían acabado y el segundo, que se produjo en febrero, cogió a Cando trabajando en San Salvador. El primer terremoto había sido más fuerte y, de sus efectos, Cando recuerda «barrios y pueblos completamente destruidos, abandono, pobreza, miseria, marginación e injusticia, mucha injusticia», pero también «espíritu de sacrificio, generosidad, solidaridad, fuerza y energía».

Después de una semana recorriendo los puntos más afectados por el terremoto en San Salvador, el entonces alcalde, Héctor Silva, les

El comissionat Manel Vila posa a la fotografia al costat de l'alcalde de Santa Tecla, Óscar Ortiz, i altres membres de l'equip de cooperació.

El comisionado Manel Vila posa en la fotografía al lado del alcalde de Santa Tecla, Óscar Ortiz, y otros miembros del equipo de cooperación.

l'aleshores alcalde, Héctor Silva, els va proposar d'anar a Santa Tecla: «Aneu-hi i ajudeu-los, ells ho necessiten encara més que nosaltres», els va dir. Hi van arribar just després del segon terratrèmol i van trobar un panorama dantesco. I és que a Santa Tecla, un barri sencer havia quedat sepultat per l'esllavissament de la Cordillera del Balsamo, al sud de la ciutat, en una zona de risc on el govern de l'època havia autoritzat construir sense les obres d'a-dequació necessàries.

El terratrèmol, a més, havia afectat gran part del centre històric de Santa Tecla, havia destruït edificis emblemàtics com ara l'Ajuntament, i havia deixat sense casa milers d'habitants de la ciutat, uns 15.000 dels quals es van haver d'instal·lar, refugiats en tendes de campanya, en una zona coneguda com El Cafetalón.¹ Cap allà va anar la delegació barcelonina que, com explica Cando, es va trobar amb «una tenda amb un rètol escrit en bolígraf que no oblidaré mai. Deia: "Despacho del señor alcalde"». Allà van mantenir una primera trobada amb Óscar Ortiz, que no havia dubtat a compartir la situació de precaritat que vivien els seus conciutadans. Feia només nou mesos que s'havia constituït el govern municipal presidit per Ortiz i ràpidament va dissenyar una tàctica destinada a superar els efectes del terratrèmol basada en la planificació estratègica, la participació ciutadana i la cooperació nacional, internacional i privada.

L'Ajuntament de Barcelona va participar, amb la Diputació i l'àrea Metropolitana de Barcelona, en un pla per crear una xarxa d'agències de desenvolupament local al Gran San Salvador, en què els barcelonins van tenir com a socis locals els municipis de la COAMSS (Coordinadora de Alcaldes del Àrea Metropolitana de San Salvador). El pla es va desenvolupar durant tres anys i, actualment, té continuïtat en un segon terme amb els mateixos socis i els mateixos objectius. Es tracta de fer reviure el teixit econòmic de la zona, una operació que s'ha sumat a altres iniciatives a San Salvador, Santa Tecla i altres municipis com ara Nejapa, on es va donar

propuso ir a Santa Tecla: «Id y ayudadlos, ellos lo necesitan todavía más que nosotros», les dijo. Llegaron justo después del segundo terremoto y se encontraron con un panorama dantesco. Y es que en Santa Tecla, un barrio entero había quedado sepultado por el desprendimiento de la cordillera del Balsamo, al sur de la ciudad, en una zona de riesgo en la que el gobierno de turno había autorizado a construir sin las obras de adecuación necesarias.

El terremoto, además, había afectado gran parte del centro histórico de Santa Tecla, destruyendo edificios emblemáticos como el Ayuntamiento, y había dejado sin hogar a miles de habitantes de la ciudad, de los que unos 15.000 tuvieron que instalarse, refugiados en tiendas de campaña, en una zona conocida como El Cafetalón.¹ Hacia allí se dirigió la delegación barcelonesa que, como explica Cando, se encontró con «una tienda con un rótulo escrito en bolígrafo que no olvidaré nunca. Decía: "Despacho del señor alcalde"». Allí mantuvieron el primer encuentro con Óscar Ortiz, quien no había dudado en compartir la situación de precariedad que vivían sus conciudadanos. Hacía tan sólo nueve meses que se había constituido el gobierno municipal presidido por Ortiz, pero rápidamente diseñó una táctica destinada a superar los efectos del terremoto basada en la planificación estratégica, la participación ciudadana y la cooperación nacional, internacional y privada.

El Ayuntamiento de Barcelona participó, junto con la Diputación y el Área Metropolitana de Barcelona, en un plan para crear una red de agencias de desarrollo local en Gran San Salvador, en el que los barceloneses contaron como socios locales con los municipios de la COAMSS (Coordinadora de Alcaldes del Área Metropolitana de San Salvador). El plan se desarrolló durante tres años y, en la actualidad, tiene continuidad en un segundo nivel, con los mismos socios y los mismos objetivos. Se trata de revivir el tejido económico de la zona, una operación que se ha sumado a otras iniciativas en San Salvador, Santa Tecla y otros municipios como Nejapa, donde se ayudó a una escuela de

¹ L'antic ajuntament va ser reconstruït i transformat en el Palacio de las Artes y la Cultura. Per la seva banda, El Cafetalón, que va servir de refugi provisional a les víctimes del terratrèmol, és avui un complet complex esportiu que inclou pistes de futbol i tennis i un centre aquàtic amb tres piscines, entre altres equipaments.

¹ El antiguo ayuntamiento fue reconstruido y transformado en el Palacio de las Artes y la Cultura. Por otro lado, El Cafetalón, que se utilizó como refugio provisional para las víctimas del terremoto, es actualmente un complejo deportivo con pistas de fútbol y tenis y un centro acuático con tres piscinas, entre otros equipamientos.

suport a una escola de futbol i es va instal·lar gespa artificial en un camp que ha estat rebaixat amb el nom de Barcelona.

Els projectes a San Salvador als quals s'ha vinculat l'Ajuntament també tenen en compte la població més jove. Si després del terratrèmol, entre 2002 i 2005, es va desenvolupar un projecte d'ajuda psicosocial a nens i joves, posteriorment es va donar suport a polítiques d'ocupació juvenil i a l'ampliació d'alguns tallers ocupacionals. També a San Salvador, Barcelona ha donat suport a eines de planejament local, com ara el Plan Ciudad, un pla estratègic que fomenta la modernització i la competitivitat mitjançant set línies d'actuació en què estan implicades des d'institucions fins a organitzacions veïnals, empreses privades i universitats.

Però el contacte d'emergència propiciat pels terratrèmols va donar fruit especialment a Santa Tecla on, des de l'any 2002, s'han produït intercanvis de coneixements, tecnologies i bones pràctiques en diferents àmbits. Per a un futur immediat, queden plans com el d'acabar la restauració de l'antiga presó, un sinistre centre de detenció dels anys vuitanta destruït pel terratrèmol de 2001 que, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, serà la seu del Museo Municipal Tecleno. L'edifici es convertirà en un centre de la memòria que deixi constància d'un passat negre que no cal obrigar. En la definició del model museístic d'aquest espai col·labora l'ICUB (Institut de Cultura de Barcelona), que també ajudarà Santa Tecla en un projecte ambiciós: elaborar un pla estratègic que converteixi el municipi en el centre cultural de l'àrea metropolitana de San Salvador. El pla inclouria, a mig termini, la creació d'una biblioteca central, que seria un equipament únic a la zona.

Tots aquests projectes han tingut o tindran una incidència certament positiva en els municipis del Gran San Salvador, però algunes altres apostes són menys tangibles tot i que de gran importància per al futur. I és que, sempre amb l'objectiu de fomentar el munici-

fútbol y se instaló césped artificial en un campo que se había rebautizado con el nombre de Barcelona.

Los proyectos en San Salvador a los que se ha vinculado el Ayuntamiento de Barcelona también tienen en cuenta a la población más joven. Si tras el terremoto, entre 2002 y 2005, se desarrolló un proyecto de ayuda psicosocial para niños y jóvenes, posteriormente se apoyaron políticas de ocupación juvenil y la ampliación de algunos talleres ocupacionales. También en San Salvador, Barcelona ha dado su apoyo a herramientas de planificación local, como por ejemplo el Plan Ciudad, un plan estratégico que fomenta la modernización y la competitividad a través de siete líneas de actuación en las que están implicadas desde instituciones hasta organizaciones de vecinos, empresas privadas y universidades.

No obstante, el contacto de emergencia propiciado por los terremotos favoreció especialmente a Santa Tecla, donde, desde el año 2002, se han producido intercambios de conocimientos, tecnologías y buenas prácticas en diversos ámbitos. Para un futuro inmediato, quedan planes como el de finalizar la restauración de la antigua prisión, un siniestro centro de detención de la década de 1980 destruido por el terremoto de 2001 que, con la colaboración del Ayuntamiento de Barcelona, será la sede del Museo Municipal Tecleno. El edificio se convertirá en un centro de la memoria que deje constancia de un pasado negro que no hay que olvidar. En la definición del modelo museístico de este espacio colabora el ICUB (Instituto de Cultura de Barcelona), que también ayudará a Santa Tecla en un proyecto ambicioso: elaborar un plan estratégico que convierta el municipio en el centro cultural del área metropolitana de San Salvador. El plan incluirá, a medio plazo, la creación de una biblioteca central que sería un equipamiento único en la zona.

Todos estos proyectos han tenido o tendrán una incidencia verdaderamente positiva en los municipios de Gran San Salvador, pero otras apuestas son menos tangibles aunque de gran importancia para el futuro. Y es que, siempre

L'abril de 2010 s'inaugurà el Museo Tecleno per la cultura de la pau i el patrimoni municipal en l'edifici que abans ocupava una presó.

En abril de 2010 se inauguró el Museo Tecleno por la Cultura de la Paz y el Patrimonio Municipal en el edificio que antes ocupaba una cárcel.

palisme, l'Ajuntament ha donat suport a la creació d'IDELCA (Instituto para el Desarrollo Local de Centroamérica), que agrupa les institucions municipalistes centroamericanas. IDELCA va celebrar, l'any 2008, el *Primer Foro de Autoridades Locales de Centroamérica*, amb la participació d'uns 500 alcaldes, i l'any 2010 se celebrarà a Panamà la segona edició d'aquest fòrum, que lluita pel desenvolupament local i la descentralització dels estats.

El president d'IDELCA i alcalde de Santa Tecla, Óscar Ortiz, és una peça clau per impulsar aquests processos. I és que, com ell

con el objetivo de fomentar el municipalismo, el Ayuntamiento ha apoyado la creación del IDELCA (Instituto para el Desarrollo Local de Centroamérica), que agrupa las instituciones municipalistas centroamericanas. IDELCA celebró, en el año 2008, el Primer Foro de Autoridades Locales de Centroamérica, con la participación de unos 500 alcaldes, el año 2010 se celebrará en Panamá la segunda edición de este foro, que lucha por el desarrollo local y la descentralización de los estados.

El presidente del IDELCA y alcalde de Santa Tecla, Óscar Ortiz, es una pieza clave para el

mateix explica, Amèrica Central té una història recent marcada per règims autoritaris i centralitzats on els municipis eren simples executors de les polítiques marcades pel govern. Ara, en canvi, «estem constraint polítiques locals i som la instància pública més propera als ciutadans». El repte és, diu Ortiz, «fer entendre als actors de la zona que, sense estructures municipals fortes, sense participació ciutadana, serà molt difícil governar els nostres països». Ortiz valora extraordinàriament el suport català en general i barceloní en particular a les polítiques municipalistes i considera la cooperació barcelonina

impulso de estos proyectos. Y es que, como él mismo explica, América Central tiene una historia reciente marcada por regímenes autoritarios y centralizados en los que los municipios eran simples ejecutores de las políticas marcadas por el Gobierno. Actualmente, en cambio, «estamos construyendo políticas locales y somos la instancia pública más cercana a los ciudadanos». El reto consiste en, dice Ortiz, «hacer entender a los actores de la zona que, sin estructuras municipales fuertes, sin participación ciudadana, será muy difícil gobernar en nuestros países». Ortiz valora extraordinariamente el apoyo catalán, en general, y barcelonés, en particular, a las políti-

Vista exterior de l'actual Museo Tecleño durant les obres de rehabilitació.
Vista exterior del actual Museo Tecleño durante las obras de rehabilitación.

«una de les més exemplars i dinàmiques, perquè no només es tractava de fer infraestructures, sinó de fer apostes de futur com aquesta, d'ajudar-nos a enfortir els nostres ajuntaments».

Paral·lelament a la cooperació directa de l'Ajuntament amb els municipis de l'àrea metropolitana de San Salvador, el programa Barcelona Solidària dóna suport a la feina d'organitzacions com la Càtedra Unesco de Salut Visual, que desenvolupa projectes a les províncies de La Libertad, Morazán i Chalatenango, triades per criteris de pobreza. En aquestes àrees s'ha

Dos tècnics visiten l'interior del Museo Tecleño poques setmanes abans de ser inaugurat.

Dos técnicos visitan el interior del Museo Tecleño pocas semanas antes de ser inaugurado.

cas municipalistas y considera la cooperación barcelonesa «una de las más ejemplares y dinámicas, porque no sólo se trataba de construir infraestructuras, sino de hacer apuestas de futuro como ésta; ayudarnos a reforzar nuestros ayuntamientos».

De forma paralela a la cooperación directa del Ayuntamiento con los municipios del área metropolitana de San Salvador, el programa Barcelona Solidaria apoya la labor de organizaciones como la Cátedra Unesco de Salud Visual, que desarrolla proyectos en las provincias de La Libertad, Morazán y Chalatenango, elegidas según criterios de pobreza. En estas áreas se ha

implementat el programa «Verás» (acrònim de Visión, Educación, Rendimiento, Aprendizaje y Sostenibilidad), que busca millorar el rendiment dels escolars detectant problemes oftalmològics i optomètrics. El projecte ha aconseguit implicar des dels ministeris d'Educació i Sanitat a la Universitat d'El Salvador i agents promotores de salut. La feina comença amb un seguit de tallers i xerrades que busquen donar a mestres i pares les eines per detectar problemes de salut visual entre els nens. A partir d'aquí, es faciliten ulleres als nens que les necessiten o s'apliquen les mesures necessàries per resoldre problemes oftalmològics, sempre de manera gratuïta. Plans similars s'han aplicat a altres països de la zona, però a El Salvador s'han obtingut els millors resultats. El secret? La implicació total en el projecte de totes les autoritats, des dels ministeris fins als ajuntaments. *

implementado el programa «Verás» (acrónimo de Visión, Educación, Rendimiento, Aprendizaje y Sostenibilidad), que busca mejorar el rendimiento de los escolares detectando problemas oftalmológicos y optométricos. El proyecto ha conseguido implicar tanto a los ministerios de Educación y Sanidad como a la Universidad de El Salvador y a agentes promotores de la salud. El trabajo comienza con una serie de talleres y charlas que buscan proporcionar a maestros y padres las herramientas para detectar problemas de salud visual entre los niños. A partir de aquí, se facilitan gafas a los niños que las necesiten o se aplican las medidas necesarias para resolver problemas oftalmológicos, siempre de forma gratuita. Planes similares se han aplicado en otros países de la zona, pero en El Salvador es donde se han obtenido los mejores resultados. ¿El secreto? La total implicación en el proyecto de todas las autoridades, desde los ministerios hasta los ayuntamientos. *

imatge del Centre de Formació Laboral de San Salvador, un projecte finançat per Barcelona que té com a objectiu la inserció en el mercat de treball de persones sense formació.

Imagen del Centro de Formación Laboral de San Salvador, un proyecto financiado por Barcelona que tiene como objetivo la inserción en el mercado de trabajo de personas sin formación.

Passions arxivístiques

Pasiones archivísticas

Quito (Equador / Ecuador)

Projecte / Proyecto:
Assistència tècnica en matèria de tributs, ingressos, taxes i política fiscal, govern digital i patrimoni documental.
Asistencia técnica en materia de tributos, ingresos, tasas y política fiscal, gobierno digital y patrimonio documental.

Entitat / Entidad:
Regidoria d'Hisenda, Institut Municipal d'Informàtica, Barcelona Serveis Municipals i Arxiu Municipal.
Regiduría de Hacienda, Instituto Municipal de Informática, Barcelona Servicios Municipales y Archivo Municipal.

Pressupost aproximat / Presupuesto aproximado:
45.000 €

Regió / Región:
Amèrica del Sud.
Sudamérica.

Any d'inici / Año de inicio:
2006.

Any de finalització / Año de finalización:
En curs. En curso.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación :
Administració pública.
Administración pública.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Administració municipal de Quito.
Administración municipal de Quito.

Prop de dos milions d'habitants viuen a San Francisco de Quito o, simplement, Quito, com es coneix habitualment la capital de la República de l'Equador. És, de fet, la capital situada a major altitud de tot el món i també la més antiga d'Amèrica del Sud. Centre polític del país, aquí hi ha instal·lades les principals empreses, seus administratives i bancs de l'Equador, a més de les institucions culturals de més anomenada. La ciutat, envoltada de volcans, disposa d'un centre històric que va ser declarat Patrimoni Cultural de la Humanitat el 1978 per la Unesco. Quito, que als anys setanta es va beneficiar del boom del petroli al país, va créixer especialment cap a l'àrea nord, la més moderna, i té en la zona del centre, on s'aplica un pla municipal de restauració d'edificis colonials, l'àrea més turística. El sud, en canvi, és una zona d'intensa activitat comercial i industrial. Augusto Barrera és, des de l'any 2009, el nou alcalde de la capital per Alianza PAÍS (Patria Altiva y Soberana), el moviment polític de l'actual president de l'Equador, Rafael Correa.

L'any 2005 es va signar el primer conveni de cooperació entre Barcelona i Quito, amb l'objectiu d'aportar l'experiència barcelonina en matèria de política tributària i financera,

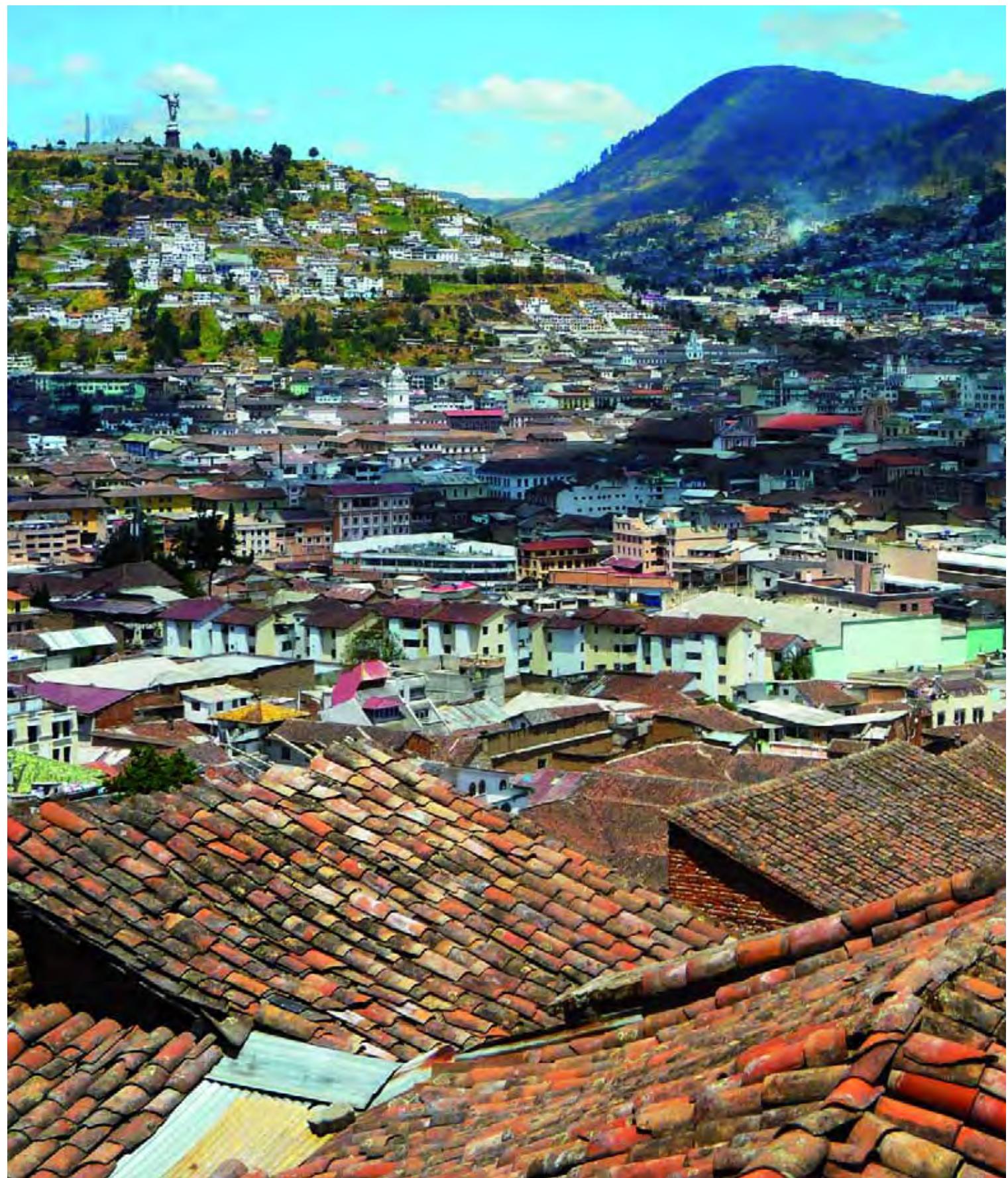

Más de dos millones de personas viven en San Francisco de Quito o, simplemente, Quito, como se conoce habitualmente a la capital de la República del Ecuador. Es la capital situada a mayor altitud de todo el mundo y también la más antigua de Sudamérica. Centro político del país, acoge las principales empresas, sedes administrativas y bancos de Ecuador, además de las instituciones culturales de mayor renombre. La ciudad, rodeada de volcanes, cuenta con un centro histórico que fue declarado Patrimonio Cultural de la Humanidad en 1978 por la Unesco. Quito, que en la década de 1970 se benefició del boom del petróleo en el país, creció especialmente hacia el área del norte, la más moderna, y en la zona centro, donde se aplica un plan municipal de restauración de edificios coloniales, se encuentra el área más turística. El sur, en cambio, es una zona de intensa actividad comercial e industrial. Augusto Barrera es, desde el año 2009, el nuevo alcalde de la capital por Alianza PAÍS (Patria Altiva y Soberana), el movimiento político del actual presidente de Ecuador, Rafael Correa.

En el año 2005 se firmó el primer convenio de cooperación entre Barcelona y Quito, con el objetivo de aportar la experiencia barcelonesa en materia de política tributaria y financiera,

La capital d'Ecuador, San Francisco de Quito (o Quito), té una població de dos milions de persones. La capital de Ecuador, San Francisco de Quito (o Quito), tiene una población de dos millones de personas.

valorar l'estat dels recursos tecnològics i crear un sistema de gestió d'arxius. Carme Martínez, que aleshores formava part de la direcció tècnica de Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona, va participar en els primers contactes amb els responsables de la ciutat i va coordinar els primers intercanvis de tècnics. «Patien una certa descoordinació de les bases de dades per al pagament d'impostos i necessitaven crear una plataforma informàtica que ho unifiqués», explica. És per això que l'any 2006, cinc tècnics barcelonins s'hi van desplaçar per tal de fer un primer estudi i, aquell mateix any, dos tècnics de Quito van visitar Barcelona per tal de conèixer la gestió del sistema d'impostos i informar-se sobre com s'havia creat l'Institut Municipal d'Informàtica.

Gonzalo Freile, que en aquella època era director de l'àrea tecnològica de l'empresa de desenvolupament urbà de Quito Innovar.uio, va mantenir nombrosos contactes amb l'Institut Municipal d'Informàtica de Barcelona, els responsables del qual «ens van ajudar a conceptualitzar la nova empresa informàtica de l'Ajuntament de Quito». Aquesta empresa es va crear el 2007 i, després d'un any i mig de treball, ha començat a funcionar recentment, encara que de manera bàsica, tot esperant que la nova alcaldia de la ciutat equatoriana acabi de perfilar els serveis

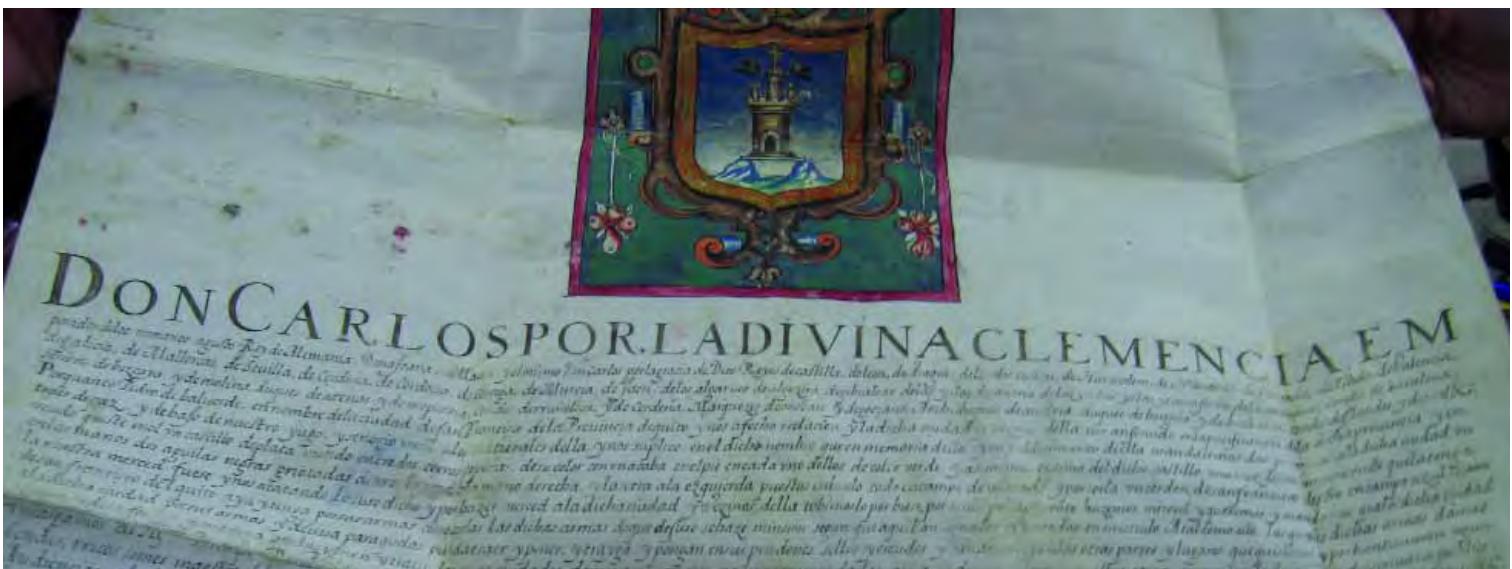
valorar el estado de los recursos tecnológicos y crear un sistema de gestión de archivos. Carme Martínez, que entonces formaba parte de la dirección técnica de Cooperación Internacional del Ayuntamiento de Barcelona, participó en los primeros contactos con los responsables de la ciudad y coordinó los primeros intercambios de técnicos. «Presentaban cierta descoordinación en las bases de datos para el pago de impuestos y necesitaban crear una plataforma informática que las unificase», explica. Es por eso que en 2006, cinco técnicos barceloneses se desplazaron hasta allí para realizar un primer estudio y, aquel mismo año, dos técnicos de Quito visitaron Barcelona para conocer la gestión del sistema de impuestos e informarse sobre la creación del Instituto Municipal de Informática.

Gonzalo Freile, que en aquella época dirigía el área tecnológica de la empresa de desarrollo urbano de Quito Innovar.uio, mantuvo numerosos contactos con el Instituto Municipal de Informática de Barcelona, cuyos responsables «nos ayudaron a conceptualizar la nueva empresa informática del Ayuntamiento de Quito». Esta empresa se creó en 2007 y, después de un año y medio de trabajo, ha comenzado a funcionar recientemente, aunque de manera básica, a la espera de que la nueva alcaldía de la ciudad ecuatoriana acabe de perfilar los servicios que ofrecerá. No obstante, los

Vistes de l'arxiu de Quito.
Els tècnics de l'Ajuntament de Barcelona van transmetre els seus coneixements al seu col·legues de Quito.

Vistas del archivo de Quito. Los técnicos del Ayuntamiento de Barcelona transmitieron sus conocimientos a sus colegas de Quito.

DON CARLOS POR LA DIVINA CLEMENCIA EM

Un dels tresors de l'arxiu.
Aquest és un dels documents històrics que es conserven a l'arxiu de Quito.

Uno de los tesoros del archivo.
Este es uno de los documentos históricos que se conservan en el Archivo de Quito.

que oferirà. Els objectius, però, són crear un model «molt similar al de Barcelona» que permet des d'aplicacions d'intranet per a ús de l'Ajuntament fins a sistemes d'informació geogràfica i també la realització de tràmits ciutadans per Internet.

Però un dels projectes que més interessaven a Quito era la millora de la gestió del sistema documental o, dit més clarament, la creació d'un arxiu. Edison Vargas, que avui és el director de Gestió Documental i Arxius de Quito, formava part ja des dels anys noranta d'un grup de funcionaris que treballaven en assumptes de documentació i que veien la necessitat de crear un sistema d'arxius eficient. Es trobaven amb greus problemes; el primer era la inexistència de professionals especialitzats. Les seves justificades inquietuds no van tenir ressò fins l'any 2003, quan es va començar a automatitzar l'Arxiu de la Secretaria General del Consell Metropolità de Quito i es van veure clars els avantatges que suposava disposar d'un sistema modern i eficient. Ara calia trobar la manera d'enllaçar els arxius més importants del municipi de Quito. Es treballava en aquest assumpte de dues maneres: per una banda, ho feia l'esmentat grup de funcionaris del qual formava part Edison Vargas i que es coordinava per tal de garantir l'accés a la informació que cada departament necessitava; per l'altra, el

objetivos son crear un modelo «muy similar al de Barcelona» que permita desde aplicaciones de intranet para uso del Ayuntamiento hasta sistemas de información geográfica, así como la realización de trámites ciudadanos por Internet.

Pero uno de los proyectos que más interesaban a Quito era la mejora de la gestión del sistema documental o, mejor dicho, la creación de un archivo. Edison Vargas, que actualmente es el director de Gestión Documental y Archivos de Quito, formaba parte, ya desde la década de 1990, de un grupo de funcionarios que trabajaba en asuntos de documentación y que veía la necesidad de crear un sistema de archivos eficiente. Se encontraban con graves problemas; el primero era la inexistencia de profesionales especializados. Sus justificadas inquietudes no tuvieron eco hasta el año 2003, cuando se comenzó a automatizar el Archivo de la Secretaría General del Consejo Municipal de Quito y se vieron claras las ventajas que suponía disponer de un sistema moderno y eficiente. También era necesario encontrar la manera de enlazar los archivos más importantes del municipio de Quito. Se trabajaba en este asunto de dos formas diferentes: por un lado, lo hacía el ya nombrado grupo de funcionarios del que formaba parte Edison Vargas y que se coordinaba con el objetivo de garantizar el acceso a la información que cada departamento necesitaba; por otro

Districte Metropolità de Quito havia signat un acord amb l'Ajuntament de Barcelona per tal de crear un sistema d'arxius, una operació que s'havia de concretar mitjançant el Fonsal (Fondo de Salvamento del Patrimonio Cultural), creat el 1987.

L'interès de Quito per les experiències de Barcelona en matèria d'arxius no és estrany i, en part, es deu a la feina de Ramon Alberch, actual director del sistema d'Arxius de Catalunya. Alberch havia començat a treballar en la remodelació dels arxius barcelonins a partir de 1987. I ho va fer amb un sistema innovador que va tenir molta projecció a fòrums arxivístics d'Amèrica del Sud. Això havia propiciat un bon nombre de peticions de col·laboració d'arxius d'Amèrica Llatina, com explica Xavier Tarraubella, actual director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, que el 2007 va ser reclamat per assessorar els tècnics de Quito.

La feina havia començat amb la visita a Barcelona d'un grup de funcionaris equatorians, entre els quals hi havia María Belén Rocha, secretària general del Consell

lado, el Distrito Metropolitano de Quito había firmado un acuerdo con el Ayuntamiento de Barcelona para crear un sistema de archivos, operación que debía concretarse a través del FONSAL (Fondo de Salvamento del Patrimonio Cultural), creado en 1987.

No es extraño el interés de Quito por la experiencia de Barcelona en materia de archivos y, en parte, se debe a la labor de Ramon Alberch, actual director del sistema de Archivos de Cataluña. Alberch había comenzado a trabajar en la remodelación de los archivos barceloneses en 1987. Y lo había hecho con un sistema innovador que tuvo gran proyección en foros archivísticos de Sudamérica. Eso había propiciado numerosas peticiones de colaboración con archivos de América Latina, como explica Xavier Tarraubella, actual director del Archivo Histórico de la Ciudad de Barcelona, que en 2007 fue llamado para asesorar a los técnicos de Quito.

El trabajo había comenzado con la visita a Barcelona de un grupo de funcionarios ecuatorianos, entre los que se encontraba María Belén Rocha, secretaria general del Consejo

Metropolità, que, amb la modernització dels seus arxius, havia impulsat tota l'operació. Després del viatge a Barcelona, Rocha va convocar els responsables dels arxius municipals, entre ells Vargas, per tal de fer un diagnòstic de la situació. I el resultat d'aquell diagnostic mostrava ben clar que hi havia molta feina per fer: els funcionaris dels arxius no tenien la formació necessària i es considerava que ser enviat a l'arxiu era una mena de càstig, mancaven directrius tècniques per treballar, la documentació no es conservava en condicions i, a més, l'accés a la informació s'aconseguia més com un favor personal que com a resultat d'una dinàmica institucional.

Aquest era el panorama que es va trobar Xavier Tarraubella l'any 2007 quan va fer el primer viatge a Quito, on, diu, «no existien polítiques arxivístiques, ni tècnics, ni cap directriu que digués com s'havia d'organitzar la documentació». De fet, cadascuna de

Als arxivers els faltava la preparació necessària, i la documentació no es conservava en bones condicions

les oficines i dependències municipals es creava, com podia, el seu arxiu, sovint de manera casolana. A Quito ja hi havia hagut un arxiu històric que arribava fins als anys vint del segle XX, època en què es va produir un gran creixement urbanístic de la ciutat. El gruix de la informació, però, estava dispers i descentralitzat.

El projecte de creació de l'arxiu depenia del Fonsal i, per tant, Tarraubella es va haver d'entendre amb tècnics d'aquest organisme, però també amb Edison Vargas, qui, com dèiem, ja havia fet alguns intents per millorar el sistema. S'havia creat un equip de quatre o cinc persones, les més preparades i experimentades, que liderava Vargas i que havia fet una primera diagnosi. «Potser els faltava bagatge i coneixements, però tots tenien sensibilitat i moltes ganes: eren com esponges, volien saber-ho tot!»

Fotografia presa durant una reunió de tècnics de Barcelona i de Quito. Entre uns i altres sempre va regnar un clima de col·laboració.

Fotografía tomada durante una reunión de técnicos de Barcelona y de Quito. Entre unos y otros siempre reinó un clima de colaboración.

Metropolitano que, con la modernización de sus archivos, había impulsado toda la operación. Después del viaje a Barcelona, Rocha convocó a los responsables de los archivos municipales, entre ellos Vargas, para realizar un diagnóstico de la situación. Y el resultado de ese diagnóstico mostraba claramente que había mucho trabajo por hacer: los funcionarios de los archivos no tenían la formación necesaria y consideraban que ser enviado a algún archivo era un tipo de castigo, faltaban directrices técnicas para trabajar, la documentación no se conservaba en buenas condiciones y, además, el acceso a la información se conseguía más como favor personal que como resultado de una dinámica institucional.

Éste era el panorama con el que se encontró Xavier Tarraubella en 2007 cuando realizó el primer viaje a Quito, donde, dice, «no existían políticas archivísticas, ni técnicos, ni directriz alguna que dijera cómo debía organizarse la

A los archiveros les faltaba la preparación necesaria, y la documentación no se conservaba en buenas condiciones

documentación». De hecho, cada una de las oficinas y dependencias municipales creaba, como podía, su propio archivo, a menudo de forma casera. En Quito ya había existido un archivo histórico que abarcaba hasta la década de 1920, época en la que se produjo un gran crecimiento urbanístico de la ciudad. El grueso de la información, sin embargo, estaba disperso y descentralizado.

El proyecto de creación del archivo dependía del FONSAL, por lo que, Tarraubella tuvo que entenderse con técnicos de este organismo, pero también con Edison Vargas, quien, como decíamos, ya había realizado algunos intentos para mejorar el sistema. Se había creado un equipo de cuatro o cinco personas, las más preparadas y experimentadas, que lideraba Vargas y que había hecho un primer diagnóstico. «Quizá les faltaba bagaje y conocimientos,

Amb un material humà tan bo, Tarraubella va poder marcar de seguida les passes bàsiques a seguir: «des de com aconseguir que es creés una direcció d'arxius a l'Ajuntament i d'on havia de dependre fins a temes tècnics, com la creació de comissions d'avaluació de documents». Xavier Tarraubella va estar-se a Quito durant una setmana, l'any 2008, al llarg de la qual es van organitzar sessions de treball amb els integrants de la comissió que liderava Edison Vargas. Així es va encarrilar la feina i es va establir un fluid contacte posterior per correu electrònic. A l'octubre, tres dels tècnics de Quito van participar en un seminari internacional a Barcelona, en el qual, per cert, van ser presents també tècnics de Fez i de Maputo, dues de les ciutats amb què Barcelona ha cooperat en matèria arxivística.

Actualment, Edison Vargas és el cap de la Direcció Municipal d'Arxius i Gestió Documental de Quito i, tot i que la situació va millorar notablement gràcies a la col·laboració dels tècnics barcelonins, encara queda molt per fer. «Es va aconseguir que les autoritats entenguessin la necessitat de modernitzar els arxius» i que el 2008 es creés una direcció municipal de segon nivell. El nou equip de govern que va arribar a l'alcaldia l'any 2009 haurà de decidir ara si eleva l'antiga Direcció Municipal d'Arxius a la categoria de Direcció Metropolitana, li dóna un nou impuls i resol una de les grans mancances actuals del sistema d'arxius: una seu definitiva, el projecte de la qual es va començar a elaborar amb l'assessorament de Xavier Tarraubella.

L'actual director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona espera tenir aviat bones notícies en aquest sentit, però considera que l'experiència que ha viscut a Quito ha estat «especialment gratificant, tant per la calidesa de la relació com per adonar-te que tens davant una gent amb tanta passió i tantes ganes d'aprendre. És una relació –conclou– que a tu també et fa aprendre i que t'enriqueix. I, la veritat, dóna molta satisfacció veure que la feina que fas a Barcelona interessa tant a fora!». *

pero todos tenían sensibilidad y muchas ganas: ¡eran como esponjas, querían saberlo todo!»

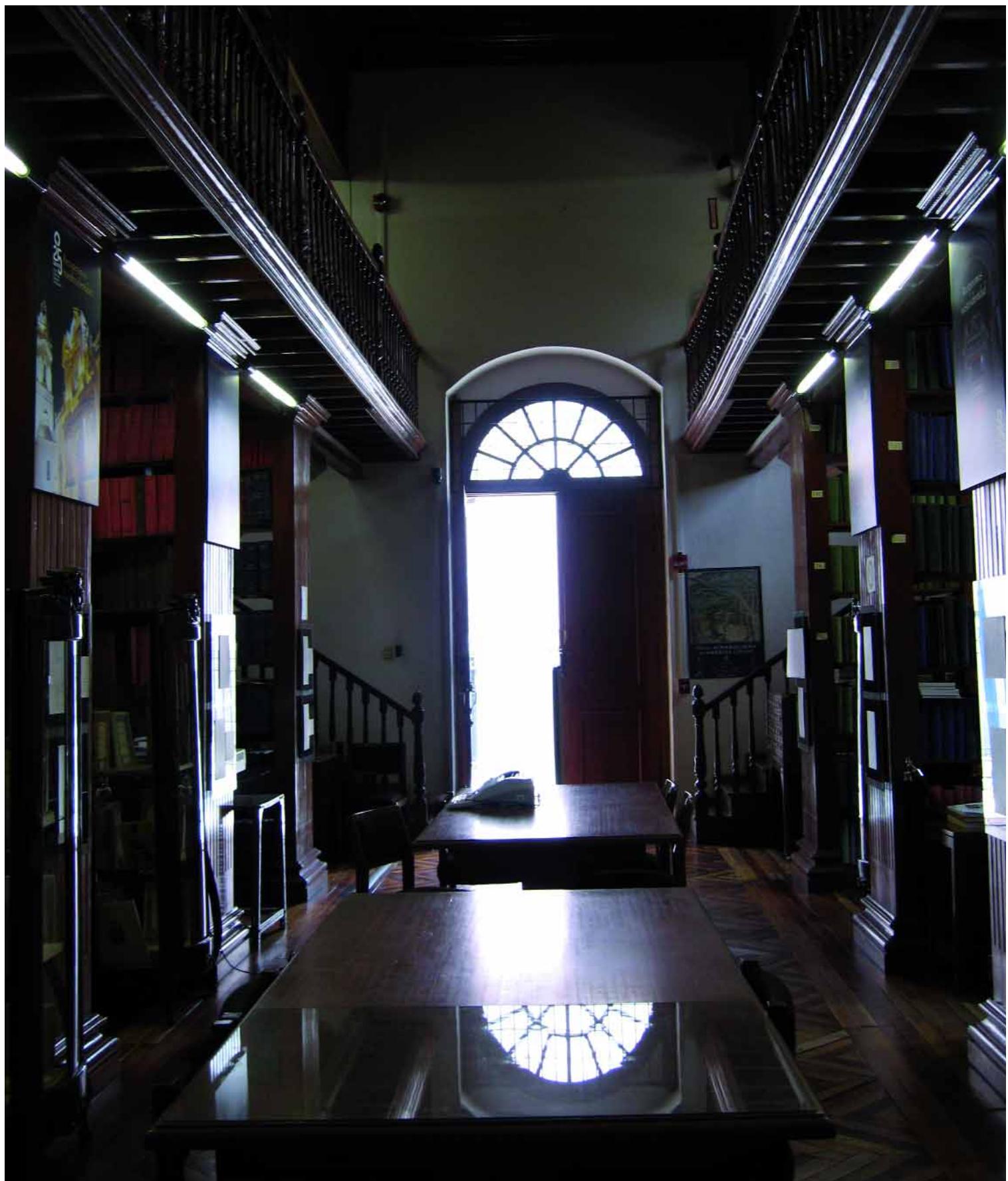
Con un material humano tan bueno, Tarraubella pudo marcar enseguida los pasos básicos a seguir «desde cómo conseguir que se crease una dirección de archivos en el Ayuntamiento y de dónde dependía, hasta temas técnicos como la creación de comisiones de evaluación de documentos». Xavier Tarraubella estuvo en Quito durante una semana, en el año 2008, en la que se organizaron sesiones de trabajo con los integrantes de la comisión que lideraba Edison Vargas. Así se encarriló el trabajo y se estableció un fluido contacto posterior mediante correo electrónico. En octubre, tres de los técnicos de Quito participaron en un seminario internacional en Barcelona al que, por cierto, también asistieron técnicos de Fez y Maputo, dos de las ciudades con las que Barcelona ha cooperado en materia archivística.

Actualmente, Edison Vargas es el jefe de la Dirección Municipal de Archivos y Gestión Documental de Quito y, aunque la situación mejoró de forma notable gracias a la colaboración de los técnicos barceloneses, todavía queda mucho por hacer. «Se consiguió que las autoridades entendieran la necesidad de modernizar los archivos» y que en 2008 se crease una dirección municipal de segundo nivel. El nuevo equipo de gobierno que llegó a la alcaldía en el año 2009 deberá decidir ahora si eleva la antigua Dirección Municipal de Archivos a la categoría de Dirección Metropolitana, le da un nuevo impulso y soluciona una de las grandes carencias actuales del sistema de archivos: una sede definitiva, cuyo proyecto comenzó a elaborarse con el asesoramiento de Xavier Tarraubella.

El actual director del Archivo Histórico de la Ciudad de Barcelona espera tener pronto buenas noticias en este sentido, pero considera que la experiencia vivida en Quito ha sido «especialmente gratificante, tanto por la calidez de la relación como por la sensación de que tienes frente a ti a gente con muchísima pasión y ganas de aprender. Es una relación –concluye– que también te hace aprender y te enriquece. ¡Y, la verdad, da mucha satisfacción ver que el trabajo que haces en Barcelona interesa tanto fuera!». *

Vista de l'arxiu de Quito.
Vista del archivo de Quito.

Les flors del Cerro de Moravia

Las flores del Cerro de Moravia

Medellín (Colòmbia / Colombia)

Projecte / Proyecto:
Suport a la creació de nou teixit
empresarial mitjançant
la constitució d'un Parc
del Emprendimiento /
Descontaminació del Cerro
de Moravia.
Apoyo a la creación de nuevo
tejido empresarial mediante
la constitución del Parque
del Emprendimiento /
Descontaminación
del Cerro de Moravia.

Entitat / Entidad:
Barcelona Activa / Cátedra
Unesco de Sostenibilitat
de la Universitat
Politècnica de Catalunya.
Barcelona Activa / Cátedra
Unesco de Sostenibilidad
de la Universidad
Politécnica de Cataluña.
Pressupost global / Presupuesto global:
148.077 €
(Cerro de Moravia).

Aportació de l'Ajuntament
de Barcelona / Aportación del
Ayuntamiento de Barcelona
84.351,85 €
(Cerro de Moravia).

Regió / Región:
Amèrica del Sud.
América del Sur.

Any d'inici /
Año de inicio:
2007 / 2009.

Any de finalització / Año de finalización:
2008 / 2010.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació /
Sector de actuación:
**Dinamització econòmica /
Medi ambient.**
Dinamización
económica / Medio ambiente.

Beneficiaris / Beneficiarios:
**Petits empresaris emprendedores de
Medellín, mercats de la ciutat i
habitants del barri de Cerro de Moravia.**
Pequeños empresarios de Medellín,
mercados de la ciudad y habitantes
del barrio del Cerro de Moravia.

Capital del departament d'Antioquia,
Medellín és la segona ciutat de Colòmbia,
després de la capital, Bogotà, amb una
població, l'any 2005, de més de 2,2 milions de
habitants o tres milions si se sumen els dels
nou municipis més que constitueixen la seva
àrea metropolitana. És un dels grans centres
culturals del país i acull algunes de les prin-
cipals institucions científiques i universitats
de Colòmbia. Els darrers anys, les institu-
cions i el teixit empresarial han fet grans
esforços per convertir la ciutat i la seva àrea
d'influència en un gran centre de negocis
mentre es millorava notablement l'urbanisme
de la ciutat i es creaven grans infraes-
tructures, com ara una xarxa de metro, els
primers trams de la qual van començar a
funcionar l'any 1995. La xarxa actual, amb
quatre línies, a les quals s'han sumat dues
línies de telefèrics conegudes amb el nom de
Metrocable, ha aconseguit connectar la ciu-
tat amb barris fins aleshores marginals i de
difícil accés. La campanya «Medellín, la
más educada» que va impulsar Sergio
Fajardo, alcalde entre els anys 2003 i 2008,
va aconseguir una espectacular transfor-
mació de la ciutat.

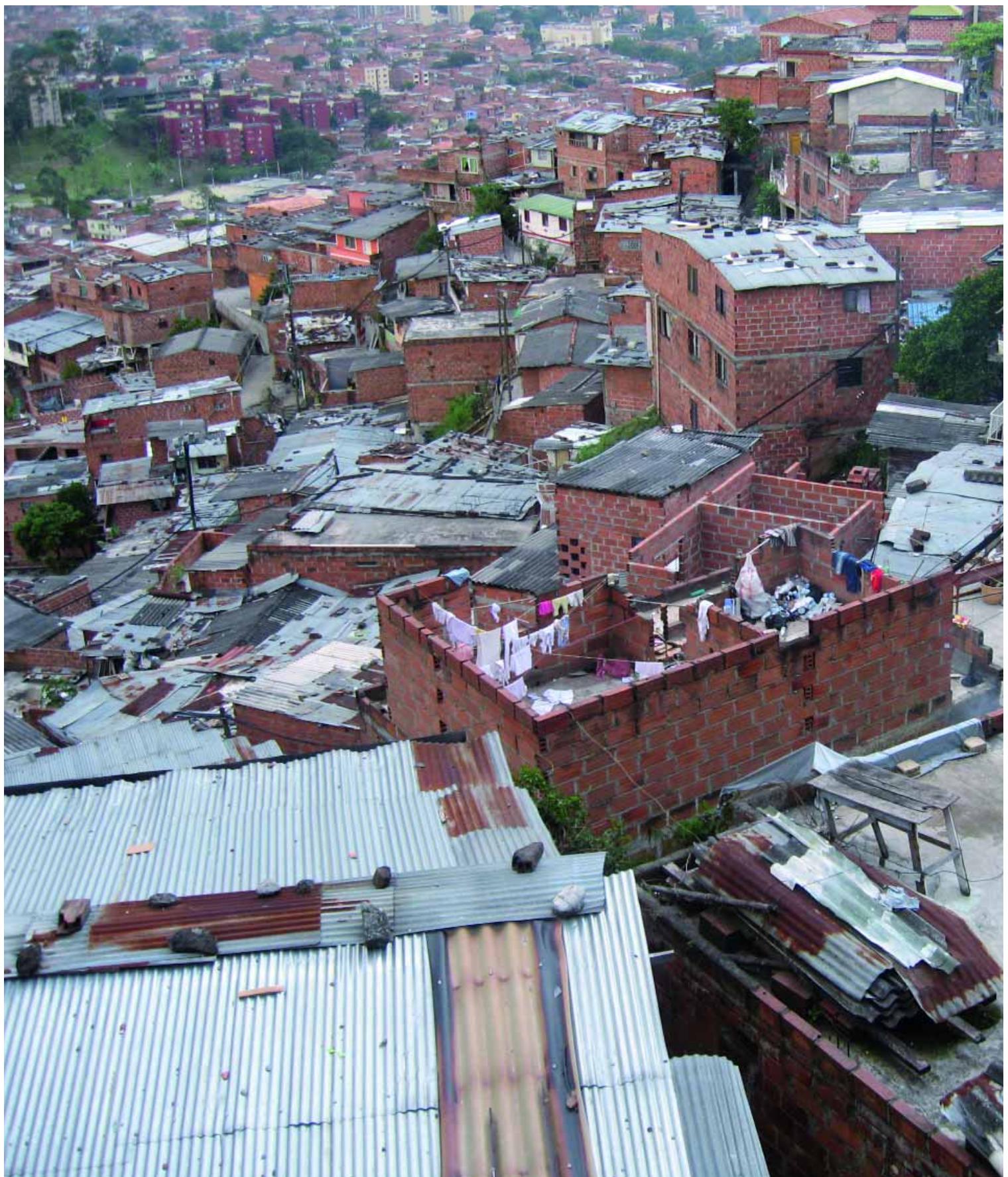
Capital del departamento de Antioquia,
Medellín es la segunda ciudad de Colombia,
después de la capital, Bogotá, con una
población, en el año 2005, de más de 2,2
millones de habitantes; o tres millones, si
añadimos los nueve municipios que consti-
tuyen su área metropolitana. Es uno de los
grandes centros culturales del país y acoge
algunas de las principales instituciones
científicas y universitarias de Colombia. En
los últimos años, las instituciones y el teji-
do empresarial han hecho grandes esfuer-
zos por convertir la ciudad y su área de
influencia en un gran centro de negocios, al
tiempo que se mejoraba notablemente el
urbanismo de la ciudad y se creaban gran-
des infraestructuras, como una red de
metro, cuyos primeros tramos comenzaron
a funcionar en 1995. La red actual, con cu-
atro líneas a las que se han sumado dos de
teleféricos conocidas como Metrocable, ha
conseguido conectar la ciudad con barrios
hasta entonces marginales y de difícil acce-
so. La campaña «Medellín, la más educada»
que impulsó Sergio Fajardo, alcalde entre
los años 2003 y 2008, consiguió una espec-
tacular transformación de la ciudad.

Medellín és, després de la
capital, la segona ciutat de
Colòmbia. Els darrers anys ha
vist una espectacular
transformació.

Medellín es, tras la capital, la
segunda ciudad de Colombia.

En los últimos años
ha vivido una espectacular
transformación.

Setembre de 2006. Som en plena Mercè i, aquest any, la festa té uns convidats especials. Se'ls coneix com els *silleteros* i porten a la cavalcada de Festa Major unes plataformes fetes de flors que reproduïxen motius relacionats amb Barcelona, com la Sagrada Família. És una tradició de Medellín, on, cada any, els camperols acudeixen a la Feria de les Flores amb un seguit d'espectaculars decoracions florals. Aquest 2006, però, les flors dels *silleteros* han creuat l'Atlàntic perquè Medellín és la ciutat convidada de les festes de la Mercè.

Les imatges dels *silleteros* participant a la cavalcada són, possiblement, la millor manera de resumir una col·laboració que va arrencar el 1998 i que, d'entrada, va implicar l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona en el projecte «Conoce tu ciudad», un seguit d'itineraris urbans i ofertes educatives que pretenia millorar el coneixement de Medellín entre els seus habitants. Els joves eren, en bona part, destinataris d'aquest programa, i també dels projectes de cooperació que, aquell mateix any, el Consell de la Joventut de Barcelona i la Regidoria de Joventut i Dona van emprendre amb la Corporació Paisajoven de Medellín per tal de crear una Escuela de Animación

Setiembre de 2006. Estamos en plena Mercè y, este año, la fiesta tiene unos invitados especiales. Se les conoce como silleteros y traen a la cabalgata de la Fiesta Mayor unas plataformas hechas con flores que reproducen motivos relacionados con Barcelona, como la Sagrada Familia. Es una tradición de Medellín donde, cada año, los campesinos acuden a la Feria de las Flores con espectaculares decoraciones florales. Sin embargo, este 2006, las flores de los silleteros han cruzado el Atlántico porque Medellín es la ciudad invitada a las fiestas de la Mercè.

Las imágenes de los silleteros que participaron en la cabalgata son, posiblemente, la mejor manera de resumir una colaboración que se inició en 1998 y que, de entrada, implicó al Instituto Municipal de Educación de Barcelona en el proyecto «Conoce tu ciudad», una serie de itinerarios urbanos y ofertas educativas que pretendía mejorar el conocimiento de Medellín entre sus habitantes. Los jóvenes eran, en gran parte, destinatarios de ese programa, y también de los proyectos de cooperación que emprendieron, ese mismo año, el Consejo de la Juventud de Barcelona y la concejalía de Juventud y de la Mujer con la Corporación Paisajoven de Medellín con el objetivo de crear una Escuela de

Antic abocador, al Cerro de Moravia es va fer una important feina per traslladar als seus habitants, descontaminar el sòl i rehabilitar els habitatges.

Antiguo vertedero, en el Cerro de Moravia se hizo una importante labor para trasladar a sus habitantes, descontaminar el suelo y rehabilitar las viviendas.

Vista d'un dels carrers del barri de Moravia, un dels més característics de la ciutat colombiana de Medellín.

Vista de una de las calles del barrio de Moravia, uno de los más característicos de la ciudad colombiana de Medellín.

Juvenil, que ja ha celebrat el desè aniversari i que implementa polítiques de joventut, dissenya programes per a joves i col·labora en la creació i enfortiment d'organitzacions juvenils.

I si els joves eren importants en el futur de la zona, no ho eren menys les empreses i la capacitat dels seus habitants de crear-ne de noves. És per això que l'Ajuntament de Medellín i la Universitat d'Antioquia van decidir crear un Parque del Emprendimiento, dedicat a fomentar la cultura de l'emprenedor. Obertes ja les vies de cooperació amb Barcelona, Medellín va disposar de l'assessorament de Barcelona Activa, tècnics de la qual van participar el 2007 en un seminari per col·laborar en el disseny i la posada en marxa del projecte. Avui, el Parque del Emprendimiento ofereix des de formació fins a diagnòstics iniciais d'idees de negoci. El Parque inclou centres repartits per la ciutat que fomenten la creació de petites empreses en sectors que van del turisme a l'alimentació (els anomenats Cedezo, acrònim de Centro de Desarrollo Zonal) i fins i tot d'un Banco de las Oportunitades que ofereix microcrèdits als sectors més desfavorits.

Iniciatives com el Parque del Emprendimiento són només un exemple de les nombroses

Animación Juvenil, que ya ha celebrado su décimo aniversario y que implementa políticas de juventud, diseña programas para jóvenes y colabora en la creación y el fortalecimiento de organizaciones juveniles.

Y si los jóvenes eran importantes para el futuro de la zona, no lo eran menos las empresas y la capacidad de sus habitantes para crear otras nuevas. Por esa razón, el Ayuntamiento de Medellín y la Universidad de Antioquia decidieron crear un Parque del Emprendimiento, dedicado a fomentar la cultura del emprendedor. Abiertas ya las vías de cooperación con Barcelona, Medellín contó con el asesoramiento de Barcelona Activa, cuyos técnicos participaron en 2007 en un seminario para colaborar en el diseño y la puesta en marcha del proyecto. Actualmente, el Parque del Emprendimiento ofrece desde formación hasta diagnósticos iniciales de ideas de negocio. El Parque cuenta con diferentes centros repartidos por la ciudad que fomentan la creación de pequeñas empresas en sectores que van del turismo a la alimentación (los denominados Cedezo, acrónimo de Centro de Desarrollo Zonal), e incluso dispone de un Banco de las Oportunidades, que ofrece microcréditos a los sectores más desfavorecidos.

actuacions que s'han dut a terme a la ciutat gràcies a la campanya «Medellín, la más educada», una iniciativa de l'exalcalde Sergio Fajardo que ha deixat com a resultat una ciutat més competitiva i segura, que ha invertit molts recursos en ensenyament i que ha aconseguit reinserir, a la vida civil, antics guerrillers o exintegrants de grups paramilitars. Precisament per aquesta iniciativa, Sergio Fajardo va rebre, l'any 2009, a Barcelona, el City to City Barcelona FAD Award, que cada any el FAD concedeix a una ciutat que ha trobat solucions innovadores als seus problemes.

La col·laboració amb Medellín ha continuat amb l'actual alcalde, Alonso Salazar, i, de fet, els projectes de cooperació apunten ara a la xarxa de mercats de Medellín. El projecte forma part del programa Erica de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional al Desarrollo (AECID), que fomenta la transferència de coneixements entre institucions espanyoles i d'Antioquia i, en aquest cas, ha posat en contacte Mercats de Barcelona i la Secretaria de Desarrollo Social de Medellín, que és la que s'encarrega de la gestió dels mercats de la ciutat. Genís Arnàs, cap de serveis de Mercats, i Xavier Trull, director del Mercat de la Llibertat, van viatjar el 2009 a la capital d'Antioquia per tal d'ofrir la seva experiència en la gestió de mercats i escoltar els projectes dels seus col·legues colombians. Després de les primeres trobades, els barcelonins han aconsellat, als responsables dels mercats de Medellín, crear una «marca» per difondre conjuntament la seva oferta, crear una subsecretaria específica que gestioni aquest tipus de comerç i llançar un missatge de renovació a la ciutadania mitjançant una primera actuació emblemàtica: reformar el mercat de fruita i verdura de Tejelo, situat en una zona especialment turística de Medellín i format per un conjunt de parades a l'aire lliure que necessiten una urgent renovació. El projecte, en el qual l'Ajuntament de Medellín treballarà amb l'assessorament de Mercats de Barcelona, suposarà la reforma de les parades però, també, una transformació urbanística de la zona.

Iniciativas como el Parque del Emprendimiento son tan sólo un ejemplo del gran número de actuaciones que se han llevado a cabo en la ciudad gracias a la campaña «Medellín, la más educada», una iniciativa del ex alcalde Sergio Fajardo, que ha conseguido una ciudad más competitiva y segura, que ha invertido muchos recursos en enseñanza y ha conseguido reinsertar, en la vida civil, a antiguos guerrilleros o ex integrantes de grupos paramilitares. Precisamente por esta iniciativa, Sergio Fajardo recibió, en el año 2009, en Barcelona, el City to City Barcelona FAD Award, que cada año concede el FAD a una ciudad que haya encontrado soluciones innovadoras a sus problemas.

La colaboración con Medellín ha continuado con el actual alcalde, Alonso Salazar y, de hecho, los proyectos de cooperación apuntan ahora hacia la red de mercados de Medellín. El proyecto forma parte del programa Erica de la Agencia Espanyola de Cooperación al Desarrollo (AECID), que fomenta la transferencia de conocimientos entre instituciones españolas y antioqueñas y, en este caso, ha puesto en contacto a Mercados de Barcelona y a la Secretaría de Desarrollo Social de Medellín, que es la encargada de gestionar los mercados de la ciudad. Genís Arnàs, jefe de los servicios de Mercados, y Xavier Trull, director del Mercado de la Libertad, viajaron en 2009 a la capital de Antioquia para ofrecer su experiencia en gestión de mercados y escuchar los proyectos de sus colegas colombianos. Después de los primeros encuentros, los barceloneses han aconsejado a los responsables de los mercados de Medellín crear una «marca» para difundir conjuntamente su oferta, crear una subsecretaría específica que gestione este tipo de comercio y lanzar un mensaje de renovación a la ciudadanía mediante una primera actuación emblemática: reformar el mercado de fruta y verdura de Tejelo, situado en una zona turística de Medellín y formado por un conjunto de puestos al aire libre que necesita una renovación urgente. El proyecto, en el que el Ayuntamiento de Medellín trabajará bajo el asesoramiento de Mercados de Barcelona,

Un dels grans encerts dels plans de transformació de Medellín ha estat el treball conjunt amb institucions com la Universitat d'Antioquia, que ha facilitat el contacte amb centres universitaris d'altres països. Ho sap Jordi Morató, de la Càtedra Unesco de Sostenibilitat de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), que col·labora ja fa anys amb la Universitat d'Antioquia en assumptes relacionats amb tecnologies sostenibles.

Aquella relació amb Medellín va posar en contacte Jordi Morató i la UPC amb el projecte de descontaminació del Cerro de Moravia, amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona. Es tracta d'un barri situat a l'extraradi de Medellín que, originàriament, era una zona d'extracció d'àrids. Una cop abandonada l'activitat, va quedar un sot gegantí que, fins l'any 1977, va fer les funcions d'un immens abocador. La constant immigració del camp cap a les ciutats provocada per raons econòmiques i pels enfrontaments entre l'exèrcit i la guerrilla duia fins allà, a tocar de l'estació d'autobuses, un munt de camperols sense casa ni feina que aviat van començar a instal·lar-s'hi i a construir-hi habitatges precaris. Prop de 42.000 persones van constituir el que, actualment, és el Cerro de Moravia, una agrupació humana que no només vivia sense els mínims serveis sinó que patia els terribles efectes de les emanacions de gasos –entre els quals, el cianur– produïts per les deixalles.

Però aquell paisatge de barraques aviat serà història. I és que ja ha començat el procés de reassentament de la població, que, progressivament, es va traslladant a habitatges nous o de segona mà, en una operació integral que es complementa amb un treball social per oferir formació i recursos ocupacionals als habitants del barri, on la taxa d'atur és del 67 %. Aviat tota la població haurà estat traslladada i començarà la descontaminació del terreny per tal de construir-hi un gran parc.

De moment, però, els tècnics de la UPC, la Universitat d'Antioquia i la Universidad Nacional de Colòmbia, entre d'altres, creen una planta demostrativa amb tecnologies poc

supondrá la reforma de los puestos y una transformación urbanística de la zona.

Uno de los grandes aciertos de los planes de transformación de Medellín ha sido el trabajo conjunto con instituciones como la Universidad de Antioquía, que ha facilitado el contacto con centros universitarios de otros países. Lo sabe Jordi Morató, de la Cátedra Unesco de Sostenibilidad de la Universidad Politécnica de Cataluña (UPC), que colabora desde hace años con la Universidad de Antioquia en asuntos relacionados con tecnologías sostenibles.

Aquella relación con Medellín puso en contacto a Jordi Morató y la UPC con el proyecto de descontaminación del Cerro de Moravia, apoyado por el Ayuntamiento de Barcelona. Moravia es un barrio situado en el extrarradio de Medellín, que originariamente era una zona de extracción de áridos. Una vez abandonada dicha actividad, quedó un socavón enorme que, hasta el año 1997, se utilizó como inmenso vertedero. La constante inmigración del campo a las ciudades provocada por motivos económicos y por los enfrentamientos entre el Ejército y la guerrilla llevaba hasta los alrededores del vertedero, situado junto a la estación de autobuses, a un gran número de campesinos sin casa ni trabajo que pronto comenzaron a instalarse y a construir viviendas precarias. Cerca de unas 42.000 personas constituyeron lo que, actualmente, es el Cerro de Moravia, una agrupación humana que no sólo vivía sin los servicios mínimos sino que también sufrió los terribles efectos de las emanaciones de gases –entre ellos, cianuro– producidos por los desechos.

No obstante, aquel paisaje de barracas pronto será historia. Y es que ya ha comenzado el proceso de reassentamiento de la población que, progresivamente, se va trasladando a viviendas nuevas o de segunda mano, en una operación integral que se complementa con un trabajo social para ofrecer formación y recursos ocupacionales a los habitantes del barrio, donde la tasa de paro es del 67 %. Pronto, toda la población habrá sido trasladada y se iniciará la descontaminación del terreno para construir un gran parque.

agressives per depurar els tòxics. Es tracta de plantar diferents franges de vegetació que, combinades, absorbeixen contaminants i n'indueixen la biodegradació gràcies als microorganismes que viuen a les arrels. El mecanisme s'utilitzarà per constituir el futur parc, les plantes del qual s'encarregaran de regenerar el terreny.

Fa uns anys semblava un somni, però avui, com explica Jordi Morató, no hi ha dubte que el procés de canvi està en marxa i que aviat la zona, on ja hi ha el Parque Explora de ciència i tecnologia (amb moltes relacions amb el CosmoCaixa barceloní), la Universidad de Antioquia i fins i tot un planetari municipal, s'haurà transformat radicalment. L'estiu de l'any 2009, els habitants del barri, les autoritats locals de Medellín i la resta d'agents implicats en la recuperació del Cerro van participar en la Semana de Moravia, durant la qual alumnes d'arquitectura de la UPC van presentar un treball en el qual mostren barris de diferents països amb una història similar a Moravia. I la llista d'exemples comença a Barcelona: pocs recorden ara que, l'any 1957, a Montjuïc, es comptabilitzaven més de 5.500 barraques i que hi havia un abocador que, precisament, va acabar convertit en el Jardí Botànic. Un Cerro de Moravia a la barcelonina?

«La veritat és que, a Moravia, aprens més del que dónes», confessa Jordi Morató, que valora tant l'aprenentatge humà de l'experiència com poder treballar en un lloc on aplicar les tecnologies que millor coneix. El barri prospera, els veïns veuen millorar les seves expectatives i qui sap si, la propera vegada que Medellín sigui ciutat convidada a les festes de la Mercè, les flors dels *silleteros* no hauran nascut... al cor mateix del Cerro de Moravia. *

Por el momento, los técnicos de la UPC, la Universidad de Antioquia y la Universidad Nacional de Colombia, entre otros, crean una planta demostrativa con tecnologías poco agresivas para depurar los tóxicos. Se trata de plantar diferentes franjas de vegetación que, combinadas, absorben contaminantes e inducen la biodegradación gracias a los microorganismos que viven en las raíces. El mecanismo se utilizará para construir el futuro parque, cuyas plantas se encargarán de regenerar el terreno.

Hace unos años parecía un sueño, pero hoy, como explica Jordi Morató, no hay duda de que el proceso de cambio está en marcha y que pronto se habrá transformado radicalmente la zona, donde ya existe el Parque Explora de ciencia y tecnología (muy relacionado con el CosmoCaixa barcelonés), la Universidad de Antioquia o incluso un planetario municipal. El verano del año 2009, los habitantes del barrio, las autoridades locales de Medellín y el resto de agentes implicados en la recuperación del Cerro participaron en la Semana de Moravia, durante la que alumnos de Arquitectura de la UPC presentaron un trabajo en el que mostraban barrios de diferentes países con una historia similar a la de Moravia. Y la lista de ejemplos comienza en Barcelona: pocos recuerdan que, en 1957, en Montjuïc se contabilizaban 5.500 barracas y que había un vertedero que precisamente acabó convertido en el Jardín Botánico. ¿Un Cerro de Moravia a la barcelonesa?

«La verdad es que, en Moravia, aprendes más de lo que crees», confiesa Jordi Morató, que valora tanto el aprendizaje humano de la experiencia como el hecho de poder trabajar en un lugar donde aplicar las tecnologías que mejor conoce. El barrio prospera, los vecinos ven mejorar sus expectativas y quién sabe si, la próxima vez que Medellín sea ciudad invitada a las fiestas de la Mercè, las flores de los *silleteros* habrán nacido... en el corazón mismo del Cerro de Moravia. *

**Una finestra a l'esperança.
Els progresos en el
Cerro de Moravia auguren
un futur millor.
Una ventana a la
esperanza. Los progresos
en el Cerro de Moravia
auguran un futuro mejor.**

Urbanisme al país dels búnquers

Urbanismo en el país de los bunkeres

Tirana (Albània / Albania)

Projecte / Proyecto:
Suport als serveis
d'urbanisme de Tirana /
Millora urbanística
del Bloc Residencial
Polikumi.
Apoyo a los servicios
de urbanismo de Tirana /
Mejora urbanística
del bloque residencial
Polikumi.

Entitat / Entidad:
Serveis d'Urbanisme.
Servicios de Urbanismo.

Pressupost global / Presupuesto global:
60.000 € (Tirana).

Aportació de l'Ajuntament
de Barcelona / Aportación
del Ayuntamiento de Barcelona:
40.000 € (Tirana).

Regió / Región:
Àrea mediterrània.
Área mediterránea.

Any d'inici /
Año de inicio:
2009.

Any de finalització /
Año de finalización:
2010.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Urbanisme.
Urbanismo.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Servei d'urbanisme de Tirana /
Habitants del bloc

residencial Polikumi.
Servicio de urbanismo
de Tirana / Habitantes del
bloque residencial Polikumi.

Oficialment, Tirana, capital i principal ciutat d'Albània, té una població d'unes 350.000 persones, encara que es calcula que, en realitat, n'hi viuen més de 700.000 en una superfície d'uns 31 quilòmetres quadrats. En altres ciutats, la xifra de població pot resultar simplement il·lustrativa però, aquí, assenyala la font de part dels problemes a què s'enfronta la capital. I és que, després de la caiguda de l'hermètic règim estalinista liderat per Enver Hoxha, l'any 1991, es va produir un èxode de la població de les zones rurals cap a la ciutat i es va obrir un dels períodes més negres pel que fa a l'urbanisme. Un creixement caòtic en què es van edificar construccions de gran alçària sense cap mena d'ordenació i edificis de construcció il·legal en sòl públic, que va marcar el desenvolupament urbà durant aquell període. Des de l'arribada a l'alcaldia de l'artista i polític Edi Rama l'any 2000, les façanes de Tirana s'han omplert de colors, un símbol dels esforços de l'Ajuntament per racionalitzar l'urbanisme i recuperar els espais públics per a ús ciutadà.

En cooperació internacional, sovint les crisis i situacions d'emergència acaben obrint la porta a relacions de llarg abast que, d'alguna

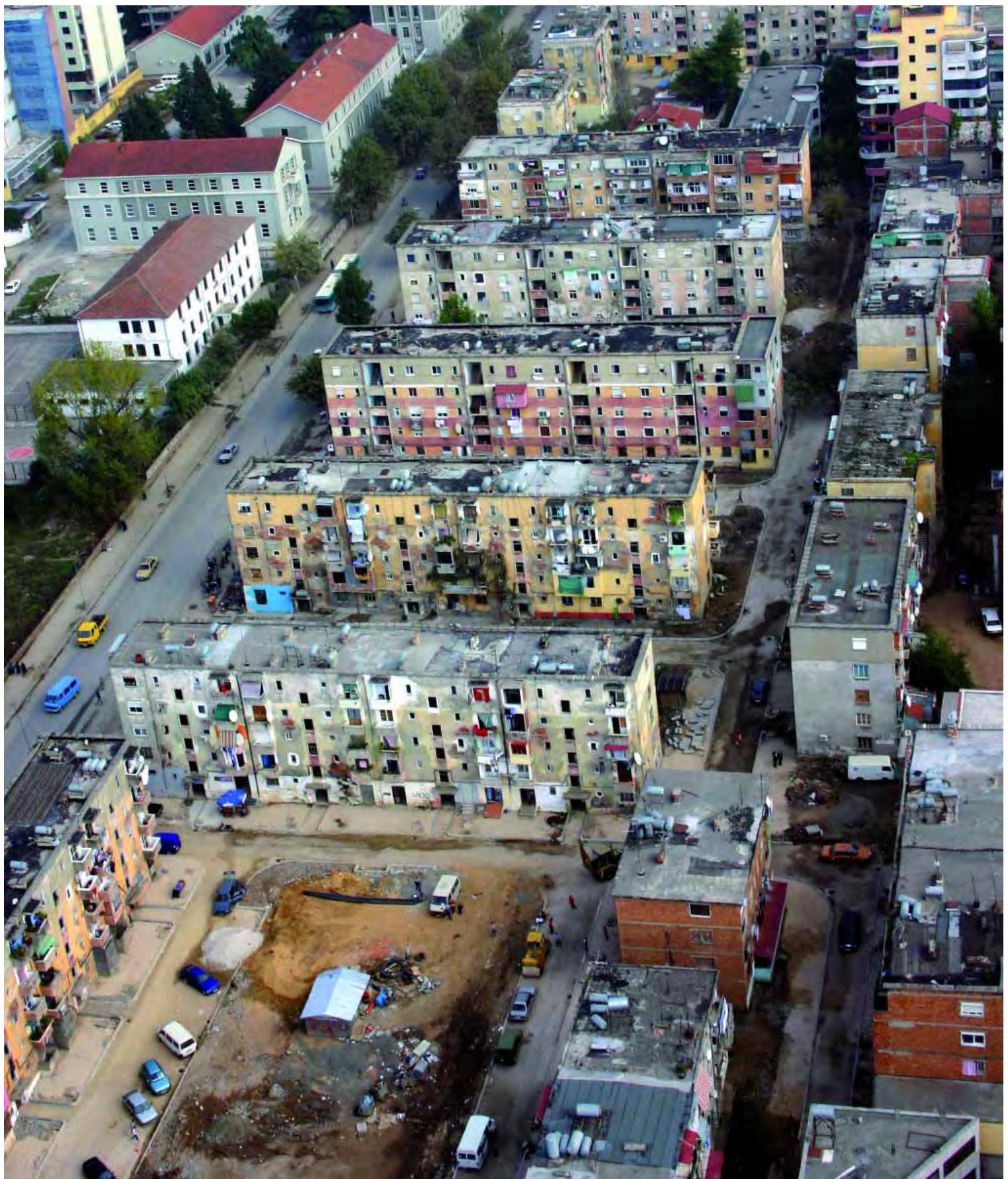

Oficialmente, Tirana, capital y principal ciudad de Albania, tiene una población de unas 350.000 personas, aunque se calcula que, en realidad, viven más de 700.000 personas en una superficie de unos 31 kilómetros cuadrados. En otras ciudades, la cifra de población puede resultar simplemente ilustrativa pero aquí, señala el origen de parte de los problemas a los que se enfrenta la capital. Y es que, después de la caída del hermético régimen estalinista liderado por Enver Hoxha, en el año 1991, se produjo un éxodo de la población de las zonas rurales hacia la ciudad y se abrió uno de los períodos más negros en lo que a urbanismo se refiere. Un crecimiento caótico en el que se edificaron construcciones de gran altura sin ningún tipo de ordenación y edificios de construcción ilegal en suelo público, que marcaron el desarrollo urbano durante aquel período. Desde la llegada a la alcaldía del artista y político Edi Rama en el año 2000, las fachadas de Tirana se han llenado de color, un símbolo de los esfuerzos del Ayuntamiento por racionalizar el urbanismo y recuperar los espacios públicos para uso ciudadano.

En cooperación internacional, a menudo las crisis y situaciones de emergencia acaban abriendo la puerta a relaciones de gran alcance que, de algún modo, crean vínculos entre ciudades. A

L'èxode cap a la ciutat produït a partir del 1991 va comportar un creixement desordenat de Tirana. El éxodo hacia la ciudad producido a partir de 1991 conllevo un crecimiento desordenado de Tirana.

→

manera, creen vincles entre ciutats. A Barcelona li va passar amb Maputo i, un altre cop, amb Tirana. I és que la relació entre Barcelona i la capital albanesa té l'origen en la crisi humanitària de Kosovo l'any 1999 i en el fet que Barcelona fos una de les poques ciutats que es van implicar directament en donar suport als ciutadans de Kosovo d'origen albanès. Els combois d'ajuda humanitària procedents de Barcelona van arribar al port de Durrës i, des d'allà, van anar a atendre els camps instal·lats en territori albanès. Aquest fet va propiciar una relació que es va reprendre el 2007 quan, l'ambaixador d'Espanya a Albània, Manuel Montobbio, va traslladar a l'Ajuntament de Barcelona una petició de cooperació de l'alcalde de Tirana, Edi Rama. Rama, polític carismàtic que ha estat reelegit en dues ocasions com a alcalde, havia fet de l'urbanisme i la recuperació dels espais públics de Tirana una de les seves prioritats, després d'un decenni que, urbanísticament, s'ha de qualificar com a caòtic i que sovint havia implicat la construcció il·legal en zones públiques. No era, doncs, gens estrany que en la seva carta l'alcalde demanés el suport de Barcelona per a la implementació del Master

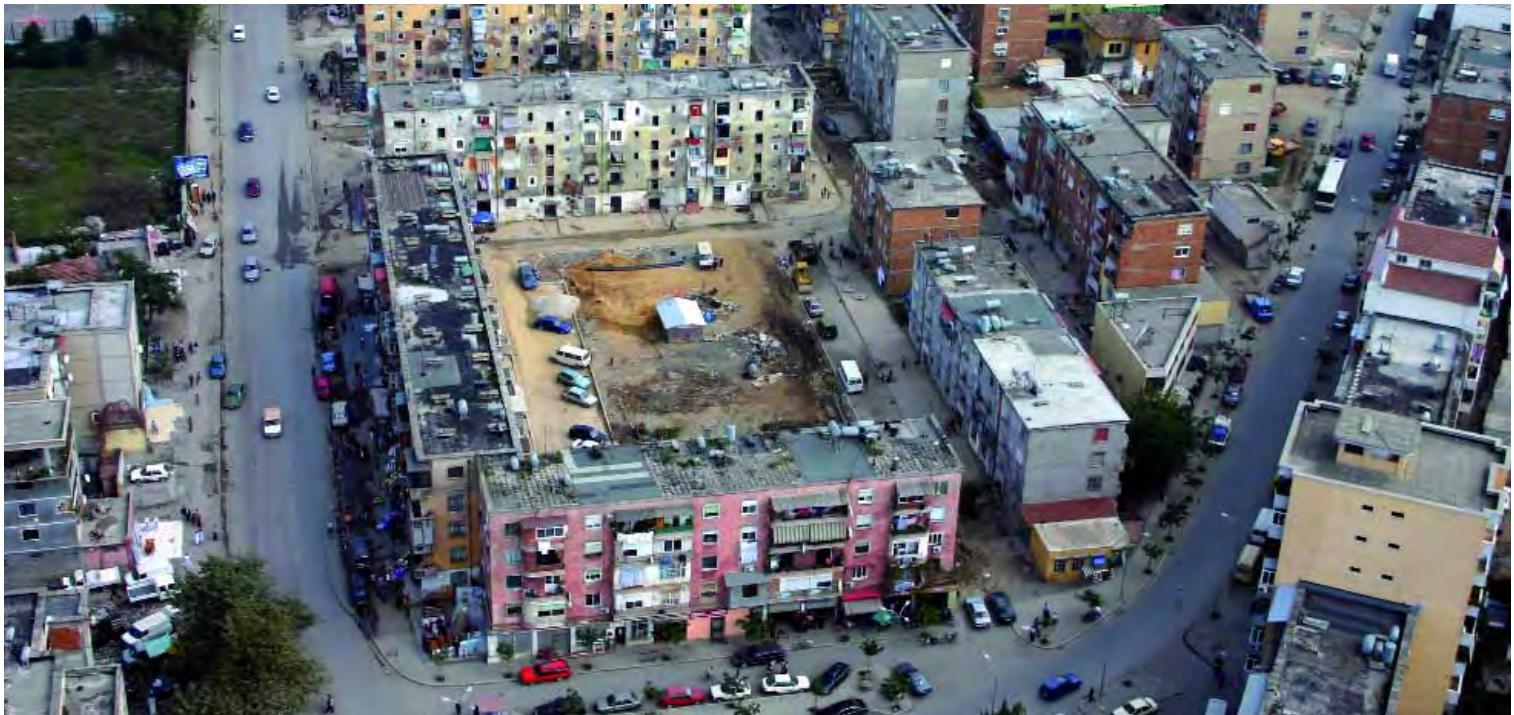
→

Barcelona le pasó con Maputo y, también, con Tirana. La relación entre Barcelona y la capital albanesa tiene su origen en la crisis humanitaria de Kosovo de 1999 y en el hecho de que Barcelona fuese una de las pocas ciudades que se implicaron directamente en dar apoyo a los kosovares de origen albanés. Los convoyes de ayuda humanitaria procedentes de Barcelona llegaron al puerto de Durrës y, desde allí, fueron atendiendo los campos instalados en territorio albanés. Este hecho propició una relación que se retomó en 2007, cuando el embajador de España en Albania, Manuel Montobbio, trasladó al Ayuntamiento de Barcelona una petición de cooperación del alcalde de Tirana, Edi Rama. Rama, carismático político que ha sido reelegido en dos ocasiones como alcalde de esa ciudad, había hecho del urbanismo y la recuperación de los espacios públicos de Tirana una de sus prioridades, después de una década que, urbanísticamente, debe calificarse como caótica, y que a menudo ha supuesto la construcción ilegal en zonas públicas. No es de extrañar, por tanto, que en su carta el alcalde pidiese el apoyo de Barcelona para la implementación del Master Plan o Plan Regulador Urbano de Tirana, un documento equivalente

Darrere de la construcció de grans edificis i avingudes, a Tirana s'hi amagava el caos urbanístic.

Tras la construcción de grandes edificios y avenidas, en Tirana se escondía el caos urbanístico.

Plan o Pla Regulador Urbà de Tirana, un document que vindria a fer les funcions que, a Barcelona, té el Pla General Metropolità.

Aquesta col·laboració va quedar formalitzada el maig de 2009 amb una visita a Tirana d'una delegació barcelonina presidida pel primer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, Carles Martí, que va signar el memoràndum de cooperació entre totes dues ciutats. El tinent d'alcalde va aprofitar l'oportunitat per agrair el decidit suport de Tirana al procés de selecció de Barcelona com a seu de la Secretaria de la Unió pel Mediterrani, ja que Edi Rama va ser, de fet, el primer alcalde a donar suport oficialment a la candidatura de la nostra ciutat. A partir d'aquell moment, començava el treball dels tècnics, que ja accompanyaven el tinent d'alcalde de Barcelona en aquell viatge; entre ells hi havia el tècnic de cooperació, Jordi Cortés, responsable del projecte, i l'arquitecta Montse Domínguez, que ara s'encarregaria de treballar amb els serveis d'urbanisme de Tirana.

En arribar per primera vegada a Tirana, l'arquitecta es va trobar amb una ciutat que, amb la llibertat de moviments que havia suposat la fi del règim comunista, havia mul-

en sus funciones al que, en Barcelona, se conoce como Plan General Metropolitano.

Esta colaboración quedó formalizada en mayo de 2009 con la visita a Tirana de una delegación barcelonesa presidida por el primer teniente de alcalde del Ayuntamiento de Barcelona, Carles Martí, que firmó el memorándum de cooperación entre ambas ciudades. El teniente de alcalde aprovechó la ocasión para agradecer el decidido apoyo de Tirana en el proceso de selección de Barcelona como sede de la Secretaría de la Unión por el Mediterráneo, ya que Edi Rama fue, de hecho, el primer alcalde en apoyar oficialmente la candidatura de esa ciudad. A partir de aquel momento, comenzaba el trabajo de los técnicos, que ya acompañaban al teniente de alcalde de Barcelona en aquel viaje; entre ellos se encontraba el técnico de cooperación, Jordi Cortés, responsable del proyecto, y la arquitecta Montse Domínguez, que se encargaría de trabajar con los servicios de urbanismo de Tirana.

Al llegar por primera vez a Tirana, la arquitecta se encontró con una ciudad que, con la libertad de movimientos que había supuesto el final del régimen comunista, había multiplicado de forma espectacular su población; ésta llegaba

tipicat espectacularment la seva població, la qual arribava del camp a la gran ciutat i es construïa les cases allà on podia, de manera que, darrere els grans edificis i avingudes, apareixia el caos. Aquell excés de població va comportar un gran nombre de construccions sense regulació i, per exemple, les zones comunitàries d'ús públic, que en època d'Enver Hoxha s'havien situat entre els blocs de pisos, ara havien acabat edificades. «Es va construir sense cap regulació i van quedar uns espais públics realment escassos», explica Montse Domínguez. El que més la va sorprendre, però, va ser la manca d'un cadastre o registre de la propietat que establís qui era el propietari de cada terreny. Aquest registre, actualment, està en fase de creació. A més, el Pla Urbanístic de la ciutat estava absolutament obsolet i desbordat pels canvis i l'aument de població i encara estava per aprovar definitivament el Pla Regulador.

Amb aquest panorama, Jordi Cortés i Montse Domínguez van entrar en contacte amb el servei d'urbanisme de Tirana, format per gent molt jove que, tot i tenir una

del campo a la gran ciudad y construía casas allí donde podía, de forma que, tras los grandes edificios y avenidas, yacía el caos. Aquel exceso de población supuso un gran número de construcciones sin regulación y, por ejemplo, las zonas comunitarias de uso público, que en época de Enver Hoxha estaban situadas entre los bloques de pisos, habían sido edificadas. «Se construyó sin ningún tipo de regulación y quedaron unos espacios públicos realmente escasos», explica Montse Domínguez. Lo que más le sorprendió, sin embargo, fue la inexistencia de un catastro o registro de la propiedad que estableciese quién era el propietario de cada terreno. En la actualidad, este registro está en fase de creación. El plan urbanístico de la ciudad, además, estaba absolutamente obsoleto y desbordado por los cambios y el aumento de población, y todavía restaba sin aprobar definitivamente el Plan Regulador.

Con este panorama, Jordi Cortés y Montse Domínguez se pusieron en contacto con el servicio de urbanismo de Tirana, formado por gente muy joven que, a pesar de tener una

A partir del 2000, les façanes de Tirana s'ha omplert de color. L'alcalde Edi Rama és el responsable del canvi.

A partir de 2000, las fachadas de Tirana se han llenado de color. El alcalde Edi Rama es el responsable de este cambio.

excel·lent preparació, tenia poques eines urbanístiques al seu abast i poca experiència. Amb ells, van recórrer diferents espais de Tirana, descartant projectes concrets com el de reformar un nus circulatori que implicava un seguit d'expropiacions difícils i llargues en el context urbanístic de la ciutat. Finalment, i vist que era difícil trobar una actuació clara on aplicar l'experiència barcelonina en matèria urbanística, es va decidir començar a organitzar seminaris de formació per als arquitectes de Tirana, que van venir a Barcelona durant una setmana per tal de familiaritzar-se amb el model urbanístic de la ciutat. En correspondència, tècnics municipals barcelonins, alguns dels quals estaven implicats en el projecte 22@ o que treballaven al Patronat de l'Habitatge i a l'Institut Municipal del Paisatge Urbà, van anar a Tirana per explicar el «model Barcelona». Va ser en el tercer viatge que va aparèixer el projecte ideal. Es tractava d'intervenir en una zona residencial construïda a l'època socialista i situada a la primera corona de la ciutat però a tocar del centre, una

Arquitectes de Barcelona i de Tirana treballen plegats en una reunió. La col·laboració entre els tècnics de les dues ciutats va donar els seus fruits.

Arquitectos de Barcelona y de Tirana trabajan juntos en una reunión. La colaboración entre los técnicos de las dos ciudades dio sus frutos.

excelente preparación, tenía muy pocas herramientas urbanísticas a su alcance y poca experiencia. Con ellos, recorrieron diferentes espacios de Tirana y descartaron proyectos concretos como el de reformar un nudo circulatorio que implicaba una serie de expropiaciones difíciles y largas en el contexto urbanístico de la ciudad. Finalmente, dado que era complicado encontrar una actuación clara en la que aplicar la experiencia barcelonesa en materia urbanística, se decidió comenzar a organizar seminarios de formación para los arquitectos de Tirana, que fueron a Barcelona durante una semana con el objetivo de familiarizarse con el modelo urbanístico de la ciudad. En correspondencia, técnicos municipales barceloneses, algunos de ellos implicados en el proyecto 22@ o que trabajaban en el Patronato de la Vivienda o en el Instituto Municipal del Paisaje Urbano, viajaron a Tirana para explicar el «modelo Barcelona». Fue en el tercer viaje cuando apareció el proyecto ideal. Se trataba de intervenir en una zona residencial construida en la época socialista y situada en la pri-

zona sense excessiva pressió urbanística. Allà, l'Ajuntament de Tirana havia fet una primera intervenció arreglant una zona verda, millorant la il·luminació i pintant les façanes exteriors, les que donaven al carrer, però no les interiors. Potser a Barcelona aquesta actuació correspondria als propietaris dels mateixos immobles, però a Tirana, com explica Montse Domínguez, hi ha poca cultura dels espais públics i els veïns no consideren que les façanes dels seus edificis siguin responsabilitat seva. Per tant, la proposta de l'arquitecta va ser la d'intervenir en les petites zones verdes situades entre els edificis per crear petits parcs, intervenir també en els vials per donar-los un caràcter unitari mitjançant arbrat i mobiliari urbà i, és clar, pintar les façanes que quedaven. Cal aclarir que a Tirana s'han pintat força façanes en els últims anys i que, encara que en alguns punts s'han buscat artistes que han fet petites meravelles que han omplert de color la ciutat, en altres casos els treballs s'han fet amb poca cura.

Però l'aspecte més curiós del projecte, si més no per a un barceloní, són els búnquers que han fet famosa Albània, aquelles construccions destinades a la defensa del país davant una hipotètica invasió i que s'estenen per tot el territori, inclosa la capital. La conservació o desaparició d'aquestes construccions és tot un debat, amb implicacions que arriben al mateix Ministeri de Defensa albanès. D'aquí l'interès de la proposta elaborada per Montse Domínguez i els serveis d'urbanisme de Tirana, que afecta alguns búnquers situats entre edificis. Sempre condicionat a les necessitats i intencions del Departament d'Urbanisme de Tirana, la proposta suposaria la desaparició d'uns búnquers i la conservació d'uns altres, potser com a testimoni del passat del país. Una cosa bona d'aquests búnquers, com s'encaixa de recordar Montse Domínguez, és que han fet impossible construir a sobre, cosa que, vista l'escassetat d'espais públics a Tirana, no deixa de ser una sort. *

mera corona de la ciudad, pero al lado del centro, una zona sin excesiva presión urbanística. Allí, el Ayuntamiento de Tirana había realizado una primera intervención arreglando una zona verde, mejorando la iluminación y pintado las fachadas exteriores, las que daban a la calle, pero no las interiores. En Barcelona puede que esta acción correspondiese a los propietarios de los inmuebles, pero en Tirana, como explica Montse Domínguez, existía una escasa cultura de los espacios públicos y los vecinos no consideraban que las fachadas de sus edificios fuesen de su responsabilidad. Por lo tanto, la propuesta de la arquitecta consistió en intervenir también en los viales para dotarlos de un carácter unitario a través del arbolado y el mobiliario urbano y, por supuesto, en pintar las fachadas que quedaban sin pintar. Es necesario aclarar que en Tirana se han pintado bastantes fachadas en los últimos años y que, aunque en algunos puntos se ha buscado a artistas que han creado pequeñas maravillas que han llenado de color a la ciudad, en otros casos los trabajos se han realizado con poco cuidado.

Sin embargo, el aspecto más curioso del proyecto, por lo menos para un barcelonés, son los búnkeres que han hecho famosa a Albania, esas construcciones destinadas a la defensa del país frente a una hipotética invasión y que se extienden por todo el territorio, incluida la capital. La conservación o desaparición de estas construcciones es todo un debate, con implicaciones que llegan al mismo Ministerio de Defensa albanés. De ahí el interés de la propuesta elaborada por Montse Domínguez y los servicios de urbanismo de Tirana, que afecta a algunos búnkeres situados entre edificios. Siempre condicionada a las necesidades e intenciones del Departamento de Urbanismo de Tirana, la propuesta supondría la desaparición de unos y la conservación de otros. Uno de los aspectos positivos de estos búnkeres, como nos recuerda Montse Domínguez, es que han hecho que sea imposible construir encima, lo que, dada la escasez de espacios públicos en Tirana, no deja de ser una suerte. *

Barcelona va col·laborar estretament en la remodelació urbanística de les façanes del barri de Mine Peza. Barcelona colaboró estrechamente en la remodelación urbanística de las fachadas del barrio de Mine Peza.

Aprendent a cooperar

Aprendiendo a cooperar

Puebla (Mèxic / México)

Projecte / Proyecto:
Programa de prevenció i atenció a víctimes de la violència de gènere.
Programa de prevención y atención a víctimas de la violencia de género.

Entitat / Entidad:
Regidoria de Dona i Drets Civils.

Concejalía de Mujer y Derechos Civiles.

Aportació del Ayuntamiento de Barcelona / Contribution from Barcelona Town Hall:
54.000 €

Regió / Región:
América Central

Amèrica del Nord.
América central y Norteamérica

Any d'inici /
Año de inicio:
2006.

Any de finalització /
Año de finalización:
2009.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Dones.
Mujeres.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Víctimes de la violència

de gènere de Puebla.
Víctimas de violencia de género de Puebla.

Nascuda el 1531 i batejada amb el nom de Puebla de los Ángeles (tot i que avui el nom oficial és Heroica Puebla de Zaragoza), Puebla és actualment la quarta ciutat de Mèxic. Més d'1,3 milions persones, unes 700.000 de les quals són dones, viuen en una ciutat que ha esdevingut un important centre agrícola, comercial, industrial i turístic; una ciutat amb un bon nombre d'universitats de llarga tradició que, a partir dels anys noranta, va començar a atraure inversions que han contribuït a convertir-la en una de les zones econòmicament més potents del país. La ciutat, que té fills il·lustres tan coneguts a Barcelona com els escriptors Àngel Mastretta i Sergio Pitol, posseeix, des de 2007, un Ajuntament presidit per Blanca Alcalá Ruiz, que, abans de convertir-se en la primera alcaldessa de la història de Puebla, havia estat presidenta de l'Instituto Poblano de la Mujer.

L'any 1993 va tenir lloc a Viena una Conferència Mundial de Drets Humans de les Nacions Unides, on es va constatar la profunda preocupació per les diverses formes de discriminació i violència a què estaven exposades les dones a molts països de tot el món, i en què, per primera vegada, es parlava clarament d'aquesta mena de violència com una transgressió dels drets humans. L'Instituto Nacional de las

Nacida en 1531 y bautizada como Puebla de los Ángeles (aunque actualmente su nombre oficial es Heroica Puebla de Zaragoza), Puebla es actualmente la cuarta ciudad de México. Más de 1,3 millones de personas, de las que unas 700.000 son mujeres, viven en una ciudad que se ha convertido en un importante centro agrícola, comercial, industrial y turístico; una ciudad con un buen número de universidades de larga tradición que, a partir de la década de 1990, comenzó a atraer inversiones que han contribuido a convertirla en una de las zonas económicamente más potentes del país. La ciudad cuenta con hijos ilustres tan conocidos como los escritores Ángel Mastretta y Sergio Pitol, y su Ayuntamiento, desde 2007, está presidido por Blanca Alcalá Ruiz, quien, antes de convertirse en primera alcaldesa de la historia de Puebla, fue presidenta del Instituto Poblano de la Mujer.

En el año 1993 tuvo lugar en Viena una Conferencia Mundial de los Derechos Humanos de las Naciones Unidas en la que se constató la profunda preocupación por las diversas formas de discriminación y violencia a las que estaban expuestas las mujeres en un gran número de países del mundo y en la que, por primera vez, se hablaba claramente de este tipo de violencia como una trasgresión de los derechos humanos.

L'educació en valors cívics és fonamental per garantir els drets de les dones.
La educación en valores cívicos es fundamental para garantizar los derechos de la mujer.

VALORES CIVICOS

TOLERANCIA

RESPONSABILIDAD

JUSTICIA

EQUIDAD

IGUALDAD

AMOR

IDENTIDAD

DEMOCRACIA

RESPECTO

SOLIDARIDAD

LIBERTAD

HONESTIDAD

FRATERNIDAD

Mujeres de Mèxic es va prendre molt seriosament aquelles conclusions i va començar a estimular l'adopció de polítiques públiques destinades, entre altres coses, a acabar amb un cert estat d'opinió segons el qual la violència de gènere era, en tot cas, una qüestió privada. Congressos i trobades internacionals dedicats a analitzar la qüestió es van anar succeint al país, com ara la que, el juny de 2004, es va celebrar a la ciutat de Puebla, l'Estat de la qual ja disposava, des de l'any 2001, d'una llei de prevenció de la violència familiar i existia una clara sensibilitat envers aquest tema. No és estrany, doncs, que l'Ajuntament de Puebla hagués volgut crear una Àrea de Atención y Prevención de la Violencia que formés part del servei municipal de Desarrollo Integral de la Familia (DIF), un organisme descentralitzat que inclou tant programes de salut o nutrició com de capacitació, atenció legal o atenció psicològica.

En el moment de crear una àrea dedicada a la prevenció de la violència de gènere, l'any 2005, com explica Ethes Barbosa, l'actual cap d'aquest departament, s'havien fet servir com a referència estudis i programes elaborats a Barcelona, cosa que no va passar inadvertida a

El Instituto Nacional de las Mujeres de México se tomó muy en serio aquellas conclusiones y comenzó a estimular la adopción de políticas públicas, destinadas, entre otras cosas, a acabar con determinadas opiniones que consideraban la violencia de género, en todo caso, como una cuestión privada. Congresos y encuentros internacionales dedicados a analizar la cuestión se fueron sucediendo en el país, como el que, en junio de 2004, se celebró en la ciudad de Puebla, cuyo estado ya disponía, desde el año 2001, de una ley de prevención de la violencia familiar y existía una clara sensibilidad hacia este tema. Así, no resulta extraño que el Ayuntamiento de Puebla quisiera crear un Área de Atención y Prevención a la Violencia que formase parte del servicio municipal de Desarrollo Integral de la Familia (DIF), un organismo descentralizado que incluía tanto programas de salud o nutrición como de capacitación, atención legal o atención psicológica.

Cuando se creó un área dedicada a la prevención de la violencia de género, en el año 2005, como explica Ethel Barbosa, la actual directora de este departamento, se utilizaron como referencia estudios y programas elaborados en Barcelona, algo que no pasó inadvertido a la entonces presi-

L'atenció a les dones és integral. Se'ls ofereix atenció mèdica, legal i psicològica.

La atención a las mujeres es integral. Se les ofrece atención médica, legal y psicológica.

Barcelona va aportar una idea clau: a les dones se'ls ha de donar instruments per exercir la seva llibertat.

Barcelona aportó una idea clave: a las mujeres hay que darles instrumentos para ejercer su libertad.

l'aleshores presidenta del Patronat del Sistema Municipal DIF, Rosa María García de Doger. El cas és que la presidenta del DIF de Puebla va entrar en contacte amb l'Ajuntament de Barcelona el febrer de 2006 per sol·licitar-ne la col·laboració en la matèria. L'Ajuntament es va interessar en la proposta i, aquell mateix any, tres tècnics del DIF ja havien viatjat a la ciutat per tal de conèixer en detall les polítiques que s'aplicaven a casa nostra i recórrer els diferents centres d'atenció de titularitat municipal. Amb l'experiència adquirida i un pla per elaborar continguts destinats a la sensibilització de la població, els tècnics van tornar a Puebla per posar en pràctica els nous coneixements.

L'experiència de cooperació, però, no seria completa fins que un equip de barcelonines expertes en qüestions de gènere no viatgés a Puebla per tal de poder avaluar la feina que s'hi estava fent. Van ser tres, totes vinculades en aquella època a la Regidoria de Dona i Drets Civils: Rosa Alemany, Carme Vidal i Meritxell Benedí, coneixedores del tema i, en alguns casos, amb un llarg historial de militància feminista.

En aquella època, Rosa Alemany, que avui és la cap del Servei d'Infància i Dones del Consorci

denta del Patronato del Sistema Municipal DIF, Rosa María García de Doger. El caso es que esta presidenta del DIF de Puebla entró en contacto con el Ayuntamiento de Barcelona en febrero de 2006 para solicitar su colaboración. Al Ayuntamiento le interesó la propuesta y, ese mismo año, tres técnicos del DIF viajaron a Barcelona para conocer al detalle las políticas que se aplicaban en esta ciudad y recorrer los diferentes centros de atención de carácter municipal. Con la experiencia adquirida y un plan para elaborar contenidos destinados a la sensibilización de la población, los técnicos volvieron a Puebla para poner en práctica sus nuevos conocimientos.

Sin embargo, la experiencia de cooperación no se completaría hasta que un equipo de barcelonenses expertos en cuestiones de género viajase a Puebla para poder evaluar la labor que se había estado realizando. Fueron tres personas, todas ellas vinculadas en aquella época a la concejalía de Mujer y Derechos Civiles: Rosa Alemany, Carme Vidal y Meritxell Benedí, conocedoras del tema y, en algunos casos, con un largo historial de militancia feminista.

Rosa Alemany, hoy jefa del Servicio de Infancia y Mujeres del Consorcio de Servicios

de Serveis Socials de Barcelona, no havia participat mai en cap experiència de cooperació internacional i confessa que «en aquells temps gairebé em pensava que la cooperació era cosa de donar diners i prou». A Puebla va descobrir que no era així. En el seguit de visites que els havien programat, es van poder submergir en els diferents programes i instal·lacions de què disposava el DIF. Els serveis estaven centralitzats en una única illa de cases amb jardins interiors on la població podia rebre atenció sociosanitària de tota mena, cosa que garantia l'anonymat de les dones que hi acudien per qüestions relacionades amb violència de gènere. «Tot era exquisidament professional –recorda la Rosa– i si es detectava el cas d'una dona maltractada, sense ni tan sols sortir de l'edifici hi podien intervenir els metges, advocats o psicòlegs». El cas es detectava amb certa freqüència, ja que es calculava que el 21 % de les prop de 700.000 residents del municipi patia alguna mena de violència. L'Ajuntament de Puebla ja estava actuant i disposava fins i tot d'un projecte de casa d'acollida per a dones maltractades.

Però, tot i la voluntat de combatre el problema, per a les tècniques barcelonines hi havia algunes diferències de criteri: «Nosaltres

Sociales de Barcelona, nunca había participado en ninguna experiencia de cooperación internacional y confiesa que «en aquellos tiempos pensaba que la cooperación consistía en donar dinero». En Puebla descubrió que no era así. A través del conjunto de visitas que les habían programado, pudieron sumergirse en los diferentes programas e instalaciones de que disponía el DIF. Los servicios estaban centralizados en una manzana de casas con jardines interiores en los que la población podía recibir atención sociosanitaria de todo tipo, lo que garantizaba el anonimato de las mujeres que acudían por cuestiones relacionadas con la violencia de género. «Todo era exquisitamente profesional –recuerda Rosa– y si se detectaba el caso de una mujer maltratada, sin salir del edificio podían intervenir los médicos, abogados o psicólogos.» Estos casos se detectaban con cierta frecuencia, ya que se calculaba que el 21 % de los aproximadamente 700.000 residentes del municipio sufría algún tipo de violencia. El Ayuntamiento de Puebla ya estaba actuando y disponía incluso de un proyecto de casa de acogida para mujeres maltratadas.

Si embargo, a pesar de la voluntad de combatir el problema, los técnicos de Barcelona encontraban algunas diferencias de criterio:

L'educació permet eradicar idees errònies. Considerar la violència de gènere una qüestió privada, per exemple.

La educación permite erradicar ideas erróneas. Considerar la violencia de género una cuestión privada, por ejemplo.

—recordava la Rosa— preteníem donar poder a les dones, no només cuidar-les i tractar-les com a víctimes». I és que, encara que les apreciessin, a les barcelonines les sorprendien algunes de les iniciatives de l'Ajuntament de Puebla, com ara els tallers de cuina, maquillatge, manualitats o, fins i tot, els cursos de manicura que el DIF organitzava per a les dones i que, per a elles, tenien connotacions sexistes.

Hi havia claríssimes diferències de criteri i, en aquest aspecte, els bons consells dels tècnics de cooperació Alonso Barranco i Carme Martínez van ser extremadament útils: la seva funció era la d'observar, valorar i proposar millors. Ells dos, per la seva banda, s'encarregarien de garantir que els compromisos que s'adquirien en les reunions posteriors amb l'Ajuntament de Puebla es complissin religosament. «En aquell moment —explica Rosa Alemany— vam descobrir què era de veritat la cooperació internacional».

Una de les primeres decisions va ser mirar de trobar algú a Puebla que conegués a fons els temes de gènere i que fos un bon aliat. Amb aquesta finalitat, els barcelonins es van entrevistar amb tres dones implicades en la matèria, dues de les quals eren professoras

«Nosotros —recuerda Rosa— pretendíamos dar poder a las mujeres, no únicamente cuidarlas y tratarlas como víctimas». Y es que, aunque las apreciases, a las barcelonas les sorprendían algunas de las iniciativas del Ayuntamiento de Puebla, como los talleres de cocina, maquillaje, manualidades, e incluso, los cursos de manicura que el DIF organizaba para las mujeres; para las catalanas, tenían connotaciones sexistas.

Existían diferencias de criterio muy claras y, en este aspecto, los buenos consejos de los técnicos de cooperación Alonso Barranco y Carme Martínez fueron extremadamente útiles: su función era observar, valorar y proponer mejoras. Por su parte, los dos se encargaron de garantizar que los compromisos adquiridos en las posteriores reuniones con el Ayuntamiento de Puebla se cumpliesen religiosamente. «En aquel momento —explica Rosa Alemany— descubrimos lo que de verdad era la cooperación internacional».

Una de las primeras decisiones fue intentar encontrar a alguien en Puebla que conociese a fondo los temas de género y que fuese un buen aliado. Con esta facilidad, los barceloneses se entrevistaron con tres mujeres implicadas en la materia, dos de ellas profesoras universitarias, y se encarrilaron unos cursos de formación

Puebla va crear l'àrea d'Atenció i Prevenció a la Violència per garantir els drets de les dones.

Puebla creó el Área de Atención y Prevención de la Violencia para garantizar los derechos de las mujeres.

universitàries, i es van encarrilar uns cursos de formació que, mesos després, al segon viatge a Puebla, ja havien donat els seus fruits. Val a dir que, amb el temps, com explica l'actual cap d'Atenció i Prevenció a la Violència, Ethel Barbosa, la necessitat demostrada de capacitar personal que treballés el tema a Puebla en aquells primers contactes va donar lloc a un conveni amb la Universidad Iberoamericana Campus Puebla que, actualment, inclou en el seu pla docent un màster en Prevenció de la Violència.

La prevenció entre els menuts de la violència de gènere era un altre punt important en el projecte de cooperació. En aquest sentit, les tècniques barcelonines van suggerir sessions diferenciades per grups d'edats, activitats participatives emprant material audiovisual i debats sobre el tema. Tot va quedar reflectit en un informe que, com va poder comprovar la Rosa en el segon viatge a Puebla, va tenir el seu efecte. «Havien fet moltíssimes millores, s'havien fet els cursets de formació i la gent de base n'estava encantada», resumeix la Rosa, que recorda que l'estrella va ser en aquella ocasió la casa d'acollida per a dones, que s'havia inaugurat el maig de 2007 i ja estava en ple funcionament. S'havien recollit els suggeriments fets en el primer viatge i s'hi feien activitats com expressió corporal, dansa, tallers de teatre... Paral·lelament, s'havien creat mòduls d'atenció primària que, a més dels serveis centralitzats, oferien atenció i assessoria en diferents punts de la ciutat.

D'aquella experiència, Rosa Alemany recorda especialment «la fermesa i, alhora, l'extraordinària mà esquerra dels tècnics de cooperació», que, amb tota l'habilitat del món, van aconseguir que les seves recomanacions es convertissin en acords i que els acords es complissin escrupulosament. A més, van donar una autèntica classe pràctica de cooperació internacional a les mateixes cooperants, que, com acostuma a passar en aquests casos, van aprendre de l'experiència tant com havien ensenyat als destinataris del projecte. *

que, meses después, en el segundo viaje a Puebla, ya habían dado sus frutos. Cabe añadir que, con el tiempo, como explica la actual jefa de Atención y Prevención de la Violencia, Ethel Barbosa, la necesidad demostrada de capacitar al personal que trabajaba este tema en Puebla en aquellos primeros contactos dio lugar a un convenio con la Universidad Iberoamericana Campus Puebla que, actualmente, cuenta en su plan docente con un máster en Prevención de la Violencia.

La prevención entre los menores de la violencia de género era otro punto importante en el proyecto de cooperación. En este sentido, los técnicos barceloneses propusieron sesiones diferenciadas por grupos de edad, actividades participativas utilizando material audiovisual y debates sobre la cuestión. Todo quedó reflejado en un informe que, como pudo comprobar Rosa en un segundo viaje a Puebla, tuvo su efecto. «Habían mejorado muchísimo, se habían realizado cursos de formación y la gente estaba encantada», resume Rosa, que recuerda que la estrella en aquella ocasión fue la Casa de Acogida para Mujeres, que se había inaugurado en mayo de 2007 y que ya estaba en pleno funcionamiento. Se habían recogido las sugerencias hechas en el primer viaje y se realizaban actividades de expresión corporal, danza, talleres de teatro... Paralelamente, se habían creado módulos de atención primaria que, además de los servicios centralizados, ofrecían atención y asesoría en diferentes puntos de la ciudad.

De aquella experiencia, Rosa Alemany recuerda especialmente «la firmeza y, a la vez, la extraordinaria mano izquierda de los técnicos de cooperación», quienes, con toda la habilidad del mundo, consiguieron que sus recomendaciones se convirtieran en acuerdos y que éstos se cumpliesen escrupulosamente. Además, dieron una auténtica clase práctica de cooperación internacional a los propios cooperantes que, como suele pasar en estos casos, aprendieron de la experiencia tanto como les habían enseñado ellos mismos a los destinatarios del proyecto. *

**La fi de la violència.
La cooperació entre
Barcelona i Puebla
no té cap altre objectiu.**

El fin de la violencia.
La cooperación entre
Barcelona y Puebla
no tiene otro objetivo.

La ciutat dels joves

La ciudad de los jóvenes

Nablus / Naplusa (Palestina)

Projecte / Proyecto:
Millora de les condicions de l'associacionisme juvenil a Nablus.
Mejora de las condiciones del asociacionismo juvenil en Naplusa.

Entitat / Entidad:
Consell de la Joventut de Barcelona.
Consejo de la Juventud de Barcelona.

Pressupost global / Presupuesto global
222.350 €

Aportació de l'Ajuntament de Barcelona / Aportación del Ayuntamiento de Barcelona:
130.000 €

Regió / Región:
Àrea mediterrània.
Área mediterránea.
Any d'inici / Año de inicio:
2007.

Any de finalització / Año de finalización:
2009.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación:
Enfortiment de la societat civil.
Fortalecimiento de la sociedad civil.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Consell de la Joventut de Nablus i entitats juvenils de la ciutat.
Consejo de la Juventud de Naplusa y entidades juveniles de la ciudad.

Situada a Cisjordània, Nablus està considerada la capital econòmica palestina i, concretament, és un destacat centre d'activitat comercial, en gran part gràcies al turisme d'un bon nombre d'àrabs israelians, que hi ha trobat preus molt més assequibles que els d'Israel. Encara que està administrada per l'Autoritat Nacional Palestina, la ciutat està sotmesa a controls d'entrada i sortida per part d'Israel, uns controls que, cal dir-ho, mantenen en un puny l'economia de la ciutat; uns controls més relaxats fan florir el comerç i augmenten les taxes d'ocupació, mentre que els períodes de controls més estrictes constitueixen un cop dur al comerç local i, en general, a la vida econòmica de la ciutat. Nablus és també, juntament amb Hebron, una de les principals ciutats industrials de Palestina, i és coneguda especialment per la seva producció de sabó. La població, segons dades de 2006, era d'uns 134.000 habitants, amb una dada a tenir molt en compte: es calcula que prop de la meitat dels habitants té menys de 20 anys.

Si els joves són l'esperança de qualsevol país, hauríem de dir que, malgrat les dures condicions de vida i el constant clima de

Situada en Cisjordania, Naplusa está considerada la capital económica palestina y, concretamente, es un destacado centro de actividad comercial, en buena parte gracias al turismo de un gran número de árabes israelitas que han encontrado allí precios más asequibles que en Israel. Aunque administrada por la Autoridad Nacional Palestina, la ciudad está sometida a controles de entrada y salida por parte de Israel, controles que, hay que decirlo, mantienen en un puño la economía de la ciudad. Los controles más relajados hacen florecer el comercio y aumentan las tasas de ocupación, mientras que los períodos de controles más estrictos golpean fuertemente el comercio local y, en general, la vida económica de la ciudad. Naplusa es también, junto con Hebrón, una de las principales ciudades industriales de Palestina y se la conoce especialmente por su producción de jabón. La población en 2006 era de unos 134.000 habitantes, con una característica a destacar: se calcula que aproximadamente la mitad de sus habitantes tiene menos de 20 años.

Si los jóvenes son la esperanza de cualquier país, deberíamos decir que, a pesar de las duras condiciones de vida y el constante clima de

Vista de la ciutat vella de Nablus. Aquest conjunt urbanístic ha estat declarat patrimoni de la humanitat per la UNESCO.

Vista de la ciudad vieja de Naplusa. Este conjunto urbanístico ha sido declarado patrimonio de la humanidad por la Unesco.

guerra i confrontació amb el veí Israel, Palestina deu ser una de les nacions amb més futur del planeta. I és que a ciutats com Gaza o Nablus, els joves constitueixen un col·lectiu d'unes dimensions insòlites en comparació amb les envejades poblacions d'Europa. No és estrany, per tant, que una iniciativa que estableixi contacte amb els joves palestins hagi tingut, als ulls dels responsables de la cooperació internacional barcelonina, un alt interès i que s'hagi donat suport àmpliament a la iniciativa d'agermanament dels Consells de la Joventut de Barcelona i Nablus. Aquest agermanament era, en certa manera, hereu de la participació barcelonina de l'any 2005 en el projecte We Are The Future de The Glocal Forum (una organització dedicada al foment de la pau i la cooperació entre ciutats). Aquest projecte havia permès crear centres per a nens i joves a diferents ciutats (d'Addis Abeba a Kabul), mitjançant una associació amb ciutats del nord que va posar en contacte Nablus i Barcelona.

Però la nostra història comença, de fet, en una trobada internacional d'organitzacions juvenils a Turquia i en els primers contactes establerts pels aleshores responsables del

guerra y confrontación con el vecino israelí, Palestina debe de ser una de las naciones con más futuro del planeta. Y es que en ciudades como Gaza o Naplusa, los jóvenes constituyen un colectivo de dimensiones insólitas en comparación con las envejecidas poblaciones europeas. Por eso no resulta extraño que una iniciativa que establezca contacto con jóvenes palestinos haya despertado, a ojos de los responsables de cooperación internacional barcelonesa, un alto interés ni que se haya apoyado ampliamente la iniciativa de hermanamiento de los Consejos de la Juventud de Barcelona y Naplusa. Este hermanamiento era, en cierto modo, herencia de la participación barcelonesa del año 2005 en el proyecto We Are The Future de The Glocal Forum (una organización dedicada al fomento de la paz y la cooperación entre ciudades). Este proyecto había permitido crear centros para niños y jóvenes en diferentes ciudades (de Addis Abeba a Kabul), mediante la asociación con ciudades del norte que puso en contacto a Naplusa y Barcelona.

Sin embargo, nuestra historia comienza, de hecho, en un encuentro internacional de organizaciones juveniles en Turquía y en los primeros contactos establecidos por el entonces responsable del Consejo de la Juventud de

Parada de fruites al mercat de Nablus. Tot i l'aparent normalitat, la vida a la ciutat palestina no és fàcil, en gran mesura a causa del conflicte amb Israel.

Parada de frutas en el mercado de Naplusa.

A pesar de la aparente normalidad, la vida en la ciudad palestina no es fácil, en gran medida a causa del conflicto con Israel.

Un racó de la ciutat de Nablus. Els joves d'aquesta ciutat van trobar en l'associacionisme una manera de canalitzar les seves il·lusions.

Un rincón de la ciudad de Naplusa. Los jóvenes de esta ciudad encontraron en el asociacionismo una manera de canalizar sus ilusiones.

Consell de la Joventut de Barcelona, un organisme independent que agrupa i representa un conjunt d'entitats juvenils barcelonines de tota mena, i uns joves palestins amb inquietuds. Aina Gutiérrez, membre del secretariat i actualment vicepresidenta del Consell, explica que aquests joves, conscients que a Catalunya la causa palestina era vista amb simpatia, van establir contacte amb la delegació barcelonina per proposar un contacte continuat que prengués la forma d'un agermanament entre els consells de la joventut d'ambdues ciutats. De tornada a casa, la proposta es va presentar davant de les entitats que formen el Consell de la Joventut de Barcelona, que van donar-hi el vistiplau. El següent pas va ser presentar la proposta a l'Ajuntament de Barcelona, un soci que va resultar imprescindible, i no només per les qüestions econòmiques.

Les accions van començar el 2006 quan, després de la signatura del conveni d'agermanament entre els consells, es va fer una primera visita a Nablus en què van participar dos representants del Consell de la Joventut de Barcelona i quatre d'entitats que en formaven part. Es tractava d'atendre la petició del consell de Nablus i oferir formació en matèria

Barcelona, un organismo independiente que agrupa y representa a un conjunto de entidades juveniles barcelonesas de todo tipo, y unos jóvenes palestinos con inquietudes. Aïna Gutiérrez, miembro del secretariado y vicepresidenta del Consejo actualmente, explica que estos jóvenes, conscientes de que en Cataluña la causa palestina se veía con simpatía, establecieron una primera conexión con la delegación barcelonesa para proponer un contacto continuado que tomase la forma de un hermanamiento entre los consejos de juventud de ambas ciudades. De vuelta a casa, la propuesta se presentó ante las entidades que forman el Consejo de la Juventud de Barcelona, que le dieron el visto bueno. El siguiente paso fue presentar la propuesta en el Ayuntamiento de Barcelona, un socio que resultó imprescindible, no sólo por cuestiones económicas.

Las acciones comenzaron en 2006, cuando, tras la firma del convenio de hermanamiento entre los consejos, se realizó una primera visita a Naplusa en la que participaron dos representantes del Consejo de la Juventud de Barcelona y cuatro de entidades que lo conformaban. Se trataba de atender la petición del consejo de Naplusa y ofrecer formación en materia de asociacionismo juvenil y, más concretamente, en campos como la comu-

d'associacionisme juvenil i, més concretament, en camps com ara la comunicació, el foment de l'associacionisme i els intercanvis juvenils internacionals. Uns mesos més tard, en una segona visita, l'agermanament es va completar amb nou agermanaments més entre entitats membres dels consells de Barcelona i de Nablus que establien, així, vincles directes. Entitats palestines de dones, dedicades al temps lliure, entitats assistencials o entitats dedicades al desenvolupament

Els integrants del primer Consell de la Joventut de Nablus eren joves universitaris de classe mitjana

comunitari es van associar amb organitzacions de Barcelona amb interessos comuns.

Els integrants d'aquell primer Consell de la Joventut de Nablus eren, com recorda Aina Gutiérrez, «joves universitaris, amb formació i procedents de la classe mitjana», un col·lectiu que, com explica Marta Cots, que va ser presidenta del consell en aquell temps, «es va anar obrint i més tard incorporaria també joves

nicación, el fomento del asociacionismo y los intercambios juveniles internacionales. Unos meses más tarde, en una segunda visita, el hermanamiento se completó con un nuevo hermanamiento entre entidades miembro de los consejos de Barcelona y Naplusa que establecían, así, vínculos directos. Entidades palestinas de mujeres, dedicadas al tiempo libre, entidades asistenciales o entidades dedicadas al desarrollo comunitario se asociaron con organizaciones de Barcelona bajo intereses comunes.

Los integrantes de aquel primer Consejo de la Juventud de Naplusa eran, como recuerda Aina Gutiérrez, «jóvenes universitarios, con formación y de clase media», un colectivo que, como explica Marta Cots, que fue presidenta del Consejo en aquella época, «se fue abriendo, y más tarde incorporaría también a jóvenes procedentes de los campos de refugiados existentes en Naplusa». Marta viajó a la ciudad palestina en 2007 con el objetivo de asistir a una Asamblea General del Consejo de la Juventud de Naplusa y, en aquel viaje, contactó también con las autoridades municipales para animarles a apoyar todo lo posible el papel del Consejo. Hay que decir que la función del Ayuntamiento de Barcelona fue fundamental

Membres del Consell de la Joventut de Barcelona amb joves de Nablus durant la visita que aquests van fer a la nostra ciutat.

Miembros del Consell de la Juventud de Barcelona con jóvenes de Naplusa durante la visita que éstos realizaron a nuestra ciudad.

que procedien dels camps de refugiats que hi ha a Nablus». La Marta va viatjar a la ciutat palestina el 2007 per tal d'assistir a una Assemblea General del Consell de la Joventut de Nablus i, en aquell viatge, va contactar també amb les autoritats municipals per tal d'encoratjar-les a recolzar tant com fos possible el paper del Consell. Val a dir que el paper de l'Ajuntament de Barcelona va ser fonamental en aquella ocasió, ja que el consistori palestí no deixava gaire marge de maniobra a l'organització, potser perquè no es convertís en un fill rebel que li plantegés seriosos problemes. Jordi Cortés, tècnic de cooperació internacional barceloní, recorda com van «fer una sessió amb el vicealcalde de la ciutat al qual li vam explicar com funcionàvem a Barcelona i li vam deixar clar que aquest era un organisme absolutament independent, però que això no volia pas dir que l'hagués-sim de tenir necessàriament en contra».

De Nablus, la Marta recorda constants viatges en taxi («allà és el mitjà de transport habitual, no hi havia cap altre transport públic»), el so d'un tret que només subtava els visitants catalans, els interminables controls de la policia israeliana i algunes reunions

en aquella ocasió, ya que el Consistorio palestino no dejaba mucho margen de maniobra a la organización, quizás por miedo a que se convirtiera en un hilo rebelde que le plantease serios problemas. Jordi Cortés, técnico de cooperación internacional barcelonés, recuerda que «hicieron una sesión con el vicealcalde de la ciudad a quien le explicamos cómo funcio-

El Consistorio palestino no dejaba mucho margen de maniobra a una organización que veía como problemática

náramos en Barcelona y le dejamos claro que éste era un organismo totalmente independiente, lo que no significaba que le tuviéramos que tener necesariamente en contra».

De Naplusa, Marta recuerda los constantes viajes en taxi («allí, es el medio de transporte habitual, no existe otro tipo de transporte público»), el sonido de un disparo que tan sólo asustaba a los visitantes catalanes, los interminables controles de la policía israelita y algunas reuniones con entidades palestinas en las que se encontraban como interlocutores no a

Reunió de treball dels representants dels dos consells realitzada a la ciutat palestina.
Reunión de trabajo de los representantes de dos consejos realizada en la ciudad palestina.

amb entitats palestines en què tenien com a interlocutors no els joves que havien esperat trobar, sinó alguns adults que les gestionaven. No cal dir que el seu consell va ser el de reforçar el paper dels joves en aquestes entitats. A l'assemblea «es parlava molt de com consolidar el paper que ja tenien els joves i com fer-lo créixer, però encara hi havia poques discussions sobre problemes concrets, com l'accés a l'habitatge o altres temes en què els aconsellem treballar».

Eva Ortigosa, també membre del Consell, va aprofitar l'any 2009 un viatge a la zona per visitar el Consell de la Joventut de Nablus, un local amb una sala de junes, un espai d'oficina per a les entitats i una sala addicional que, si més no fins que acabi l'acord de cooperació el 2010, es finança amb diners aportats per l'Ajuntament a través del Consell de la Joventut de Barcelona. Allà, l'Eva va conèixer el nou equip del Consell, que ja s'havia renovat, amb tots els avantatges i inconvenients que això suposa, perquè sovint aquests canvis comporten començar els contactes des de zero. La «vella guàrdia», però, tot i retirada, encara era present per oferir tot el suport a la nova tongada de dirigents que, segons explica l'Eva, «eren tots universitaris, majoritàriament vells coneguts que comparteien una mateixa visió de les coses».

El repte de la nova generació de dirigents ara és aconseguir més suport de l'Ajuntament de la ciutat palestina sense perdre independència i alhora començar a definir, des d'aquest moment, quines són les prioritats dels joves de Nablus. *

los jóvenes que esperaban, sino a los adultos que las gestionaban. No es necesario decir que su consejo fue reforzar la función de los jóvenes en estas entidades. En la asamblea «se hablaba mucho de cómo consolidar el papel que ya tenían los jóvenes y cómo hacerlo crecer, pero todavía se establecían pocas discusiones sobre problemas concretos, como por ejemplo el acceso a la vivienda u otros temas que les aconsejamos trabajar».

Eva Ortigosa, también miembro del Consejo, aprovechó en 2009 un viaje a la zona para visitar la sede del Consejo de la Juventud de Naplusa, un local con una sala de juntas, un espacio de oficina para las entidades y una sala adicional que, por lo menos hasta que acabe el acuerdo de cooperación en 2010, se financia con el dinero aportado por el Ayuntamiento a través del Consejo de la Juventud de Barcelona. Allí, Eva conoció al nuevo equipo del Consejo, ya renovado, con todas las ventajas e inconvenientes que eso supone, ya que a menudo estos cambios comportan un comienzo de los contactos desde cero. La «vieja guardia», aunque retirada, todavía estaba presente para ofrecer todo su apoyo a la nueva tanda de dirigentes que, según explica Eva, «eran todos universitarios, en su mayoría viejos conocidos que compartían una misma visión de las cosas».

Ahora, el reto de la nueva generación de dirigentes es conseguir más apoyo del Ayuntamiento de la ciudad palestina sin perder independencia y, al mismo tiempo, comenzar a definir cuáles son, desde este momento, las prioridades de los jóvenes de Naplusa. *

Avui una nova fornada de joves busca les seves prioritats, i també els propis reptes de futur.

Hoy una nueva hornada de jóvenes busca sus propias prioridades, y también sus propios retos de futuro.

Efectes secundaris Efectos secundarios

Fes / Fez (Marroc / Marruecos)

Projecte / Proyecto:
**Ordenació de l'arxiu de Fes /
Assessorament en la gestió de
la nova Médiathèque de Fes.**
Ordenación del archivo de Fez / Asesoramiento en la gestión de la nueva Médiathèque de Fez.

Entitat / Entidad:
**Arxivers sense Fronteres /
Biblioteques de Barcelona.**

Archiveros sin Fronteras /
Bibliotecas de Barcelona.

Pressupost global / Presupuesto global:
100.000 € (Arxiu / Archivo).
137.000 € (Médiathèque).

Aportació de l'Ajuntament de
Barcelona / Aportación del
Ayuntamiento de Barcelona:
74.000 € (Arxiu / Archivo).
35.000 € (Médiathèque).

Regió / Región:
Àrea mediterrània.
Área mediterránea.

Any d'inici / Año de inicio:
2004 (Arxiu / Archivo).
2005 (Médiathèque).

Any de finalització /
Año de finalización:
2007 (Arxiu / Archivo).
2009 (Médiathèque).

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Direct cooperation.

Sector d'actuació /
Sector de actuación:
Arxius i biblioteques.
Archivos y bibliotecas.

Beneficiaris / Beneficiarios:
**Usuaris de l'arxiu de la ciutat
de Fes (des de particulars fins**

**a investigadors universitaris
i de la nova Médiathèque.**
Usuarios del archivo de la
ciudad de Fez (desde particulares
hasta investigadores universitarios)
y de la nueva Médiathèque.

Prop d'un milió d'habitants, segons xifres de 2004, viuen en la que està considerada com la tercera ciutat del Marroc, després de Rabat –la capital– i Casablanca. Se la considera el centre religiós i cultural del país i hi trobem algunes de les universitats més prestigioses, la qual cosa no és estranya ja que Fes és, juntament amb Marràqueix, Rabat i Meknès, una de les quatre ciutats imperials del Marroc, és a dir, una de les que, en algun moment de la història, ha estat capital del país. La ciutat es divideix en la zona antiga dins de les muralles (Fez el Bali), la zona nova (Fez-Jdid) i la Ville Nouvelle o barri francès, construït en època colonial i que actualment s'ha convertit en un dels centres comercials de la ciutat. Fes, on han convivut poblacions àrabs, jueves i cristianes, és seu d'un conegut festival de música sacra que va ser creat el 1994 i que vol ser un punt de connexió entre cultura i espiritualitat per fomentar el diàleg entre diferents creences i civilitzacions.

Hi ha projectes de cooperació que canvien vides, tant dels qui en són destinataris com dels qui pensaven aportar els seus coneixements.

Alrededor de un millón de habitantes, según cifras de 2004, viven en la que se considera la tercera ciudad de Marruecos, después de Rabat –la capital– y Casablanca. Está considerada el centro religioso y cultural del país y alberga algunas de las universidades más prestigiosas, lo que no es de extrañar, ya que Fez es, junto con Marrakech, Rabat y Meknés, una de las cuatro ciudades imperiales de Marruecos, es decir, una de las ciudades que, en algún momento de su historia, han sido capital del país. La ciudad está dividida en la zona antigua, dentro de las murallas (Fez el Bali), la zona nueva (Fez-Jdid) y la Ville Nouvelle o barrio francés, construido en la época colonial y que actualmente se ha convertido en uno de los centros comerciales de la ciudad. Fez, donde han convivido poblaciones árabes, judías y cristianas, es sede de un conocido festival de música sacra creado en 1994, que quiere ser un punto de conexión entre cultura y espiritualidad para fomentar el diálogo entre diferentes creencias y civilizaciones.

Existen proyectos de cooperación que cambian vidas, tanto las de los destinatarios como las de quienes pensaban aportar sus conocimientos, pero que no contaban con recibir

**La cooperant barcelonina
Laura Ureña amb el
personal de l'arxiu de Fes.**
La cooperante barcelonesa
Laura Ureña con el personal
del archivo de Fez.

→

ments, però que no esperaven rebre res a canvi. Ens ho pot explicar Laura Ureña, que treballa a la Direcció d'Arxius de l'Ajuntament de Barcelona. Diu que per fer aquesta feina s'ha de tenir vocació i no hi ha dubte que ella la té, però també és cert que també té moltes altres inquietuds, les quals la van portar, juntament amb altres professionals, a fundar Arxivers sense Fronteres. Aquesta ONG va rebre, el novembre de 2004, una trucada de Joaquim Cuixart, tècnic de cooperació internacional, que els proposava un viatge a Fez per col·laborar en un projecte de cooperació directa entre l'Ajuntament de Barcelona i el de Fez. Era un projecte relacionat amb la xarxa de ciutats Euromed, l'objectiu del qual era posar en ordre l'arxiu de la ciutat marroquina. «Deuen tenir dos o tres armaris», els va explicar Cuixart. Però la realitat que es trobaria Laura Ureña en el seu primer viatge va ser ben diferent.

Ara, imagineu per un moment tres quilòmetres i mig de capses arrellerades una darrere l'altra. Fins i tot l'arxiver més experimentat tindria un ensurt en veure-ho, i més si la documentació no està precisament ordenada en prestatges, sinó en un estat que apareixa

→

nada a canvi. Podría explicárnoslo Laura Ureña, que trabaja en la Dirección de Archivos del Ayuntamiento de Barcelona. Afirma que para este trabajo debe tenerse vocación y no duda de que ella la tiene, pero también es cierto que tiene muchas otras inquietudes, que la llevaron, junto a otros profesionales, a fundar Archiveros Sin Fronteras. Esta ONG recibió, en noviembre de 2004, una llamada de Joaquim Cuixart, técnico de cooperación internacional, que les proponía un viaje a Fez para colaborar en un proyecto de cooperación directa entre el Ayuntamiento de Barcelona y el de Fez. Se trataba de un proyecto relacionado con la red de ciudades Euromed, cuyo objetivo era ordenar el archivo de la ciudad marroquí. «Deben de tener dos o tres armarios», les explicó Cuixart; pero la realidad con la que se encontraría Laura Urella en su primer viaje fue bien distinta.

Ahora, imaginad por un momento tres kilómetros y medio de cajas alineadas una detrás de otra. Hasta el archivero más experimentado se asustaría al verlo, y más aún si la documentación no está precisamente ordenada en estanterías, sino en un estado que permite vislumbrar el caos más absoluto, y está depositada en tres almacenes, como sucedía en Fez. Allí se

La documentació produïda per l'Ajuntament des de 1912 s'arrellerava en una filera de cajes de 3,5 quilòmetres.
La documentación producida por el Ayuntamiento desde 1912 se alineaba en una fila de 3,5 kilómetros de cajas.

Els camps de treball d'estiu van ser claus perquè la cooperació fos tot un èxit.
Los campos de trabajo de verano fueron claves para que la cooperación fuera todo un éxito.

ser el caos més absolut, i està dipositada en tres magatzems, com succeïa a Fes. Allà s'amuntegava, sense ordre apparent, la documentació produïda per la ciutat des de 1912, repartida entre un arxiu general, un de referit a temes d'urbanisme i un tercer dedicat a temes sanitaris. «Tot era als soterranis de l'Ajuntament, on sovint hi havia inundacions; estava tan apilat que gairebé no podes ni passar», recorda la Laura. Després d'un informe preliminar per comunicar a Joaquim Cuixart que sí, que allà hi havia un projecte de cooperació i dels grossos, la Laura es va posar a treballar.

El primer contacte va ser amb els responsables de cadascun dels arxius; obviament, no seria una feina fàcil: una nouvinguda arribava per trastocar-ho tot, interferiria en petits negocis particulars i, a sobre, era una dona! Per sort, aquesta situació no era nova per a Laura Ureña, que, en lloc de veure un obstacle humà a la seva feina, hi va saber trobar gent que, en aquell aparent caos, era capaç de trobar un paper i que en coneixia cada racó; gent a la qual s'havia de convèncer per tal que formés part del projecte des del primer moment, i més quan la feina era immensa i les mans, poques. La solució va passar per organitzar camps de treball durant els

amontonaba, sin orden aparente, la documentación producida por la ciudad desde 1912, repartida entre un archivo general, uno referente a cuestiones de urbanismo y un tercero dedicado a temas sanitarios. «Todo estaba en los subterráneos del Ayuntamiento, donde a menudo se producían inundaciones; estaba todo tan amontonado, que prácticamente no se podía ni pasar», recuerda Laura. Después de un informe preliminar para comunicar a Joaquim Cuixart de que sí que había un proyecto de cooperación, y de los gordos, Laura se puso a trabajar.

El primer contacto fue con los responsables de cada uno de los archivos; obviamente, no sería una labor fácil: una extraña llegaba para trastocarlo todo, interferiría en pequeños negocios particulares y, encima, ¡era una mujer! Afortunadamente, esta situación no era nueva para Laura Ureña que, en lugar de verlo como un obstáculo humano a su trabajo, supo encontrar personas que, en aquel caos aparente, eran capaces de encontrar un papel y que conocían cada rincón de éstos; personas a las que había que convencer para que formasen parte del proyecto desde el primer momento, sobre todo porque el trabajo era inmenso, y las manos, escasas. La solución consistió en

estius per tal de poder treballar amb equips formats per cooperants catalans, un petit nombre de treballadors de l'Ajuntament de Fes i alguns de la Facultat d'Història de la ciutat marroquina. Els camps estivals donaven una bona empenta a una feina que, durant l'any, feien els mateixos treballadors de Fes. Mals moments? «Un cop –explica la Laura– es va posar a ploure a bots i barrals i l'arxiu, on la feina ja estava prou avançada, se'n va inundar. Vam haver de sortir al carrer, comprar assecadors de cabells i assecar, un per un, els documents». Per sort, aviat l'Ajuntament de Fes els va informar que l'antiga seu de la Médiathèque estava disponible i que els arxius es podien traslladar a un nou emplaçament. Enrere quedaven un munt de jornades de treball combatent, amb la mascareta posada i les invasions de fongs causades per les humitats.

Vam haver de sortir al carrer, comprar assecadors de cabell i assecar, un per un, tots els documents

Durant les seves estades a Fes, la Laura va impartir seminaris de formació i, paral·lelament, alguns estudiants marroquins van poder formar-se a Barcelona. En aquest temps, l'arxiu ha millorat considerablement i, encara que quedi un munt de feina pendent, uns quants historiadors de Fes han pogut trobar els documents necessaris per escriure tesis o articles d'investigació. A més, als arxius ja hi treballen cinc persones motivades, i els funcionaris que es miraven la Laura amb desconfiança van acabar fent-se amics seus. I la Laura... Ai, la Laura! Va entrar un dia en un restaurant de Fes i, entre plat i plat, va trobar l'amor de la seva vida, amb qui, si tot va bé, ja hauria d'estar casada quan llegiu aquestes línies.

Però, és clar, no totes les històries tenen un final tan feliç, encara que la que segueix és la història d'una amistat, que no és poc. A Juanjo Arranz, director de programes del Consorci de

organizar campos de trabajo durante los veranos para poder contar con equipos formados por cooperantes catalanes, un pequeño número de trabajadores del Ayuntamiento de Fez y algunos de la Facultad de Historia de la ciudad marroquí. Los campos estivales daban un buen empujón a un trabajo que, durante el resto del año, realizaban los mismos trabajadores de Fez. ¿Malos momentos? «Una vez –explica Laura– empezó a llover a cántaros y el archivo, donde la faena ya estaba bastante avanzada, se inundó. Tuvimos que salir a la calle, comprar secadores de pelo y secar, uno por uno, todos los documentos». Afortunadamente, el Ayuntamiento de Fez les informó enseguida de que la antigua sede de la Médiathèque estaba disponible y que los archivos se podían trasladar a un nuevo emplazamiento. Atrás quedaban muchísimas jornadas de trabajo combatiendo, con la máscara puesta, y las invasiones de hongos causadas por las humedades.

Tuvimos que salir a la calle, comprar secadores de pelo y secar, uno por uno, todos los documentos

Durante sus estancias en Fez, Laura impartió seminarios de formación y, paralelamente, algunos estudiantes marroquíes pudieron formarse en Barcelona. Durante este tiempo, el archivo había mejorado considerablemente y, aunque queda mucho trabajo pendiente, unos cuantos historiadores de Fez han podido encontrar los documentos necesarios para escribir tesis o artículos de investigación. Además, en los archivos ya trabajan cinco personas motivadas y los funcionarios que miraban a Laura con desconfianza acabaron haciéndose amigos suyos. Y Laura... ¡Ay, Laura! Un día entró en un restaurante de Fez y, entre plato y plato, encontró al amor de su vida, con quien, si todo va bien, ya debería estar casada cuando leáis estas líneas.

Sin embargo, obviamente, no todas las historias tienen un final feliz, aunque la siguiente sea un relato de amistad, que no es poco. A Juanjo Arranz, director de programas del

Biblioteques, el van temptar el 2005 amb un projecte d'àmbit europeu, Med'Act 2, que posa en contacte ciutats de l'àrea mediterrània del nord i el sud. Així, després de contactar amb els seus homòlegs d'Estrasburg i Salònica, amb qui hauria de treballar conjuntament, va viatjar a Fes acompanyat de Carme Galve i Imma Soler, les directores de les biblioteques Vila de Gràcia (avui Joan Fuster) i de la Santa Creu i Sant Pau. El projecte en què Juanjo treballava incloïa la modernització de les biblioteques de Casablanca i Fes, al Marroc, i la de Jdeideh, al Líban, a més del foment d'intercanvis culturals entre nord i sud. Però, per raons diverses, no tots els projectes arriben on s'espera. I el bon final d'un projecte de cooperació sovint depèn de la possibilitat de tenir un bon interlocutor. En el cas de Fes, Juanjo Arranz en va trobar un dels millors: Souitat Abdelhak, director de la flamant Médiathèque de Fes, que forma part del complex cultural Al Hourria i que ja estava gairebé construïda en el primer viatge d'Arranz. Souitat va resultar ser una persona absolutament compromesa amb la seva feina, en la qual en Juanjo va trobar, per una banda, un còmplice que va ajudar-lo a trobar artistes locals per als intercanvis culturals entre Fes i Barcelona i, per l'altra, un professional sempre interessat a aprendre

Bona sintonia. L'alcalde de Barcelona fa broma amb el director de la Médiathèque de Fes.

Buena sintonía. El alcalde de Barcelona bromea con el director de la Médiathèque de Fez.

Consorcio de Bibliotecas, le tentaron en 2005 con un proyecto de ámbito europeo, Med'Act 2, que pone en contacto ciudades del área mediterránea del norte y el sur. Así, después de contactar con sus homólogos de Estrasburgo y Salónica, con quienes trabajaría conjuntamente, viajó a Fez acompañado de Carme Galve e Inma Soler, las directoras de las bibliotecas Vila de Gràcia (hoy Jaume Fuster) y de la Santa Creu i Sant Pau. El proyecto en el que Juanjo trabajaba comprendía la modernización de las bibliotecas de Casablanca y Fez, en Marruecos, y la de Jdeideh, en Líbano, además del fomento de intercambios culturales entre norte y sur. No obstante, por razones diversas, no todos los proyectos llegan a donde se espera. Y el buen final de un proyecto de cooperación depende de la posibilidad de contar con un buen interlocutor. En el caso de Fez, Juanjo Arranz encontró a uno de los mejores: Souitat Abdelhak, director de la flamante Médiathèque de Fez, que forma parte del complejo cultural Al Hourria y que ya estaba prácticamente construida en el primer viaje de Arranz. Souitat resultó ser una persona absolutamente comprometida con su trabajo, en el que Juanjo encontró, por un lado, un cómplice que le ayudó a encontrar artistas locales para los intercambios culturales entre Fez y Barcelona y, por otro, un profesional siempre interesado en

noves i millors maneres de fer la seva feina. Treballar amb en Juanjo va ser, per a ell, «una oportunitat que va canviar completament la meva idea sobre el funcionament de les biblioteques», deia Souitat Abdelhak, que va venir a Barcelona i, durant la seva estada, va aprendre «moltíssim en matèria de documentació, catalogació, classificació i organització d'activitats per a la Médiathèque», a més «d'establir relacions humanes molt útils i duradores».

Quines coses van canviar en el model de gestió de la Médiathèque de Fes arran de la cooperació amb Barcelona? «Feien una biblioteca un pèl a l'antiga: el préstec no era directe, els llibres no estaven a la vista, a diferència del que passa a les biblioteques modernes, i, a més, no estava informatitzada.» Per sort, els seus interlocutors estaven oberts a les noves opinions, així que van escoltar amb plaer el consell de no limitar-se al concepte decimonònic de la biblioteca com a temple del silenci i el saber i convertir la Médiathèque en un centre obert, que es relacionés amb la ciutat i on passessin coses. El mateix alcalde de Barcelona, Jordi Hereu, va poder comprovar en el seu darrer viatge al Marroc, l'octubre de 2009, quina ha estat l'aportació barcelonina al funcionament de la mediateca, una aportació que, més enllà de la compra de material bibliogràfic i d'una vintena d'ordinadors connectats a Internet, s'ha concretat en quelcom de més valuós: un intercanvi d'experiències que ha aportat un valor afegit a la cooperació barcelonina.

Ara, el director de la Médiathèque de Fes encara visita Barcelona de tant en tant, sovint per assistir a cursos de formació. Tot el que aprèn ho ensenyà a algú altre, ja que el seu objectiu principal «era adquirir competències i experiències per tal de poder-les transmetre als meus col·legues de Fes. I em penso que ho he aconseguit!». Cada cop que ve a Barcelona, Souitat no deixa de trucar a Juanjo i la seva família. Tots dos han trobat un nou amic. I és que, de fet, podríem dir que tant aquesta amistat com el matrimoni de la Laura no són res més que... els efectes secundaris d'un projecte de cooperació. *

aprender nuevas y mejores maneras de realizar su trabajo. Trabajar con Juanjo fue, «una buena oportunidad que cambió completamente mi idea sobre el funcionamiento de las bibliotecas», decía Souitat Abdelhak, que viajó a Barcelona y, durante su estancia, aprendió «muchísimo en materia de documentación, catalogación, clasificación y organización de actividades para la Médiathèque», además «de establecer relaciones humanas muy útiles y duraderas».

¿Qué cosas cambiaron en el modelo de gestión de la Médiathèque de Fez a raíz de la cooperación con Barcelona? «Mantenían un concepto de biblioteca algo antigua: el préstamo no era directo, los libros no estaban a la vista, a diferencia de lo que pasaba en las bibliotecas modernas y, además, no estaba informatizada.» Afortunadamente, sus interlocutores estaban abiertos a nuevas opiniones, así que escucharon con placer el consejo de no limitarse al concepto decimonónico de biblioteca como templo del silencio y el saber, y convirtieron la Médiathèque en un centro abierto, que se relacionase con la ciudad y donde pasasen cosas. El alcalde de Barcelona, Jordi Hereu, pudo comprobar en su último viaje a Marruecos, en octubre de 2009, cuál había sido la aportación barcelonesa al funcionamiento de la mediateca, una aportación que, más allá de la compra de material bibliográfico y de una veintena de ordenadores con conexión a Internet, se ha concretado en algo más valioso: un intercambio de experiencias que ha aportado un valor añadido a la cooperación barcelonesa.

Actualmente, el director de la Médiathèque todavía visita de vez en cuando Barcelona, a menudo para asistir a cursos de formación. Todo lo que aprende, se lo enseñará a otra persona, ya que su objetivo principal es «adquirir competencias y experiencias para poder transmitirlas a mis colegas de Fez. ¡Y creo que lo hemos conseguido!». Cada vez que viene a Barcelona, Souitat llama a Juanjo y a su familia. Ambos han encontrado un nuevo amigo. Y es que, de hecho, podríamos decir que tanto esta amistad como el matrimonio de Laura no son nada más que... efectos secundarios de un proyecto de cooperación. *

Un arxiu modernitzat.
Enrere han quedat els temps en què la biblioteca no tenia els llibres a la vista per a l'usuari.
Un archivo modernizado.
Atrás han quedado los tiempos en que la biblioteca no tenía los libros a la vista del usuario.

Cultura, negocis, salut i medi ambient a l'Orient Mitjà

Cultura, negocios, salud y medio ambiente en Oriente Medio

Jdeideh, Ghobayré i Al Fayhaa (el Líban / Líbano)

Projecte / Proyecto:
Modernització de la biblioteca de Jdeideh / Reforçament dels serveis comunitaris de salut de Ghobayré / Estratègia de desenvolupament sostenible d'Al Fayhaa.
Modernización de la biblioteca de Jdeideh / Refuerzo de los servicios comunitarios de salud de Ghobayré / Estrategia de Desarrollo Sostenible de Al Fayhaa.

Entitat / Entidad:
Biblioteques de Barcelona / Agència de Salut Pública

de Barcelona / Medcités.
Bibliotecas de Barcelona / Agencia de Salud Pública de Barcelona / Medcités.

Aportació de l'Ajuntament de Barcelona / Aportación del Ayuntamiento de Barcelona:
**2.000 € (Jdeideh).
1.500 € (Ghobayré).
30.000 € (Al Fayhaa).**

Regió / Región:
**Àrea mediterrània.
Área mediterránea.**

Any d'inici / Año de inicio:

2006.

2007.

2001.

Any de finalització /
Año de finalización :
En curs.
En curso.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació /
Sector de actuación:
Biblioteques / Salut pública / Medi ambient i promoció

econòmica.

Bibliotecas / Salud pública / Medio ambiente y promoción económica.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Usuaris de la biblioteca de Jdeideh / Habitants del municipi de Ghobayré / Habitantes de la zona d'Al Fayhaa en general i, en particular, els agents de desenvolupament econòmic de la regió.
Usuarios de la biblioteca de Jdeideh / Habitantes del municipio de Ghobayré / Habitantes de la zona d'Al Fayhaa en general i, en particular, los agentes de desarrollo económico de la región.

Habitants de la zona de Al Fayhaa en general y, en particular, los agentes de desarrollo económico de la región.

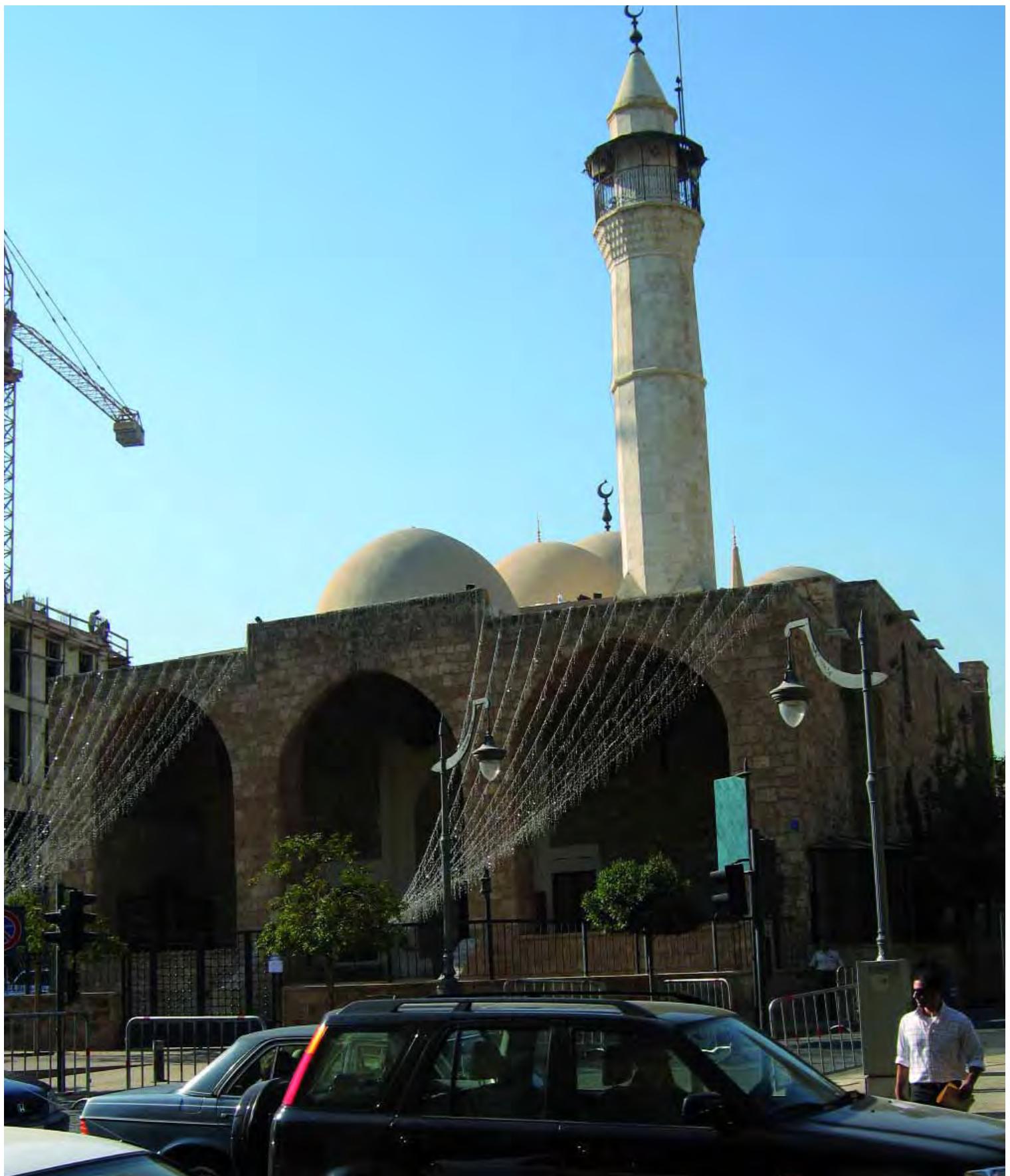
Camp de batalla de bona part dels conflictes de l'Orient Mitjà, el Líban ha patit les conseqüències dels enfrontaments entre palestins i israelians de 1982 i de les batalles entre l'exèrcit israelià i les milícies de Hezbollah de 2006. Com el primer, aquest darrer conflicte va deixar una empremta clara a la capital, Beirut, i a zones properes com Ghobayré, ciutat nascuda als anys trenta per acollir immigrants xiïtes del sud del Líban i la vall de la Bekaa. S'estima que a Ghobayré hi viuen prop de 225.000 persones, repartides en tres àrees que van des dels barris més rics fins a la zona més pobra, densament poblada i mancada de serveis. A l'entrada nord de Beirut, el municipi coster de Jdeideh, amb prop de 150.000 habitants i format pels barris de Jdeideh El Matn, Al Bouchrieh i Sed Al Bouchrieh, és una activa zona comercial i industrial que s'ha desenvolupat notablement després de la Segona Guerra del Líban. Al nord del país, Trípoli, la segona ciutat en població després de Beirut, és el

Campo de batalla de buena parte de los conflictos de Oriente Medio, Líbano ha sufrido las consecuencias de los enfrentamientos de 1982 entre palestinos e israelitas y de las batallas de 2006 entre el Ejército israelí y las milicias de Hezbollah. Al igual que el primero, este último conflicto dejó una huella clara en la capital, Beirut, y en zonas próximas como Ghobayré, ciudad nacida en la década de 1930 para acoger a los inmigrantes chiítas del sur de Líbano y el valle de Bekaa. Se calcula que en Ghobayré viven alrededor de 225.000 personas, repartidas en tres áreas que se extienden desde los barrios más ricos hasta la zona más pobre, densamente poblada y carente de servicios. En la entrada norte de Beirut, el municipio costero de Jdeideh, con unos 150.000 habitantes y formado por los barrios de Jdeideh El Matn, Al Bouchrieh y Sed Al Bouchrieh, es una activa zona comercial e industrial que se ha desarrollado notablemente después de la Segunda Guerra de Líbano. En el norte del país, Trípoli, la segunda ciudad en población después de Beirut, es el centro de la conurbación urbana

**Treball en xarxa.
L'experiència de les ciutats del nord és útil per a les ciutats menys desenvolupades del sud.
Trabajo en red.
La experiencia de las ciudades del norte es útil para las ciudades menos desarrolladas del sur.**

centre de la conurbació urbana d'Al Fayhaa, una zona d'uns 27 quilòmetres quadrats on viuen uns 400.000 habitants repartits entre Trípoli, Mina, que és un port actiu, i Baddawi, on hi ha un camp palestí de refugiats amb prop de 16.000 habitants.

De vegades, la millor manera d'impulsar el desenvolupament al sud és treballar en xarxa, és a dir, col·laborar amb altres ciutats del nord, cadascuna de les quals aprofita les seves experiències per contribuir d'una manera singular a l'èxit d'un projecte conjunt. Això és el que van fer unes quantes ciutats del grup Euromed, una organització que reuneix ciutats europees i mediterràries en una iniciativa d'associació que impulsa un ampli ventall de projectes que van des dels dedicats a la descontaminació de la Mediterrània fins als que afavoreixen la creació de petites i mitjanes empreses.

A Barcelona hi ha el secretariat d'Euromed; la capital catalana ha estat impulsora de projectes del grup com Med'Act, que pretén fomentar el desenvolupament urbà i els intercanvis culturals entre totes dues ribes de la Mediterrània. Aquí hi participen Barcelona, Estrasburg i Salònica, com a integrants europeus, i tres ciu-

de Al Fayhaa, una zona de unos 27 kilómetros cuadrados en la que viven unos 400.000 habitantes repartidos entre Trípoli, Mina, que es un puerto activo, y Baddawi, donde hay un campo palestino de refugiados con unos 16.000 habitantes.

A veces, la mejor manera de impulsar el desarrollo en el sur es trabajar en red, es decir, colaborar con otras ciudades del norte, de forma que cada una aprovecha las experiencias de los demás para contribuir de manera singular al éxito de un proyecto conjunto. Esto es lo que hicieron unas cuantas ciudades del grupo Euromed, una organización que reúne ciudades europeas y mediterráneas en una iniciativa de asociación que impulsa un amplio abanico de proyectos, desde los dedicados a la descontaminación del Mediterráneo hasta los que favorecen la creación de pequeñas y medianas empresas.

En Barcelona se encuentra la secretaría de Euromed: la capital catalana ha sido impulsora de proyectos del grupo como Med'Act, que pretende fomentar el desarrollo urbano y los intercambios culturales entre ambas orillas del Mediterráneo. Participan Barcelona, Estrasburgo y Salónica, como integrantes europeos, y tres ciudades del

El Líban ha sofert les conseqüències dels enfrontaments entre palestins i israelians des de 1982.

Libano ha sufrido las consecuencias de los enfrentamientos entre palestinos e israelitas desde 1982.

El 2006 les batalles de l'exèrcit israelià i les milícies de Hezbollah van tenir com a escenari el Líban.

En 2006 las batallas del ejército israelí y las milicias de Hezbollah tuvieron como escenario Líbano.

tats del sud: Casablanca i Fes, al Marroc, i Jdeideh, al Líban. La feina conjunta d'aquestes ciutats ha permès desenvolupar projectes de modernització i assessorament en biblioteques de Casablanca i Fes, que s'han beneficiat de l'experiència de les ciutats del nord, amb qui han protagonitzat intercanvis culturals de tota mena. Com a part de les activitats de Med'Act, la BTVL (Oficina Tècnica de les Ciutats Libaneses), organització creada pels municipis libanesos per tal de prestar suport tècnic a l'elaboració i posada en marxa de projectes de desenvolupament, va proposar a Barcelona una acció conjunta amb Jdeideh. Es tractava de modernitzar la biblioteca d'una de les cinc escoles públiques del municipi, l'escola pública secundària de noies, situada en un barri popular.

La feina va començar el 2006, amb la realització d'un informe per part libanesa sobre les mancances de la biblioteca. Paral·lelament, un arquitecte del Servei de Biblioteques de la Diputació i Isabel Minguillón, directora de la biblioteca Mercè Rodoreda d'Horta-Guinardó, es van desplaçar fins al Líban per conèixer els estudis realitzats pels tècnics locals i aportar-hi la seva experiència. El treball conjunt d'aquests professionals va donar com a resultat

sur: Casablanca y Fez, en Marruecos, y Jdeideh, en Líbano. El trabajo conjunto de estas ciudades ha permitido desarrollar proyectos de modernización y asesoramiento en bibliotecas de Casablanca y Fez, que se han beneficiado de la experiencia de las ciudades del norte, con las que han protagonizado intercambios culturales de todo tipo. Como parte de las actividades de Med'Act, la BTVL (Oficina Técnica de las Ciudades Libanesas), organización creada por los municipios libaneses para dar apoyo técnico a la elaboración y puesta en marcha del proyecto de desarrollo, propuso a Barcelona una acción conjunta con Jdeideh. Se trataba de modernizar la biblioteca de una de las cinco escuelas públicas del municipio, la escuela pública secundaria de niñas, situada en un barrio popular.

El trabajo comenzó en 2006, con la realización de un informe por parte de Líbano sobre las carencias de la biblioteca. Paralelamente, un arquitecto del Servicio de Bibliotecas de la Diputación e Isabel Minguillón, directora de la biblioteca Mercè Rodoreda de Horta-Guinardó, se desplazaron hasta Líbano para conocer los estudios realizados por los técnicos locales y aportar su experiencia. El trabajo conjunto de estos profesionales tuvo como resultado un proyecto

un projecte que, des del punt de vista arquitectònic, va millorar la distribució dels espais i va permetre que la biblioteca comencés una nova etapa en la qual servís a les necessitats de l'escola durant els matins, però que a la tarda s'obris al públic en general. Des del punt de vista del funcionament de la biblioteca, s'ha reorganitzat el sistema de gestió, s'ha establert un sistema de classificació que fa més clara i ràpida la recerca del material i s'han instal·lat programes informàtics que fan més senzilla la consulta de llibres i documents, entre altres contribucions que van des de la compra de més de 200 llibres nous fins a la recomanació de separar els fons en anglès i francès dels de llengua àrab.

L'experiència va ser plenament satisfactòria i, si tot va bé, en el futur tindrà continuació en un projecte encara més ambiciós: crear

El futur passa per un projecte encara més ambiciós: crear una gran biblioteca municipal a la ciutat

una gran biblioteca municipal a la ciutat. El projecte, com explica Béchir Odeimi, director de l'Oficina Tècnica de les Ciutats Libaneses, està esperant que el nou equip de govern que acaba d'arribar a l'alcaldia de Jdeideh defineixi les seves prioritats.

Odeimi coordina també el projecte de col·laboració de Barcelona amb Ghobayré, als afores de Beirut, on es treballa des de 2007 per reforçar els serveis comunitaris de salut. Les autoritats locals van demanar ajuda a Barcelona per tal de dotar-se d'una unitat mèdica mòbil, principalment destinada a l'atenció als escolars però que s'hauria de complementar amb un dispensari públic de medicina general. Per tal d'avaluar prèviament aquesta iniciativa, la Universitat de Saint Joseph, a Beirut, va fer un estudi en el qual va col·laborar l'Agència de Salut Pública de Barcelona i que analitza les condicions de vida a la zona.

que, desde el punto de vista arquitectónico, mejoró la distribución de espacios y permitió que la biblioteca comenzase una nueva etapa en la que satisfacer las necesidades de la escuela durante las mañanas, pero dedicar las tardes al público en general.

Desde el punto de vista del funcionamiento de la biblioteca, se ha reorganizado el sistema de gestión, se ha establecido un sistema de clasificación que facilita y agiliza la búsqueda de material y se han instalado programas informáticos que hacen más sencilla la consulta de libros y documentos, entre otras contribuciones, que van desde la compra de más de 200 libros nuevos hasta la recomendación de separar los fondos en inglés y francés de los de lengua árabe.

La experiencia fue plenamente satisfactoria y, si todo va bien, en el futuro continuará en un

El futuro pasa por un proyecto todavía más ambicioso: crear una gran biblioteca municipal en la ciudad

proyecto todavía más ambicioso: crear una gran biblioteca municipal en la ciudad. El proyecto, como explica Béchir Odeimi, director de la Oficina Técnica de las Ciudades Libanesas, está a la espera de que el nuevo equipo de gobierno que acaba de llegar a la alcaldía de Jdeideh defina sus prioridades.

Odeimi coordina también el proyecto de colaboración de Barcelona con Ghobayré, en las afueras de Beirut, donde se trabaja desde 2007 para reforzar los servicios comunitarios de salud. Las autoridades municipales pidieron ayuda a Barcelona para dotarse de una unidad médica móvil, principalmente destinada a la atención de los escolares pero que se debería complementar con un dispensario público de medicina general. Con el objetivo de evaluar previamente esta iniciativa, la Universidad de Saint Joseph, en Beirut, realizó un estudio que contó con la colaboración de la Agencia de Salud Pública de Barcelona y

Aquestes condicions varien segons la zona del municipi, però la ciutat en general pateix problemes sanitaris que es resumeixen en una forta contaminació de l'aire i de l'aigua, dues circumstàncies que tenen molt a veure amb la llista de malalties més freqüents: asma, al·lèrgies, malalties cutànies, afeccions digestives i, a l'estiu, freqüents casos de diarrea. L'informe de la Universitat de Saint Joseph conclou que la unitat mòbil que reclama el municipi permetria organitzar campanyes de vacunació, visites preventives a escoles i realitzar activitats de prevenció i promoció de la salut, com ara el repartiment de fulletons. La materialització del projecte està pendent només de l'encaix del pla en d'altres de més amplis, com el projecte europeu Ciudad.

Però possiblement un dels plans de col·laboració de més abast de Barcelona al Líban és el que afecta Trípoli i, més concretament, la comunitat urbana d'Al Fayhaa, una àrea integrada pels termes municipals de Trípoli, Mina i Baddawi. Totes tres ciutats comparteixen problemes derivats d'una alta densitat de població, manca d'infraestructures i una elevada emissió de contaminants a l'atmosfera a causa de les indústries i els transports. Alhora, es tracta d'una zona que disposa d'un port actiu, de comunicacions ferroviàries i d'una bona potencialitat turística.

A partir d'aquests factors es va dissenyar l'Estratègia de Desenvolupament Sostenible d'Al Fayhaa. Aquest és un projecte ambiciós que inclou aspectes mediambientals i de promoció econòmica i que lidera Medcités, una xarxa de ciutats costaneres de la Mediterrània, de la qual és secretari general el barceloní Joan Parpal i que es va crear a Barcelona l'any 1991 com a part del METAP (Programa d'Assistència Tècnica Mediambiental Mediterrània).

El pla dissenyat per a Al Fayhaa tracta de fer compatibles dos objectius principals: el desenvolupament econòmic desitjat per al sud i les garanties de sostenibilitat que reclama el nord. Dins dels aspectes mediambientals del projecte s'ha treballat en el camp dels residus sòlids, que

que analiza les condicions de vida en la zona.

Estas condiciones varían según cada municipio, pero la ciudad en general sufre problemas sanitarios que se resumen en una fuerte contaminación del aire y del agua, dos circunstancias muy relacionadas con la lista de enfermedades frecuentes: asma, alergias, enfermedades cutáneas, afecciones digestivas y, en verano, repetidos casos de diarrea. El informe de la Universidad de Saint Joseph concluye explicando que la unidad móvil que el municipio reclama permitiría organizar campañas de vacunación, visitas preventivas a escuelas y realizar actividades de prevención y promoción de la salud como, por ejemplo, el reparto de hojas informativas. La materialización del proyecto tan sólo depende del encaje de este plan en otros más amplios, como el proyecto europeo Ciudad.

Posiblemente, sin embargo, uno de los planes de colaboración de más alcance de Barcelona en Líbano es el que afecta a Trípoli y, en concreto, a la comunidad urbana de Al Fayhaa, un área integrada en los términos municipales de Trípoli, Mina y Baddawi. Las tres ciudades comparten problemas derivados de la alta densidad de población, la falta de infraestructuras y la elevada emisión de contaminantes a la atmósfera como consecuencia de las industrias y los transportes. Al mismo tiempo, se trata de una zona que dispone de un puerto activo, de comunicaciones ferroviarias y de un buen potencial turístico.

El diseño de la Estrategia de Desarrollo Sostenible de Al Fayhaa se realizó teniendo en cuenta estos factores. Éste es un proyecto ambicioso que comprende aspectos medioambientales y de promoción económica y que lidera Medcités, una red de ciudades costeras del Mediterráneo de la que el barcelonés Joan Parpal es secretario general, y que se creó, en Barcelona en 1991, como parte del programa METAP (Programa de Asistencia Técnica Medioambiental Mediterránea).

El plan diseñado para Al Fayhaa intenta hacer compatibles dos objetivos principales: el desarrollo económico deseado para el sur y las garantías de sostenibilidad que reclama el norte. Entre los aspectos medioambientales del proyecto se ha

s'abocaven directament al mar, i s'ha creat un observatori de control de la qualitat de l'aire, el qual va establir que els vehicles a motor eren una de les principals fonts de pol·lució, bàsicament a causa de l'antiguitat del parc de vehicles. Aquest observatori, encara en funcionament, ha estat bàsic per identificar les causes de la contaminació ambiental (a més dels vehicles, s'han detectat 16 fonts directes més) i per aprovar normatives com la que, des de l'any 2001, imposa mesures per reduir la contaminació procedent dels vehicles.

Els problemes mediambientals de la comunitat urbana d'Al Fayhaa estan encara lluny de solucionar-se, però la feina feta fins ara ha permès emprendre mesures i identificar problemes en els quals se segueix treballant. I mentre es milloren els aspectes mediambientals, es treballa també en la promoció econòmica d'aquesta àrea del nord del Líban, amb altos nivells d'atur. La nostra ciutat assessorà la comunitat urbana d'Al Fayhaa sobre com impulsar l'economia i com dissenyar un pla de màrqueting de negocis de la ciutat.

En aquest primer objectiu, hi ha tingut molt a veure la BIAT (Business Incubation Association in Tripoli), un viver d'empreses que identifica, hostatja, connecta i ofereix formació a projectes de negoci amb valor afegit i en la qual col·labora l'agència Barcelona Activa, que aporta la seva experiència en el treball amb nous emprenedors.

Finalment, Barcelona s'encarrega també de formar tres tècnics libanesos en la metodologia i el procés per crear un dossier de màrqueting que posi de relleu els valors i els avantatges de treballar i invertir a Al Fayhaa. Es tracta, doncs, d'ensenyar a aquesta comunitat urbana com «vendre» la ciutat a l'exterior i promocionar-la, en tant que centre de negocis, en diferents aspectes que van des del comerç fins al turisme. Una bona eina que serà bàsica per al futur d'aquests tres municipis i que reforça una aposta clara de Barcelona per les ciutats del sud de la Mediterrània. *

trabajado en el campo de los residuos sólidos, que se vertían directamente al mar, y se ha creado un observatorio de control de la calidad del aire, que estableció que los vehículos de motor constituyan una de las principales fuentes de polución, básicamente debido a la antigüedad del parque de vehículos. Este observatorio, todavía en funcionamiento, ha sido básico para identificar las causas de la contaminación ambiental (además de los vehículos, se han detectado 16 fuentes directas más) y aprobar normativas como la que, desde el año 2001, impone medidas para reducir la contaminación procedente de los vehículos.

Todavía falta mucho para que los problemas medioambientales de la comunidad urbana de Al Fayhaa se solucionen, pero la labor realizada hasta ahora ha permitido emprender medidas e identificar problemas en los que se sigue trabajando. Y mientras se mejoran los aspectos medioambientales, se trabaja en la promoción económica de esta área del norte de Líbano, con un alto índice de paro. Barcelona asesora a la comunidad urbana de Al Fayhaa sobre cómo impulsar la economía y cómo diseñar un plan de mercadotecnia de negocios de la ciudad.

En este primer objetivo, ha tenido mucho que ver la BIAT (Business Incubation Association in Trípoli), un vivero de empresas que identifica, hospeda, conecta y ofrece formación a proyectos de negocio con valor añadido y que cuenta con la colaboración de la agencia Barcelona Activa, que aporta su experiencia en el trabajo con nuevos emprendedores.

Por último, Barcelona se ocupa también de formar a tres técnicos libaneses en la metodología y el proceso necesario para crear un expediente de mercadotecnia que subraye los valores y las ventajas de trabajar e invertir en Al Fayhaa. Así, se trata de enseñar en esta comunidad urbana cómo «vender» la ciudad al exterior y promocionarla como centro de negocios en diferentes aspectos, que van desde el comercio hasta el turismo. Una buena herramienta que será útil para el futuro de estos tres municipios y que refuerza una apuesta clara de Barcelona por las ciudades del sur del Mediterráneo. *

El futur de la Mediterrània passa per la col·laboració entre les seves ciutats. Barcelona lidera aquesta iniciativa.
El futuro del Mediterráneo pasa por la colaboración entre sus ciudades. Barcelona lidera esta iniciativa.

لـ مـ وـ دـ مـ حـ

A PLANE
VS.
A CHILD

Història del Barcelona Team

Historia del Barcelona Team

Pristina / Pristina (Kosovo)

Projecte / Proyecto:
Distribució d'ajut humanitari als camps de refugiatxs creats durant la guerra de Kosovo / Reconstrucció d'escoles destruïdes per la guerra / Atenció sanitària a la població.
Distribución de ayuda humanitaria en los campos de refugiados creados durante la guerra de Kosovo / Reconstrucción de escuelas destruidas por la guerra / Atención sanitaria a la población.

Entitat / Entidad:
Direcció de Relacions Internacionals.
Dirección de Relaciones

Internacionales.
Pressupost global / Presupuesto global: **118.754,3 €.**
> Ajut humanitari a Kosovo (any 1999): **70.739,12 €.**
> Quinzena cultural kosovar i manteniment i funcionament de l'oficina de Barcelona a Pristina (any 2000): **39.000 €.**
> Projecte de desenvolupament integral de Kosovo (any 2001): **9.015,18 €.**
> Ayuda humanitaria a Kosovo (año 1999): **70.739,12 €.**
> Quincena cultural kosovar y mantenimiento y funcionamiento de la oficina de Barcelona en Pristina

(año 2000): **39.000 €.**
> Proyecto de desarrollo integral de Kosovo (año 2001): **9.015,18 €.**

Regió / Región:
Balcans.
Balcanes.

Any d'inici / Año de inicio:
1999.

Any de finalització /
Año de finalización:
2001.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació /
Sector de actuación:
Ajut humanitari / Reconstrucció.
Ayuda humanitaria / Reconstrucción.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Refugiatxs dels camps de Kavajë i Hamalaj / Població infantil usuària d'escoles repartides per Kosovo.
Refugiados de los campos de Kavajë y Hamalaj, población infantil usuaria de las escuelas repartidas por Kosovo.

Amb uns 550.000 habitants, segons dades de l'any 2005, Pristina és la capital de Kosovo, antiga província sèrbia de majoria albanesa que, a partir de 1996, va viure una guerra civil que va enfocar serbis i albanokosovars i que va acabar amb la intervenció de l'OTAN, l'any 1999. Des d'aquell any, Kosovo, amb una població total d'uns 2,2 milions de persones, va ser administrada per les Nacions Unides i l'OTAN. El febrer de 2008, Kosovo es va declarar independent de manera unilateral, una decisió que han acceptat els Estats Units i part de la Unió Europea, però que Espanya, entre altres països, no reconeix.
Desminatge, rehabilitació d'escoles, reconstrucció d'habitacions i fàbriques i la restauració dels serveis bàsics són algunes de les línies en les quals els organismes internacionals presents a la zona han treballat des de la fi de la guerra. L'economia de Kosovo i, en especial la de Pristina,

Con unos 550.000 habitantes, según datos de 2005, Pristina es la capital de Kosovo, antigua provincia serbia de mayoría albanesa que, a partir de 1996, vivió una guerra civil que enfrentó a serbios y albanokosovares y que acabó con la intervención de la OTAN en 1999. A partir de ese año, Kosovo, con una población total de unos 2,2 millones de personas, fue administrada por las Naciones Unidas y la OTAN. En febrero de 2008, Kosovo se declaró independiente de manera unilateral, una decisión que ha aceptado Estados Unidos y parte de la Unión Europea, pero que España, entre otros países, no reconoce. Desminado, rehabilitación de escuelas, reconstrucción de viviendas y fábricas y restauración de los servicios básicos son algunas de las líneas en las que los organismos internacionales presentes en la zona han trabajado desde el fin de la guerra. La economía de Kosovo, y en especial la de Pristina, actualmente depende de la presencia de estos

El contrast a Pristina. La destrucció que provoca la guerra contrasta amb els alegres jocs dels nens.
El contraste en Pristina. La destrucción que provoca la guerra contrasta con los alegres juegos de los niños.

→ depèn actualment de la presència d'aquests organismes internacionals, que donen feina a una part considerable de la població. La capital disposa de l'únic aeroport internacional i l'única universitat de l'Estat.

El març de 1999, l'OTAN va començar una campanya d'atacs aeris sobre Kosovo per tal de forçar la retirada de les tropes sèrbies i posar fi a una guerra civil que havia enfrontat els serbis i l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo des de 1996. La guerra i els bombardejos posteriors havien causat no només víctimes mortals i destrucció, sinó també un bon nombre de desplaçats. L'abril de 1999, l'ONU calculava que 850.000 persones, majoritàriament albanokosovars, havien fugit de casa seva i s'havien dirigit a països veïns, com Albània i Macedònia. Amb aquella afluència de refugiats, la situació als camps albanesos i macedonis era dramàtica, i la solidaritat de les ciutats europees, més necessària que mai. Tot i això, Barcelona va ser una de les poques que va intentar alleugerir la situació dels albanokosovars en els camps d'Albània i, en concret, a Kavajë i Hamalaj, a més de col·laborar en la logística de distribució d'ajuda humanitària per tot el territori albanès.

→ organismos internacionales, que dan trabajo a buena parte de la población. La capital dispone de un único aeropuerto internacional y la única universidad del Estado.

En marzo de 1999, la OTAN inició una campaña de ataques aéreos sobre Kosovo para forzar la retirada de las tropas serbias y poner fin a una guerra civil que había enfrentado a los serbios y al Ejército de Liberación de Kosovo desde 1996. La guerra y los posteriores bombardeos habían provocado no solo víctimas mortales y destrucción, sino también un gran número de desplazados. En abril de 1999, la ONU calculaba que 850.000 personas, mayoritariamente albanokosovares, habían huido de su casa y se habían dirigido a países vecinos, como Albania y Macedonia. Con aquella afluencia de refugiados, la situación en los campos albaneses y macedonios era dramática, y la solidaridad de las ciudades europeas, más necesaria que nunca. Aun así, Barcelona fue una de las pocas que intentó aliviar la situación de los albanokosovares en los campos de Albania, en concreto, en Kavajë y Hamalaj, además de colaborar en la logística de distribución de la ayuda humanitaria por todo el territorio.

Manel Vila, el entonces responsable técnico del Distrito XI, que en aquel momento coordinaba

La guerra és destrucció. La guerra civil entre serbis i albanokosovars va durar tres anys.

La guerra es destrucción. La contienda civil entre serbios y albanokosovares duró tres años.

Fugint de la mort. 80.000 albanokosovars van haver d'abandonar casa seva.
Huyendo de la muerte.
80.000 albanokosovares tuvieron que abandonar sus casas.

Manel Vila, l'aleshores responsable tècnic del Districte XI, que en aquell moment coordinava les iniciatives d'ajut i de cooperació de ciutat a ciutat, necessitava un professional que es pogués fer càrrec de fer arribar als camps de refugiats un comboi que transportés des de Barcelona equips d'alimentació i d'higiene. El comboi el formarien tota mena de vehicles, o gairebé: hi havia des de camions d'escombraries fins a vehicles sanitaris, vehicles de transport i un seguit de tot terrenys que l'Ajuntament posava a disposició de l'ACNUR, l'organització de les Nacions Unides d'ajuda als refugiats, per tal de facilitar la distribució de l'ajuda humanitària. Manel Vila de seguida va pensar en Julián Artacho, un tècnic de cooperació que havia conegut a Sarajevo mentre aquest s'ocupava dels projectes de cooperació internacional de l'Ajuntament de Sabadell. Artacho va acceptar la proposta i, com a part de les seves responsabilitats, va buscar una directora de materials, Maite Sirera, que s'encarregaria de coordinar la distribució de l'ajuda i també de l'equip de conductors que havien de portar els camions i la resta de vehicles que formaven el comboi. Alguns eren conductors de Transports

las iniciativas de ayuda y cooperación de ciudad a ciudad, necesitaba un profesional que pudiese encargarse de hacer llegar a los campos de refugiados un convoy que transportara desde Barcelona equipos de alimentación y de higiene. El convoy lo formarían todo tipo de vehículos, o casi: había desde camiones de recogida de basuras hasta vehículos sanitarios, vehículos de transporte y un gran número de todoterrenos que el Ayuntamiento de Barcelona ponía a disposición de ACNUR, la organización de las Naciones Unidas de socorro a los refugiados, para facilitar la distribución de la ayuda humanitaria. Manel Vila enseguida pensó en Julián Artacho, un técnico de cooperación que había conocido en Sarajevo mientras éste se encargaba de los proyectos de cooperación internacional del Ayuntamiento de Sabadell. Artacho aceptó la propuesta y, como parte de sus responsabilidades, buscó una directora de materiales, Maite Sirera, que se ocuparía de coordinar la distribución de la ayuda así como del equipo de conductores que debía llevar los camiones y el resto de vehículos que formaban el convoy. Algunos eran conductores de Transportes Metropolitanos de Barcelona, pero también había personal del área de Mantenimiento y

Metropolitans de Barcelona, però també hi havia personal de l'àrea de Manteniment i Serveis i de moltes altres dependències municipals.

La Maite, en Julián i els conductors d'aquell primer comboi es van embarcar, doncs, en un viatge que els va portar a creuar Itàlia per agafar un transbordador fins al port albanès de Durrës. Des d'allà, l'equip barceloní va anar a Tirana, on es va instal·lar en una casa que li servia de quarter general per centralitzar les

Les autoritats britàniques, disposades a entrar a Pristina, van demanar la col·laboració del comboi humanitari barceloní

operacions de distribució de l'ajuda humanitària pels camps albanesos, en coordinació amb altres agents de cooperació, com l'ONG francesa Atlas Logistique. En aquell moment, encara no havia acabat la guerra a Kosovo i la feina dels barcelonins consistia a abastir els camps, on també identificaven nous projectes de cooperació o se seleccionaven malalts que requerien atenció mèdica especial i que eren

Servicios de muchas otras dependencias municipales.

Así, Maite, Julián y los conductores de aquel primer convoy se embarcaron en un viaje que les llevó a cruzar Italia para coger un transbordador hasta el puerto albanés de Durrës. Desde allí, el equipo barcelonés fue a Tirana, donde se instaló en una casa que servía como cuartel general para centralizar las operaciones de distribución de la ayuda humanitaria por los campos albaneses, en coordinación con otros agentes de cooperación como la ONG francesa Atlas Logistique. En ese momento no había acabado la guerra en Kosovo y el trabajo de los barceloneses consistía en abastecer los campos, en los que también identificaban nuevos proyectos de cooperación o se seleccionaba a enfermos que necesitaban atención médica especial y que eran trasladados a Barcelona para ser operados o tratados.

Sin embargo, durante el mes de julio, cuando se acercaba el final del conflicto y antes del retorno masivo de refugiados a Kosovo, el equipo barcelonés dejó Tirana y se trasladó a la ciudad macedonia de Skopje donde, tras un viaje agotador, se instalaron en un hotel. Lo hicieron así porque, con bastantes dificultades, les había llegado

Els camps de refugiats albanesos van rebre l'ajuda que duien els camions que van sortir de Barcelona.

Los campos de refugiados albaneses recibieron la ayuda que traían los camiones que salieron de Barcelona.

traslladats a Barcelona per tal de ser operats o tractats.

Però, durant el mes de juny, quan s'acostava la fi del conflicte i davant el retorn massiu de refugiats cap a Kosovo, l'equip barceloní va deixar Tirana i es va traslladar a la ciutat macedònica d'Skopje, on, després d'un viatge esgotador, es va instal·lar en un hotel. O ho va intentar, perquè amb prou feines havia arribat que el comandament britànic a la zona l'informava que es disposava a entrar a Pristina i li demanava si els camions i conductors barcelonins podien acompañar-los per transportar medicaments i ajut humanitari. La Maite i els conductors necessaris per a l'operació van accedir-hi, no sense haver estat prèviament advertits de l'extrem risc que corrien: era possible que es trobessin amb foc real, resultava imprescindible obeir en tot moment les ordres dels comandaments militars i no es toleraria, de cap manera, cap tipus d'imprudència o heroicitat. Tothom va prendre bona nota de les consignes, en part perquè l'encarregada de transmetre-les era la Maite, que, com explica Julián Artacho, malgrat ser més menuda i aparentment més feble que molts d'aquells conductors, «els

la noticia de que las autoridades británicas en la zona se disponían a entrar en Pristina y les preguntaron si los camiones y los conductores barceloneses podían acompañarles en el transporte de medicamentos y ayuda humanitaria. Maite y los conductores necesarios para la operación accedieron, no sin haber sido previamente advertidos del riesgo extremo que corría

Las autoridades británicas, dispuestas a entrar en Pristina, pidieron la colaboración del convoy humanitario barcelonés

an: era posible que se encontrasen con fuego real, resultaba imprescindible obedecer en todo momento las órdenes de los mandos militares y no se toleraría, de ninguna manera, imprudencia o heroicidad alguna. Todos tomaron buena nota de las consignas, en parte porque la encargada de transmitirlas era Maite, y ella, como explica Julián Artacho, a pesar de ser más menuda y en apariencia más débil que muchos de aquellos conductores «los cuadraba a todos sin problema, porque la adoraban».

Quan l'ajuda barcelonina va arribar a Tirana, la guerra encara no havia acabat.
Cuando la ayuda barcelonesa llegó a Tirana, la guerra todavía no había terminado.

quadrava a tots sense problema, perquè l'adoraven».

Tot i el cansament, en arribar a la capital kosovar, el 12 de juny de 1999, la Maite estava ben desprès i sorpresa de veure un munt de *gurkhas*, els temuts soldats britànics d'origen nepalès, estirats a banda i banda de la carretera que donava accés a la ciutat. Va ser un moment de gran emoció per als qui van participar en aquella operació: els camions barcelonins havien entrat a la ciutat just darrere els soldats britànics que l'acobaven d'alliberar i la capital catalana se situava, un cop més, a la primera línia de la solidaritat.

A partir d'aquell moment, s'obriria una nova etapa en què, a més de l'oficina de Tirana, se'n obriria una de nova a Pristina. La Maite va buscar una casa a la capital kosovar, una ciutat on encara s'havien de seguir les consignes de no trepitjar fora de l'asfalt per por de les possibles mines i on estava estrictament prohibit entrar en cases destruïdes que podien amagar mil i un parany. «Tot era molt extrem: des d'un malalt que havies dut a operar a Barcelona i que en tornar a casa seva, a Pristina, descobria que li havien cremat la casa, fins a dos nois als quals van estar a punt

A pesar del cansancio, al llegar a la capital kosovar, el 12 de junio de 1999, Maite estaba bien despierta y sorprendida de ver a un buen número de gurkhas, los temidos soldados británicos de origen nepalés, tumbados de lado a lado de la carretera que daba acceso a la ciudad. Fue un momento de gran emoción para los que participaron en aquella operación: los camiones barceloneses habían entrado a la ciudad justo detrás de los soldados británicos que la acababan de liberar y la capital catalana se situaba, una vez más, a la cabeza de la solidaridad.

A partir de aquel momento, se iniciaría una nueva etapa en la que, además de la oficina de Tirana, se abriría una nueva en Pristina. Maite buscó una casa en la capital kosovar, una ciudad en la que todavía debían seguirse las consignas de no pisar fuera del asfalto por miedo a posibles minas y estaba totalmente prohibido entrar en casas destruidas que podían esconder mil y una trampas. «Todo era muy extremo: desde un enfermo que había sido trasladado a Barcelona y que al volver a su casa, en Pristina, descubría que se la habían quemado, hasta dos niños a los que estuvieron a punto de fusilar y que se habían quedado tan catáticos, que no hablaban ni comían». Como

L'alliberament de la ciutat. Els soldats britànics van entrar a Pristina el 1999, i la ciutat va quedar alliberada. La liberación de la ciudad. Los soldados británicos entraron en Pristina en 1999, y la ciudad quedó liberada.

L'alegria dels ciutadans. Un cop alliberada la ciutat, va poder arribar l'ajuda del comboi barceloní.

La alegría de los ciudadanos. Una vez liberada la ciudad, pudo llegar la ayuda del convoy barcelonés.

d'afusellar i que s'havien quedat catatònics, fins al punt que ni parlaven ni menjaven».

Com explica Julián Artacho, l'equip barceloní, al qual de seguida es va començar a conèixer com el *Barcelona Team*, s'enfrontava a situacions molt dures, de manera que no era estrany trobar-se «un tros d'home plorant com un nen». L'experiència va deixar empremta en molts d'aquells conductors de Transports Metropolitanos de Barcelona, de Parcs i Jardins, de la Guàrdia Urbana i de Bombers, que s'anaven renovant quinzenalment durant la missió: alguns d'ells van acabar creant, l'any 2000, l'ONG Conductors Solidaris.

La nova casa del *Barcelona Team* a Pristina era gran, però es va omplir de seguida, entre altres coses perquè l'equip barceloní no només estava format per tècnics de cooperació de l'Ajuntament o conductors de diferents serveis municipals, sinó també per cooperants de diverses ONG de la ciutat que passaven per allà. «Era com una mena de centre logístic per a tothom», explica Julián.

La Maite va tornar a Barcelona poc després i va posar fi a l'experiència, però Julián va continuar a Pristina una llarga temporada,

explica Julián Artacho, el equipo barcelonés, que enseguida comenzó a conocerse como el *Barcelona Team*, se enfrentaba a situaciones muy duras, de forma que no era raro encontrarse «un hombre destrozado llorando como un niño». La experiencia dejó huella en muchos de aquellos conductores de Transportes Metropolitanos de Barcelona, de Parques y Jardines, de la Guardia Urbana y de Bomberos, que se sustituían quincenalmente durante la misión: algunos acabaron creando, en 2000, la ONG Conductores Solidarios.

La nueva casa del *Barcelona Team* en Pristina era grande, pero se llenó enseguida, entre otras cosas porque el equipo barcelonés no sólo estaba formado por técnicos de cooperación del Ayuntamiento o conductores de diferentes servicios municipales, sino también por cooperantes de diversas ONG de la ciudad que pasaban por allí. «Era como un centro logístico para todo el mundo», explica Julián.

Maite volvió a Barcelona poco después y puso fin a la experiencia, pero Julián siguió en Pristina una larga temporada, enfrentándose al frío extremo del invierno mientras coordinaba la cooperación barcelonesa y desempeñaba funciones de representación. Desde allí, con la

enfrontant-se al fred extrem de l'hivern mentre coordinava la cooperació barcelonina i feia funcions de representació. Des d'allà, amb l'ajuda de la tècnica Eva López, es va coordinar la reconstrucció de dotze escoles de les regions de Peje i Istok, a petició de les Nacions Unides i en coordinació amb entitats com Cooperació, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, la Plataforma per Kosovo, l'Ajuntament de Sabadell, la Fundació Internacional Olof Palme o la Fundació Lleida Solidària. Barcelona s'encarregava de coordinar els projectes, que eren finançats o executats per les diferents ONG o institucions. Un dels últims projectes, finançat per l'exèrcit espanyol, va ser la construcció d'una escola per a cecs, la Xheladin Deda, a Peje.

En l'última etapa de la presència barcelonina a Kosovo, les Nacions Unides van demanar suport en diversos aspectes relacionats amb la gestió dels serveis urbans, un assumpte que els competia, ja que s'havien fet càrrec de l'administració del territori, però en el qual tenien poca experiència. Pristina, per exemple, no tenia en aquells moments un pla general d'urbanisme, però les necessitats de la ciutat imposaven que cada dia apareguessin noves construccions o se'n refessin algunes de les destruïdes. Certament no era possible fer un nou pla urbanístic des de zero, però com a mínim els tècnics barcelonins van poder oferir un «decàleg urbanístic» que establia unes normes mínimes per a les primeres actuacions.

Poc després, l'any 2001, es va donar per acabada la missió barcelonina a Kosovo. Va durar dos intensos anys, però cap dels participants no oblidaria mai que, per unes setmanes, uns mesos o un parell d'anys, havia format part del *Barcelona Team*. *

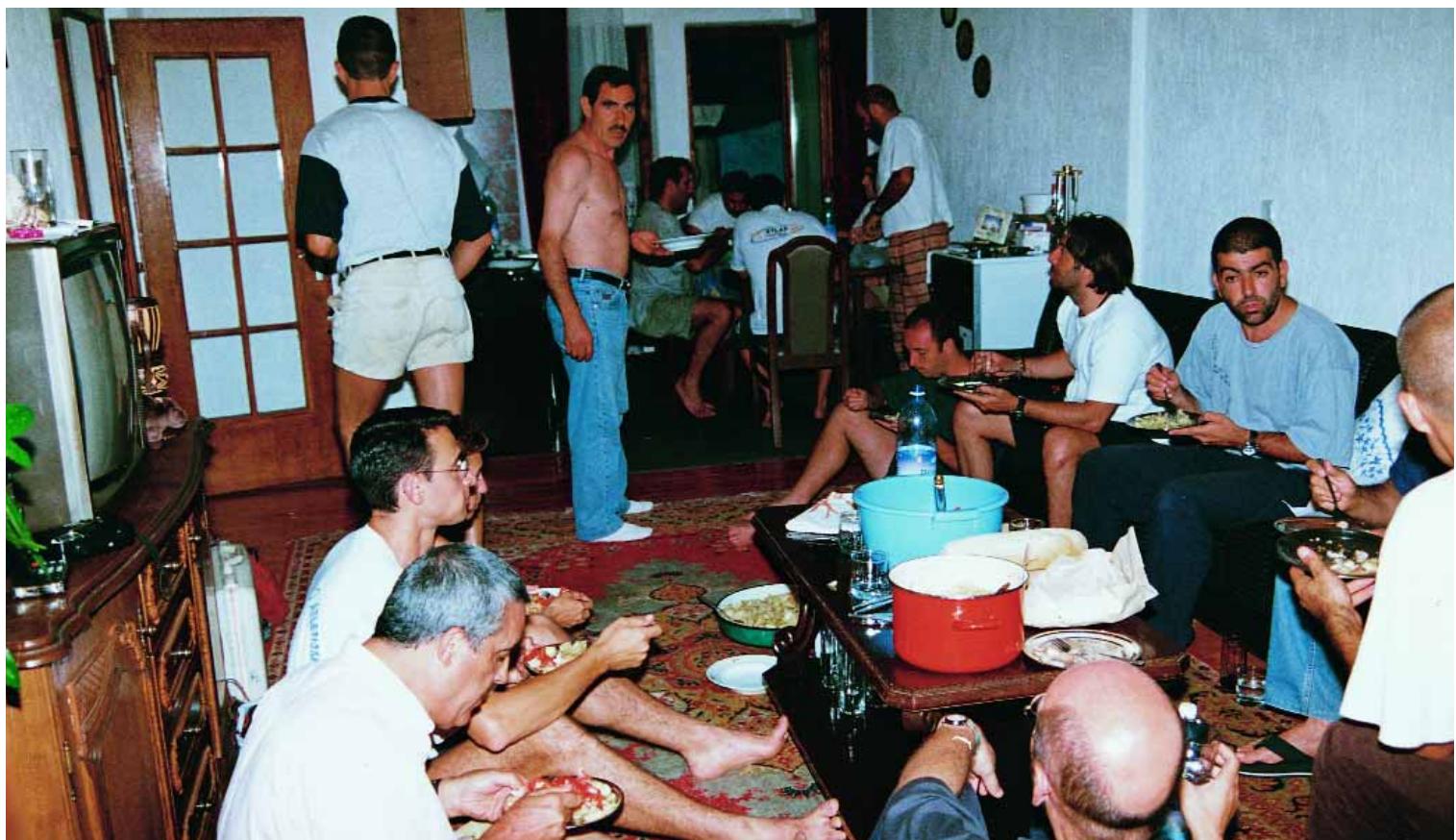
ayuda de la técnica Eva López, coordinó la reconstrucción de 12 escuelas de las regiones de Peje e Istok, a petición de las Naciones Unidas y en coordinación con entidades como Cooperación, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, la Plataforma por Kosovo, el Ayuntamiento de Sabadell, la fundación internacional Olof Palme o la Fundación Lleida Solidaria. Barcelona se encargaba de coordinar los proyectos financiados o ejecutados por las diferentes ONG o instituciones. Uno de los últimos proyectos, financiado por el Ejército español, fue la construcción de una escuela para ciegos, la Xheladin Deda, en Peje.

En la última etapa de la presencia barcelonesa en Kosovo, las Naciones Unidas pidieron apoyo en diversos aspectos relacionados con la gestión de los servicios urbanos, un asunto que era de su competencia ya que se habían hecho cargo de la administración del territorio, pero en el que no tenían mucha experiencia. Pristina, por ejemplo, no disponía en aquel momento de un plan general de urbanismo, pero las necesidades de la ciudad imponían que cada día apareciesen nuevas construcciones o se rehicieran algunas de las destruidas. Indudablemente, no era posible realizar un nuevo plan urbanístico desde cero, pero como mínimo los técnicos barceloneses pudieron ofrecer un «decálogo urbanístico» que estableciese unas normas mínimas para las primeras actuaciones.

Poco después, en el año 2001, se dio por terminada la misión barcelonesa en Kosovo. Duró dos intensos años; ninguno de los participantes olvidaría nunca que, por unas semanas, unos meses o un par de años había formado parte del *Barcelona Team*. *

A dalt, membres del *Barcelona Team*. Hora de reconstruir. Un cop acabada la guerra, Barcelona va col·laborar per reflotar el país.
Arriba, miembros del *Barcelona Team*. Hora de reconstruir. Una vez terminada la guerra, Barcelona colaboró para reflotar el país.

Germanor atlàntica

Hermandad atlántica

Montevideo (Uruguai / Uruguay)

Projecte / Proyecto:
Col·laboració en la creació de l'Arxiu Municipal de la Intendència de Montevideo / Col·laboració en la reubicació d'una part de la població del barri 25 de agost / Col·laboració en la creació del nou Mercado Model de Montevideo / Creació de l'escola bressol El Coyote i ampliació del centre comunitari d'educació infantil La Cantera.
Colaboración en la creación del Archivo Municipal de la Intendencia de Montevideo / Colaboración en la reubicación de una parte de la población del barrio 25 de agosto / Colaboración en la creación del nuevo Mercado Modelo de Montevideo / Creación de la guardería El Coyote y ampliación del centro comunitario de educación infantil La Cantera.

Entitat / Entidad:
Institut Municipal d'Educació de Barcelona / Oficina de l'Arxiver en Cap de l'Ajuntament de Barcelona / Mercabarna.
Instituto Municipal de Educación de Barcelona / Oficina del Archivero en representación del Ayuntamiento de Barcelona / Mercabarna.

Pressupost / Presupuesto:
> Suport arxivístic a Montevideo (any 2000; la partida inclou una part destinada a la ciutat colombiana de Bogotà): 8.484,3 €.
> Tractament, reorganització i preservació del patrimoni documental a Montevideo (anys 2004 / 2005; la partida inclou una part destinada a la ciutat colombiana de Bogotà i a la localitat brasiler de Campinas): 16.000 €.

> Reubicació de població del barri 25 de agosto de Montevideo: 40.000 €.
> Creació de l'escola bressol El Coyote i ampliació del centre comunitari d'educació infantil La Cantera: 36.000 €.
> Apoyo archivístico a Montevideo (año 2000; la partida incluye una parte destinada a la ciudad colombiana de Bogotá): 8.484,3 €.
> Tratamiento, reorganización y preservación del patrimonio documental en Montevideo (años 2004 y 2005; la partida incluye una parte destinada a la ciudad colombiana de Bogotá y a la localidad brasileña de Campinas): 16.000 €.
> Reubicación de población del barrio 25 de agosto de Montevideo: 40.000 €.
> Creación de la guardería El Coyote y ampliación del centro comunitario de

educació infantil La Cantera: 36.000 €.

Regió / Región:
Amèrica Llatina.
América Latina.

Any d'inici /
Año de inicio :
1996.

Any de finalització /
Año de finalización:
2009.

Tipus / Tipo:
Cooperació directa.
Cooperación directa.

Sector d'actuació / Sector de actuación
Millora del paisatge urbà, de l'ensenyament, dels mercats i dels arxius.
Mejora del paisaje urbano, de la enseñanza, de los mercados y de los archivos.

Beneficiaris / Beneficiarios:
Des de dependències municipals beneficiades per la creació i millora d'un sistema d'arxius fins a la població de les zones més deprimides del barri de Malvín Norte.

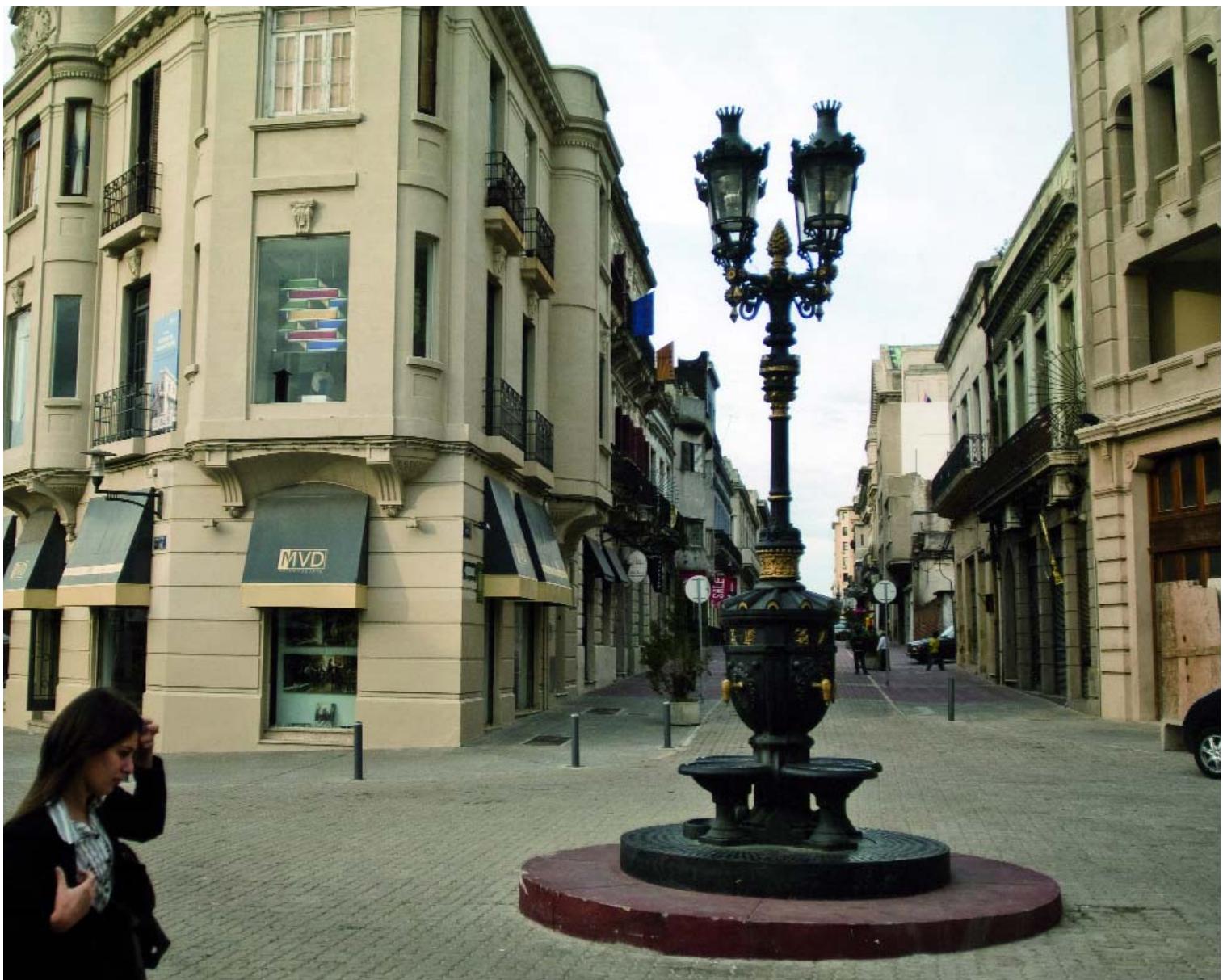
Desde dependencias municipales beneficiadas por la creación y mejora de un sistema de archivos hasta la población de las zonas más deprimidas del barrio de Malvín Norte.

Diuen de Montevideo que és una de les ciutats més segures i amb millor qualitat de vida d'Amèrica del Sud i també que és una ciutat amb una claríssima vocació portuària, cosa que no resulta estranya si pensem que va ser base naval abans que ciutat. De fet, el seu port no és al mar, sino al Río de la Plata, les aigües del qual es barregen aquí amb les de l'oceà Atlàctic i tenen una altíssima salinitat. La ciutat és la seu administrativa del Mercado Común del Sur (Mercosur) i de l'organisme d'integració econòmica Asociación Latinoamericana de Integración (ALADI). Amb una població de 1.325.968 habitants (1.868.335 si es compta la de tota l'àrea metropolitana, gairebé la meitat de població de tot el país), Montevideo va créixer

Dicen que Montevideo es una de las ciudades más seguras y con mejor calidad de vida de Sudamérica, y también que es una ciudad con una clarísima vocación portuaria, lo que no es extraño dado que antes de ser ciudad fue base naval. En realidad, su puerto no está en el mar, sino en el río de la Plata, cuyas aguas se mezclan con el océano Atlántico y presentan una alta salinidad. La ciudad es la sede administrativa del Mercado común del Sur (Mercosur) y del organismo de integración económica Asociación Latinoamericana de Integración (ALADI). Tiene una población de 1.325.968 habitantes (1.868.335 si tenemos en cuenta todo el área metropolitana, prácticamente la mitad de población de todo el país); Montevideo creció especialmente en el siglo xx como consecuencia de la fuerte inmigración

La cooperació amb Montevideo se centra al barri de Malvín Norte. La plaça Barcelona alberga una reproducció de la font de Canaletes.

La cooperación con Montevideo se centra en el barrio de Malvin Norte. La plaza Barcelona alberga una reproducción de la fuente de Canaletes.

especialment al segle XX a causa d'una forta immigració d'europeus, sobretot espanyols, italians, francesos i alemanys. L'any 2005, la capital de l'Uruguai es va adherir a la Campaña de los Gobiernos Locales del Mundo por los Objetivos para el Desarrollo del Milenio, i s'ha dotat d'un pla d'acció per assolir-los.

Deu ser casualitat que Margarida Xirgu s'exiliés i morís aquí, que a la ciutat hi hagi el museu de l'artista uruguaià-català Joaquim Torres Garcia o que a tocar del Mercado del Puerto hi hagi una rèplica de la Font de Canaletes? Sí, Montevideo i Barcelona són dues ciutats molt diferents, estan separades per tot un oceà i tenen personalitats pròpies, però segurament són més les coses que les uneixen que les que les separen. Totes dues són ciutats portuàries que miren al mar i llueixen amb orgull les seves platges; totes dues han suportat règims polítics autoritaris dels quals ja s'han desfet; totes dues tenen una forta escena cultural que es manifesta especialment en l'àmbit teatral, i totes dues treballen en xarxa amb altres ciutats i comparteixen valors de pau i solidaritat.

I és que Barcelona i Montevideo han participat conjuntament en diferents iniciatives, moltes vegades han anat de la mà i, la majoria de les vegades, han compartit experiències i han après l'una de l'altra. De fet, Montevideo va participar des del primer moment en iniciatives relacionades amb el Fòrum Universal de les Cultures, com ara el Camp de la Pau, una trobada periòdica de nois i noies de països de tot el món. Aquest Camp de la Pau, una de les herències del Fòrum 2004, es va celebrar a Montevideo el 2006 i l'experiència va ser tan bona que s'ha repetit en l'àmbit regional: un Campamento de Mercociudades que es va celebrar a la capital uruguaiana el 2007 per primera vegada, on es difonen els propòsits i els valors dels Objectius del Mil·lenni aprovats per les Nacions Unides.

I és que Montevideo és una de les ciutats d'Amèrica Llatina que més clarament ha apostat per la difusió i l'aplicació d'aquests

ción de europeos, sobre todo españoles, italianos, franceses y alemanes. En el año 2005, la capital de Uruguay se adhirió a la Campaña de los Gobiernos Locales del Mundo por los Objetivos de Desarrollo del Milenio, y ha elaborado un plan de acción para cumplirlos.

¿Es una casualidad que Margarida Xirgu se exiliase y muriese aquí, que esta ciudad aloje el museo del artista uruguayo-catalán Joaquim Torres García o que al lado del Mercado del Puerto haya una réplica de la Fuente de Canaletes? Sí, Montevideo y Barcelona son dos ciudades muy diferentes, están separadas por un océano y tienen personalidades propias, pero seguramente son más las cosas que las unen que las que las separan. Ambas son ciudades portuarias que miran al mar y lucen con orgullo sus playas; ambas han soportado regímenes políticos autoritarios con los que ya han acabado; ambas presentan una sólida escena cultural que se manifiesta sobre todo en el ámbito teatral; y ambas trabajan en red con otras ciudades y comparten valores de paz y solidaridad.

Y es que Barcelona y Montevideo han participado juntas en diferentes iniciativas, en un gran número de ocasiones han ido de la mano y, la mayor parte de las veces, han compartido experiencias y han aprendido una de otra. De hecho, Montevideo participó desde el primer momento en las iniciativas relacionadas con el Foro Internacional de las Culturas, como el Campo de la Paz, un encuentro periódico de niños y niñas de países de todo el mundo. Este Campo de la Paz, una de las herencias del Foro 2004, se celebró en Montevideo en 2006 y la experiencia fue tan positiva que se ha repetido a nivel regional: un Campamento de Mercociudades que se celebró, por primera vez, en la capital uruguaya en 2007 y en el que se difundían las metas y valores de los Objetivos del Milenio aprobados por las Naciones Unidas.

Y es que Montevideo es una de las ciudades de América Latina que más claramente han apostado por la difusión y la aplicación de estos objetivos, y la cooperación con Barcelona

El teatre és un dels punts d'unió entre Barcelona i Montevideo, dues ciutats que comparteixen valors.
El teatro es uno de los puntos de unión entre Barcelona y Montevideo, dos ciudades que comparten valores.

objectius, i la cooperació amb Barcelona hi té una clara vinculació. De fet, però, els primers projectes de cooperació arrenquen de l'any 1996, quan la capital catalana va assessorar Montevideo en un programa de millora del paisatge urbà. Aquell mateix any, i fins al 1999, es va treballar amb la cooperació de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) en el projecte Escuela Trabajo, dedicat a ajudar joves amb déficits formatius a desenvolupar els seus projectes d'autoocupació. Entre els anys 2000 i 2006, l'Oficina de l'Arxiver en Cap de Barcelona va col·laborar també amb les autoritats de la capital uruguiana per tal de crear l'Arxiu Municipal de la Intendencia de Montevideo, una iniciativa que va donar pas a una nova col·laboració entre l'arxiu fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat i el Centro Fotográfico de Montevideo. Entre les iniciatives més recents d'aquesta primera etapa de cooperació, hi ha la col·laboració econòmica de l'Ajuntament barceloní en el projecte que, entre els anys 2003 i 2006, ha permès reubicar part de la població del barri 25 de agosto de Montevideo, necessitat de millores urbanístiques.

L'any 2007, però, es va donar un nou impuls a la cooperació entre totes dues ciutats i, d'aquella voluntat, han nascut projectes com ara el que ha posat en contacte els tècnics de Mercabarna amb el Mercado Modelo

tiene una clara vinculación. De hecho, los primeros proyectos de cooperación arrancan en el año 1996, cuando la capital catalana asesoró a Montevideo en un programa de mejora del paisaje urbano. Ese mismo año, y hasta 1999, se colaboró con el Instituto Municipal de Educación de Barcelona (IMEB) en el proyecto Escuela Trabajo, dedicado a ayudar a jóvenes con carencias formativas a desarrollar sus propios proyectos de auto-ocupación. Asimismo, entre 2000 y 2006, la Oficina de Archivos de Barcelona ayudó a las autoridades de la capital uruguaya a crear el Archivo Municipal de la Intendencia de Montevideo, una iniciativa que dio paso a una nueva colaboración entre el archivo fotográfico del Archivo Histórico de la Ciudad y el Centro Fotográfico de Montevideo. Entre las iniciativas más recientes de esta primera etapa de cooperación, la colaboración económica del Ayuntamiento barcelonés ha permitido reubicar a una parte de la población del barrio 25 de agosto de Montevideo, necesitado de mejoras urbanísticas.

Además, en el año 2007 se dio un nuevo impulso a la cooperación entre ambas ciudades y, de esa voluntad, han nacido proyectos como el que ahora ha puesto en contacto a los técnicos de Mercabarna con el Mercado Modelo de Montevideo, un mercado de frutas, verduras y productos de granja situado en el

de Montevideo, un mercat de fruites, verdures i productes de granja situat al centre de la ciutat. Amb els anys, el Mercado Modelo s'havia quedat obsolet i calia renovar-lo i, de passada, traslladar-lo fora de la zona urbana i acabar amb els problemes de trànsit que sovint genera una instal·lació d'aquest tipus en un entorn urbà. Era, si fa no fa, el mateix problema al qual s'havia confrontat Barcelona amb el Mercat del Born fa prop de 40 anys i que havia estat la causa del naixement de Mercabarna. El model de Mercabarna oferia, a més, l'avantatge que agrupava en un mateix espai el mercat i un centre d'activitats logístiques, un model pel qual finalment han apostat les autoritats de la capital uruguiana. El nou Mercado Modelo de Montevideo ja té un projecte elaborat amb la col·laboració dels responsables de Mercabarna i una ubicació decidida, a vuit quilòmetres del centre de Montevideo.

Però possiblement el projecte més ampli i ambiciós en el qual han treballat conjuntament fins ara totes dues ciutats és el de desenvolupament integral de Malvín Norte.

Malvín és una zona de Montevideo nascuda a principis del segle xx que, a partir dels anys vint del segle passat és va començar a omplir de cases d'estiuig. És una zona extensa que, amb el temps, ha crescut notablement i s'ha dividit en diferents barris cadascun dels quals té les seves característiques: Malvín (o Malvín Viejo), habitat per població de classe mitjana, mitjana-alta i alta; Nuevo Malvín, de classe mitjana, i Malvín Norte.

Malvín Norte és un barri de classe mitjana-baixa on són freqüents els complexos d'habitatges (o *complejos habitacionales* com se'ls coneix), entre ells l'Euskal Erria, construït pel Banco Hipotecario de Uruguay i que és un dels *complejos habitacionales* més grans de tot l'Uruguai, amb 1.474 habitatges i uns 6.000 habitants. Al barri també hi ha la Facultat de Ciències de la Universidad de la República i l'Instituto Pasteur, dedicat a la investigació biomèdica.

Però, al costat dels complexos d'habitatges i els equipaments científics i docents, al barri

centre de la ciutat. Con el paso de los años, el Mercado Modelo se había quedado obsoleto y era necesario renovarlo y, de paso, trasladarlo fuera de la zona urbana para acabar así con los problemas de tráfico que a menudo genera una instalación de este tipo en un entorno urbano. Era, más o menos, el mismo problema al que hace unos 40 años se había enfrentado Barcelona con el Mercado del Born y que había sido la causa de que naciera Mercabarna. El modelo Mercabarna ofrecía, además, la ventaja de agrupar en un mismo espacio el mercado y un centro de actividades logísticas, un modelo por el que finalmente han apostado las autoridades de la capital uruguaya. El nuevo Mercado Modelo de Montevideo ya cuenta con un proyecto elaborado con la colaboración de los responsables de Mercabarna y una ubicación decidida, a ocho kilómetros del centro de Montevideo.

No obstante, posiblemente el proyecto más amplio y ambicioso en el que ambas ciudades han trabajado conjuntamente hasta ahora es el Desarrollo Integral de Malvín Norte. Malvín es una zona de Montevideo nacida a principios del siglo xx que, a partir de la década de 1920 comenzó a llenarse de casas de veraneo. Es una zona extensa que, con el tiempo, ha crecido notablemente y se ha dividido en diferentes barrios, cada uno con sus características propias: Malvín (o Malvín Viejo), habitado por población de clase media, media-alta y alta; Nuevo Malvín, de clase media, y Malvín Norte.

Malvín Norte es un barrio de clase media-baja en el que destacan los complejos de viviendas (conocidos como «complejos habitacionales»), entre ellos el Euskal Erria, construido por el Banco Hipotecario de Uruguay y que es uno de los complejos habitacionales más grandes de todo Uruguay, con 1.474 viviendas y unos 6.000 habitantes. En el barrio también se encuentra la Facultad de Ciencias de la Universidad de la República, y el Instituto Pasteur, dedicado a la investigación biomédica.

Sin embargo, al lado de los complejos de viviendas y los centros científicos y docentes, en el barrio de Malvín Norte existen zonas

de Malvín Norte hi ha zones marginals conegudes com a *cantegriles*. Aquesta població es beneficia especialment del programa de cooperació amb Barcelona, que té com a objectius promoure la salut infantil i materna; facilitar als nens del barri atenció pedagògica fins a l'ingrés a l'escola primària; promoure els drets dels nens, les nenes i els i les adolescents, com ara l'educació, la salut i la socialització positiva; millorar l'impacte de l'acció pública i social al barri, i promoure els intercanvis de tècnics entre Montevideo i Barcelona per tal de millorar-ne la capacitació.

Fins ara, els acords pel desplegament del programa de desenvolupament integral de Malvín Norte han donat com a resultat dos nous equipaments al servei del barri. Un és l'escola bressol El Coyote, inaugurada el setembre del 2009 i situada a l'assentament Aquiles Lanza, un dels que formen Malvín Norte. Tot i estar situat a només 300 metres de la Facultat de Ciències de la Universidad de la República, es calcula que en un 80 % de les llars d'Aquiles Lanza hi ha menors de 5 anys que viuen per sota dels límits de pobresa. La nova escola bressol dóna servei a 85 nens i nenes de menys de 4 anys i permet organitzar activitats per a ells i les seves famílies. L'objectiu és tant garantir el desenvolupament dels nens, mitjançant activitats d'estimulació i psicomotricitat, com assegurar que reben una alimentació saludable i suficient.

El segon equipament nascut de la cooperació amb Barcelona ja existia però ha estat objecte d'una ampliació: és el centre comunitari d'educació infantil La Cantera. El funcionament d'aquests centres, gairebé una vintena, mereix atenció, perquè són administrats

marginales conocidas como «cantegriles». Esta población se beneficia especialmente del programa de cooperación con Barcelona que tiene como objetivos: promover la salud infantil y materna; facilitar a los niños del barrio atención pedagógica hasta su ingreso en la escuela de educación primaria; promover los derechos de los niños, las niñas y los adolescentes, como la educación, la salud y la socialización positiva; y promover los intercambios de técnicos entre Montevideo y Barcelona para mejorar la capacitación.

Hasta ahora, los acuerdos para la puesta en marcha del Programa de Desarrollo Integral de Malvín Norte han producido nuevos equipamientos al servicio del barrio. Uno de ellos es la guardería El Coyote, inaugurada en septiembre de 2009 y situada en el asentamiento Aquiles Lanza, uno de los que conforman Malvín Norte. Aunque está situada a tan sólo 300 metros de la Facultad de Ciencias de la Universidad de la República, se calcula que en el 80 % de los hogares de Aquiles Lanza hay menores de cinco años que viven bajo los límites de la pobreza. La nueva guardería da servicio a 85 niños y niñas menores de cuatro años y permite organizar actividades para ellos y sus familias. El objetivo es tanto garantizar el desarrollo de los niños mediante actividades de estimulación y psicomotricidad, como asegurar que reciben una alimentación saludable y suficiente.

El segundo equipamiento nacido de la cooperación con Barcelona ya existía pero se ha ampliado: es el Centro Comunitario de Educación Infantil La Cantera. El funcionamiento de estos casi veinte centros merece

L'ajuda de Barcelona té, entre d'altres, l'objectiu de promoure la salut infantil i l'atenció pedagògica.

La ayuda de Barcelona tiene, entre otros, el objetivo de promover la salud infantil y la atención pedagógica.

per associacions de barri que, gràcies a un model de cooperació entre els àmbits públics i privats destinat a potenciar la participació de la ciutadania, administren els fons que aporta la Intendència Municipal. En aquests centres s'ofereix atenció integral a nens i nenes en matèria de salut, nutrició, piscomotricitat, didàctica i fins i tot educació per a l'art. Tot forma part d'un programa batejat amb el nom de *Nuestros Niños* que afecta 1.800 nens i nenes d'entre 0 i 3 anys de tota la ciutat, mitjançant assistència en aquests centres o oferint beques a famílies en situació de pobresa crítica. A partir del 2005, el programa es va beneficiar d'un agermanament amb les escoles de l'Ajuntament de Barcelona, i també d'un intercanvi amb l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

La Cantera és un dels centres d'educació infantil que formen part del programa *Nuestros Niños* i que és administrat pels mateixos veïns i veïnes. Creat el 1991 en una zona treballadora, densament poblada i amb nuclis en situació de pobresa, aquí la població infantil havia crescut a un ritme més ràpid que els serveis a la infància. És per això que La Cantera requeria d'una ampliació i, en concret, de la creació d'una nova sala multiusos, que ha estat finalment facilitada gràcies a la cooperació amb Barcelona.

La població més desfavorida del barri s'ha beneficiat, doncs, del treball conjunt de les dues ciutats, un treball que continuará en el futur amb accions que, com aquesta, procuren que els Objectius del Mil·lenni (com ara erradicar la pobresa extrema, reduir la mortalitat infantil o garantir cicles completos d'ensenyament primari) no es quedin en això, en simples objectius, sinó que es facin realitat. Hi ha temps fins al 2015, però el rellotge no deixa de córrer. *

atención, porque los administran asociaciones del barrio que, gracias a un modelo de cooperación entre los ámbitos público y privado destinado a potenciar la participación de la ciudadanía, gestionan los fondos que aporta la Intendencia Municipal. En estos centros se ofrece atención integral a niños y niñas en materia de salud, nutrición, psicomotricidad, didáctica e incluso educación para el arte. Todo ello forma parte de un programa que responde al nombre de «*Nuestros Niños*» que afecta a 1.800 niños de entre cero y tres años de toda la ciudad, mediante la asistencia en estos centros u ofreciendo becas a familias en situación de pobreza crítica. A partir de 2005, el programa se benefició de un hermanamiento con las Escuelas del Ayuntamiento de Barcelona, y también de un intercambio con la asociación de maestros Rosa Sensat.

La Cantera es uno de los centros de educación infantil que forman parte del programa «*Nuestros Niños*», administrado por los propios vecinos y vecinas. Creada en 1991 en una zona trabajadora, densamente poblada y con núcleos en situación de pobreza, aquí la población infantil había crecido a un ritmo más rápido que los servicios para la infancia. Por ello, La Cantera necesitaba una ampliación y, en concreto, la creación de una nueva sala multiusos que finalmente se ha facilitado gracias a la cooperación con Barcelona.

Así, la población más desfavorecida del barrio se ha beneficiado del trabajo conjunto de ambas ciudades, un trabajo que continuará en el futuro con acciones que, como ésta, procuran que los Objetivos del Milenio (como erradicar la pobreza extrema, reducir la mortalidad infantil o garantizar ciclos completos de enseñanza primaria) no se queden en simples objetivos, sino que se hagan realidad. Hasta el año 2015 tenemos tiempo, pero no hay que olvidar que el tiempo pasa. *

Barcelona i Montevideo treballen plegades perquè els Objectius del Mil·lenni no siguin només paraules.

Barcelona y Montevideo trabajan juntas para que los Objetivos del Milenio no queden en meras palabras.

→ **Barcelona amb les persones**
Barcelona con las personas

Drets humans / Derechos humanos

Cinc bones maneres de lluitar pels drets humans

Cinco buenas maneras de luchar por los derechos humanos

Tot i que han transcorregut més de 60 anys des de l'aprovació de la Declaració Universal dels Drets de l'Home, en molts punts del planeta encara no són respectats. Diferents iniciatives barcelonines lluiten per revertir aquesta situació.

Aunque han pasado más de 60 años desde la aprobación de la Declaración Universal de los Derechos del Hombre, en muchos puntos del planeta éstos todavía no son respetados. Distintas iniciativas barcelonesas luchan para evitar esta situación.

El 10 de desembre de 1948 s'aprovava a París la Declaració Universal dels Drets de l'Home. Han passat més de 60 anys des d'aquell moment, però aquests drets encara es violen sistemàticament a molts punts del planeta i no són precisament pocs els qui es veuen obligats a abandonar els seus països, no només per causes econòmiques, sinó també per persecucions causades per raons polítiques, qüestions de gènere o per la seva orientació sexual. A la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat ho saben perquè, a la porta de les seves oficines del carrer d'Aribau, cada dia trullen homes i dones de tots colors i procedències; homes i dones que arriben a Barcelona buscant un refugi on no puguin arribar els seus perseguidors, o bé immigrants que volen reforçar les seves possibilitats de sobreviure en un món nou i ple de misteris que cal descobrir ben de pressa.

Darrere la porta que piquen hi ha un equip de persones que treballa amb un doble objectiu: la defensa dels seus drets i la integració. Per aconseguir-ho, aquesta gent ofereix un servei d'accollida que orienta, informa i, si cal, deriva els refugiats a centres on podran seguir classes de català i castellà, a centres de salut o al servei jurídic de l'entitat, per exemple, on es defensen els drets dels refugiats sol·licitants d'asil. Però bona part de la feina de la Comissió se centra a evitar que els qui pateixen persecucions d'alguna mena es converteixin en víctimes. Per això, aquesta organització forma part de la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia, on també hi ha moltes altres entitats i administracions, entre les quals trobem l'Ajuntament de Barcelona. Entre altres funcions, la Taula, que va ser creada el 2002, s'encarrega d'emetre alertes sobre amenaces concretes al país: si un col·lectiu o una persona, des d'estudiants fins a camperols o sindicalistes, se sent amenaçat per la seva activitat, la Taula s'interessa pel cas, es posiciona i, en fer públiques aquestes amenaces, contribueix que sigui més difícil que es produixi una agressió.

Freqüentment n'hi ha prou amb un petit gest perquè, encara que es trobin en situacions adverses, els nens somriguin.

Con frecuencia, un pequeño gest basta para que, aun en situaciones adversas, los niños sonrían.

El 10 de diciembre de 1948 se aprobaba en París la Declaración Universal de los Derechos del Hombre. Han pasado más de 60 años desde aquel momento, pero estos derechos todavía se violan de forma sistemática en muchos puntos del planeta, y no son precisamente pocos los que se ven obligados a abandonar sus países, no sólo por causas económicas, sino también por persecuciones provocadas por razones políticas, por cuestiones de género o debido a su orientación sexual. En la Comisión Catalana de Ayuda al Refugiado lo saben bien porque, a la puerta de sus oficinas de la calle Aribau de Barcelona, cada día llaman hombres y mujeres de todos los colores y procedencias; son personas que llegan a Barcelona buscando un refugio al que no puedan acceder sus perseguidores, o inmigrantes que quieren reforzar sus posibilidades de sobrevivir en un mundo nuevo y lleno de misterios que hay que descubrir bien deprisa.

Detrás de la puerta a la que llaman hay un equipo de personas que trabaja con un doble objetivo: la defensa de sus derechos y la integración. Para conseguirlo, estas personas ofrecen un servicio de acogida que orienta, informa y, si es necesario, deriva a los refugiados a centros en los que podrán asistir a cursos de catalán y castellano, centros de salud o al servicio jurídico de la entidad, por ejemplo, donde se defienden los derechos de los refugiados solicitantes de asilo. Sin embargo, gran parte del trabajo de la Comisión se centra en evitar que quienes sufren algún tipo de persecución se conviertan en víctimas. Por ello, esta organización forma parte de la Mesa Catalana por la Paz y los Derechos Humanos en Colombia, donde también están representadas otras muchas entidades y administraciones, entre ellas el Ayuntamiento de Barcelona. Entre otras funciones, la Mesa, que se creó en 2002, se encarga de emitir alertas sobre amenazas concretas en el país: si un colectivo o una persona, desde estudiantes hasta campesinos o sindicalistas, se siente amenazado por su actividad, la Mesa se interesa por el caso, se posiciona y, al hacer públicas estas amenazas, contribuye a que sea más difícil que se produzca una agresión.

I és que els intents de silenciar les veus discordants són freqüents, i més si aquestes veus procedeixen d'escriptors, una raça incòmoda que és l'enemiga tradicional dels règims autoritaris. A Pen Internacional s'encarreguen de denunciar persecucions i de donar suport als nombrosos autors que estan empresonats o que viuen en perpetua amenaça. Aquesta organització, que va néixer després de la Primera Guerra Mundial, té la funció de promoure la literatura i convidar a conèixer, mitjançant la paraula impresa, cultures diferents de la pròpia. Actualment, Pen Internacional, fundat el 1921, té 145 centres a 104 països. I un dels més antics és el Pen Català, creat el 1922, que va ser el tercer del món a crear-se, després de l'anglès i el francès, i que va tenir Carles Riba com a primer president. Desaparegut durant la guerra civil i refundat durant el franquisme (dalt d'un autobús, per eludir les normes que en aquella època consideraven il·legal qualsevol reunió), el Pen Club té avui dia la seu en un pis de l'Ateneu Barcelonès que –justícia poètica– en els anys de la dictadura era el domicili del censor de torn. Aquesta organització disposa de comitès que treballen en temes com la llibertat d'expressió, els drets lingüístics o les dones escriptores i que han organitzat actes de tota mena en suport d'escriptors perseguits. La feina del Pen Català en la defensa de la llibertat d'expressió l'ha portat a convertir-se en membre de l'ICORN (International Cities of Refuge Network), una xarxa activa dedicada a donar refugi a escriptors perseguits als seus països, en la qual participen entre 25 i 30 ciutats europees, a més de Ciutat de Mèxic. El Pen Català, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, es va integrar en aquesta organització de manera activa, fins al punt que aquest passat 2009 va exercir d'anfitrió de la quarta Assemblea General. Cada dos anys, el Pen Català i les institucions que li donen suport seleccionen, d'una llista d'escriptors perseguits que facilita l'ICORN, el perfil més adient per a Barcelona. I el perfil de l'escriptor en llengua amazic, Salem Zenia,

Y es que los intentos de silenciar las voces discordantes son frecuentes, más, si estas voces proceden de escritores, una raza incómoda tradicionalmente enemiga de los regímenes autoritarios. En Pen Internacional se encargan de denunciar persecuciones y apoyar a muchos autores que están en prisión o que viven en perpetua amenaza. Esta organización, que nació después de la Primera Guerra Mundial, se ocupa de promover la literatura e invitar a conocer, mediante la palabra impresa, culturas diferentes de la propia. Actualmente, el Pen Internacional, fundado en 1921, tiene 145 centros en 104 países. Y uno de los más antiguos es el Pen Catalán, creado en 1922, el tercero del mundo en ser creado, tras el inglés y el francés, y que presidió por primera vez Carles Riba. Desaparecido durante la Guerra Civil y refundado durante el franquismo (en un autobús, para eludir así las normas que en aquella época consideraban ilegal cualquier reunión), el Pen Club tiene hoy su sede en un piso del Ateneo Barcelonés que –justicia poética–, en los años de la dictadura era el domicilio del censor de turno. Esta organización cuenta con comités que trabajan en temas como la libertad de expresión, los derechos lingüísticos o las mujeres escritoras, y que han organizado actos de todo tipo para apoyar a escritores perseguidos. La labor del Pen Catalán en la defensa de la libertad de expresión le ha llevado a convertirse en miembro de ICORN (International Cities of Refuge Network), una red activa dedicada a proporcionar refugio a escritores perseguidos en sus países en la que participan entre 25 y 30 ciudades europeas, además de Ciudad de México. El Pen Catalán, con la colaboración del Ayuntamiento de Barcelona y la Generalitat de Cataluña, se integró en esta organización de forma activa, hasta el punto de que el pasado 2009 ejerció de anfitrión de la cuarta Asamblea General. Cada dos años, el Pen Catalán y las instituciones que lo apoyan seleccionan, de una lista de escritores perseguidos que facilita el ICORN, el perfil más adecuado para Barcelona. Y el perfil del escritor en lengua bereber, Salem Zenia, llegado en 2007, no podía ser más idóneo ya que, por un lado, procedía del área mediterránea y, por otro, aterrizaba en una ciudad

arribat el 2007, no podia ser més idoni, ja que, d'una banda, procedia de l'àrea mediterrània, i, de l'altra, aterrava en una ciutat on, precisament, s'acabava de crear l'Observatori de la Llengua Amaziga. Caldria explicar que l'amazic és la llengua que utilitzen els amazics o berbers i que es parla en diferents zones del nord d'Àfrica (des de l'Atlàntic a l'oest d'Egipte), zones entre les quals hi ha la Cabilia algeriana, de la qual procedeix Zenia. De fet l'amazic és, actualment, la tercera llengua més parlada a Catalunya a causa dels fenòmens migratoris que han portat a casa nostra un bon nombre de magribins. Tot i ser una llengua oral amb molts dialectes, des de mitjan segle xx s'està recuperant també com a llengua escrita, d'aquí la importància de la feina de Salem Zenia, poeta, novel·lista i periodista que ha patit una doble persecució: d'una banda, per la pressió d'un govern algerià que no veu amb bons ulls els qui fomenten la cultura amaziga i que aposte per una agressiva arabització de la zona, i de l'altra, per la presió dels islamistes radicals, als quals no els agrada el seu caràcter laic. Després de dos anys a Barcelona, Salem Zenia s'ha integrat perfectament a la ciutat, parla el català amb desimbotlatura i, possiblement, trobarà la manera de perllongar l'estada entre nosaltres per seguir defensant, tot i que fora de casa, el dret a expressar-se en la seva llengua i fer créixer la seva cultura.

De vegades, però, els que obtenen refugi a la nostra ciutat, ni que sigui temporal i en forma de vacances, són els més petits. En mig del desert del Sàhara, la República Àrab Sahrauí Democràtica lluita per sobreviure. La seva població es reparteix entre els camps de refugiats que hi ha en territori algerià i la zona «alliberada» al desert marroquí. Tots, però, viuen en camps on manquen tota mena de serveis. Per alleugerir la seva vida diària i, especialment la de la població infantil, treballen organitzacions com l'Associació Catalana d'Amics del Poble Sahrauí, que s'ocupa d'assumptes que van des de l'organització de l'Eucoco (Conferència Europea de Suport al

donde, precisamente, se había creado el Observatorio Catalán de la Lengua Amazigh. Cabe explicar que el bereber, o amazigh, es una lengua que utilizan los bereberes y que se habla en diferentes zonas del norte de África (desde el Atlántico hasta el oeste de Egipto), zonas como la Cabilia argelina, de donde procede Zenia. De hecho, el bereber es, actualmente, la tercera lengua más hablada en Cataluña, como consecuencia de los fenómenos migratorios que la han poblado con gran número de magrebíes. A pesar de ser una lengua oral con muchos dialectos, desde mediados del siglo XX se está recuperando también como lengua escrita, de ahí la importancia del trabajo de Salem Zenia, poeta, novelista y periodista que ha sufrido una doble persecución: por una parte, por la presión de un gobierno argelino que no ve con buenos ojos que se fomente la cultura amaziga y que apuesta por una agresiva arabización de la zona; y, por otro, por la presión de los islamistas radicales, a quienes no agrada su carácter laico. Después de dos años en Barcelona, Salem Zenia se ha integrado perfectamente en la ciudad, habla catalán con fluidez y, posiblemente, encontrará la manera de prolongar su estancia para seguir defendiendo, aunque desde fuera de casa, el derecho a expresarse en su lengua y hacer crecer su cultura.

A veces, los que obtienen refugio en Barcelona, aunque sea de manera temporal y en forma de vacaciones, son los más pequeños. En medio del desierto del Sahara, la República Árabe Sahrauí Democrática lucha por sobrevivir. Su población está repartida entre los campos de refugiados que existen en el territorio argelino y la zona «liberada» en el desierto marroquí. Todos viven en campos en los que faltan todo tipo de servicios. Para aligerar su vida diaria, especialmente la de la población infantil, trabajan organizaciones como la Asociación Catalana de Amigos del Pueblo Sahrauí, que se ocupa de asuntos que van desde la organización del Eucoco (Conferencia Europea de Solidaridad con el Pueblo Sahrauí), que se celebró en Barcelona el pasado 2009, hasta la coordinación de estancias solidarias de niños saharauis en nuestra ciudad. Y es que los más pequeños son objetivo

Poble Sahrauí), que es va celebrar a Barcelona aquest passat 2009, fins a la coordinació d'estades solidàries de nens sahrauís a la nostra ciutat. I és que els més petits són un objectiu prioritari de l'organització, que, amb l'ajuda de l'Ajuntament de Barcelona, treballa en dos projectes pensats per millorar la vida dels nens. El primer és el projecte Tarvies, que s'adreça als camps de refugiats i que mira de garantir que els nens de tres a sis anys disposin d'un àpat diari en el qual no falti el pa, la mantega, els dàtils i altres productes de primera necessitat. Aquests aliments es distribueixen per prop de 50 guarderies repartides pels diferents camps, en un projecte molt ben valorat per la població.

Un dels projectes de l'organització més conegut a Barcelona, però, és les Vacances en pau, que permet que cada estiu, molts nens sahrauís d'entre 8 i 12 anys (700 el passat 2009) passin dos mesos en llars barcelonines, acollits per famílies que els ensenyaran que el món és més ampli del que poden veure en la seva vida diària. Les vacances s'aprofiten per sotmetre els nens a exàmens mèdics i solucionar problemes de salut que, molt sovint, tenen a veure amb lesions de la vista o de l'orella causades pel vent i la sorra. Aquestes Vacances en pau, però, tenen una doble dimensió: no només faciliten als nens la possibilitat de sortir durant dos mesos dels camps de refugiats, sinó que posen en contacte les famílies sahrauís amb les famílies acollidores i, a més, permeten als barcelonins obtenir informació sobre un llarg conflicte que apareix poc als mitjans de comunicació. És, segurament, un bon mecanisme per educar les famílies envers un conflicte que, com tants d'altres, es podria resoldre amb mecanismes de pau. Qui sap si algun dels nens sahrauís que han passat les vacances a Barcelona durant aquests anys no acabarà per trobar, algun dia, la manera de fer-ho.

Els refugiats de la República Àrab Sahrauí Democràtica no són els únics que disposen del suport, directe o indirecte, de l'Ajuntament. De fet, Barcelona col·labora

prioritario de la organización, que, con la ayuda del Ayuntamiento de Barcelona, trabaja en dos proyectos destinados a mejorar la vida de los pequeños. El primero de ellos es el proyecto Tarvies, dirigido a los campos de refugiados y que intenta garantizar que los niños de tres a seis años reciban una comida diaria en la que no falte el pan, la mantequilla, los dátiles y otros productos de primera necesidad. Estos alimentos se distribuyen en unas 50 guarderías repartidas por los diferentes campos, en un proyecto muy bien valorado entre la población.

No obstante, uno de los proyectos de la organización más conocidos en Barcelona es Vacaciones en Paz, que permite que cada verano, muchos niños sahrauís de entre 8 y 12 años (700 en el pasado 2009), pasen dos meses en hogares barceloneses, acogidos por familias que les enseñarán que el mundo es más amplio de lo que pueden ver en su vida diaria. Las vacaciones se aprovechan para someter a los niños a exámenes médicos y solucionar problemas de salud que, muy a menudo, están relacionados con lesiones de vista o de oído provocadas por el viento y la arena. Vacaciones en Paz tiene una doble dimensión; no sólo facilita a los niños la posibilidad de salir durante dos meses de los campos de refugiados, sino que también pone en contacto a las familias sahrauís con las familias de acogida y, además, permite a los barceloneses obtener información sobre un largo conflicto que apenas aparece en los medios de comunicación. Seguramente, es un buen mecanismo para educar a las familias frente a un conflicto que, como tantos otros, se podría resolver mediante estrategias de paz. Quién sabe si alguno de los niños sahrauís que han pasado las vacaciones en Barcelona durante estos años encontrará algún día la forma de lograrlo.

Los refugiados de la República Árabe Saharaui Democrática no son los únicos que cuentan con el apoyo, directo o indirecto, del Ayuntamiento de Barcelona. De hecho, Barcelona colabora con ACNUR, la agencia de la ONU que se encarga de ayudar y reasentar a aquellos que tienen que buscar refugio fuera de casa. La participación barcelonesa se ha concretado en años anteriores en proyectos de ayuda a los

Des de 1978 l'ONU considera que la pràctica de l'educació física i l'esport són un dret fonamental.

Desde 1978 la ONU considera que la práctica de la educación física y el deporte es un derecho fundamental.

amb l'ACNUR, l'agència de les Nacions Unides que s'encarrega d'ajudar i reassentjar els qui han hagut de buscar refugi fora de casa. La participació barcelonina s'ha concretat en anys anteriors en projectes d'ajuda als refugiats a Colòmbia (2002), el Congo (2006) o la província de Khost, a l'Afganistan (2007). Actualment, però, l'Ajuntament i l'ACNUR disposen d'un conveni gràcies al qual durant el període 2008-2009 s'ha contribuït a finançar tant accions d'educació per al desenvolupament com projectes d'ajuda humanitària. L'aportació barcelonina va contribuir, el 2008, que l'ACNUR pogués completar el procés de retorn dels refugiats de Libèria que havien hagut de deixar el seu país a causa de 15 anys de guerra civil i que s'havien desplaçat a la República de Guinea, Sierra Leone i Costa d'Ivori. Es calcula que, a Libèria, els conflictes civils van obligar a fugir a altres països prop de 340.000 persones i van obligar mig milió més de ciutadans a desplaçar-se internament. Les accions liderades per l'ACNUR han permès la reintegració sostenible dels refugiats, que van començar a retornar a partir de l'any 2003, mitjançant la rehabilitació o construcció d'infraestructures de salut i sanejament (com ara latrines), i de ponts, carreteres i habitatges. A més, als refugiats, se'ls ha proporcionat assistència mèdica i se'ls ha ofert formació en matèria de salut comunitària, higiene i prevenció del VIH i de la violència de gènere. Es calcula que aquestes operacions han permès a uns 200.000 refugiats tenir accés a serveis de salut i de sanejament i disposar d'habitacions dignes.

L'any 2009, el suport a l'ACNUR s'ha adreçat a les accions que es desenvolupen a Uganda, on el nord del país s'ha vist afectat pels enfrontaments entre l'Exèrcit de Resistència del Senyor i les forces armades del país. Prop del 90 % de la població del nord d'Uganda es va veure obligat a desplaçar-se de les seves zones d'origen en algun moment del conflicte, durant el qual l'exèrcit ugandès va començar a concentrar la població civil en camps que es coneixien com a pobles protegits. Els acords de

refugiados en Colombia (2002), el Congo (2006) o la província de Khost, en Afganistán (2007). Sin embargo, actualmente, el Ayuntamiento y ACNUR disponen de un convenio gracias al cual, durante el período 2008-2009, se ha contribuido a financiar tanto acciones de educación para el desarrollo como proyectos de ayuda humanitaria. La aportación barcelonesa contribuyó, en 2008, a que ACNUR completara el proceso de retorno de los refugiados de Liberia que tuvieron que dejar su país como consecuencia de los 15 años de guerra civil y que se habían desplazado a la República de Guinea, Sierra Leona o Costa de Marfil. Se calcula que, en Liberia, los conflictos civiles obligaron a huir a otros países a unas 340.000 personas y obligó a medio millón más de ciudadanos a desplazarse de manera interna. Las acciones lideradas por ACNUR han permitido la reintegración sostenible de los refugiados que comenzaron a volver, a partir del año 2003, mediante la rehabilitación o la construcción de infraestructuras de salud y saneamiento (por ejemplo, letrinas), y de puentes, carreteras y viviendas. Además, a los refugiados se les ha proporcionado asistencia médica y se les ha ofrecido formación en materia de salud comunitaria, higiene y prevención del VIH y de la violencia de género. Se estima que estas operaciones han permitido a unos 200.000 refugiados acceder a servicios de salud y saneamiento y disponer de viviendas dignas.

En el año 2009, el apoyo a ACNUR se ha dirigido a las acciones que se desarrollan en Uganda, donde el norte del país se ha visto afectado por los enfrentamientos entre el Ejército de Resistencia del Señor y las fuerzas armadas del país. Alrededor del 90 % de la población del norte de Uganda se vio obligada a desplazarse de sus zonas de origen en algún momento del conflicto, durante el que el Ejército ugandés comenzó a concentrar a la población civil en grupos conocidos como «pueblos protegidos». Los acuerdos de paz conseguidos entre los combatientes en 2008 han permitido la vuelta de los refugiados y, actual-

pau assolits entre els combatents el 2008 han permès el retorn dels refugiats i, actualment, l'ACNUR ofereix a aquests desplaçats dues possibilitats: o bé retornar a les seves comunitats d'origen reconstruint-ne les infraestructures, o bé transformar els actuals pobles protegits on viuen en comunitats viables que siguin sostenibles des del punt de vista mediambiental. Paral·lelament, es treballa per enfortir les capacitats institucionals i comunitàries de la població per tal d'afavorir-ne el desenvolupament. Prop de 444.000 refugiats de 108 camps es beneficien actualment d'aquest projecte.

Però si col·laborar en l'acció sobre el terreny és important, no ho és menys contribuir a què, a casa nostra, les noves generacions conequin la situació dels refugiats en tot el món. Per aquest motiu, l'ACNUR elabora material didàctic adreçat als estudiants del cicle de primària amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona. Es tracta d'un material innovador que dóna a conèixer, entre els més petits, la problemàtica dels refugiats i que s'elabora en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona. El material didàctic –en essència, un conte sobre uns personatges convertits en refugiats a causa d'un conflicte bèl·lic i un seguit d'activitats que ajuden els nens a reflexionar sobre el tema– s'ha sotmès durant el 2009 a un test en centres escolars que permetrà avaluar-ne l'efectivitat a l'hora de transmetre entre els més petits valors de solidaritat i cooperació.

L'entitat que també se centra a fomentar aquests valors és l'ANUE (Associació per a les Nacions Unides a Espanya), una organització que va néixer el 1962 i que va ser fundada pel doctor Antoni Puigvert, qui, en els seus viatges als Estats Units, havia conegut les associacions d'aquest tipus que començava a crear Eleanor Roosevelt per tal de difondre els valors i els propòsits de les Nacions Unides i la Declaració dels Drets Humans. Puigvert, juntament amb diferents personalitats de la vida cultural barcelonina, va impulsar la creació d'una d'aquestes organitzacions a Barcelona, una organització que, gairebé 50 anys després,

mente, ACNUR ofrece a estos desplazados dos posibilidades: bien volver a sus comunidades de origen reconstruyendo las infraestructuras, o bien transformar los actuales «pueblos protegidos», donde viven en comunidades viables, para que sean sostenibles desde el punto de vista medioambiental. Paralelamente, se trabaja para fortalecer las capacidades institucionales y comunitarias de la población, con el objetivo de favorecer el desarrollo. Alrededor de 444.000 refugiados de los 108 campos se benefician actualmente de este proyecto.

Pero si colaborar en la acción sobre el terreno es importante, no lo es menos contribuir a que, en nuestra casa, las nuevas generaciones conozcan la situación de los refugiados en todo el mundo. Por este motivo, ACNUR elabora material didáctico dirigido a los estudiantes de primaria con la ayuda del Ayuntamiento de Barcelona. Es un material innovador que da a conocer, entre los más pequeños, la problemática de los refugiados, y que se elabora junto con la Universidad Autónoma de Barcelona. El material didáctico –en esencia, un cuento sobre unos personajes convertidos en refugiados como consecuencia de un conflicto bélico y una serie de actividades que ayudan a los niños a reflexionar sobre el tema– se ha sometido a un test en centros escolares que permitirá evaluar su efectividad a la hora de transmitir entre los más pequeños valores de solidaridad y cooperación.

Quien también se centra en fomentar estos valores es la ANUE (Asociación para las Naciones Unidas en España), una organización que nació en 1962 y que fue fundada por el doctor Antoni Puigvert, quien, en sus viajes a Estados Unidos, había conocido este tipo de asociaciones que comenzaba a crear Eleanor Roosevelt para difundir los valores y los propósitos de las Naciones Unidas y la Declaración de los Derechos Humanos. Puigvert, junto con diferentes personalidades de la vida cultural barcelonesa, impulsó la creación de una de estas organizaciones en Barcelona, una organización que, prácticamente 50 años después, sigue bien viva. El Ayuntamiento refuerza la

Nens en un camp de refugiats. Les accions solidàries de Barcelona volen evitar imatges com aquesta.
Niños en un campo de refugiados. Las acciones solidarias de Barcelona quieren evitar imágenes como ésta.

segueix ben viva. L'Ajuntament dóna suport a la tasca de l'ANUE en tota mena d'activitats, que van des de l'edició de publicacions fins a exposicions i xerrades a escoles o centres cívics. Però les seves activitats arriben fins i tot al món de l'esport: els participants el passat 2009 en la popular Cursa de la Mercè es van implicar, gràcies a l'ANUE, en un projecte d'esport solidari, ja que l'import de la inscripció es va destinar a un projecte a Dakar amb el suport de l'Ajuntament que pretén dotar de material esportiu i didàctic les escoles d'atletisme de diverses ciutats del Senegal, millorar les tècniques d'entrenament dels atletes i facilitar-los la possibilitat de fer estades d'entrenament en clubs catalans. I és que, no es coneix gaire, però des de 1978 l'ONU considera que la pràctica de l'educació física i l'esport són un dret fonamental. *

tarea de la ANUE en todo tipo de actividades, que van desde la edición de publicaciones hasta exposiciones o charlas en escuelas o centros cívicos. Sus actividades llegan hasta el mundo deportivo: quien participase el pasado 2009 en la popular Carrera de la Mercè se implicó, gracias a la ANUE, en un proyecto de deporte solidario, ya que el importe de la inscripción se destinó a un proyecto en Dakar apoyado por el Ayuntamiento que pretende dotar de material deportivo y didáctico a las escuelas de atletismo de diversas ciudades de Senegal, mejorar las técnicas de entrenamiento de los atletas y facilitarles la posibilidad de realizar estancias de entrenamiento en clubes catalanes. Y es que, aunque apenas se sabe, desde 1978 la ONU considera que la práctica de la educación física y el deporte es un derecho fundamental. *

Dones / Mujeres

El burca com a metàfora

El burka como metáfora

La igualtat entre homes i dones és clau en la cooperació barcelonina.
Tots els projectes d'ajuda fomenten aquesta igualtat de gènere.

La igualdad entre hombres y mujeres es clave en la cooperación barcelonesa.
Todos los proyectos de ayuda fomentan esta igualdad de género.

La periodista Mònica Bernabé va conèixer un dia, a Sabadell, la presidenta d'una ONG que lluitava pels drets de les dones afganeses sot-meses al règim talibà. Després d'haver escoltat mil històries sobre la terrorífica vida a la qual estaven condemnades aquelles dones, va decidir emprendre un viatge amb l'escriptora Anna Tortajada i la puericultora Mercè Guilera per viure aquelles històries en primera persona i poder-les explicar. El resultat va ser un llibre, *El grito silenciado*, signat per Tortajada, la creació d'ASDHA (Associació per als Drets Humans a l'Afganistan), una ONG nascuda per donar suport als col·lectius de dones afganeses que creaven escoles clandestines per a dones i nens en els pitjors moments del règim talibà, i, finalment, el compromís radical d'una d'elles, la periodista Mònica Bernabé, amb un país on treballa en qualitat de *freelance* des del juliol de 2007.

La feina que fan l'ASDHA i Mònica Bernabé es correspon perfectament amb un dels eixos transversals que marca el Pla Director de Cooperació Internacional de l'Ajuntament: promoure la igualtat entre homes i dones aplicant a tots els projectes una perspectiva de gènere. Això implica que qualsevol acció de cooperació que s'emprengui ha de fomentar aquesta igualtat, ja sigui un projecte estrictament lligat a la perspectiva de gènere o no. D'aquesta manera s'expliquen projectes com els que, a Puebla, combatien la violència de gènere, però també el suport de Barcelona Solidària a propostes com les de l'ONG Interred que, al Perú, va posar en marxa un programa per reconstruir una comunitat després d'un terratrèmol basat, precisament, en la feina del col·lectiu de dones. Són molts els projectes de cooperació en què la qüestió de gènere està present d'una o altra manera, tota una necessitat si pensem que el 70 % de la població mundial que viu en situació de pobresa són dones, que a molts països la violència de gènere és comuna i que la mitjana de representació parlamentària de les dones és de només el 12 %. Però un dels països on les dones afronten els reptes més durs és

Darrere d'un burqa hi ha una veu. La possibilitat d'expressar-se és fonamental per a tot ésser humà.
Detrás de un burka hay una voz. La posibilidad de expresarse es fundamental en todo ser humano.

La periodista Mònica Bernabé conoció un día, en Sabadell, a la presidenta de una ONG que luchaba por los derechos de las mujeres afganas sometidas al régimen talibán; después de haber escuchado mil historias sobre la terrorífica vida a la que estaban condenadas aquellas mujeres, decidió emprender un viaje, con la escritora Anna Tortajada y la puericultora Mercè Guilera, que le permitiera vivir aquellas historias en primera persona y poder explicarlas. El resultado fue un libro, *El grito silenciado*, firmado por Tortajada; la creación de la ASDHA (Asociación para los Derechos Humanos en Afganistán), una ONG nacida para apoyar a los colectivos de mujeres afganas que creaban escuelas clandestinas para mujeres y niños en los peores momentos del régimen talibán; y, por último, el compromiso radical de una ellas, la periodista Mònica Bernabé, con un país en el que trabaja como *freelance* desde julio de 2007.

El trabajo que realizan la ASDHA y Mònica Bernabé se corresponde perfectamente con uno de los ejes transversales que marca el Plan Director de Cooperación Internacional del Ayuntamiento: promover la igualdad entre hombres y mujeres mediante la aplicación de una perspectiva de género en todos los proyectos. Esto implica que cualquier acción de cooperación que se emprenda debe fomentar esta igualdad, ya sea un proyecto estrictamente ligado a la perspectiva de género o no. De este modo se explican proyectos como los que, en Puebla, combatían la violencia de género, pero también el apoyo de Barcelona Solidaria a propuestas como las de la ONG Interred que, en Perú, puso en marcha un programa para reconstruir una comunidad después de un terremoto basado, precisamente, en la labor del colectivo de mujeres. La cuestión del género está presente de una u otra manera en muchos proyectos de cooperación, toda una necesidad si pensamos que el 70 % de la población mundial que vive en situaciones de pobreza son mujeres, que en muchos países la violencia de género es común y que la media de representación parlamentaria de las mujeres es tan solo del 12 %. Sin embargo, uno de los países en los

l'Afganistan. I, en aquest sentit, la feina d'ASDHA resulta fonamental.

Aquesta ONG va néixer l'any 2000, un any abans de la caiguda del règim talibà, encara que el nom original de l'organització va ser Hawca Catalunya. I és que la seva finalitat original era recaptar fons per a les activitats de l'ONG Hawca (Humanitarian Assistance for the Women and Children of Afghanistan), que havia nascut el 1999 gràcies a un grup de joves afganesos, tant nois com noies. Amb la desaparició del règim talibà, però, l'organització catalana va veure com dins del país florien un munt d'organitzacions amb les quals també es podia treballar i van decidir canviar el seu nom per l'actual i ampliar, així, el ventall de projectes en què estaven implicats.

Com explica des de Kabul Mònica Bernabé, els objectius d'ASHDA són, d'una banda, «donar suport als grups de víctimes de guerra liderats per dones que han sorgit al país des de l'any 2007» i aconseguir que s'expulsi del poder els senyors de la guerra que avui controlen més de la meitat del Parlament; i, de l'altra, fer les funcions d'un lobby de pressió «contra l'oblit dels crims de guerra cometidos en el passat, i a favor de la lluita contra la impunitat dels seus autors», una feina que es du a terme en coordinació amb altres ONG internacionals i afganeses. I és que aquest és, segons diu Mònica, «el primer pas que hem de fer per, després, poder continuar treballant a favor dels drets de les dones». El fet és que vuit anys després que els talibans fossin foragits del govern del país, les dones segueixen sent objecte no només d'una forta discriminació, sinó també de contínues pràctiques de violència i de les injustícies més flagrants. Les violacions són comunes i les afectades, si arriben a denunciar el fet, no tenen cap esperança que els seus agressors siguin jutjats i condemnats; la major part de les dones pateixen violència domèstica; més de la meitat són obligades a casar-se quan encara són massa joves, si no és que són encara unes nenes en el moment de fer-ho, i, tot i que al Parlament afganès hi havia 64 diputades a principis de 2009, algu-

que las mujeres afrontan más retos es Afganistán; en este sentido, la labor de la ASDHA resulta fundamental.

Esta ONG nació en 2000, un año antes de la caída del régimen talibán, aunque el nombre original de la organización fue Hawca Catalunya. Su finalidad primaria era recaudar fondos para las actividades de la ONG Hawca (Humanitarian Assistance for the Women and Children of Afghanistan), que había nacido en 1999 gracias a un grupo de jóvenes afganos, chicas y chicos. Sin embargo, con la desaparición del régimen talibán, la organización catalana vio cómo dentro del país florecía un gran número de organizaciones con las que también se podía trabajar y decidió cambiar su nombre por el actual y ampliar, así, el abanico de proyectos en el que estaba implicada.

Como explica desde Kabul Mònica Bernabé, los objetivos de la ASDHA son, por un lado, «apoyar a los grupos de víctimas de guerra liderados por mujeres que han surgido en el país desde el año 2007» y conseguir que se expulse del poder a los señores de la guerra que actualmente controlan más de la mitad del Parlamento; y, por otro lado, realizar las funciones de un grupo de presión «contra el olvido de los crímenes de guerra cometidos en el pasado, y en favor de la lucha contra la impunidad de sus autores», una labor que se realiza en coordinación con otras ONG internacionales y afganas. Y es que éste es, como afirma Mònica, «el primer paso que debemos dar para, después, poder continuar trabajando en favor de los derechos de la mujer». El hecho es que después de que los talibanes fuesen expulsados del gobierno del país, las mujeres siguen siendo objeto no sólo de una fuerte discriminación, sino también de continuas prácticas de violencia y flagrantes injusticias. Las violaciones son comunes y las afectadas, si denuncian el suceso, no tienen ninguna esperanza de que sus agresores sean juzgados y condenados; la mayor parte de las mujeres sufren violencia doméstica; más de la mitad son obligadas a casarse cuando todavía son muy jóvenes, o son tan sólo unas niñas; y, aunque en el

nes d'elles denuncien que amb prou feines poden parlar a la cambra i que sovint són insultades pels seus companys. Algunes de les que no han callat estan, de fet, amenaçades o han estat víctimes d'intents d'assassinat i han de viure en la clandestinitat. Això són només algunes pinzellades del quadre, fosc i tenebrós, que mostra la vida de les afganeses d'avui, un quadre en què el famós burca no és res més que una metàfora que amb prou feines insinua la injustícia i la indefensió que pateixen les dones d'aquest país.

Davant d'aquest panorama, l'ASDHA intenta lluitar contra la impunitat i també promoure una pau justa en la qual les víctimes de tota mena puguin aspirar a ser compensades algun dia. Així neix un dels nombrosos projectes en què treballen, el qual pretén sensibilitzar les víctimes de guerra sobre els seus drets, sobre la necessitat que hi hagi una autèntica justícia i, també, sobre com les potències occidentals aboquen milions a les butxaques del govern del país sense que això repercuta en un mínim respecte envers els drets humans. Aquest projecte, com diem, s'adreça a víctimes de tota mena, però específicament a les dones, que, per la seva condició, són víctimes per duplicat.

No són poques les ONG creades per afganeses que ja són conscientes de la situació de les dones al seu país; segurament la seva consciència s'estendrà, a poc a poc, fins al moment en què el col·lectiu femení disposi de prou formació política per reclamar, de manera efectiva, els seus drets. Mentrestant, resulta imprescindible per a organitzacions com ASDHA donar suport a projectes de cooperació promoguts per dones afganeses, així com fomentar la relació entre els col·lectius de dones d'aquell país i les de Catalunya i la resta de l'Estat espanyol. I per aconseguir-ho, entre altres mesures, donen suport a xarxes de dones amb l'objecte de reforçar la societat civil afganesa, promouen la participació política femenina i presten ajuda als centres d'alfabetització per a dones i les escoles d'educació primària per a nens.

Parlamento afgano había 64 diputadas a principios de 2009, algunas de ellas denuncian que no es fácil hablar ante la cámara y que a menudo son insultadas por sus compañeros. A algunas de las que no han callado se les ha amenazado o han sido víctimas de intentos de asesinato y tienen que vivir en clandestinidad. Estas tan sólo son algunas pinceladas del cuadro oscuro y tenebroso que muestra la vida de las afganas de hoy en día, un cuadro en el que el famoso burka no es nada más que una metáfora que con dificultad insinúa la injusticia y la indefensión que sufren las mujeres de este país.

Frente a este panorama, la ASDHA intenta luchar contra la impunidad, así como promover una paz justa en la que todo tipo de víctimas puedan aspirar a ser compensadas algún día. Así nace uno de los muchos proyectos en el que trabajan, que pretende sensibilizar a las víctimas de guerra sobre sus derechos, sobre la necesidad de que exista una justicia verdadera, y también sobre cómo las potencias occidentales vierten millones en los bolsillos del gobierno del país sin que ello repercuta en un mínimo respeto de los derechos humanos. Estos proyectos, como decíamos, se dirigen a víctimas de todo tipo, pero específicamente a unas mujeres que, por su condición, son víctimas por duplicado.

No son pocas las ONG creadas por afganas ya conscientes de la situación de las mujeres en su país; seguramente, su conciencia se extenderá poco a poco hasta el momento en que el colectivo femenino disponga de suficiente formación política para reclamar, de manera efectiva, sus derechos. Mientras tanto, resulta imprescindible que organizaciones como la ASDHA den su apoyo a proyectos de cooperación promovidos por mujeres afganas y fomenten la relación entre los colectivos de mujeres de ese país y los de Cataluña y el resto del Estado español. Para conseguirlo, entre otras medidas, se apoya a redes de mujeres con el objetivo de reforzar la sociedad civil afgana, se promueve la participación política femenina y se respalda a los centros

Barcelona dóna suport a les dones que són o han estat víctimes de la guerra a països de tot el món.

Barcelona apoya a las mujeres que son o han sido víctimas de la guerra en países de todo el mundo.

No cal dir que la feina de sensibilització resulta especialment important, encara més quan l'objectiu és recaptar fons per tal de donar suport a diferents projectes a l'Afganistan. Per això, Barcelona Solidària ha donat el suport a les jornades que, des de 2006, l'ASDHA ha anat celebrant a Barcelona amb la situació de les afganeses com a tema central. Aquestes jornades han permès portar a la ciutat dones que han ofert un testimoni de primera mà sobre el que passa al seu país. Així, el 2006 es va poder escoltar, a la Residència d'Investigadors, la diputada afganesa i activista feminist Shinkai Karokhail, la fundadora de la primera ràdio independent de dones del país, Najia Haneefi, o Nadia Ghulan, una jove amb el rostre desfigurat per una bomba. La història de la Nadia és particularment impactant. Un vídeo realitzat per Mapasonor amb la col·laboració d'ASDHA inclou el seu testimoni: explica la seva estada a l'hospital, com allà es va assabentar de la mort del seu germà i com va decidir, per tal de poder seguir ajudant la seva família de la mateixa manera que feia el seu germà mort, vestir-se d'home i assumir una personalitat masculina. «Ara –diu– només el meu cos és la Nadia». Davant el somriure trist i la franquesa i serenitat amb què parla aquesta dona condemnada a no ser-ho, l'espectador es queda mut.

Que els barcelonins (o els londinencs o els parisenys) coneguin aquests testimonis de primera mà és fonamental. Com també ho és que escoltin expertes en la situació de les dones als països islàmics com ara la premi Nobel de la Pau iraniana Shirin Ebadi o com Leila Alikarami, advocada iraniana que lluita pels drets de les dones del seu país. Totes dues van participar el 2008 en les jornades que organitza anualment l'ASDHA a Barcelona i que, aquell any, van reunir lluitadores de diferents països islàmics que van poder posar en comú les seves experiències. Aquestes trobades, doncs, es revelen utilíssimes per a les mateixes implicades però, especialment, per aconseguir que la lluita de dones de tot el món, i en

de alfabetización para mujeres y las escuelas de educación primaria para niños.

No es necesario decir que la labor de sensibilización resulta especialmente importante: y todavía más si el objetivo es recaudar fondos para apoyar diferentes proyectos en Afganistán. Por este motivo, Barcelona Solidaria ha apoyado las jornadas que, desde 2006, la ASDHA ha ido celebrando en Barcelona con la situación de las afganas como tema central. Estas jornadas han permitido que llegaran a la ciudad catalana mujeres que han ofrecido un testimonio de primera mano sobre lo que acontece en su país. Así, en 2006 se pudo escuchar, en la Residencia de Investigadores, a la diputada afgana y activista feminist Shinkai Karokhail, a la fundadora de la primera radio independiente de mujeres del país, Najia Haneefi, o a Nadia Ghulan, una joven con el rostro desfigurado por una bomba. La historia de Nadia es realmente impactante. Un vídeo realizado por Mapasonor con la colaboración de la ASDHA incluye su testimonio: explica su estancia en el hospital, cómo se enteró allí de la muerte de su hermano y cómo decidió, para poder continuar ayudando a su familia como lo hacía su difunto hermano, vestirse de hombre y asumir una personalidad masculina. «Ahora –señala– únicamente mi cuerpo es Nadia». El espectador no tiene palabras ante la sonrisa triste, la franqueza y la serenidad con la que habla.

Que los barceloneses (o los londinenses o los parisinos) conozcan estos testimonios de primera mano es fundamental. También lo es que escuchen a expertas en la situación de las mujeres en países islámicos como la premio Nobel de la Paz iraní Shirin Ebadi o como Leila Alikarami, abogada iraní que lucha por los derechos de las mujeres de su país. Ambas participaron en 2008 en las jornadas que organiza anualmente la ASDHA en Barcelona y que, ese año, reunieron a luchadoras de diferentes países islámicos que pudieron compartir sus experiencias. Así, estos encuentros son de gran utilidad para las implicadas, especialmente para conseguir que la lucha de mujeres de todo el mundo, en particular de Afganistán, se escuche en nuestro país.

particular de l'Afganistan, tingui algun ressò a casa nostra.

La feina prèvia de divulgació que fa l'ASDHA a casa nostra és imprescindible per, després, poder implicar-se en projectes a l'Afganistan que sovint han rebut el suport econòmic de Barcelona Solidària. Gràcies a aquestes aportacions, el 2003 es va finançar un projecte dedicat a la millora de les condicions educatives de nens i nenes d'ètnia *hazara* a la província de Samagan, un col·lectiu que, durant els anys 2000 i 2001, va ser víctima de dues massacres per part dels talibans. Dos anys més tard, el 2005, la col·laboració de Barcelona Solidària va permetre dur a terme un projecte de formació professional per a nois i noies dels barris pobres de Kabul i, durant els anys 2006 i 2007, va aconseguir millorar les condicions de vida i fomentar la igualtat entre homes i dones a zones rurals de l'Afganistan, a més de donar suport a les xarxes de dones afganeses.

L'ASDHA, tanmateix, està implicada en molts més projectes, com ara l'AWEC (Afghan Women's Education Center), una organització que treballa amb dones de les presons afganeses de Kabul i Mazar-e Sharif, la quarta ciutat de l'Afganistan. Aquest projecte tenia un origen més assistencial, que consistia a facilitar-los, a les recluses, que viuen amuntegades amb els seus fills en cel·les de reduïdes dimensions, des d'assistència mèdica fins a productes d'higiene personal o aliments. A partir de l'any 2006, però, el programa s'ha ampliat amb tallers d'alfabetització, sensibilització en matèria de drets humans i formació ocupacional. Es tracta de donar eines a aquestes dones, sovint empresonades per delictes «morals» (que van des de fugir de casa fins a exercir la prostitució o ésser acusades d'adulteri), per tal que puguin tenir una certa independència econòmica en quedar lliures. Des de l'any passat, també es facilita assessorament legal, ja que sovint o bé els judicis ofereixen poques garanties o bé les dones han estat acusades per delictes que, de fet, han comès els homes de la seva família.

Amb altres organitzacions afganeses, com

La labor previa de divulgació que realitzava l'ASDHA en nuestro país es imprescindible para, después, poder implicarse en proyectos en Afganistán que a menudo han recibido el apoyo económico de Barcelona Solidaria. Gracias a estas aportaciones, en 2003 se financió un proyecto dedicado a la mejora de las condiciones educativas de niños y niñas de etnia hazara en la provincia de Samagan, un colectivo que, en los años 2000 y 2001, fue víctima de duras masacres por parte de los talibanes. Dos años más tarde, en 2005, la colaboración de Barcelona Solidaria permitió realizar un proyecto de formación profesional para niños y niñas de los barrios pobres de Kabul y, en 2006 y 2007, se consiguieron mejorar las condiciones de vida y fomentar la igualdad entre hombres y mujeres en zonas rurales de Afganistán, además de apoyar a las redes de mujeres afganas.

Asimismo, la ASDHA está implicada en muchos más proyectos, por ejemplo el AWEC (Afghan Women's Education Center), una organización que trabaja con mujeres de las prisiones afganas de Kabul y Mazar-e Sharif, la cuarta ciudad de Afganistán. Este proyecto presenta un origen más asistencial, que consistía en facilitar a las reclusas, que viven amontonadas con sus hijos en celdas de reducidas dimensiones, desde asistencia médica hasta productos de higiene personal o alimentos. A partir del año 2006, el programa se amplió con talleres de alfabetización, sensibilización en materia de derechos humanos y formación ocupacional. Se trata de proporcionar herramientas a estas mujeres, a menudo en prisión por delitos «morales» (que van desde huir de casa hasta ejercer la prostitución o ser acusadas de adulterio), para que puedan tener cierta independencia económica cuando sean libres. Desde el año pasado, también se facilita asesoramiento legal, ya que con frecuencia los juicios ofrecen pocas garantías o las mujeres son acusadas por delitos que, de hecho, han cometido los hombres de su familia.

Junto a otras organizaciones afganas, como la Afghan Women Network, la ASDHA da apoyo a

La importància de donar testimoni.

Avui el primer món pot conèixer de primera mà la violació dels drets de les dones.

La importancia de dar testimonio. Hoy el primer mundo puede conocer de primera mano la violación de los derechos de las mujeres.

l'Afgan Women Network, l'ASDHA dóna suport a una xarxa de 60 associacions de dones que, per exemple, van convidar activament les afganeses a votar a les eleccions de 2009 en un país on, com diu Mònica Bernabé, «la població no confia en l'administració i els talibans cada vegada tenen més força, on s'està construint un estat no sostenible, que s'enfonsarà tan bon punt en desaparegui la presència internacional». Les recents eleccions i la victòria del president Hamid Karzai no són, precisament, la millor notícia per a les afganeses, ja que «Karzai s'ha caracteritzat, durant els gairebé vuit anys que ha estat al poder, per no promocionar per a res els drets de les dones i no donar-los, ni tan sols, cap espai polític», conclou la periodista.

Però, amb millors o pitjors perspectives, l'ASDHA no deixa de lluitar conjuntament amb organitzacions com el WYSC (Women and Youth Supporting Center), amb la qual treballa en un projecte de doble via: d'una banda, ofereix microcrèdits a dones que passen llargues jornades teixint catifes i que, sense aquests petits préstecs, estarien obligades a vendre el seu producte a intermediaris que els han facilitat els materials però que els paguen preus irrisoris. Aquestes mateixes dones són víctimes sovint d'una greu adicción a l'opi que les ajuda a superar jornades de 14 hores ininterrompudes de feina, una adicción que en molts casos s'estén als seus fills, els quals, sota els efectes de la droga, no reclamen l'atenció de les mares durant les jornades laborals. Aquelles que ho desitgen, sovint ignorant dels efectes nocius de la seva adicción, poden accedir a programes de desintoxicació que tenen una durada de sis mesos.

Algú es pregunta encara pel sentit de la feina d'ASDHA avui dia? En lloc de respondre, explicarem una història: fa només uns mesos, el passat 2009, el Parlament afganès va aprovar una nova llei que afecta l'ètnia *hazara*, bàsicament musulmans xiïtes. Aquesta legislació (i citem la transcripció que en va publicar *The Times*) estableix que, tret de casos de malaltia que ho justifiquessin, «mentre el marit no esti-

una red de 60 asociaciones de mujeres que, por ejemplo, invitaron activamente a las afganas a votar en las elecciones de 2009 en un país donde, como dice Mònica Bernabé, «la población no confía en la administración y los talibanes cada vez tienen más fuerza, se está construyendo un Estado no sostenible, que se hundirá tan pronto desaparezca la presencia internacional». Las recientes elecciones y la victoria del presidente Hamid Karzai no son, precisamente, la mejor noticia para las afganas ya que «Karzai se ha caracterizado, durante los casi ocho años que ha estado en el poder, por no promocionar nada los derechos de las mujeres y no darles, ni siquiera, un espacio político», concluye la periodista.

No obstante, con mejores o peores perspectivas, la ASDHA no abandona la lucha conjunta con organizaciones como el WYSC (Women and Youth Supporting Center), con quien trabaja en un proyecto de doble vía: por un lado, ofrece microcréditos a mujeres que pasan largas jornadas tejiendo alfombras y que, sin estos pequeños préstamos, se verían obligadas a vender su producto a intermediarios que les facilitan los materiales pero que les pagan precios irrisorios. Estas mismas mujeres a menudo son víctimas de una grave adicción a la hoja de opio que las ayuda a superar jornadas de 14 horas ininterrumpidas de trabajo, una adicción que en muchos casos se extiende a sus hijos, quienes, bajo los efectos de la droga, no reclaman la atención de las madres durante las jornadas laborales. Aquellas que lo deseen, aunque la mayoría ignora los efectos nocivos de su adicción, pueden acceder a programas de desintoxicación con una duración de seis meses.

¿Alguien se pregunta todavía hoy por la utilidad y el sentido de la ASDHA? En lugar de responder a esta pregunta, contaremos una historia: hace sólo unos meses, el pasado 2009, el Parlamento afgano aprobó una nueva ley que afecta a la etnia hazara, básicamente musulmanes chiítas. Esta legislación (y citamos la transcripción que se publicó en *The Times*) establecía que, excepto casos de enfermedad que lo justificaran, «mientras el marido no estuviera de viaje, éste tiene derecho a mante-

gui de viatge, té el dret de mantenir relacions sexuals amb la seva dona cada quatre nits» i que la dona «està obligada a donar una resposta positiva als desitjos sexuals del seu marit». En el seu redactat original, aquesta llei autoritza, de fet, els marits a violar legalment les seves mullers. En conèixer el text, algunes dones afganeses es van atrevir a protestar i van ser apedregades per manifestar-se. Per sort (i per les pressions internacionals), el Parlament va modificar la llei abans que entrés en vigor, segons es pot llegir en un despatx d'*Associated Press*, el juliol de 2009: els marits ja no poden violar legalment les seves dones si no accepten el sexe amb ells. Ara, només les poden castigar privant-les dels aliments. I no, no és cap broma. *

ner relaciones sexuales con su mujer cada cuatro noches» y que su mujer «está obligada a responder positivamente a los deseos sexuales de su marido». De hecho, con esta redacción dicha ley autoriza a los maridos a violar legalmente a sus mujeres. Al hacerse público el texto, algunas mujeres afganas se atrevieron a protestar y fueron apedreadas por manifestarse. Afortunadamente (y por las presiones internacionales), el Parlamento modificó la ley antes de que entrase en vigor, según pudo leerse en un despacho de *Associated Press*, en julio de 2009: los maridos ya no pueden violar legalmente a sus mujeres si éstas no aceptan el sexo con ellos; ahora sólo pueden castigarlas privándolas de los alimentos. Y no, no es ninguna broma. *

Els microcrèdits a dones permeten que venguin els seus productes a un preu digno.

Los microcréditos a mujeres permiten que éstas vendan sus productos a un precio digno.

Educació / Educación

L'arma més poderosa del món

El arma más poderosa del mundo

Encara que no pot fer mal a ningú, l'educació és l'arma més potent que s'ha inventat.
Potser per això resulta incòmoda a aquells que no volen un món més just.

Aunque no puede herir a nadie, la educación es el arma más potente que se ha inventado.
Tal vez por eso resulta incómoda a quienes no quieren un mundo más justo.

És una de les armes més poderoses que s'han inventat, però qui la faci servir no podrà matar ningú, en tot cas només despertar-li la consciència. I això pot resultar especialment perillós, sobretot per als qui s'oposen a la construcció d'un món més just. Us parlem de l'educació per al desenvolupament, un concepte que busca utilitzar el coneixement i analitzar la realitat des d'un punt de vista crític per tal de generar reflexions i actituds en la població que converteixin els individus en subjectes actius i responsables, subjectes que lluitin per un món més just al nord i al sud, un món compromès amb la solidaritat i amb un procés de canvi que acabi amb les situacions d'injustícia. Aquest coneixement transformador es difon mitjançant tres mecanismes: l'educació formal, que forma part del sistema educatiu reglat; l'educació no formal, referida a cursos i activitats extraacadèmiques, i l'educació informal, amb referència a la informació i el coneixement transmesos mitjançant campanyes, mitjans de comunicació i tecnologies d'informació i comunicació.

L'educació per al desenvolupament «és un procés de canvi de mirada», explica Pepa Martínez des de la FCONGD (Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament). La Pepa considera que aquest procés arrenca amb la sensibilització –un conjunt d'activitats a curt termini que denuncien o cuestionejan alguns aspectes de la realitat–; continua amb la formació –un seguit d'accions a mitjà i llarg termini que permeten profundir en les causes i conseqüències–; requereix una investigació que permeti fonamentar un discurs a base de dades empíriques i construir propostes alternatives, i, finalment, acaba en la mobilització ciutadana, que ha de servir per impulsar una transformació efectiva de la realitat.

La feina de la FCONGD, amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, que aporta el local i els costos de funcionament de la Federació, consisteix a coordinar, facilitar i potenciar la feina de les 82 entitats que la integren, per tal de treballar en xarxa i fer més efectiva la seva activitat, sempre sota criteris ètics i de transparència.

Persones actives i responsables. Aquest és l'objectiu de l'educació per al desenvolupament. Personas activas y responsables. Éste es el objetivo de la educación para el desarrollo.

Ésta es una de las armas inventadas más poderosa del mundo, pero quien la utilice no podrá matar a nadie, aunque sí despertarle la conciencia. Y esto puede resultar especialmente peligroso, sobre todo para aquellos que se opongan a la construcción de un mundo más justo. Hablamos de la educación para el desarrollo, un concepto que busca utilizar el conocimiento y analizar la realidad desde un punto de vista crítico para generar reflexiones y actitudes en la población que conviertan a los individuos en sujetos activos y responsables, sujetos que luchen por un mundo más justo en el Norte y en el Sur, un mundo comprometido con la solidaridad y con un proceso de cambio que acabe con las situaciones de injusticia. Este conocimiento transformador se difunde mediante tres mecanismos: la educación formal, que pertenece al sistema educativo reglado; la educación no formal, referente a cursos y actividades extra-académicas; y la educación informal, referente a la información y el conocimiento transmitidos mediante campañas, medios de comunicación y tecnologías de información y comunicación.

La educación para el desarrollo «es un proceso de cambio de mira», explica Pepa Martínez desde la FCONGD (Federación Catalana de ONG para el Desarrollo). Pepa considera que este proceso arranca con la sensibilización, un conjunto de actividades a corto plazo que denuncian o cuestionan algunos aspectos de la realidad; continúa con la formación, una serie de acciones a medio y largo plazo que permiten profundizar en las causas y consecuencias; requiere una investigación que permita fomentar un discurso sobre la base de los datos empíricos y construir propuestas alternativas; y, por último, acaba en la movilización ciudadana, que debe servir para impulsar una transformación efectiva de la realidad.

La labor de FCONGD, respaldada por el Ayuntamiento de Barcelona, que proporciona el local y los costes de funcionamiento de la Federación, consiste en coordinar, facilitar y potenciar la labor de las 82 entidades que la conforman, para trabajar en red y hacer más

Les seves actuacions s'adrecen a les mateixes entitats que la formen, al públic en general i també a generar pressió política sobre institucions i partits. Després d'una fase de gran activitat cap a l'exterior, la FCONGD està centrada ara en una feina interna que garanteixi la transparència i el compliment del codi ètic de l'organització, una feina que inclou un diagnòstic sobre les relacions laborals dins de les pròpies entitats i l'elaboració d'un «semàfor» que estableixi el grau de transparència de cada organització membre. És un intent d'endreçar la casa i de garantir als ciutadans l'honestat de les organitzacions, reforçant així els seus missatges.

Això, però, no vol dir que la FCONGD no treballi paral·lelament en campanyes com la que l'ha portada a lluitar contra la militarització de l'educació, oposant-se per exemple a la presència de l'exèrcit en salons oberts al públic que fan d'aparador de l'oferta educativa existent, o bé establint convenis amb el Col·legi de Periodistes amb la pretensió que els professionals de la informació i els de la cooperació aprenguin els uns dels altres sobre com funcionen les respectives feines.

Un altre bon exemple de treball col·lectiu és el que ofereix la Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món. Aquesta organització no només reuneix ONG, sinó també escoles i municipis amb una preocupació comuna: compartir experiències d'educació per al desenvolupament. La xarxa va néixer el 2004 en una trobada convocada per analitzar la manca de comunicació entre ONG i escoles. I és que per a algunes d'aquestes organitzacions, el món de l'ensenyament és un camp perfecte per imbuir als adults del futur els principis de l'educació per al desenvolupament; no obstant això, accedir-hi no sempre és fàcil. Falta un consens mutu i hi ha reticències per les dues bandes, no sempre és fàcil aconseguir que l'educació per al desenvolupament s'integri a l'ensenyament curricular o que s'organitzin activitats extraescolars relacionades amb el tema. La Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món, en canvi, ofereix, als mestres i les escoles amb

efectiva su actividad, siempre bajo criterios de transparencia. Sus actuaciones se dirigen a las propias entidades que la forman, al público en general, así como a generar presión política en instituciones y partidos. Después de una fase de gran actividad en el exterior, la FCONGD se centra actualmente en un trabajo interno que garantice la transparencia y el cumplimiento del código ético de la organización, un trabajo que incluye un diagnóstico sobre las relaciones laborales dentro de las propias entidades, y la elaboración de un «semáforo» que establezca el grado de transparencia de cada organización miembro. Se trata de un intento de ordenar la casa y garantizar a los ciudadanos la honestidad de las organizaciones, reforzando así sus mensajes.

Sin embargo, esto no quiere decir que la FCONGD no trabaje paralelamente en campañas como la que ha llevado a luchar contra la militarización de la educación, al oponerse, por ejemplo, a la presencia del ejército en salones abiertos al público que muestran la oferta educativa existente, o al establecer convenios con el Colegio de Periodistas, con la pretensión de que los profesionales de la información y los de la cooperación aprendan unos de otros sobre cómo funcionan sus respectivas labores.

Otro buen ejemplo de trabajo colectivo es el que ofrece la Red de Escuelas Comprometidas con el Mundo. Esta organización no sólo reúne a ONG, sino también a escuelas y municipios con una preocupación común: compartir experiencias de educación para el desarrollo. La red nació en 2004 en un encuentro convocado para analizar la falta de comunicación entre ONG y escuelas. Y es que para algunas de estas organizaciones, el mundo de la enseñanza constituye un campo perfecto para imbuir a los adultos los principios de educación para el desarrollo; no obstante, no siempre es fácil acceder a él. Y es que en un mundo de maestros atareados y estructuras que a menudo son poco propensas al cambio, no siempre es fácil conseguir que la educación para el desarrollo se integre en la enseñanza curricular o conseguir que se organicen actividades extraescolares relacionadas con el tema. La Red de Escuelas Comprometidas con el Mundo, en cam-

inquietuds en aquest assumpte, materials, un contacte directe amb les ONG i també la possibilitat d'intercanviar informació i experiències amb altres mestres que, abans que ells, han treballat en el tema.

Barcelona Solidària dóna suport directament a la iniciativa, formant part d'una Taula de Cooperació que es reuneix un cop al mes i col·laborant en la celebració d'un seguit de jornades periòdiques durant les quals la Xarxa ha anat creixent i creant una estructura. L'any 2008 es va viure un punt d'inflexió en el qual es va crear una comissió pedagògica encarregada de treballar i recollir experiències a les escoles per tal de poder-les oferir al web de la Xarxa. I és que aquesta organització aprofita al màxim les possibilitats que ofereix Internet, que, de fet, és el seu camp d'actuació principal. El web de la Xarxa explica un centenar d'experiències de cooperació: des d'una mare pakistanesa que no podia comunicar-se amb la resta de pares d'una escola bressol al barri d'Horta i que va trobar la manera de fer-ho oferint-los un taller ayurvèdic de massatges per a infants, fins a experiències de comunicació de nens de diferents punts del món que, mitjançant cartes o videoconferències, entren en contacte directe amb nens del sud i aprenen sobre la pràctica com funciona un món asimètric.

Oferir aquests exemples a Internet i posar-los a disposició d'altres mestres no és només una feina de difusió, sinó que és un instrument molt útil per a uns professors que s'enfronten al repte d'incorporar l'educació per al desenvolupament al seu dia a dia. Perquè cada cop més escoles s'interessen per oferir-ho als seus alumnes, però sempre acaba dependent de la voluntat i la bona disposició d'uns mestres sovint carregats de feina als quals els manquen eines. La idea, segons explica Myriam Navarro, coordinadora tècnica del projecte, és aconseguir que aquestes experiències d'educació per al desenvolupament s'estenguin com una taca d'oli, perquè «hi ha molta gent que estaria disposada a posar-les en pràctica, però no sap per on començar».

bio, ofrece, a los maestros y a las escuelas con inquietudes en este asunto, materiales, un contacto directo con las ONG y la posibilidad de intercambiar información y experiencias con otros maestros que, antes que ellos, han trabajado en el tema.

Barcelona Solidaria apoya directamente la iniciativa al formar parte de una Mesa de Cooperación que se reúne una vez al mes, y al colaborar en la celebración de una serie de jornadas periódicas durante las que la red ha ido creciendo y creando una estructura. En el año 2008 se vivió un punto de inflexión en el que se creó una comisión pedagógica encargada de trabajar y recoger experiencias en las escuelas para poder ofrecerlas en la web de la red. Y es que esta organización aprovecha al máximo las posibilidades que ofrece Internet que, de hecho, constituye su principal campo de actuación. La web de la red explica un centenar de experiencias de cooperación: desde una madre paquistaní que no podía comunicarse con el resto de padres de una guardería en el barrio de Horta y que encontró la forma de hacerlo ofreciéndoles un taller ayurvédico de masajes para niños, hasta experiencias de comunicación de niños de diferentes puntos del mundo que, mediante cartas o videoconferencias, entran en contacto directo con niños del sur y aprenden sobre la práctica cómo funciona un mundo asimétrico.

Ofrecer estos ejemplos en Internet y ponerlos a disposición de otros maestros no es sólo una labor de difusión, sino también un instrumento muy útil para unos profesores que se enfrentan al reto de incorporar la educación para el desarrollo en su día a día. Cada vez hay más escuelas interesadas en ofrecerlo a sus alumnos, pero siempre acaba dependiendo de la voluntad y la buena disposición de unos cuantos maestros, a menudo sobrecargados de trabajo y a los que les faltan herramientas. La idea, según explica Myriam Navarro, coordinadora técnica del proyecto, es conseguir que estas experiencias se extiendan como una mancha de aceite porque «hay mucha gente que estaría dispuesta a ponerlas en práctica, pero que no sabe cómo empezar».

Cap aula amb militars. FCONGD lluita per una educació sense la influència dels exèrcits.
Ninguna aula con militares.
FCONGD lucha por una educación sin la influencia de los ejércitos.

El resultat més visible d'aquest projecte és el web de la Xarxa, on trobareu tota mena d'experiències; tanmateix, l'organització també monta trobades periòdiques en forma de tertúlies en què algú explica les seves experiències i se sotmet a les preguntes dels altres, fa cursos monogràfics sobre com treballar, en les escoles, l'educació per al desenvolupament, i també crea publicacions digitals que informen sobre la feina de la Xarxa.

I del món virtual al real, en el qual sempre s'ha mogut Mestres per Bòsnia. El nom d'aquesta ONG no deixa dubtes sobre els seus orígens: va néixer, efectivament, arran de la guerra dels Balcans, de la mà d'un grup de mestres inicialment vinculats al PORE (Partido Obrero Revolucionario Español), però que després van funcionar de manera independent. Les activitats de Mestres per Bòsnia van començar amb combois d'ajuda humanitària que anaven cap a Bòsnia, però ben aviat els seus viatges a la zona els van posar en contacte amb una escola de Tuzla. Allà van preguntar: «Què necessiteu?». I els van respondre el que menys s'esperaven: «Sabates». Així, van elaborar una llista amb els noms, cognoms i el número de sabata d'alumnes i professors i es van posar en contacte amb un fabricant que, com explica David Vilalta, membre de Mestres per Bòsnia, «ens va facilitar el calçat a un preu irrisori».

Mentre feien una doble feina de denunciar aquí el que passava a Bòsnia i s'oferien a les escoles de la zona per resoldre mancances, van arribar els acords de Dayton, que posaven fi a la guerra. Però, vistes les necessitats que imponava la reconstrucció del país, van decidir continuar la feina amb una experiència que implicava un treball de reconciliació dels bàndols enfrentats. Per això van triar una escola a Klokotnica, a cent metres de la frontera que separava bosniacs i serbis i on volien que hi hagués alumnes de tots dos bàndols. L'escola s'havia de reconstruir i, per això, l'ONG es va encarregar de contractar un cap d'obra del poble i de posar-se d'acord amb les autoritats locals. Tot i alguns problemes amb l'autoritat

El resultado más visible de este proyecto es la página web de la red, donde encontraréis todo tipo de experiencias; asimismo, la organización prepara encuentros periódicos en forma de tertulias en las que alguien explica sus experiencias y responde a las preguntas de los demás, realiza cursos monográficos sobre cómo trabajar la educación para el desarrollo en las escuelas y crea publicaciones digitales que informan de la labor de la red.

Y del mundo virtual al real, en el que siempre se ha movido Maestros por Bosnia. El nombre de esta ONG no deja lugar a duda sobre sus orígenes: nació, efectivamente, a raíz de la guerra de los Balcanes, de la mano de un grupo de maestros inicialmente vinculados al PORE (Partido Obrero Revolucionario Español), pero que después funcionó de manera independiente. Las actividades de Maestros por Bosnia comenzaron con convoyes de ayuda humanitaria que iban hacia Bosnia, pero muy pronto sus viajes a la zona les pusieron en contacto con una escuela de Tuzla. Allí preguntaron: «¿Qué necesitáis?». Y ellos les respondieron lo que menos podían esperarse: «Zapatos». Así, elaboraron una lista con los nombres, los apellidos y el número de pie de alumnos y profesores y se pusieron en contacto con un fabricante que, como explica David Vilalta, miembro de Maestros por Bosnia, «nos proporcionó el calzado a un precio irrisorio».

Mientras realizaban la doble labor de denunciar aquí lo que pasaba en Bosnia y se ofrecían en las escuelas de la zona para solucionar carencias, se firmaron los acuerdos de Dayton, que ponían fin a la guerra. Sin embargo, una vez vistas las necesidades que imponía la reconstrucción del país, decidieron continuar su labor con una experiencia que implicaba un trabajo de reconciliación de los bandos enfrentados. Por ello, eligieron una escuela en Klokotnica, a 100 metros de la frontera que separaba a bosniacos y serbios, y donde querían que conviviesen alumnos de ambos bandos. La escuela tenía que reconstruirse y, para ello, la ONG se encargó de contratar a un jefe de obra del pueblo y de ponerse en contacto con

Per la pau, amb educació. La convivència a les escoles contribueix a la reconciliació a països que han sofert una guerra.

Para la paz, con la educación.
La convivencia en las escuelas
contribute a la reconciliación
en países que han sufrido
una guerra.

local, que va intentar apropiar-se de l'edifici un cop reconstruït, però que es va trobar amb la decidida oposició de tot el poble, l'escola va tornar a funcionar. «Recordo –explica David– la gran satisfacció que ens va suposar poder portar a Barcelona Solidària les nòmines dels 50 treballadors de l'escola». Era l'any 1998 o 1999, però la feina no s'havia acabat: va continuar un projecte per dotar de material escolar una escola de Moj Milo, on l'Ajuntament feia feines de reconstrucció, i també altres projectes, un dels més interessants dels quals va néixer el 1998. Aquell any, Mestres per Bòsnia va rebre una carta d'un dels primers mestres amb qui havien treballat, que els parlava d'un projecte per reunir novament mestres de diferents bàndols que havien quedat separats per la guerra. L'ONG va pensar que la millor manera d'organitzar aquella trobada en un clima relaxat era implicar-hi també mestres catalans. La idea va funcionar perfectament i va permetre treballar en la reconciliació i contribuir a crear una cultura de la pau al país. D'aquí va néixer la idea d'organitzar estades en escoles catalanes dels mestres serbis i bosnians, als quals es convidava en parelles per tal que visquessin junts l'experiència. El projecte va començar l'any 2000, encara és viu (ja hi han participat uns 180 mestres) i inclou seminaris cada estiu a Bòsnia. Val a dir que aquests seminaris, en els quals participen entre 150 i 200 persones cada any, s'han convertit en tota una referència per a mestres bosnians i serbis, en part, gràcies a la implicació i el suport de Barcelona Solidària.

I si alguns posen l'accent en la sensibilització i uns altres en els projectes sobre el terreny, Món-3 fa les dues coses alhora. Aquesta ONG va néixer l'any 1985, fruit de la inquietud d'un grup d'estudiants de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, el qual estava preocupat per la manca d'impuls a disciplines com l'Economia del Desenvolupament. Si una primera etapa es va dedicar a fixar una postura ideològica i uns objectius que passaven per la transformació de la societat i del model econòmic, aviat es

las autoridades locales. Pese a algunos problemas con la autoridad local, que intentó apropiarse del edificio una vez reconstruido, pero que se encontró con la decidida oposición de todo el pueblo, la escuela volvió a funcionar. «Recuerdo –explica David– la gran satisfacción que nos supuso poder traer a Barcelona Solidaria las nóminas de los 50 trabajadores de la escuela.» Era el año 1998 o 1999, pero la labor no se había acabado aquí: continuó en un proyecto para dotar de material a una escuela de Moj Milo, donde el Ayuntamiento realizaba, entre otros proyectos, obras de reconstrucción, uno de los más interesantes de los que nacieron en 1998. Aquel año, Maestros por Bosnia recibió una carta de uno de los primeros maestros con los que habían trabajado, que les hablaba de un proyecto para reunir nuevamente a maestros de diferentes bandos que habían quedado separados por la guerra. La ONG pensó que la mejor manera de organizar aquel encuentro en un clima relajado era implicar también a los maestros catalanes. La idea funcionó a la perfección y permitió trabajar en la reconciliación y contribuir a crear una cultura de la paz en el país. De aquí nació la idea de organizar estancias, en escuelas catalanas, de los maestros serbios y bosnios, a los que se invitaba en parejas a que viviesen juntos la experiencia. El proyecto se inició en el año 2000, todavía está vivo (ya han participado unos 180 maestros) e incluye seminarios cada verano en Bosnia. Cabe añadir que estos seminarios, en los que participan entre 150 y 200 personas al año, se han convertido en todo un referente para maestros bosnios y serbios, en parte gracias a la implicación y el apoyo de Barcelona Solidaria.

Algunos subrayan la sensibilización, y otros, los proyectos sobre el terreno; Món-3 realiza ambas tareas a la vez. Esta ONG nació en el año 1985, fruto de la inquietud de un grupo de estudiantes de la Facultad de Económicas de la Universidad de Barcelona, preocupados por la falta de impulso en disciplinas como Economía para el Desarrollo. Si en una primera etapa se dedicó a fijar una postura ideológica y unos objetivos que pasaban por la transformación de la sociedad y del modelo

va començar a treballar tant en el camp de l'educació per al desenvolupament com dels projectes sobre el terreny, dues línies de treball que han rebut el suport de Barcelona Solidària. El Salvador, Colòmbia, el Magrib o l'Africa subsahariana han estat escenari d'alguns dels seus projectes, com els que ara es desenvolupen a Mauritània, el Senegal o el Marroc, on, en un petit municipi a prop de la frontera algeriana, Figuig, s'ha donat suport a un alcalde entestat a portar a terme polítiques públiques.

Totes aquestes experiències han estat força útils a l'hora de treballar en l'educació per al desenvolupament, una tasca que es porta a terme en l'àmbit universitari, on s'ha creat un màster de Globalització, Desenvolupament i Cooperació en el qual s'inscriuen treballadors del món de la cooperació que volen una base teòrica en temes com el funcionament del sistema econòmic mundial o la globalització comercial i financera. Aquest màster es complementa amb un seguit de cursos oberts però freqüentats per estudiants universitaris que analitzen en profunditat temes contemporanis que van des de la situació actual a l'Amèrica Llatina fins a la maternitat en les cultures indígenes. Aquesta, però, és només una part de la feina de Món-3 en l'educació per al desenvolupament, ja que les escoles són un altre dels seus objectius. Per al circuit escolar, Món-3 produeix des d'exposicions sobre la diversitat com *Viatge pels colors de la ciutat*, fins a contes per a alumnes de diferents nivells de primària que, reunits en la col·lecció Escola Gaia, parlen sobre diversitat, medi ambient i un seguit de temes relacionats amb la cultura de la pau i la sostenibilitat. La feina amb alumnes de primària inclou també la creació de jocs de taula, alguns dels quals han estat premiats per Barcelona Solidària per la seva utilitat a l'hora de donar a conèixer, entre els més petits, valors com els drets humans o la diversitat. Són petites passes que contribueixen a educar els més joves per tal que, a la llarga, el món canviï i els projectes de cooperació amb el sud deixin de ser, d'una vegada per totes, necessaris. *

económico, pronto se comenzó a trabajar tanto en el campo de la educación para el desarrollo como en el de los proyectos sobre el terreno, dos líneas de trabajo que han recibido el apoyo de Barcelona Solidaria. El Salvador, Colombia, Zagreb o África subsahariana han sido el escenario de algunos de sus proyectos, como por ejemplo los que actualmente se desarrollan en Mauritania, Senegal o Marruecos (en un pequeño municipio de la frontera argelina, Figuig, se ha apoyado a un alcalde empeñado en desarrollar políticas públicas).

Todas estas experiencias han sido bastante útiles a la hora de trabajar en educación para el desarrollo, una tarea que se realiza en el ámbito universitario, donde se ha creado un máster de Globalización, Desarrollo y Cooperación en el que se matriculan trabajadores del mundo de la cooperación que desean una base teórica en temas como el funcionamiento del sistema económico mundial o la globalización comercial y financiera. Este máster se complementa con una serie de cursos abiertos pero frecuentados por estudiantes universitarios que analizan en profundidad temas contemporáneos, que van desde la situación actual de América Latina hasta la maternidad en culturas indígenas. No obstante, ésta es tan sólo una parte de la labor de Món-3 en la educación para el desarrollo, ya que las escuelas constituyen otro de sus objetivos. Para el circuito escolar, Món-3 produce desde exposiciones sobre la diversidad como «Viaje por los colores de la ciudad», hasta cuentos para jóvenes de diferentes alumnos de primaria que, reunidos en la colección Escuela Gaia, hablan sobre diversidad, medio ambiente y toda una serie de temas relacionados con la cultura de la paz y la sostenibilidad. El trabajo con alumnos de primaria incluye también la creación de juegos de aula, algunos de ellos premiados por Barcelona Solidaria por su utilidad a la hora de dar a conocer, entre los más pequeños, valores como los derechos humanos o la diversidad. Son pequeñas bases que contribuyen a educar a los más jóvenes para que, a largo plazo, el mundo cambie y los proyectos de cooperación con el Sur dejen de ser, de una vez por todas, necesarios. *

L'educació pot canviar el món. Així, el sud deixarà de necessitar projectes de cooperació.

La educación puede cambiar el mundo. Así, el Sur dejará de necesitar proyectos de cooperación.

Desminatge / Bombes de dispersió Desminado / Bombas de dispersión

Mines a un euro

Minas a un euro

Milers de civils han mort a causa de les mines. Malgrat que el tractat d'Ottawa de 1997 prohíbeix aquest tipus d'armament, es calcula que encara n'hi ha uns 90 milions en tot el món.

Miles de civiles han perecido a causa de las minas. A pesar de que el tratado de Ottawa de 1997 prohíbe este tipo de armamento, se calcula que todavía existen unos 90 millones de minas en todo el mundo.

I si una senzill passejada per un bucòlic paisatge de Collserola acabés amb una cama amputada? I si els pagesos del Prat de Llobregat no poguessin conrear la terra per por de trobar-hi una mina antipersones? Aquesta situació la viuen molts països del món i, tot i que molts d'ells ja s'han adherit al Tractat d'Ottawa (1997), que prohíbeix aquesta mena d'armament, i que des d'aleshores hagi disminuït el nombre d'aquests artefactes, es creu que encara hi ha 90 milions de mines, repartides per 99 països, que causen unes 15.000 víctimes cada any. L'Afganistan, Angola, Cambodja i Colòmbia són els quatre països on més fàcilment trobarem un tipus d'armament barat que s'enterra al terra, s'activa només trepitjant-lo, té una vida activa de fins a 50 anys i no discrimina les seves víctimes, de manera que tant afecta un soldat com un animal o un civil (potser un nen) que passi per la zona. El problema s'agreuja pel fet que, habitualment, no queda constància del lloc on s'ha col·locat una mina, de manera que resulta extremadament difícil i car trobar-la i desactivar-la.

Com dèiem, en els últims anys ha baixat el nombre de noves mines antipersones instal·lades al món, però ha aparegut un successor, tant o més perillós: les bombes de dispersió. Són bombes que, en lloc d'esclatar, s'obren a l'aire i deixen anar una càrrega mortífera d'entre 200 i 600 municions, petites bombes amb capacitat per destruir fins a quatre camps de futbol. Moltes esclaten, però moltes d'altres arriben al terra intactes, on acaben per fer el mateix paper que les mines antipersones.

Qualsevol esforç per donar a conèixer aquesta situació o per ajudar els països més afectats per aquesta mena d'arsenal mereix el suport de l'Ajuntament de Barcelona, que treballa amb dues organitzacions de la ciutat dedicades a la lluita contra les mines antiper-sones i les bombes de dispersió: el Moviment per la Pau i la Fundació per la Pau. A més, la nostra ciutat s'ha convertit en l'única de tot el món que dóna suport directament, mitjançant

¿Y si un sencillo paseo por un bucólico paisaje de Collserola acabe con una pierna amputada? ¿Y si los campesinos del Prat de Llobregat no pudiesen cultivar la tierra por miedo a encontrarse una mina antipersona? Ésta es la situación en la que viven en muchos países del mundo y, aunque muchos se han adherido al Tratado de Ottawa (1997), que prohíbe este tipo de armamento, y desde entonces estos artefactos han disminuido en número, se cree que todavía hay 90 millones de minas, repartidas por 99 países, que ocasionan unas 15.000 víctimas cada año. Afganistán, Angola, Camboya y Colombia son los cuatro países en los que es más fácil encontrarse con este tipo de armamento barato que se entierra en el suelo, se activa simplemente con pisarlo, tiene una vida activa de 50 años y no discrimina a sus víctimas, de manera que puede afectar tanto a un soldado como a un animal, o a cualquier civil (quizá un niño) que pase por la zona. El problema se agrava por el hecho de que, en general, no queda constancia del lugar en que se colocan las minas, de manera que resulta extremadamente difícil, y caro, encontrarlas y desactivarlas.

Como decíamos, en los últimos años ha disminuido el número de minas antipersona instaladas en el mundo, pero ha aparecido un sucesor, igual o más peligroso: las bombas de dispersión. Son bombas que, en lugar de estallar, se abren en el aire y liberan una carga mortífera de entre 200 y 600 municiones, pequeñas bombas capaces de destruir hasta cuatro campos de fútbol. Muchas estallan, pero muchas otras llegan intactas al suelo, donde acaban realizando la misma función que las minas antipersona.

Cualquier esfuerzo por dar a conocer esta situación o para ayudar a los países más afectados por este tipo de arsenal merece el apoyo del Ayuntamiento de Barcelona, que trabaja con dos organizaciones de la ciudad dedicadas a la lucha contra las minas antipersona y las bombas de dispersión: el Movimiento por la Paz y la Fundación por la Paz. Además, nuestra ciudad se ha convertido en la única en todo el mundo que apoya directamente, mediante un convenio, la labor del UNMAS (United Nations

Aquest dibuix va formar part d'una impressionant exposició dedicada a les il·lustracions fetes per nens en temps de guerra. Este dibujo formó parte de una impresionante exposición dedicada a las ilustraciones hechas por niños en tiempos de guerra.

un conveni, a la feina de la UNMAS (United Nations Mine Action Service), un servei dependent del DPKO (Departament d'Operacions pel Manteniment de la Pau) encarregat de coordinar treballs de desminatge. Barcelona col·labora, de moment durant el període 2008-2009, en les tasques de desminatge que la UNMAS i l'ONG Handicap International desenvolupen a Moçambic, un país inclòs tant en el pla director de cooperació de la Generalitat com en el de l'Ajuntament de Barcelona. El projecte inclou el desminatge de 15 zones de risc dels districtes de Marromeu, Maringuea i Donde, tots tres a la província de Sofala. En total, les aportacions barcelonines al pressupost d'aquesta operació de desminatge permetran alliberar uns 238.000 metres quadrats de terrenys, cosa que beneficiarà prop de 164.000 habitants de la zona.

Però també a Barcelona hi ha ONG que treballen en aquest assumpte des de diferents perspectives i que tenen el suport del consistori barceloní. El Moviment per la Pau va néixer el 1985 com un moviment a favor de l'objecció de consciència (l'AOC) però, amb la desaparició del servei militar obligatori, es va transformar en una organització dedicada a lluitar contra les mines antipersones i a informar sobre els seus efectes. Després d'unes primeres accions de sensibilització, el 1999 es va organitzar a la Universitat Autònoma de Barcelona la Conferència Internacional sobre Desminatge en col·laboració amb la Fundació Autònoma Solidària. Aquesta xerrada incloïa taules rodones i tallers sobre els problemes derivats de l'existència d'aquest armament. Mentrestant, els representants del Moviment per la Pau assistien a tota mena de reunions internacionals dedicades al tema i establien contactes que, després, havien de ser molt valuosos.

Amb la preparació prèvia adquirida entre els anys 1997 i 2000, va començar la feina sobre el terreny a Bòsnia i Herzegovina. Allà, moltes zones minades durant el conflicte als Balcans no estaven senyalitzades ni registrades de cap manera, la qual cosa, un cop acabada la guerra, produïa nombroses baixes, especialment

Mine Action Service), una agència de les Nacions Unides que se encarga de coordinar treballs de desminatge. Barcelona col·labora, de moment durant el període 2008-2009, en les tasques de desminatge que el UNMAS y la ONG Handicap International desarrollan en Mozambique, uno de los países que incluye tanto el plan director de cooperación de la Generalitat como el del Ayuntamiento de Barcelona. El proyecto incluye el desminado de 15 zonas de riesgo de los distritos de Marromeu, Maringuea y Donde, los tres en la provincia de Sofala. En total, las aportaciones barcelonenses al presupuesto de esta operación de desminado permitirán limpiar alrededor de 238.000 metros cuadrados de terreno, lo que beneficiará a unos 164.000 habitantes de la zona.

Asimismo, en Barcelona existen ONG que trabajan en este asunto desde diferentes perspectivas y que cuentan con el apoyo del consistorio barcelonés. El Movimiento por la Paz nació en 1985 como movimiento en favor de la objeción de conciencia (AOC), pero con la desaparición del servicio militar obligatorio, se transformó en una organización dedicada a luchar contra las minas antipersona y a informar sobre sus efectos. Tras unas primeras acciones de sensibilización, en 1999 se organizó en la Universidad Autónoma de Barcelona la Conferencia Internacional sobre Desminado en colaboración con la Fundación Autónoma Solidaria. Esta charla incluía mesas redondas y talleres sobre los problemas derivados de la existencia de este armamento. Mientras, los representantes del Movimiento por la Paz asistían a todo tipo de reuniones internacionales sobre el tema y establecían contactos que, después, serían muy valiosos.

Con la preparación previa adquirida entre 1997 y 2000, comenzó el trabajo sobre el terreno en Bosnia-Herzegovina. Allí, muchas zonas minadas durante el conflicto de los Balcanes no estaban señalizadas ni registradas de modo alguno, lo que, una vez terminada la guerra, producía numerosas bajas, especialmente entre los campesinos que necesitaban volver a cultivar sus tierras. Los primeros viajes a la zona

entre els camperols, que necessitaven tornar a conrear les seves terres. Els primers viatges a la zona van posar en contacte els responsables del Moviment amb una ONG local. D'allà en va sortir un projecte que va tenir continuïtat, posteriorment, a la zona de Mostar i que consistia a formar els professors de primària dels centres docents bosnians que, després, s'encarregarien d'advertir els seus alumnes del perill que suposaven les mines i d'expliar-los què havien de fer si en trobaven una. El Moviment va aconseguir en aquella ocasió el somni de qualsevol ONG: que el Ministeri Federal d'Educació i els responsables regionals assumissin el projecte com a propi, l'any 2003, i es comencés a reduir dràsticament el nombre d'incidents causats per les mines.

La tasca de sensibilització a escoles i centres cívics barcelonins ha constituït una prioritat per al Moviment per la Pau

Des del primer projecte de treball sobre mines antiperònes, la feina de sensibilització a escoles i centres cívics barcelonins ha estat una prioritat per al Moviment per la Pau. Amb la col·laboració, entre d'altres, dels fotògrafs de l'associació de fotoperiodistes de la Universitat Autònoma Kevlar, han organitzat exposicions itinerants que expliquen el procés de desminatge i d'altres que, com *Mines, persones: conviure, sobreviure i sonriure*, mostren diferents aspectes de la feina del Moviment a Colòmbia, on avui es treballa activament sobre el terreny.

Aquestes exposicions es complementen amb xerrades a centres cívics i a escoles on s'explica a nois i noies de diferents edats l'experiència d'altres nens que han tingut la mala fortuna d'ensopregar amb una mina. Una pel·lícula i un cine·foro o bé un joc poden ser bones maneres d'explicar l'experiència, però potser la millor manera de fer arribar el missatge són les videoconferències amb víctimes

pusieron en contacto a los responsables del Movimiento con una ONG local. De estos contactos salió un proyecto que tuvo continuidad, posteriormente, en la zona de Mostar y que consistía en formar a los profesores de primaria de los centros docentes bosnios que, después, se encargarían de advertir a sus alumnos del peligro que suponían las minas y de explicarles qué debían hacer si se encontraban con una de ellas. El Movimiento consiguió en aquella ocasión el sueño de cualquier ONG: que el Ministerio Federal de Educación y los responsables regionales asumieran el proyecto como propio, en el año 2003, y comenzase a reducirse drásticamente el número de incidentes provocados por las minas.

Desde el primer proyecto de trabajo sobre minas antiperòna, la labor de sensibilización

La labor de sensibilización en escuelas y centros cívicos barceloneses ha constituido una prioridad para el Movimiento por la Paz

en escuelas y centros cívicos barceloneses ha constituido una prioridad para el Movimiento por la Paz. Con la colaboración, entre otros, de los fotógrafos de la asociación de fotoperiodistas de la Universidad Autónoma Kevlar, han organizado numerosas exposiciones itinerantes que explican el proceso de desminado y otras que, como «Minas, personas: convivir, sobrevivir y sonreír», muestran diferentes aspectos de la labor del Movimiento en Colombia, donde actualmente se trabaja sobre el terreno.

Estas exposiciones se complementan con charlas en centros cívicos y escuelas en las que se explica a niños y niñas de diferentes edades la experiencia de otros niños que han tenido la mala suerte de tropezar con una mina. Una película y un cine·foro o un juego pueden ser buenas formas de explicar la experiencia, pero quizás la mejor manera de hacer llegar el mensaje son las videoconferencias con víctimas de otros países en las que ellas mismas explican

d'altres països en les quals elles mateixes expliquen la seva història. És una proposta d'alt impacte que només s'organitza esporàdicament, en escoles que demostren una actitud receptiva i que han fet un treball previ sobre el tema. Massa per a un nen? Potser sí, però el fet d'adonar-se que, en el fons, parlen amb nens com ells que, malgrat la dura experiència que han viscut, segueixen tenint ganes de jugar i divertir-se els ajuda a pair-ho i a entendre perfectament el missatge que es vol transmetre.

**Sigui quina sigui la seva forma,
les mines han de desaparèixer.
Aquest és l'objectiu al
qual contribueix Barcelona**

Un dels països més minats del món és Colòmbia i, per tant, aquest territori ha estat objecte de l'atenció del Moviment, que, des de l'any 2004, treballa en projectes d'acompanyament de víctimes de les mines antiperòns en combinació amb diferents entitats locals. Una d'aquestes entitats va ser la Campaña Colombiana contra las Minas, una organització que va treballar estretament amb el Moviment i que, mitjançant la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia, ha enviat a Barcelona, durant els tres darrers anys, activistes del país per tal que ampliïn els seus coneixements. María del Rosario Vásquez és una de les persones que gaudeixen actualment d'una d'aquestes beques i, mentre s'està a la ciutat, col·labora en les xerrades a escoles o a centres cívics que organitza el Moviment per la Pau, aportant la seva experiència. Ella, com a ciutadana d'un país ferit pel conflicte entre les forces paramilitars i la guerrilla, explica que la feina principal que coordina el Moviment per la Pau és la de localitzar les víctimes d'aquests artefactes. I és que sovint els mateixos afectats se n'amenzen per por de ser considerats no víctimes, sinó guerrillers. A més de garantir que s'atengui aquests afectats, els activistes de

su historia. Es una propuesta de alto impacto que sólo se organiza esporádicamente, en escuelas que demuestran una actitud receptiva y que han realizado un trabajo previo sobre el tema. ¿Demasiado para un niño? Quizá sí, pero el hecho de darse cuenta de que, en el fondo, hablan con niños como ellos, que, a pesar de la dura experiencia que han vivido, siguen teniendo ganas de jugar y divertirse les ayuda a asumirlo y a entender perfectamente el mensaje que quiere transmitirse.

Sea cual sea su forma, las minas deben desaparecer. Ése es el objetivo al que contribuye Barcelona

Uno de los países más minados del mundo es Colombia y, por lo tanto, este territorio ha sido objeto de atención del Movimiento que, desde el año 2004, trabaja en proyectos de acompañamiento de víctimas de minas antiperón en combinación con diferentes entidades locales. Una de estas entidades fue la Campaña Colombiana contra las Minas, una organización que trabajó estrechamente con el Movimiento y que, mediante la Mesa Catalana por la Paz y los Derechos Humanos en Colombia, ha enviado a Barcelona, en los últimos tres años, a activistas del país para que amplíen sus conocimientos. María del Rosario Vásquez es una de las personas que disfruta actualmente de una de esas becas y, mientras está en la ciudad, colabora en las charlas en escuelas o centros cívicos que organiza el Movimiento por la Paz, aportando su experiencia. Ella, como ciudadana de un país herido por el conflicto entre las fuerzas paramilitares y la guerrilla, explica que la labor principal que coordina el Movimiento por la Paz consiste en localizar a las víctimas de estos artefactos. Y es que a menudo los afectados se esconden por miedo a no ser considerados víctimas, sino guerrilleros. Además de garantizar que se atienda a estos afectados, los activistas de

Colòmbia els ofereixen assistència legal i els informen del seu dret a ser indemnitzats i a ser tractats gratuïtament, un dret que la llei reconeix, però que es divulga poc i molts ni tan sols coneixe, perquè, com diu María del Rosario, «a Colòmbia tenim una llei molt completa que no es compleix». La seva feina i la dels seus companys garanteix que les autoritats es facin càrrec dels seus deures, començant per uns hospitals on, sovint, sense l'acompanyament d'un activista, uns metges sense pressupost s'afanyen a explicar a les víctimes –amb freqüència pagesos de zones remotes– que tenen dret a atenció gratuita i a una pròtesi que els farà la vida més fàcil.

Són molts els civils que cada any moren o queden mutilats a Colòmbia a causa de les mines antipersones i altres municions sense explotar. L'exèrcit colombià va retirar les seves mines després que el país s'afegís al Tractat d'Ottawa, però sovint no fa res respecte a les que van ser col·locades per guerrillers i paramilitars. I d'aquestes mines se'n segueixen produint moltes, ja que el procediment és casolà i molt senzill: només cal un explosiu baratíssim que es fa amb adob, l'ANFO (Ammonium Nitrate - Fuel Oil) i un munt de metralla. Què costa produir un d'aquests perillósissims artefactes? Al canvi, un euro.

Aquest fet ja és prou dramàtic de per si, però a sobre té efectes col·laterals: l'exèrcit controla l'adob que es ven, les terres (potser minades o potser no) es deprecien cada any i el preu dels aliments no fa més que créixer. El problema és gravíssim però, tot i això, la feina dels activistes colombians no és sempre ben rebuda per uns hospitals sense pressupost que, per la seva pressió, han de pagar el cost de l'assistència i les pròtesis; ni tampoc és ben rebuda pels alcaldes de les localitats afectades, que preferirien ocultar que el seu municipi està minat; ni, sovint, pels mateixos afectats, que pensen que els activistes haurien de fer més per ells... És una feina poc agraiada però indispensable a la qual ni els activistes colombians com María del Rosario, ni els seus

Colombia les ofrecen asistencia legal y les informan de su derecho a ser indemnizados y a ser tratados gratuitamente, derecho que la ley reconoce, pero que apenas se divulga, de forma que muchos no lo conocen; como dice María del Rosario, «en Colombia tenemos una ley muy completa que no se cumple». Su labor y la de sus compañeros garantiza que las autoridades cumplen sus deberes, empezando por unos hospitales en los que, a menudo, sin el acompañamiento de un activista, unos médicos sin presupuesto se preocupan por explicar a las víctimas –frecuentemente, campesinos de zonas remotas– que tienen derecho a atención gratuita y a una prótesis que les hará la vida más fácil.

Son muchos los civiles que cada año mueren o son mutilados en Colombia como consecuencia de las minas antipersona y otras municiones sin explotar. El Ejército colombiano retiró sus propias minas después de que el país se adhiriese al Tratado de Ottawa, pero no hace nada en lo que respecta a las que colocaron guerrilleros y paramilitares. Y de estas minas, siguen produciéndose muchas, ya que el procedimiento es casero y muy sencillo: tan sólo se necesita un explosivo baratísimo que se elabora con adobe, el ANFO (Ammonium Nitrate – Fuel Oil) y metralla. ¿Qué cuesta producir uno de estos peligrosísimos artefactos? Al cambio, un euro.

De por sí, este hecho ya es lo suficientemente dramático, pero además tiene efectos colaterales: el Ejército controla el adobe que se vende, las tierras (quizá minadas o quizás no) se deprecian cada año, y el precio de los alimentos no hace más que aumentar. El problema es gravísimo pero, a pesar de todo, el trabajo de los activistas colombianos no siempre es bien acogido por unos hospitales sin presupuesto que, por su presión, deben pagar el coste de asistencia y las prótesis; tampoco es bien recibido por los alcaldes de las localidades afectadas, quienes preferirían ocultar que su municipio está minado; ni, a menudo, por los afectados, que piensan que los activistas deberían hacer más por ellos... Es un trabajo poco agraciado pero indispensable al que ni los activistas colombianos como María de Rosario, ni sus

companys ni el Moviment per la Pau pensen renunciar.

Malgrat els tractats internacionals, les mines antipersones segueixen sent, doncs, un problema greu, un problema al qual s'afegeixen les noves bombes de dispersió. La Fundació per la Pau és una de les ONG que lluiten en contra d'aquest armament, encara que no ho faci des del terreny sinó servint d'altaveu de les propostes de pau i exercint, freqüentment, com a consciència dels polítics. Després d'un primer període en què l'organització es va concentrar en l'educació per a la pau i el desarmament, van aparèixer nous objectius. I en aquest sentit, hi va tenir molt a veure l'èxit d'una campanya realitzada fa tres anys que denunciava la militarització de la investigació científica, reclamava al govern la transferència de recursos de recerca i desenvolupament militar a finalitats civils i conviava els científics a convertir-se en objectors de consciència i a no participar en investigacions amb finalitats militars. L'èxit de la campanya (el 2006 ja s'hi havien adherit 2.600 científics de tot l'Estat) va fer que la Fundació es decidís a centrar-se, durant els següents anys, en el control del tràfic d'armes i les bombes de dispersió.

I si, en aquests assumptes, els polítics hi tenen molt a dir, la Fundació s'encarrega de transmetre'ls la pressió i la informació necessària. Un primer pas és oferir tota la informació disponible a la ciutadania, sigui mitjançant webs o mitjans de comunicació, perquè quan un govern detecta que un tema és prou conegut o preocupa els ciutadans, s'afanya a adquirir els compromisos necessaris. Després, es preparen exhaustius informes o es fan traduccions de textos internacionals que es lliuren als polítics i, finalment, es parla amb els partits per tal que, en els seus programes electorals, recullin les propostes corresponents.

En aquesta línia, la Fundació per la Pau juntament amb la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, Justícia i Pau i el Moviment per la Pau van posar en marxa la

compañeros, ni el Movimiento por la Paz piensan renunciar.

A pesar de los tratados internacionales, las minas antipersona siguen constituyendo un grave problema, un problema al que se añaden las nuevas bombas de dispersión. La Fundación por la Paz es una de las ONG que lucha contra este armamento, aunque no lo hacen desde el terreno sino como altavoz de las propuestas de paz y ejerciendo, frecuentemente, como conciencia de los políticos. Tras un primer período en el que la organización se concentró en la educación para la paz y el desarme, aparecieron nuevos objetivos. En este sentido, tuvo mucho que ver el éxito de una campaña realizada hace tres años que denunciaba la militarización de la investigación científica, reclamaba al gobierno la transferencia de recursos de investigación y desarrollo militar a finalidades civiles e invitaba a los científicos a convertirse en objetores de conciencia y a no participar en investigaciones con fines militares. El éxito de la campaña (en 2006 ya se habían adherido 2.600 científicos de todo el Estado) hizo que la Fundación se centrarse, durante los siguientes años, en el control del tráfico de armas y las bombas de dispersión.

Y si, en estos asuntos, los políticos tienen mucho que decir, la Fundación se encarga de transmitir la presión y la información necesaria. Un primer paso es ofrecer toda la información disponible a la ciudadanía, sea a través de páginas web o de los medios de comunicación, porque cuando un gobierno detecta que un tema es lo suficientemente conocido o preocupa a los ciudadanos, se apresura a adquirir los compromisos necesarios. A continuación, se preparan exhaustivos informes o se realizan traducciones de textos internacionales que se entregan a los políticos y, finalmente, se habla con los partidos para que, en sus programas electorales, recojan las correspondientes propuestas.

En esta línea, la Fundación por la Paz, junto con la Comisión Catalana de Ayuda al Refugiado, Justicia y Paz y el Movimiento por la Paz, pusieron en marcha la campaña Stop bombas de dispersión, que consiguió que, en 2008, el

campanya *Stop bombes de dispersió*, que va aconseguir que, el 2008, el Parlament de Catalunya aproves una resolució contra aquesta mena d'armament. La resolució demanava al govern espanyol un paper actiu en el Procés d'Oslo per elaborar un tractat internacional de prohibició. Aquell mateix any, el Ministeri de Defensa espanyol va anunciar que a Espanya es deixarien de produir aquesta mena de bombes.

Un cop aconseguit objectius com aquest, la Fundació per la Pau segueix treballant per garantir el compliment dels compromisos adquirits, al mateix temps que insisteix que els governs subscriguin els acords internacionals vigents sobre el tema. I és que no es pot abaixar la guàrdia: mesos després d'anunciar la moratorìa unilateral espanyola en la producció de bombes de dispersió, el web d'una empresa que les produïa encara anunciava el producte. Afortunadament, i segons estimava el Ministeri de Defensa, el juny de 2009 va acabar el procés de destrucció de totes les bombes de dispersió en territori estatal.

La feina, però, continua a molts països del món i també a casa nostra, on segueixen sent imprescindibles campanyes de conscienciació i accions imaginatives que cridin l'atenció dels ciutadans, com la que des de fa tres anys desenvolupa durant les Festes de la Mercè el Moviment per la Pau: fer una piràmide de sabates en homenatge a les víctimes de mines antipersones i bombes de dispersió. Qui ho havia de dir, que una simple sabata pogués ser un arma efectiva per lluitar contra les bombes? *

Sígui quina sigui la seva forma, les mines han de desaparèixer. Aquest és l'objectiu al qual vol contribuir Barcelona. Sea cual sea su forma, las minas deben desaparecer. Ése es el objetivo al que quiere contribuir Barcelona.

Parlamento de Cataluña aprobase una resolución contra este tipo de armamento. La resolución pedía al gobierno español un papel activo en el Proceso de Oslo para elaborar un tratado internacional de prohibición. Ese mismo año, el Ministerio de Defensa español anunció que en España se dejarían de producir este tipo de bombas.

Una vez conseguido este objetivo, la Fundación por la Paz continuó trabajando para garantizar el cumplimiento de compromisos adquiridos, al mismo tiempo que insistía en que los gobiernos suscribiesen los acuerdos internacionales vigentes sobre el tema. Y es que no se puede bajar la guardia: meses después de anunciar la moratoria unilateral española en la producción de bombas de dispersión, la página web de una de las empresas que las producía todavía anunciaba el producto. Afortunadamente, y como calculaba el Ministerio de Defensa, en junio de 2009 acabó el proceso de destrucción de todas las bombas de dispersión en territorio estatal.

Sin embargo, el trabajo continúa en muchos países del mundo y también aquí, donde siguen siendo imprescindibles campañas de concienciación y acciones imaginativas que llamen la atención de los ciudadanos, como la que desde hace tres años desarrolla en las fiestas de la Mercè el Movimiento por la Paz: elaborar una pirámide de zapatos en homenaje a las víctimas de minas antipersonas y bombas de dispersión. ¿Quién iba a decir que un simple zapato fuera un arma efectiva para luchar contra las bombas? *

Comerç just / Comercio justo

Cooperació al supermercat

Cooperación en el supermercado

El comerç just, a diferència del tradicional, garanteix que el producte que es compra ha estat produït respectant tres drets fonamentals: el de les persones, el de la societat i el del medi ambient.

El comercio justo, a diferencia del tradicional, garantiza que el producto que se compra ha sido producido respetando tres derechos fundamentales: el de las personas, el de la sociedad y el del medio ambiente.

Sembla que la cooperació internacional només sigui cosa de les ONG o de les institucions que s'hi dediquen, però aquesta cooperació és impossible si no hi ha una pressió de la població, si els habitants d'una ciutat o d'un estat no són sensibles a la injustícia i pressionen els seus governants, o si no comparteixen els ideals d'una ONG a la qual donen vida en forma de voluntariat o aportacions econòmiques. Perquè la cooperació revesteix mil formes, que poden anar des de signar un manifest o col·laborar en tasques de sensibilització sobre un tema concret fins a anar a comprar. I és que fóra ingenu no tenir en compte que, en la societat en què vivim, el consum és un motor potent, un motor que pot tenir, però, també una vessant solidària.

En què es diferencia el comerç just del comerç tradicional? En què el primer garanteix que, per produir el producte que es compra, s'han respectat els drets del treballador, entesos com els drets laborals i sindicals, que s'ha garantit la igualtat entre homes i dones, que no s'ha utilitzat el treball infantil i que el procés de producció no ha estat contaminant sinó respectuós amb el medi ambient. És, en definitiva, l'intercanvi d'un conjunt de béns que s'han produït d'una manera respectuosa amb les persones, la societat i el medi ambient.

Algunes ONG radicades a Barcelona treballen molt intensament aquesta línia d'acció, que, juntament amb la banca ètica, és un dels objectius que Barcelona Solidària impulsa per mandat del Pla Director de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau 2009-2012. Una d'aquestes ONG principals és Intermón, creada fa més de mig segle i que, des de fa dotze anys, treballa integrada en la confederació Oxfam, amb presència a tot el món. El fet de treballar com a Intermón Oxfam permet a aquesta ONG ser independent i, alhora, adoptar una dimensió internacional. I és que, si a Espanya, Intermón té prop de 200.000 socis, Oxfam està formada en el seu conjunt per prop de 2 milions de persones de diferents nacionalitats. No és només qüestió de números sinó

Parece que la cooperación internacional sea únicamente asunto de las ONG o de las instituciones que se dedican a ello, pero esta cooperación es imposible si no existe una presión de la población, si los habitantes de una ciudad o de un estado no son sensibles a la injusticia y presionan a sus gobernantes, o si no comparten los ideales de una ONG a la que dan vida en forma de voluntariado o aportaciones económicas. La cooperación toma mil formas, que van desde la firma de un manifiesto o la colaboración en tareas de sensibilización en un tema concreto, hasta ir a comprar. Y es que sería ingenuo no tener en cuenta que, en la sociedad en la que vivimos, el consumo es un motor potente, un motor que puede tener también una vertiente solidaria.

¿En qué se diferencia el comercio justo del comercio tradicional? En que el primero garantiza que, para producir el producto que se compra, se han respetado los derechos del trabajador, los derechos laborales y sindicales, que se ha garantizado la igualdad entre hombres y mujeres, que no se ha utilizado el trabajo infantil y que el proceso de producción no ha sido contaminante sino respetuoso con el medio ambiente. En definitiva, es el intercambio de un conjunto de bienes que se han producido de forma respetuosa con las personas, la sociedad y el medio ambiente.

Algunas ONG que radican en Barcelona trabajan muy intensamente en esta línea de actuación, que, junto con la banca ética, es uno de los objetivos que Barcelona Solidaria impulsa bajo mandato del Plan Director de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz 2009-2012. Una de estas ONG es Intermón, creada hace más de medio siglo y que, desde hace 12 años, trabaja integrada en la confederación Oxfam, presente en todo el mundo. El hecho de trabajar como Intermón Oxfam permite a esta ONG ser independiente y, a la vez, adoptar una posición internacional. Y es que, si en España Intermón cuenta con unos 200.000 socios, Oxfam cuenta en total con unos 2 millones de socios de diferentes nacionalidades. No es únicamente una cuestión de números sino de efectividad: una organi-

Dones treballadores.
El comerç just representa la solució digna per a moltes dones en tot el món.
Mujeres trabajadoras.
El comercio justo representa la solución digna para muchas mujeres en todo el mundo.

d'efectivitat: una organització de les dimensions d'Oxfam té una capacitat d'incidir no només en polítiques locals o regionals, sinó fins i tot en les mundials. Perquè Intermón Oxfam treballa en el camp del desenvolupament i té, en el comerç just, la seva línia de treball principal, però també s'implica en accions humanitàries puntuals i fa una feina de pressió política que, mitjançant diferents campanyes, busca influir, a la manera d'un lobby, en decisions que poden perpetuar, o no, situacions injustes de pobresa.

De tota manera, com dèiem, el comerç just és una de les seves prioritats des de l'any 1993. En aquella època es va integrar dins de l'organització una ONG valenciana, Bombay Tercer Mundo, que treballava en el tema. I la seva experiència va ser l'embrió de la feina que es fa ara des d'Intermón, una feina que té una doble vessant: genera ingressos que beneficien els productors del sud però, alhora, també serveix per conscienciar una població que, mentre compra cafè o roba, també rep informació sobre la manera com s'han produït aquests productes i sobre la pobresa o la justícia al món.

A tot Espanya, Intermón Oxfam disposa de 48 botigues (tres de les quals són a Barcelona) on es venen productes que van des del cafè fins a la cervesa, passant per la xocolata, els productes tèxtils, els cosmètics i els productes d'artesanía. Però això és el final del procés. Què ha passat abans d'arribar a la botiga? El procés comença quan Intermón Oxfam identifica un producte produït a països del sud que pot tenir sortida al nostre mercat i pacta amb el productor un preu just, que no el fixa el comprador, sinó que és fruit d'una negociació en la qual es mira de trobar l'equilibri entre la dignitat del productor i un cost final que sigui assumible. A més, Intermón Oxfam fa una feina de suport, ja que molt freqüentment tracta amb cooperatives de treballadors que encara presenten febleses en el model de gestió o bé en el disseny o en la confecció del producte. L'ONG els ajuda a corregir aquestes mancances mitjançant accions de formació, o

zación de las dimensiones de Oxfam tiene capacidad para incidir no sólo en políticas locales o regionales, sino que también puede hacerlo incluso a nivel mundial. Intermón Oxfam trabaja en el ámbito del desarrollo y su principal línea de actuación es el comercio justo, pero también se implica en acciones humanitarias puntuales y realiza una labor de presión política que, mediante diferentes campañas, busca influir, a semejanza de un grupo de presión, en decisiones que pueden perpetuar, o no, situaciones injustas de pobreza.

De todos modos, como decíamos, el comercio justo es una de sus prioridades desde el año 1993. En aquella época se integró en la organización una ONG valenciana, Bombay Tercer Mundo, que trabajaba en el tema. Y su experiencia fue el embrión de la labor que ahora se realiza desde Intermón, una labor que tiene una doble vertiente: genera ingresos que benefician a los productores del Sur pero, a la vez, también recibe información sobre la forma en que se han producido estos productos y sobre la pobreza o la injusticia en el mundo.

En toda España, Intermón Oxfam dispone de 48 tiendas (tres de ellas están en Barcelona) en las que se vende desde café hasta cerveza, pasando por chocolate, productos textiles, cosméticos y productos de artesanía. Pero éste es el final del proceso. ¿Qué es lo que sucede antes de que estos productos lleguen a las tiendas? El engranajes se inicia cuando Intermón Oxfam identifica un producto producido en países del Sur que puede tener salida en nuestro mercado y pacta con el productor un precio justo, que no lo fija el comprador, sino que es fruto de una negociación en la que se intenta encontrar el equilibrio entre la dignidad del productor y un coste final asequible. Además, Intermón Oxfam realiza un trabajo de apoyo, ya que suele tratar con cooperativas de trabajadores que todavía presentan debilidades en el modelo de gestión, el diseño o la confección del producto. La ONG les ayuda a corregir estas carencias mediante acciones de formación o recomendándoles cambios en el proce-

El comerç just busca un equilibri difícil. El que hi ha entre la dignitat del treball i un cost final asequible.

El comercio justo busca un equilibrio difícil: el que hay entre la dignidad del trabajo y un coste final asequible.

recomanant canvis en el procés de producció per tal que aquests processos siguin òptims de cara al consum a països del nord.

La funció d'Intermón Oxfam s'assembla, doncs, a la que pot tenir un distribuïdor convencional, però amb l'afegit que garanteix condicions de comerç just, inverteix en la millora de la formació i dels processos de producció i, a més, prefinança les comandes, és a dir, que les paga anticipadament per facilitar la supervivència del productor. De fet, la formació que reben els productors i les millores que s'introdueixen fan possible que, abans o després, es puguin integrar en xarxes de distribució «normals», la qual cosa suposaria que la feina d'Intermón Oxfam deixaria de ser, en aquest cas, necessària i equivaldría a un èxit rotund de la iniciativa.

Un cop produïts, els productes que compra Intermón Oxfam arriben a alguna de les botigues que té distribuïdes per la geografia espanyola, que és una altra peça clau del procés, ja que els seus treballadors són, majoritàriament, voluntaris que ofereixen gratuitament la seva feina i que, així, contribueixen a reduir els costos d'explotació, permetent que els productes es venguin a preus raonables. De tota manera, ja no és imprescindible visitar una botiga d'Intermón Oxfam per tal d'adquirir productes de comerç just, ja que alguns productes, com el cafè, han entrat en xarxes de distribució convencionals, com algunes cadenes de supermercats a les quals, això sí, Intermón fa superar un seguit de filtres ètics. Així, només fent la tria d'aquest producte, els consumidors tenen la garantia que estan contribuint a la supervivència digna d'un productor de qualsevol punt del planeta, o gairebé. I és que prop del 38 % dels productes que es venen a Intermón Oxfam estan produïts a l'Àsia; el 37 %, a Amèrica Llatina, i el 25 %, a l'Àfrica.

Encara que de vegades adopti les formes d'una xarxa de consum convencional, el procés que segueix Intermón Oxfam afegeix un seguit de costos, els quals són assumibles només pel fet que l'entitat no té beneficis (o, si en té, els reinverteix) i que disposa d'ajuts

so de producció para que estos mecanismos sean óptimos de cara al consumo en países del Norte.

Así, la función de Intermón Oxfam se parece a la que puede tener un distribuidor convencional, pero con el añadido de que garantiza condiciones de comercio justo, invierte en la mejora de la formación y de los procesos de producción y, además, prefinancia los pedidos, es decir, los paga anticipadamente para facilitar la supervivencia del productor. De hecho, la formación que reciben los productores y las mejoras que se introducen hacen posible que, antes o después, se puedan integrar en redes de distribución «normales», lo que supondría que la labor de Intermón Oxfam dejaría de ser, en este caso, necesaria y equivaldría a un éxito rotundo de la iniciativa.

Una vez acabados, los productos que compra Intermón Oxfam llegan a alguna de las tiendas distribuidas por la geografía española; esto constituye otra de las piezas clave del proceso, ya que sus trabajadores son, mayoritariamente, voluntarios que ofrecen gratuitamente su trabajo y, de esta manera, contribuyen a reducir los costes de explotación, permitiendo que los productos se vendan a precios razonables. De todos modos, ya no es necesario visitar una tienda de Intermón Oxfam para adquirir productos de comercio justo, ya que algunos productos, como el café, han entrado en redes de distribución convencionales, como algunas cadenas de supermercados a las que, eso sí, Intermón hace superar una serie de filtros éticos. Así, con sólo elegir este producto, los consumidores tienen la garantía de estar contribuyendo a la supervivencia digna de un productor de cualquier parte del planeta, o casi. Y es que alrededor del 38 % de los productos que se venden en Intermón Oxfam se producen en Asia, el 37 % en América Latina y el 25 % en África.

Aunque a veces todavía adopte las formas de una red de consumo convencional, el proceso que sigue Intermón Oxfam añade una serie de costes, que pueden asumirse sólo por el hecho de que la entidad no tiene beneficios

d'institucions que, no només col·laboren en les tasques de suport als productors, sinó que també ajuden en la sensibilització de la ciutadania, un altre aspecte del treball d'aquesta ONG.

En aquesta feina són importants les botigues de què Intermón Oxfam disposa per tot el país i que, a més de punts de distribució, fan la funció de centres d'informació. La presència a les cadenes de supermercats és un altre canal de sensibilització que s'acaba d'obrir i que permet organitzar des de *displays* específics de productes de comerç just fins a degustacions i setmanes temàtiques, a la manera d'una campanya de màrqueting convencional, però amb un missatge de fons que repercutex directament a favor dels productors del sud. Xerrades a escoles, exposicions o la presència de parades d'Intermón Oxfam a fires i mercats de poble són uns altres instruments de sensibilització, a més d'una de les seves activitats més conegudes, la Festa de la Solidaritat, que se celebra cada any, cap a finals d'abril, i que aplega entre 40.000 i 50.000 visitants. En aquesta festa es mostra el treball d'Intermón Oxfam i s'organitzen concerts, tallers i cercavilles en una gran festa ciutadana que, de la mateixa manera que els tallers que s'organitzen a escoles per introduir els més joves en el món de la solidaritat, té el suport de Barcelona Solidària.

Però no tothom treballa en aquest camp amb les mateixes tàctiques. Setem, una federació de deu ONG repartides per tot Espanya, també disposa d'una botiga de comerç just a Barcelona. A més, ha portat el concepte de comerç just a un munt de màquines de cafè repartides per empreses i institucions i també convida els seus voluntaris a muntar parades de l'organització a fires i mercats. Ara, tot i que també utilitzi aquest sistema, no posa l'accent en la comercialització, sinó en la incidència política i la sensibilització de la ciutadania. Per a ells, les pràctiques de comerç just han d'anar acompañades «per la denúncia i la lluita contra l'injust sistema de comerç internacional». La crítica a un sistema

(o, si los tiene, los reinvierte) y que cuenta con ayudas e instituciones que, no sólo colaboran en las tareas de apoyo a los productores, sino que también ayudan a la sensibilización de la ciudadanía, otro de los ámbitos de trabajo de esta ONG.

Para esta labor son importantes las tiendas que Intermón Oxfam tiene por todo el país y que, además de puntos de distribución, sirven como centros de información. La presencia en las cadenas de supermercados es otro canal de sensibilización que acaba de abrirse y que permite organizar desde expositores específicos de productos de comercio justo hasta degustaciones y semanas temáticas, como si se tratase de campañas de mercadotecnia convencionales, pero con un mensaje de fondo que repercuten directamente a favor de los productores del Sur. Charlas en escuelas, exposiciones o la presencia de puestos de Intermón Oxfam en ferias y mercados de pueblo son otros instrumentos de sensibilización; también destaca una de sus actividades más conocidas, la Fiesta de la Solidaridad que se celebra cada año, hacia finales de abril, y que reúne entre 40.000 y 50.000 visitantes. En esta fiesta se muestra el trabajo de Intermón Oxfam y se organizan conciertos, talleres y pasacalles en una gran fiesta ciudadana que, al igual que los talleres que se organizaban en escuelas para introducir a los más jóvenes en el mundo de la solidaridad, cuenta con el apoyo de Barcelona Solidaria.

No obstante, no todo el mundo trabaja en este campo siguiendo las mismas tácticas. Setem, una federación de diez ONG repartidas por toda España, también dispone de una tienda de comercio justo en Barcelona. Además, ha llevado el concepto de comercio justo a un gran número de máquinas de café repartidas por empresas e instituciones, e invita a sus voluntarios a montar puestos de la organización en ferias y mercados. Ahora bien, aunque también utiliza este sistema, no fija su atención en la comercialización, sino en la incidencia política y la sensibilización de la ciudadanía. Para Setem, las prácticas de comercio justo deben acompañarse de «la denuncia y la lucha contra el injusto sistema de comercio internacional».

El cafè és un dels productes en què és més fàcil aplicar el concepte de comerç just per a les administracions i les empreses.

El café es uno de los productos en que es más fácil aplicar el concepto de comercio justo para las administraciones y las empresas.

comercial convencional que es considera no sostenible, perquè és poc ecològic i suposa l'empobriment del sud, és, doncs, un eix central per a Setem. I mitjançant les accions de sensibilització al nord es pretén incidir en el seu funcionament i aconseguir que el comerç convencional adopti pràctiques més ètiques i justes.

Tot arrenca el 1968, quan es va crear una organització, que aleshores es deia Servei Tercer Món i que va néixer a l'entorn dels Escolapis, molt avesats al treball en cooperació internacional, però que ja consideraven absurd seguir treballant amb els plantejaments clàssics dels missioners. Abans que l'entitat es constituís com a associació independent, el 1984, ja se centrava en la necessitat de canviar mentalitats al nord per tal d'aconseguir transformacions al sud. I aquesta idea segueix guiant l'ONG, que a finals dels anys vuitanta va començar a treballar en els Camps de Solidaritat. Es tracta d'una proposta que té tres fases: una primera de sensibilització dels joves, que aprenen els principis del comerç just; una segona en què aquests joves viatgen als països del sud i coneixen les comunitats de productors, i una tercera en la qual ells mateixos divulguen, entre altres joves, i mitjançant xerrades, els principis que han après. Val a dir que l'experiència ha estat un èxit i que avui dia segueix ben viva: prop de 200 joves participen cada any en aquestes experiències, que, de passada, permeten captar nous voluntaris i socis per a l'entitat.

Aquests camps estan, en principi, destinats a joves de més de 21 anys que es reparteixen cada estiu per camps d'Amèrica Llatina, Àsia i Àfrica. Però, i el públic més madur? Aquesta pregunta també se la van fer a Setem. I per donar-li resposta, es van aliars amb una agència de viatges barcelonina amb la qual van crear unes Rutes Solidàries que posen en contacte els conceptes de comerç just i turisme i que permeten convertir unes vacances en una immersió en les comunitats de productors del sud.

Una altra manera d'entrar en contacte amb la societat i difondre els principis del comerç just són els Plans de Formació de Setem, que

La crítica a un sistema comercial convencional que se considera no sostenible, ya que es poco ecológico y supone el empobrecimiento del Sur, constituye un eje central para Setem. Y mediante las acciones de sensibilización en el Norte se pretende incidir en su funcionamiento y conseguir que el comercio convencional adopte prácticas más éticas y justas.

Todo empezó en 1968, cuando se creó la organización, que entonces se llamaba Servicio Tercer Mundo y que nació en el entorno de los escolapios, muy avezados en el trabajo en cooperación internacional, pero que ya entonces consideraban absurdo seguir trabajando bajo los planteamientos clásicos de los misioneros. Antes de que la entidad se constituyese como asociación independiente, en 1984, ya se centraba en la necesidad de cambiar las mentalidades del Norte para conseguir transformaciones en el Sur. Esta idea sigue guiando a la ONG, que a finales de la década de 1980 empezó a trabajar en los Campos de Solidaridad. Se trata de una propuesta de tres fases: una primera de sensibilización de los jóvenes, que aprenden los principios del comercio justo; una segunda en la que estos jóvenes viajan a países del Sur y conocen las comunidades de productores; y una tercera en la que ellos mismos divulgan, entre otros jóvenes, y mediante charlas, los principios que han aprendido. Cabe añadir que esta experiencia ha sido todo un éxito y que actualmente sigue bien viva: alrededor de 200 jóvenes participan cada año en estas experiencias que, ya de paso, permiten a la entidad captar nuevos voluntarios y socios.

Estos campos están, en principio, destinados a jóvenes mayores de 21 años que se reparten cada verano por campos de América Latina, Asia y África. Pero ¿y el público más maduro? Esta misma pregunta fue la que se plantearon en Setem. Para responderla, se aliaron con una agencia de viajes barcelonesa con la que crearon unas Rutas Solidarias que ponen en contacto los conceptos de comercio justo y turismo y que permiten convertir unas vacaciones en una inmersión en las comunidades de productores del Sur.

organitza des de cursos d'introducció a la solidaritat fins a màsters i postgraus sobre cooperació internacional en coordinació amb centres universitaris. Però possiblement una de les activitats més conegudes de l'organització és la Festa del Comerç Just i la Banca Ètica, que s'organitza en col·laboració amb altres entitats, com Intermón Oxfam, Alternativa-3 i FETS-Finançament Ètic i Solidari. Aquesta és una activitat lúdica, que busca la participació del públic i que se celebra des de l'any 2000 amb el suport de les institucions, entre les quals hi ha l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant el programa Barcelona Solidària. Xerrades, conferències, activitats infantils, mostres de productes, concerts i, fins i tot, espectacles teatrals formen part d'una festa que ja ha arrelat en el calendari i que cada any difon, de manera lúdica, els idearis del comerç just i la banca ètica, una variant de les pràctiques bancàries convencionals que no posa l'accent només en els diners sinó, i especialment, en consideracions ètiques.

Altres campanyes de sensibilització organitzades per Setem incideixen, per exemple, en el sector tèxtil, mitjançant la campanya Roba Neta, una iniciativa internacional que comparteixen ONG de diferents països i que porta 20 anys denunciant pràctiques injustes de les indústries del tèxtil. A les tasques de sensibilització entre la població, les empreses i les institucions, s'afegeix la feina que es fa amb administracions públiques, a les quals s'insta a sumar-se a un programa de compra pública ètica que demana que les institucions adquereixin des de paper reciclat o bombetes de baix consum fins a productes tèxtils de manera responsable (uniformes de la policia, bates per als metges i infermeres dels hospitals...). Aquesta tasca s'articula mitjançant una Xarxa Catalana de Compra Pública Ètica en la qual hi ha presents les administracions públiques, de manera que els seus responsables de contractació i de compres reben formació que els ajuda a triar les opcions més justes.

Otra manera de entrar en contacto con la sociedad y difundir los principios del comercio justo son los Planes de Formación de Setem, que organiza desde cursos de introducción a la solidaridad hasta másteres y posgrados sobre cooperación internacional en cooperación con centros universitarios. Sin embargo, puede que una de las actividades más conocidas de la organización sea la Fiesta del Comercio Justo y la Banca ética, que se organiza en colaboración con otras entidades, como Intermón Oxfam, Alternativa-3 y FETS-Financiación Ética y Solidaria. Es una actividad lúdica que busca la participación del público y que se celebra desde el año 2000 con el apoyo de las instituciones, entre ellas el Ayuntamiento de Barcelona, a través del programa Barcelona Solidaria. Charlas, conferencias, actividades infantiles, muestras de productos, conciertos e, incluso, espectáculos teatrales conforman una fiesta que ya se ha hecho sitio en el calendario y que cada año difunde, de manera lúdica, los idearios del comercio justo y la banca ética, una variante de las prácticas bancarias convencionales que no fija su atención simplemente en el dinero sino también, y especialmente, en consideraciones éticas.

Otras campañas de sensibilización organizadas por Setem inciden, por ejemplo, en el sector textil, mediante la campaña «Ropa Limpia», una iniciativa internacional que comparten ONG de diversos países y que lleva 20 años denunciando las prácticas injustas de las industrias de sector textil. A las tareas de sensibilización de la población, las empresas y las instituciones, se añade el trabajo que se realiza con administraciones públicas, a las que se anima a sumarse a un programa de compra ética que pide a las instituciones que adquieran desde papel reciclado o bombillas de bajo consumo, hasta productores textiles de manera responsable (uniformes de policía, batas para los médicos y enfermeras de los hospitales...). Esta labor se articula mediante una Red Catalana por la Compra Pública Ética en la que están presentes las administraciones públicas, de forma que sus responsables de contratación y de compras reciben formación que les ayuda a elegir las opciones más justas.

Intermón Oxfam disposa de 48 botigues a Espanya. S'hi venen els productes més variats: cervesa, cosmètics, artesania...
Intermón Oxfam dispone de 48 tiendas en España. En ellas se venden los productos más variados: cerveza, cosméticos, artesanía...

Possiblement una de les decisions més senzilles de prendre, tant per a les administracions com per a les empreses, és aplicar els conceptes de comerç just a una cosa tan quotidiana com el cafè. La campanya El bon cafè de Setem promou, precisament, el consum de cafè procedent de comerç just, però aquesta feina té una doble vessant: d'una banda, la conscienciació al nord i, de l'altra, el treball amb les comunitats de productors del sud mitjançant programes dedicats als cafeïcultors de Mesoamèrica. Barcelona Solidària dóna suport a aquest projecte, que fomenta que les cooperatives de productors treballin en xarxa i que busca reforçar les seves capacitats productives, organitzatives i comercials. Penseu-hi la propera vegada que us prengueu un cafè! *

Possiblemente, una de las decisiones más sencillas de tomar, tanto para las administraciones como para las empresas, es aplicar los conceptos de comercio justo a algo tan cotidiano como el café. La campaña «El buen café» de Setem promueve, precisamente, el consumo de café de comercio justo, pero esta labor tiene una doble vertiente: por un lado, la concienciación en el Norte y, por otro lado, el trabajo con las comunidades de productores del Sur mediante programas dedicados a los caficultores de Mesoamérica. Barcelona Solidaria apoya este proyecto, que fomenta que las cooperativas de productores trabajen en red y que busca reforzar sus capacidades productivas, organizativas y comerciales. ¡Pensáoslo la próxima vez que os toméis un café! *

Emergències / Emergencias

Tot el que necessites per salvar 10.000 vides

Todo lo que necesitas para salvar 10.000 vidas

Sigui per causes naturals o per conflictes provocats per l'home, els desastres comporten la destrucció i la mort. L'acció humanitària està destinada a salvar les moltes vides que es troben a la corda fluixa.

Sea por causas naturales o por conflictos provocados por el hombre, los desastres conllevan la destrucción y la muerte. La acción humanitaria está destinada a salvar las muchas vidas que se encuentran en la cuerda floja.

De vegades sembla que el planeta s'enfadi: comença a escupir foc, s'esquerda arrossegant pobles i barris o plora llàgrimes que inunden, maten i es confonen amb les dels familiars de les víctimes. Altres vegades, és el mateix home qui destapa la caixa de l'odi i genera conflictes bèl·lics sagnants que causen morts esgarrifoses i inútils. Però, sigui quin sigui l'origen, aquests desastres tenen sempre una cosa en comú: porten la destrucció, s'emporten un munt de vides i en deixen moltes més a la corda fluixa. Evitar que aquestes vides a punt de perdre's passin a formar part d'una sinistra llista de víctimes mortals és tota una feina en la qual intervenen professionals de tota mena, molts dels quals es dediquen al món de la cooperació.

L'acció humanitària, com es coneix en el llenguatge tècnic de la cooperació, el que fa referència a l'atenció a les víctimes d'emergències causades per la natura o l'home, és un dels objectius del Pla Director que marca les línies d'actuació de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de cooperació internacional i solidaritat. No és un dels objectius estratègics i, de fet, s'estableix que s'hi pot dedicar anualment un màxim del 2,5% del total de recursos disponibles. Tot i això, davant un fet inesperat, causat per un desastre natural o un conflicte armat, existeix un mecanisme l'objectiu del qual és contribuir a alleugerir el patiment de les víctimes, garantir-ne la subsistència, atendre les seves necessitats més urgents i, finalment, però no menys important, protegir els seus drets fonamentals i la seva dignitat.

En aquesta feina, l'Ajuntament té com a socis organitzacions que s'han especialitzat a mirar d'alleugerir tant com sigui possible aquesta mena de catàstrofes. És el cas de Farmamundi, una ONG nascuda el 1991 a València, gràcies a una iniciativa d'un grup de professionals del sector que va començar a treballar en el món de la cooperació d'una manera ben diferent a com ho fa ara. La seva idea va ser recollir els medicaments que ja no eren d'utilitat per a aquelles persones que els havien adquirit originalment i donar-los una

A veces parece que el planeta se enfade: empieza a escupir fuego, se resquebraja destrozando pueblos y barrios, o llora y sus lágrimas inundan, matan y se confunden con las de los familiares de las víctimas. Otras veces es el hombre quien destapa la caja del odio y genera conflictos bélicos sangrientos que provocan muertes estremecedoras e inútiles. Sin embargo, sea cual sea el origen, estos desastres siempre tienen una cosa en común: llevan a la destrucción, arrastran un gran número de vidas y dejan a muchas otras en la cuerda floja. Evitar que estas vidas a punto de perderse pasen a formar parte de una siniestra lista de víctimas mortales es una labor en la que intervienen todo tipo de profesionales, muchos de ellos dedicados al mundo de la cooperación.

La acción humanitaria, tal como se conoce en el lenguaje técnico de la cooperación a la atención a las víctimas de emergencias provocadas por la naturaleza o por el hombre, es uno de los objetivos del Plan Director que marca las líneas de actuación del Ayuntamiento de Barcelona en materia de cooperación internacional y solidaridad. No es uno de los objetivos estratégicos y, de hecho, se establece que se le puede dedicar anualmente un máximo del 2,5 % del total de recursos disponibles. A pesar de todo, frente a un hecho inesperado, provocado por un desastre natural o un conflicto armado, existe un mecanismo cuyo objetivo es contribuir a paliar el sufrimiento de las víctimas, garantizar la subsistencia, atender sus necesidades más urgentes y, por último, pero no menos importante, proteger sus derechos fundamentales y su dignidad.

Para esta labor, el Ayuntamiento se asocia con organizaciones especializadas en intentar disminuir tanto como sea posible este tipo de catástrofes. Éste es el caso de Farmamundi, una ONG nacida en 1991 en Valencia, gracias a una iniciativa de un grupo de profesionales del sector que empezaron a trabajar en el mundo de la cooperación de forma muy diferente a como lo hacen actualmente. Su idea era recoger los medicamentos que ya no eran útiles para las personas que los habían adquirido originalmente y darles una segunda vida en los países del Sur, donde se calculaba que 2.000 millones de personas no tenían

L'acció humanitària és fonamental en els desastres que colpegen els països més necessitats.

La acción humanitaria es fundamental ante los desastres que golpean a los países más necesitados.

segona vida als països del sud, on es calculava que 2.000 milions de persones no tenien accés a medicaments essencials. La iniciativa es va estendre ràpidament, primer per Catalunya i després per tot Espanya. De fet, en aquell temps no existia cap sistema de recollida de medicaments d'aquest estil, la qual cosa va facilitar un acord amb el Departament de Medi Ambient de la Generalitat. Però tot i que la recollida i reutilització d'aquests productes es feia seguint estrictes protocols, l'OMS (Organització Mundial de la Salut) no veia amb bons ulls aquesta pràctica, amb la qual ja s'havien abastit els hospitals bosnians o els centreamericans, que estaven desbordats, l'any 1998, per les víctimes de l'huracà Mitch. Les recomanacions de l'OMS van fer que Farmamundi es decidís a canviar d'estrategia i a dedicar la seva activitat a la recollida de medicaments nous. De seguida es va veure

El contacte amb les companyies farmacèutiques ha fet possible que Farmamundi realitzi les funcions de distribuidor

que a la mateixa Europa hi havia mecanismes per aconseguir medicaments molt barats i fabricats, específicament, per a tasques de cooperació internacional. Es tractava de medicaments genèrics, no envasats individualment com requereix la normativa europea, però que es podien utilitzar amb totes les garanties en països del sud. El contacte amb aquestes companyies farmacèutiques ha fet possible que Farmamundi faci les funcions de distribuïdor d'aquesta mena de productes i que, alhora, disposi d'un catàleg que cobreix el 90 % de l'espectre de medicaments existent, sempre a preus molt baixos. L'ONG cobra el preu d'aquests medicaments (sovint els qui ho paguen són les institucions que fan cooperació), però no n'obté més benefici que el marge necessari que li permet mantenir les seves estructures i seguir funcionant.

acceso a medicamentos básicos. La iniciativa se extendió rápidamente, primero por Cataluña y después por toda España. De hecho, en aquel momento no existía ningún sistema de recogida de medicamentos de este tipo, lo que facilitó un acuerdo con el Departamento de Medio Ambiente de la Generalitat. A pesar de que la recogida y la reutilización de estos productos se realizaba siguiendo estrictos protocolos, la OMS (Organización Mundial de la Salud) no veía con buenos ojos dicha práctica, con la que ya se habían abastecido los hospitales bosnios o centroamericanos, desbordados en 1998 por el huracán Mitch. Las recomendaciones de la OMS hicieron que Farmamundi se decidiese a cambiar de estrategia y a dedicar su actividad a la recogida de medicamentos nuevos. Enseguida se vio que en Europa existían mecanismos para conseguir medicamentos muy

El contacto con las compañías farmacéuticas ha hecho posible que Farmamundi realice las funciones de distribuidor

baratos y fabricados, específicamente, para tareas de cooperación internacional. Eran medicamentos genéricos, no envasados individualmente como exige la normativa europea, pero que se podían utilizar con toda garantía en países del Sur. El contacto con estas compañías farmacéuticas ha hecho posible que Farmamundi realice las funciones de distribuidor de este tipo de productos y que, a la vez, disponga de un catálogo que cubre el 90 % del espectro de medicamentos existente, siempre a precios muy bajos. La ONG cobra el precio de estos medicamentos (a menudo los pagan las instituciones que hacen cooperación), pero no obtiene más beneficio que el margen necesario para mantener sus estructuras y seguir funcionando.

Esta función permite a Farmamundi preparar y tener a disposición de aquellos que lo necesitan una serie de equipos sanitarios des-

Aquesta funció permet a Farmamundi preparar i tenir a disposició dels qui ho necessiten un seguit d'equips sanitaris destinats a atendre les emergències de manera immediata, ja que han estat preparats i emmagatzemats prèvia-ment. Aquests equips permeten atendre els afectats pels desastres de manera ràpida, la qual cosa és fonamental ja que es considera que les primeres hores després d'una crisi són de màxima importància. Els equips es compo-nen d'una unitat bàsica amb medicaments essencials, preparada per ser utilitzada per personal amb formació limitada en matèria de salut, i una unitat complementària amb medicaments, material sanitari i equip mèdic que serà utilitzada per professionals de la sanitat. Cadascun d'aquests equips té mate-rials suficients per atendre 10.000 persones durant un període de tres mesos. La seva pre-sència a l'escenari d'una catàstrofe pot mar-car, doncs, la diferència entre la vida i la mort per a milers de víctimes. I ja ho fet a països com el Congo, la Xina, el Marroc, Bolívia, l'Equador...

Però, a més de l'equip bàsic estàndard, Farmamundi en facilita d'altres destinats a situacions concretes, com els que estan pen-sats per combatre la diarrea i el cólera, els d'urgències traumatólogiques i pediàtriques o els que, simplement, contenen productes indispensables per a poblacions desprotegides que els permeten mantenir una mínima higiene corporal mentre dura l'emergència.

L'Ajuntament, que té un conveni amb Farmamundi, disposa d'aquests equips quan és necessari, ja sigui directament o mitjançant el Comitè Català d'Ajuda Humanitària d'Emergència, en el qual està integrat, junta-ment amb altres institucions del país. En la compra d'aquests equips d'ajuda i l'enviament als seus destins també hi té un paper destacat l'AECID (Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo), amb què l'Ajuntament treballa de manera coordinada. Sovint, totes dues institucions operen de mane-ra conjunta en coordinació amb altres organi-zmes d'àmbit estatal. És el que va passar, per

tinados a atender las emergencias de forma inmediata, puesto que han sido preparados y almacenados previamente. Estos equipos per-miten atender a los afectados por los desastres de manera rápida; cosa fundamental, ya que las horas inmediatamente posteriores a una crisis son de máxima importancia. Los equipos se componen de una unidad básica con medi-camentos básicos, preparada para ser utilizada por personal con formación limitada en mate-ria de salud, y una unidad complementaria con medicamentos, material sanitario y equipo médico que será utilizada por profesionales sanitarios. Cada uno de estos equipos dispone de material suficiente para atender a 10.000 personas durante un período de tres meses. Su presencia en el escenario de una catástrofe puede marcar la diferencia entre la vida y la muerte a miles de víctimas; ya lo ha hecho en países como Congo, China, Marruecos, Bolivia, Ecuador...

No obstante, además del equipo básico estándar, Farmamundi facilita otros medios destinados a situaciones concretas, como los pensados para combatir la diarrea y el cólera, las urgencias traumatólicas y pediátricas o los que, simplemente, contienen productos indispensables para poblaciones desprotegidas que les permiten mantener una mínima higie-ne corporal mientras dura la emergencia.

El Ayuntamiento, que cuenta con un conve-nio con Farmamundi, dispone de estos equipos cuando es necesario, ya sea directamente o mediante el Comité Catalán de Ayuda Humanitaria de Emergencia, en el que está integrado junto a otras instituciones. En la compra de estos equipos de ayuda y en el envío a sus destinos también tiene un destaca-do papel la AECID (Agencia Española de Cooperación Internacional y Desarrollo), con la que el Ayuntamiento trabaja de forma coordi-nada. A menudo, ambas instituciones operan de manera conjunta en coordinación con otros organismos de ámbito estatal. Es lo que pasó, por ejemplo, en octubre de 2009, cuando Farmamundi pudo enviar ayuda humanitaria para las víctimas del tifón Ketsana, en Manila

exemple, l'octubre de 2009, quan Farmamundi va poder enviar ajuda humanitària per a les víctimes del tifó Ketsana, a Manila (Filipines), gràcies als convenis de l'ONG amb l'Ajuntament de Barcelona i els organismes de cooperació de València, Extremadura i Galícia. L'ajuda, finançada per les esmentades institucions, va arribar a destí en un avió llogat per l'AECID.

Però aquesta no és l'única línia d'actuació de Farmamundi, que, a més de treballar en logística humanitària, també s'ocupa d'accions no puntuals, com ara projectes de cooperació al desenvolupament, que l'ha portat, per exemple, a treballar a molts països d'Amèrica del Sud, millorant l'accés als medicaments i la capacitat dels organismes locals de gestionar la sanitat o organitzant xarxes de farmàcies socials. Un dels projectes que ha disposat del suport de Barcelona Solidària és el que s'ha desenvolupat a Guatemala per donar suport a una xarxa terapèutica integral d'atenció a la salut comunitària. Gràcies a aquest programa, s'han format auxiliars de farmàcia, promotores de salut i llevadores, i s'ha millorat el coneixement de l'ús racional dels medicaments d'un centenar de metges i estudiants de medicina. Tot amb una preocupació per qüestions de gènere que ha permès que, en alguns casos, el 51 % dels qui s'han format gràcies a aquesta iniciativa siguin dones. Aquest projecte va tenir una segona fase en la qual, després de formar els agents de salut, es va establir un sistema de subministrament de medicaments químics i naturals per a les comunitats, una interessantíssima experiència que ha permès utilitzar la fitoteràpia, de manera que part dels medicaments que es consumeixen procedeixen de plantes que es conreen especialment i que permeten obtenir, de manera natural, des d'antiespasmòdics fins a antisèptics o antidiarreics.

Però per tal de poder dur a terme totes aquestes tasques, Farmamundi necessita suport i finançament de les poblacions del nord i, aquí, té un paper importantíssim la sensibilització. De fet, una de les primeres campanyes d'aquest estil d'empreses per a

(Filipinas), gracias a los convenios de la ONG con el Ayuntamiento de Barcelona y los organismos de cooperación de Valencia, Extremadura y Galicia. La ayuda, financiada por las citadas instituciones, llegó a su destino en un avión alquilado por la AECID.

Pero ésta no es la única línea de actuación de Farmamundi que, además de trabajar en logística humanitaria, también se ocupa de acciones no puntuales, como proyectos de cooperación al desarrollo, que la han llevado, por ejemplo, a trabajar en muchos países de Sudamérica mejorando el acceso a los medicamentos y la capacidad de los organismos locales de gestionar la sanidad u organizando redes de farmacias sociales. Uno de los proyectos que ha contado con el apoyo de Barcelona Solidaria es el que se ha desarrollado en Guatemala para apoyar a una red terapéutica integral de atención a la salud comunitaria. Gracias a este programa, se han formado auxiliares de farmacia, promotores de salud y parteras, y se ha mejorado el conocimiento del uso racional de los medicamentos en un centenar de médicos y estudiantes de Medicina. Todo ello sumado a una preocupación por cuestiones de género que ha permitido que, en algunos casos, el 51 % de los que se han formado gracias a esta iniciativa sean mujeres. Este proyecto tuvo una segunda fase en la que, después de formar a los auxiliares de salud, se estableció un sistema de suministro de medicamentos químicos y naturales para las comunidades, una experiencia realmente interesante que ha permitido utilizar la fitoterapia, de manera que parte de los medicamentos que se consumen procede de plantas cultivadas que permiten obtener, de forma natural, desde antiespasmódicos hasta antisépticos o antidiarreicos.

Para poder llevar a cabo todas estas labores, Farmamundi necesita el apoyo y la financiación de las poblaciones del Norte y, aquí, tiene un papel importantísimo la sensibilización. De hecho, una de las primeras campañas de este estilo realizada por la organización fue la que explicaba el cambio de política que suponía el fin de la recogida de medicamentos reutilizables: «Medicamentos que no curan». Esta campaña

l'organització va ser la que explicava el canvi de política que suposava la fi de la recollida de medicaments reutilitzats: «Medicaments que no curen». Aquesta campanya deixava clar als ciutadans que els productes de farmàcia que tenien a casa no servien als països del sud, amb exemples com aquest: el 1994, a Ruanda, els cooperants que gestionaven l'ajuda arribada d'Espanya van haver de dedicar quatre hores diàries durant tres mesos a triar, entre els molts medicaments rebuts, els que de veritat eren útils. I és que, el que resulta útil de debò són –no ens enganyem– les donacions econòmiques.

A partir de l'any 2001, però, és quan agafen autèntica volada les campanyes destinades a informar sobre condicionants de gènere en l'accés a la salut o les dificultats de bona part

A partir del 2001 van alçar el vol les campanyes destinades a informar sobre condicionants de gènere en l'accés a la salut

de la població mundial per accedir als medicaments, campanyes que posen en relació conceptes com salut i drets humans i que tenen un missatge últim prou contundent: la salut no és un objectiu en si mateixa sinó un mitjà per aconseguir el desenvolupament. Les xifres són prou clares: el 2007 es van destinar a salut entre 6.000 milions i 12.000 milions de dòlars de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament, quan en calien 27.000 milions, i es calcula que més d'un terç de la població mundial no té accés a medicaments essencials.

Els autèntics canvis d'actitud de la població, però, potser són cosa dels nens d'avui o, el que és el mateix, dels adults de demà. Per això les campanyes de sensibilització són especialment efectives entre els més petits, sobretot si el missatge s'adapta a un format que ells puguin entendre, com ara un conte. És per això que, en col·laboració amb Barcelona Solidària, a Farmamundi s'editen contes

dejaba claro a los ciudadanos que los productos de farmacia que tenían en casa no servían en los países del Sur, con ejemplos como éste: en 1994, en Ruanda, los cooperantes que gestionaban la ayuda que llegaba desde España tuvieron que dedicar cuatro horas diarias durante tres meses a seleccionar, entre todos los medicamentos recibidos, los que de verdad eran útiles. Y es que, lo que verdaderamente es útil –no nos engañemos– son las donaciones económicas.

Sólo a partir del año 2001 fue cuando realmente alzaron el vuelo las campañas destinadas a informar sobre condicionantes de género en el acceso a la salud o sobre las dificultades de buena parte de la población mundial para acceder a los medicamentos, campañas que relacionan conceptos como salud y derechos

A partir de 2001 alzaron el vuelo las campañas destinadas a informar sobre condicionantes de género en el acceso a la salud

humanos y que presentan un último mensaje bastante contundente: la salud no es un objetivo en sí mismo, sino un medio para conseguir el desarrollo. Las cifras son bastante claras: en 2007 se destinaron a salud entre 6.000 y 12.000 millones de dólares de la Ayuda Oficial al Desarrollo, cuando eran necesarios 27.000 millones, y se calcula que más de un tercio de la población mundial no tiene acceso a medicamentos básicos.

Los auténticos cambios de actitud en la población quizás son cosa de los niños de hoy o, lo que es lo mismo, de los adultos del mañana. Por ello, las campañas de sensibilización son especialmente efectivas entre los más pequeños, sobre todo si el mensaje se adapta a un formato que ellos pueden entender sin dificultad, como por ejemplo, un cuento. Por este motivo, en colaboración con Barcelona Solidaria, Farmamundi edita cuentos infantiles como *En Pau i la Paulita estan malalts*, que explica la historia de dos niños guatemaltecos inspirada en la labor

infantils com *En Pau i la Paulita estan malals*, que explica una història sobre dos nens guatemalencs inspirada en la feina de l'ONG en aquest país: la creació d'una xarxa de farmàcies socials que aproven els medicaments a les comunitats rurals i l'oferiment de productes barats i, sovint, elaborats de manera natural.

Un altre aspecte de les campanyes de sensibilització inclou activitats de caire més polític, realitzades conjuntament amb altres ONG amb objectius comuns, com Creu Roja, Medicus Mundi o Justícia i Pau. Són campanyes en les quals es promouen mocions i tota mena d'accions parlamentàries que afecten temes com les patents de medicaments i que es basen en manifestos signats per la població. És el cas de la campanya «Salut per al desenvolupament», en la qual es demana no només una millora de les polítiques de cooperació catalanes, sinó que la resta de polítiques, siguin econòmiques, comercials o de recerca, siguin coherentes amb les polítiques de cooperació que ja se segueixen. Aquesta campanya, concretament, mobilitza la població mitjançant un web, l'edició de tríptics, taules rodones i fins i tot una mostra de cinema que es va celebrar a Barcelona, entre el maig i el juny de 2009.

Tots els mitjans són bons per recordar a la població del nord que el dret a la salut forma part de la Declaració dels Drets Humans, per aconseguir un suport imprescindible per pressionar els governs i, també, per recaptar fons per comprar medicaments; uns medicaments que, en un cas d'emergència, poden salvar milers de vides: potser fins i tot 10.000 vides per cada equip de medecines. *

de la ONG en este país: la creación de una red de farmacias sociales que acercan los medicamentos a las comunidades rurales y ofrecen productos baratos, a menudo elaborados de manera natural.

Otro aspecto de las campañas de sensibilización comprende actividades de cariz más político, realizadas de forma conjunta con otras ONG con objetivos comunes, como Cruz Roja, Medicus Mundi o Justicia y Paz. Son campañas en las que se promueven debates y todo tipo de acciones parlamentarias relacionadas con temas como las patentes de medicamentos y que se basan en manifiestos firmados por la población. Éste es el caso de la campaña «Salud para el Desarrollo», en la que no sólo se pide una mejora de las políticas de cooperación catalanas, sino que el resto de políticas, sean económicas, comerciales o de investigación, sean coherentes con las políticas de cooperación que ya se siguen. Concretamente, esta campaña moviliza a la población a través de una página web, la edición de trípticos, mesas redondas e incluso una muestra de cine que se celebró en Barcelona entre mayo y junio de 2009.

Todos los medios son buenos para recordar a la población del Norte que el derecho a la salud forma parte de la Declaración de los Derechos Humanos, para conseguir un apoyo imprescindible que presione a los gobiernos y, también, para recaudar fondos para comprar medicamentos; medicamentos que, en caso de emergencia, pueden salvar miles de vidas, puede que hasta 10.000 vidas por cada equipo de medicinas. *

Barcelona treballa perquè els més desvalguts en les situacions d'emergència, els nens, tinguin un futur millor.

Barcelona trabaja para que los más desvalidos en las situaciones de emergencia, los niños, tengan un futuro mejor.

Sobirania alimentària Soberanía alimentaria

Taronges d'estiu
Naranjas de verano

Vèncer les barreres que imposen les xarxes de distribució i les lleis del mercat globalitzat. Aquest és l'objectiu de la sobirania alimentària.

Vencer las barreras que imponen las redes de distribución y las leyes del mercado globalizado. Ése es el objetivo de la soberanía alimentaria.

Només cal anar a un mercat de la ciutat i fer un cop d'ull a les fruites i verdures que s'hi venen. Algunes han arribat de molt lluny –les produïdes per agricultors locals són una minoria– i han fet un llarg viatge fins arribar a Barcelona. En trobareu unes quantes que han nascut a partir de llavors que només es poden utilitzar un cop i que han estat subministrades per potents empreses que en tenen la patent. Altres productes ja no els trobareu al mercat perquè els qui els produeixen no han pogut competir amb les potents xarxes de distribució i les lleis que imposa el mercat globalitzat. Ara esteu preparats per començar a entendre què és la sobirania alimentària, una línia que és l'objectiu principal de l'ONG Veterinaris sense Fronteres.

De fet, l'organització va néixer, l'any 1987, amb un altre nom, Vetermon, i va ser gestada per un grup d'estudiants de veterinària, amb inquietuds solidàries i una vocació assistencialista, amb la intenció d'ofrir cooperació en temes relacionats amb la veterinària i amb la transferència de tècniques. Els diferents projectes que van posar en marxa van tenir força èxit i ressò, com ara un projecte de cooperació amb un centre d'infància a Ruanda, que els va fer guanyar, l'any 1994, un premi concedit per Barcelona Solidària. Però la cooperació internacional, com tot, evoluciona i els objectius de les ONG canvien en funció de les necessitats que volen atendre. L'any 1996, la cimera de la FAO va donar a conèixer el concepte de sobirania alimentària, una idea, aleshores molt poc coneguda, que els integrants de Vetermon van descobrir en una reunió d'aquest organisme internacional que es va celebrar a Roma l'any 2001 i que impulsava Via Campesina, un moviment mundial de camperols. Allò va ser una mena de revelació que va fer que, després d'aquella trobada, l'organització es plantegés un canvi d'estratègia, un canvi que, de fet, no es va consagrar definitivament fins al 2008 i que ha inclòs el canvi de nom per l'actual, Veterinaris sense Fronteres.

Els països productors de matèries primeres ben sovint pateixen les injustícies imposades pel primer món.
Los países productores de materias primas a menudo sufren las injusticias impuestas por el primer mundo.

Basta con ir a uno de los mercados de Barcelona y echar un vistazo a las frutas y verduras que se venden. Algunas vienen de muy lejos –las producidas por agricultores locales son una minoría– y han realizado un largo viaje hasta llegar a esta ciudad. Os encontraréis con unas cuantas que han nacido a partir de semillas que sólo pueden utilizarse una vez y que han sido suministradas por potentes empresas que tienen la patente. Otros productos ya no los encontrareis en el mercado porque quienes los producen no han podido competir con las potentes redes de distribución y las leyes que impone el mercado globalizado. Ahora estáis preparados para empezar a entender qué es la soberanía alimentaria, una línea que constituye el objetivo principal de la ONG Veterinarios Sin Fronteras.

De hecho, la organización nació en 1987 con otro nombre, Vetermon, y se gestó entre un grupo de estudiantes universitarios de veterinaria, con inquietudes solidarias y una vocación asistencialista, con la intención de ofrecer cooperación en temas relacionados con la veterinaria y la transferencia de técnicas. Los diferentes proyectos que pusieron en marcha tuvieron bastante éxito y difusión, como, por ejemplo, un proyecto de cooperación con un centro de infantil en Ruanda que les hizo ganar, en 1994, un premio otorgado por Barcelona Solidaria. No obstante, la cooperación internacional, como todo, evoluciona, y los objetivos de las ONG cambian en función de las necesidades que quieren atenderse. En 1996, la cumbre de la FAO dio a conocer el concepto de «soberanía alimentaria», una idea, entonces muy poco conocida, que los integrantes de Vetermon descubrieron en una reunión de este organismo internacional celebrada en Roma en 2001 y que impulsaba Vía Campesina, un movimiento mundial de campesinos. Aquella revelación hizo que, después de aquel encuentro, la organización se plantease un cambio de estrategia, un cambio que, de hecho, no se consagró de manera definitiva hasta 2008 y que ha incluido el cambio de nombre por el actual Veterinarios Sin Fronteras.

Però, què és exactament la sobirania alimentària? Dit en poques paraules, és tant el dret a rebre una alimentació regular i adequada com el de tenir accés als mitjans necessaris per produir-la. Es tracta, doncs, d'una estratègia que no posa l'accent en el producte, sinó en el productor i en la manera com aquell aliment s'ha produït. I és que molts camperols són expulsats i desplaçats de la seva activitat per la impossibilitat d'accedir a l'aigua, les llavors o qualsevol altre element imprescindible per acomplir la seva tasca, a causa d'un sistema global de caire neoliberal que expulsa el productor familiar i exclou els mercats locals i els productes de temporada.

Així, la distància entre el productor i el consumidor creix cada cop més, de manera proporcional a com creixen els beneficis dels intermediaris. I això s'aplica als agricultors, als ramaders i també als pescadors. Si la sobirania alimentària fos la norma, la prioritat dels agricultors seria la producció per al mercat local i no l'exportació, cosa que no vol dir que el comerç internacional no hagi d'existir sinó que s'ha de fer compatible amb un panorama en què la prioritat del productor sigui la pròpia alimentació i els mercats propers. L'embolcall jurídic que donaria cobertura a aquestes reclamacions seria l'article 25 de la Declaració Universal dels Drets de l'Home, que reconeix el dret a l'alimentació de qualsevol ésser humà i que és un dels drets reconeguts que, a la pràctica, no es fan efectius. La sobirania alimentària vol ser l'arma per aconseguir-ho.

Però tot això, en què es tradueix? Doncs en accions com ara donar suport a reformes agràries a segons quins països, a polítiques d'accés als recursos marins i també a la lluita contra la privatització de recursos naturals com la terra, l'aigua o les llavors. I és que la tecnologia ha aconseguit llavors que, segons diuen els qui les han creats, donen productes millors o més abundants, però s'obliga els productors a pagar-les, amb l'afegit que aquestes llavors han estat manipulades per tal que el fruit que donen no es pugui tornar a utilitzar com a

Pero ¿qué es exactamente la soberanía alimentaria? En pocas palabras, es tanto el derecho a recibir una alimentación regular y adecuada como a tener acceso a los medios necesarios para producirla. Se trata, pues, de una estrategia que no fija su atención en el producto, sino en el productor y en la manera en que ese alimento se ha producido. Y es que muchos campesinos son expulsados y desplazados de su actividad por la imposibilidad de acceder al agua, las semillas o cualquier otro elemento imprescindible para llevar a cabo su labor debido a un sistema global de carácter neoliberal que expulsa al productor familiar y excluye los mercados locales y los productos de temporada.

Así, la distancia entre el productor y el consumidor crece cada vez más, de forma proporcional a como crecen los beneficios de los intermediarios. Y esto se aplica a los agricultores, a los ganaderos y también a los pescadores. Si la soberanía alimentaria fuese la norma, la prioridad de los agricultores sería la producción para el mercado local y no la exportación, lo que no quiere decir que el comercio internacional no deba existir sino que debe hacerse compatible con un panorama en el que la prioridad del productor sea la propia alimentación y los mercados próximos. La envoltura jurídica que daría cobertura a estas reclamaciones sería el artículo 25 de la Declaración Universal de los Derechos del Hombre, que reconoce el derecho a la alimentación de cualquier ser humano, aunque es uno de los derechos reconocidos que, en la práctica, no se hace efectivo. La soberanía alimentaria quiere ser el arma para conseguirlo.

Pero todo esto, ¿en qué se traduce? Pues en acciones como la de apoyar reformas agrarias en según qué países, en políticas de acceso a los recursos marinos y también en la lucha contra la privatización de recursos naturales como la tierra, el agua o las semillas. Y es que la tecnología ha conseguido semillas que, como dicen quienes las han creado, proporcionan productos mejores o más abundantes, pero se obliga a los productores a pagarlas, con el añadido de que estas semillas han sido manipuladas para que su fruto no pueda volver a utilizarse como siembra y el pro-

gement i el productor es vegi obligat a adquirir llavors noves cada any.

El concepte de sobirania alimentària inclou, també, la potenciació de la producció local i la divulgació perquè la població coneixi quins són els productes propis de cada zona o quins són els productes que, en un territori concret, són propis de la temporada. Aquí, els tarongers donen fruit entre octubre i maig, si fa o no fa, però en canvi, al supermercat tindreu taronges tot l'any perquè, passades aquestes dates, s'importen de països situats més al sud, amb el cost energètic que això suposa. Sabria un nen barceloní distingir avui dia entre els productes del mercat quins es poden conrear a la zona i quins vénen de països llunyans? Podria dir sense dubtar quines fruites són les pròpies de l'hivern quan, de fet, en pot disposar durant tot l'any?

Aquelles fruites i verdures que veiem al mercat es consumeixen aquí, però potser s'han produït a l'Índia, per posar un exemple. Això vol dir que no n'hi ha prou amb actuar en una banda de la cadena, sinó que cal treballar simultàniament en totes dues, i més quan els agricultors, ramaders o pescadors de dos països de continents diferents sovint s'estan confrontant exactament al mateix problema. En tots dos casos, els objectius són els mateixos: que els pagesos tinguin accés als recursos que els permeten produir aliments (l'aigua, la terra, les llavors) i que en tinguin el control, que segueixin un model de producció sostenible que puguin mantenir ells mateixos i que la comercialització tingui com a objectiu prioritari abastir els mercats locals. Per aconseguir-ho, s'emprenen amb les comunitats del sud accions com ara la creació de bancs de llavors, la promoció de models de producció en petites extensions on es produeix una diversitat de productes per oposició a les grans extensions de monocultius, o bé el foment de fires on els pagesos poden vendre els seus productes, mantenir el control sobre els preus de venda i, a més, disposar d'un espai de trobada on intercanviar experiències. I és que, tot i que la família és la unitat productora principal, és

ductor se vea obligado a adquirir semillas nuevas cada año.

El concepto de soberanía alimentaria incluye, también, la potenciación de la producción local y la divulgación para que la población conozca cuáles son los productos propios de cada zona o cuáles son los productos que, en un territorio concreto, son propios de la temporada. En España, los naranjos dan fruto entre octubre y mayo, más o menos, pero en el supermercado tendrás naranjas todo el año porque, una vez pasadas estas fechas, se importan de los países situados más al Sur, con el coste energético que eso supone. ¿Sería capaz un niño barcelonés de distinguir actualmente entre los productos del mercado cuáles pueden cultivarse en la zona y cuáles proceden de países lejanos? ¿Podría afirmar sin dudar qué frutas son las propias del invierno cuando, de hecho, puede disponer de ellas durante todo el año?

Las frutas y verduras que vemos en el mercado se consumen aquí, pero podrían haberse producido en India, por dar un ejemplo. Esto significa que no es suficiente con actuar a un lado de la cadena, sino que es necesario trabajar simultáneamente en ambos, y más aún cuando los agricultores, ganaderos o pescadores de dos países de continentes diferentes suelen enfrentarse exactamente al mismo problema. En ambos casos, los objetivos son los mismos: que los campesinos tengan acceso a los recursos que les permiten producir alimentos (el agua, la tierra, las semillas) y que tengan el control, que sigan un modelo de producción sostenible que puedan mantener ellos mismos, y que la comercialización tenga como objetivo prioritario abastecer los mercados locales. Para conseguirlo, se emprenden en las comunidades del Sur acciones como la creación de bancos de semillas, la promoción de modelos de producción en pequeñas extensiones donde se produce una diversidad de productos, por oposición a las grandes extensiones de monocultivos, o el fomento de ferias en las que los campesinos puedan vender sus productos, mantener el control de los precios de venta y, además, disponer de un espacio de encuentro en el que

el treball en xarxa o en cooperativa el que dóna força als petits productors. En aquest sentit, la feina que fa Veterinaris Sense Fronteres al sud passa per enfortir aquestes organitzacions no només en la seva vessant productiva, sinó també en l'organitzativa i la reivindicativa.

El model de treball que reforça els productors en aquestes tres vessants s'aplica en tots els projectes de Veterinaris Sense Fronteres, que té com a zones prioritàries d'actuació el Carib (República Dominicana, Haití i Cuba), Amèrica Central (Guatemala, Honduras i El Salvador), Bolívia i Àfrica (República Democràtica del Congo i Uganda). Amèrica Central és una de les apostes més decidides (juntament amb el Carib) de l'ONG, que treballa a Guatemala des de 1990 i que, en els seus projectes en aquest país, amb freqüència disposa del suport del programa Barcelona Solidària. A Guatemala, Veterinaris sense Fronteres comença a ser un referent en el desenvolupament agropecuari endogen que, dit amb paraules senzilles, vindria a ser un model de producció que es basa a potenciar els coneixements i les habilitats que els

intercambiar experiencias. Y es que, aunque la familia continúa siendo la unidad productora principal, es el trabajo en red o en cooperativa el que da fuerza a los pequeños productores. En este sentido, la labor que realiza Veterinarios Sin Fronteras en el Sur pasa por fortalecer estas organizaciones no sólo en su vertiente productiva, sino también en la organizativa y reivindicativa.

El modelo de trabajo que refuerza a los productores en estas tres vertientes se aplica a todos los proyectos de Veterinarios Sin Fronteras, que tiene como zonas prioritarias de actuación el Caribe (República Dominicana, Haití y Cuba), América Central (Guatemala, Honduras y El Salvador), Bolivia y África (República Democrática del Congo y Uganda). Una de las apuestas más decididas de la ONG es Centroamérica (junto con el Caribe), que trabaja en Guatemala desde 1990 y que, en sus proyectos en este país, cuenta frecuentemente con el apoyo del programa Barcelona Solidaria. En Guatemala, Veterinarios Sin Fronteras empieza a ser un referente en el desarrollo agropecuario endógeno, que, en palabras sencillas, vendría a ser un modelo de producción basado en potenciar los conocimientos y habilidades que ya poseen los campesinos, recuperando las prácticas tradiciona-

Veterinaris Sense Fronteres reforça els coneixements dels camperols per millorar els seus productes.
Veterinarios Sin Fronteras refuerza los conocimientos de los campesinos para mejorar sus productos.

mateixos pagesos ja tenen, recuperant les pràctiques tradicionals que s'ha demostrat empíricament que funcionen, en lloc de recórrer a solucions externes. Per què construir un galliner de ciment si es pot fer de canyes o per què alimentar el porc amb pinsos compostos? Fins i tot pel que fa a medicina veterinària, s'ha consultat amb els xamans locals per trobar tractaments alternatius de tipus natural, conrear herbes medicinals i crear farmàcies veterinàries on trobar alternatives a la química. Totes aquestes experiències es treballen (a Guatemala o a qualsevol racó de món) de manera participativa, de manera que l'ONG del nord no porta la solució, sinó que posa les condicions perquè els mateixos pagesos la trobin. És una mena d'«escola pagesa» en la qual l'intercanvi d'experiències entre camperols aporta solucions que funcionen en aquella zona i alliberen els productors de dependències externes. Per això, en casos com els de Guatemala, entre d'altres, s'editen manuals amb els coneixements que han resultat útils per a les comunitats, es promou la realització de fires locals, que són també punts de trobada, i es potencia la figura del promotor pecuari, que s'encarrega, sobre el terreny, de posar en contacte les comunitats i d'exportar a una zona un model productiu que ha funcionat en una altra.

Paral·lelament a aquesta feina d'enfortiment del model productiu, se'n fa una altra que té com a objectiu que els productors treballin en xarxa i prenguin consciència que, si bé sols no podran canviar les polítiques agràries, potser sí que podran fer-ho treballant en comunitat, informant-se sobre l'abast que tenen, en la seva vida diària, els tractats internacionals com els Tractats de Lliure Comerç i participant mitjançant la seva integració en organitzacions més grans i en reunions decisives sobre aquests assumptes. Es tracta, en definitiva, de promoure no només solucions tècniques, sinó també polítiques, ja que la pobresa no és una qüestió tècnica, sinó estructural.

De tot el que s'ha explicat, se'n desprèn una aposta per al territori que lliga perfectament

les que se han demostrado eficaces empíricamente, en lugar de recurrir a soluciones externas. ¿Por qué construir un gallinero de cemento si puede hacerse con cañas o por qué alimentar al cerdo con piensos compuestos? Incluso en lo relativo a medicina veterinaria, se ha consultado a los chamanes locales para encontrar tratamientos alternativos naturales, cultivar hierbas medicinales y crear farmacias veterinarias en las que encontrar alternativas a la química. Todas estas experiencias se trabajan (en Guatemala o en cualquier otro rincón del mundo) de forma participativa, de manera que la ONG del Norte no aporta la solución, sino que proporciona las condiciones para que los propios campesinos la encuentren. Es un tipo de «escuela campesina», en la que el intercambio de experiencias entre campesinos aporta soluciones que funcionan en aquella zona y libera a los productores de dependencias externas. Por ello, en casos como el de Guatemala, entre otros, se editan manuales que recogen los conocimientos que han resultado útiles para las comunidades, se promueve la realización de ferias locales, que también constituyen puntos de encuentro, y se potencia la figura del promotor pecuario, que se encarga, sobre el terreno, de poner en contacto a las comunidades y de exportar en la zona un modelo productivo que ha funcionado en otra zona.

De forma paralela a este trabajo de fortalecimiento del modelo productivo, se realiza otro destinado a que los productores trabajen en red y tomen conciencia de que, si solos no pueden cambiar las políticas agrarias, quizás sí que podrían trabajando en comunidad, informándose sobre el alcance que tienen, en su vida diaria, los tratados internacionales como los Tratados de Libre Comercio, y participando mediante su integración en organizaciones más grandes y en reuniones decisivas sobre estos asuntos. En definitiva, se trata de promover no sólo soluciones técnicas, sino también políticas, ya que la pobreza no es una cuestión técnica, sino estructural.

De todo lo explicado se desprende una apuesta por el territorio que encaja perfectamente con las intenciones de Barcelona Solidaria, que también apoya las acciones de

amb les intencions de Barcelona Solidària, que també dóna suport a les activitats de Veterinaris sense Fronteres, ja sigui quan aquesta ONG prepara cimeres paraleles a les grans trobades institucionals internacionals per tal de presentar propostes alternatives al mercat globalitzador, ja sigui en els seus projectes internacionals o bé quan fa activitats de divulgació i sensibilització a casa nostra.

La feina de divulgació té diferents línies de treball, de les quals una de les principals és la que té com a objectiu les escoles de primària i secundària o bé els centres universitaris. En cada cas s'adapta el missatge al públic que l'ha de rebre, però la característica comuna és que el llenguatge és senzill, i això s'aplica tant a les sessions de contacontes, les funcions de teatre o els jocs com als cursos complementaris per a adults, les sessions de polipoesia (com l'espectacle *Poliposeídas*, en el qual s'expliquen conceptes bàsics de sobirania alimentària), els cinefòrums o les xerrades. El nivell més tècnic queda, doncs, reservat per als màsters universitaris que també s'organitzen.

Però el concepte de sobirania alimentària no s'explica només a les escoles i centres formatius, sinó també a la societat en general, mitjançant campanyes com «No et mengis el món», que incideix en el com i quan es produueixen els aliments que consumim, o «Rompiendo mitos, construyendo alternativas», en què s'expliquen experiències de sobirania alimentària de comunitats africanes que ens faran canviar la visió que tenim del continent.

Disposar d'informació sobre els productes que consumim i, especialment, sobre les condicions en què s'han produït i a qui han beneficiat resulta, doncs, indispensable. I per això, a Veterinaris sense Fronteres s'impulsen investigacions que analitzen el cicle complet de productes com ara la soja o la indústria de la pesca a Amèrica Central, tot amb l'objectiu d'acostarnos a la veritat sobre el que mengem diàriament. Perquè, ja se sap, la informació és poder, un poder que és la millor arma per aconseguir que tot comenci a canviar, al nord i al sud. *

Veterinarios Sin Fronteras, ya sea cuando esta ONG prepara cumbres paralelas a los grandes encuentros institucionales internacionales para presentar alternativas al mercado globalizado, ya sea en sus proyectos internacionales, o bien cuando realiza actividades de divulgación y sensibilización en nuestra ciudad.

La labor de divulgación presenta diferentes líneas de trabajo; una de las principales es la que tiene como objetivo las escuelas de primaria o secundaria, o los centros universitarios. En cada caso se adapta el mensaje al público que lo va a recibir, pero la característica común es el lenguaje sencillo, que se aplica tanto a las sesiones de cuentacuentos, las funciones de teatro o los juegos, como a los cursos complementarios para adultos, las sesiones de polipoesía (como el espectáculo *Poliposeídas*, en el que se explican conceptos básicos de soberanía alimentaria), los cineforos o las charlas. El nivel más técnico queda reservado para los másteres universitarios, que también se organizan.

Sin embargo, el concepto de soberanía alimentaria no se explica únicamente en el marco de escuelas y centros formativos, sino también a la sociedad en general, mediante campañas como «No te comas el mundo», que incide en cómo y cuándo se producen los alimentos que consumimos, o «Rompiendo mitos, construyendo alternativas», en la que se explican experiencias de soberanía alimentaria de comunidades africanas que nos harán cambiar la visión que tenemos del continente.

Disponer de información sobre los productos que consumimos y, especialmente, sobre las condiciones en las que se han producido y a quién han beneficiado resulta, por lo tanto, indispensable. Por ello, en Veterinarios Sin Fronteras se impulsan investigaciones que analizan el ciclo completo de productos como la soja o la industria de la pesca en América Central, todo ello con el objetivo de acercarnos a la verdad sobre lo que comemos diariamente. Ya se sabe que la información es poder, un poder que constituye la mejor arma para conseguir que todo empiece a cambiar, en el Norte y en el Sur. *

Soluciones estructurales.

Aquest és l'objectiu per millorar la vida en els països menys desenvolupats.

Soluciones estructurales. Ése es el objetivo para mejorar la vida en los países menos desarrollados.

Pau i no-violència

Paz y no-violencia

Com lluitar sense armes

Cómo luchar sin armas

Lluny de ser passiu, el concepte de no-violència invita a la resistència per combatre la injustícia i l'opressió que imposen diferents règims polítics.

Lejos de ser pasivo, el concepto de no-violencia invita a la resistencia para combatir la injusticia y la opresión que imponen distintos regímenes políticos.

Sense armes, sense violència, però sense deixar de lluitar. Aquest podria ser el lema de les diverses organitzacions que, en tot el món, practiquen i difonen la no-violència, un concepte que no té res a veure amb la passivitat, sinó que convida a la resistència per tal de fer perdre legitimitat als règims que promoven situacions d'injustícia o d'opressió. No és, en absolut, un plantejament ingenu, però si algú encara ho creu, hauria de pensar que, de 323 campanyes violentes i no violentes registrades entre 1900 i 2006, les violentes van assolir els seus objectius en el 26 % dels casos i les no violentes... en el 53 %!¹

L'experiència índia i el pensament de Mahatma Gandhi han estat un model per a milions de persones i han atractat, com un imant, gent de tots els països, entre ells l'italià Giuseppe Lanza del Vasto, un filòsof, poeta, artista i activista de la no-violència que va morir el 1981 i que va influir en un munt de gent, com ara un grup d'amics espanyols que, a finals dels anys setanta, es van deixar seduir per ell. En aquell col·lectiu, sense personalitat legal, va coincidir gent de tota mena, com el militant antifranquista Lluís Xirinachs o el primer objector de consciència de l'Estat, Pepe Beunza. D'aquest nucli original va néixer, molts anys després, Nova-Centre per a la Innovació Social, una ONG que té com a objectius promoure alternatives a la globalització de caràcter neoliberal, la construcció de pau mitjançant la no-violència activa i la consecució d'una societat més sostenible.

Nova treballa, doncs, en diferents línies, però la promoció de la no-violència activa n'és una de les principals. I, en aquest sentit, l'Iraq ha estat un dels escenarios prioritarios per a les actuacions a les quals dóna suport. Aquesta ONG, que rep l'ajuda de l'Ajuntament de Barcelona, va contribuir al procés de naixement de la LAONF (Xarxa d'Organitzacions No violentes Iraquianes), de la qual forma part el col·lectiu Al Mesalla, coordinat, igual que la LAONF, per Ismaeel Dawood. Els qui, com ell, donen la cara a l'Iraq en favor de postures contràries a la violència sovint reben amenaces

Sin armas, sin violencia, pero sin dejar de luchar. Éste podría ser el lema de las diversas organizaciones que, en todo el mundo, practican y difunden la no-violencia, un concepto que no tiene nada que ver con la pasividad, sino que invita a la resistencia para hacer perder legitimidad a los regímenes que promuevan situaciones de injusticia o de opresión. No es, en absoluto, un planteamiento ingenuo, pero si alguien todavía lo cree, debería pensar que, de 323 campañas violentas y no-violentas registradas entre 1900 y 2006, ¡las violentas consiguieron sus objetivos en el 26 % de los casos y las no violentas... en el 53 %!¹

La experiencia india y el pensamiento de Mahatma Gandhi han constituido un modelo para millones de personas y han atraído, como un imán, a gente de todos los países, entre ellos al italiano Giuseppe Lanza del Vasto, un filósofo, poeta, artista y activista de la no-violencia, que murió en 1981 y que influenció a un gran número de personas. Este es el caso de un grupo de amigos españoles que, a finales de la década de 1970, decidió dejarse seducir por él. En aquel colectivo, sin personalidad legal, coincidieron todo tipo de personas, como el militante antifranquista Lluís Xirinachs o el primer objector de conciencia del Estado, Pepe Beunza. De este núcleo original nació, muchos años después, Nova-Centro para la Innovación Social, una ONG que tiene como objetivos la promoción de alternativas a la globalización de carácter neoliberal, la construcción de paz mediante la violencia activa y la consecución de una sociedad más sostenible.

Así, Nova trabaja en diferentes líneas, pero la promoción de la no-violencia activa es una de las principales. En este sentido, Irak ha sido uno de los escenarios prioritarios de las actuaciones que apoya. Esta ONG, que recibe el apoyo del Ayuntamiento de Barcelona, contribuyó al proceso de nacimiento de la LAONF (Red de Organizaciones No-violentas Iraquíes), de la que forma parte el colectivo Al Mesalla, coordinado, al igual que la LAONF, por Ismael Dawood. Los que, como él, dan la cara en Irak en favor de posturas contrarias a la violencia, a

¹ Segons l'estudi *Why Civil Resistance Works*, de Maria Stephan i Erica Chenoweth (International Security, volum 33, número 1; edició d'estiu de 2008).

¹ Según el estudio *Why Civil Resistance Works*, de María Stephan y Erica Chenoweth (International Security, volumen 33, número 1; edición de verano de 2008).

Aturem la guerra. El concepte de no-violència impregna l'acció solidària de Barcelona. Paremos la guerra. El concepto de no-violencia impregna la acción solidaria de Barcelona.

en forma d'un discret sobre que apareix un dia per sota la porta de casa; amenaces que no només els afecten a ells, sinó també a tota la seva família. És el que li va passar a l'Ismaeel després d'haver intercedit per dues joves cooperants d'una ONG italiana segrestades (i feliçment alliberades) a l'Iraq: Simona Torretta i Simona Pari, conegeudes a la premsa internacional aquells dies com les dues Simones. Tothom es va fer ressò del seu alliberament en primera pàgina, però pocs van informar que Ismaeel, que temia per la vida de la seva família, va haver de deixar el país, això sí, sense deixar d'exercir com a coordinador d'Al Mesalla.

Aquesta organització no violenta de l'Iraq pren el seu nom de la pedra sobre la qual es va gravar la llei escrita més antiga de la història, el Codi de Hammurabi, i vol ser, segons ens explica Ismaael Dawood «un recordatori que l'Iraq va ser el primer país del món que es va preocupar de la llei» i que, allà, l'ésser humà va començar a pensar en la justícia. Al Mesalla va ser creada el 2004 a Bagdad i, malgrat les amenaces i la violència, s'ha negat sempre a rendir-se i segueix fent escoltar la seva veu contra la violència sectària.

La LAONF i Al Mesalla van organitzar el 2006 la Primera Setmana Iraquiana de la No-violència que, vist el fort clima de violència, va tenir com a escenari només cinc o sis ciutats del país i es va desenvolupar majoritàriament en recintes tancats. Aquesta tendència va començar a canviar a la Segona Setmana, convocada el 2007, quan les activitats es van estendre a més ciutats i van guanyar en notorietat. El 2008, la convocatòria es va ampliar per tot el país i va guanyar en visibilitat, la qual cosa ha fet créixer el nombre d'organitzacions iraquianes interessades a ingressar a la LAONF.

Creada la xarxa d'organitzacions no violentes i un cop empreses les primeres activitats, el repte ara és donar suport a l'estruatura creada per permetre-li créixer i difondre, cada cop amb més força, un ideari que s'oposa a les lluites fràtricides. Però l'èxit principal d'Al

menudo reciben amenazas en forma de un discreto sobre que aparece un buen día debajo de la puerta de su casa; amenazas que no sólo les afectan a ellos, sino también a toda su familia. Esto le pasó a Ismael después de haber intercedido en favor de dos jóvenes cooperantes de una ONG italiana secuestradas (y felizmente liberadas) en Irak: Simona Tortea y Simona Pari, conocidas en la prensa internacional en aquel entonces como «las dos Simonas». La noticia de su liberación se hizo eco en todo el mundo y apareció en primera página, pero pocos informaron de que Ismael, que temía por la vida de su familia, tuvo que abandonar el país, eso sí, sin dejar de ejercer como coordinador de Al Mesalla.

Esta organización no-violenta iraquí toma su nombre de la piedra sobre la que se grabó la ley escrita más antigua de la historia, el Código de Hammurabi, y quiere ser, según nos explica Ismael Dawood, «un recordatorio de que Irak fue el primer país del mundo que se preocupó de la ley» y que, allí, el ser humano empezó a pensar en la justicia. Al Mesalla se creó en 2004 en Bagdad y, a pesar de las amenazas y la violencia, siempre se ha negado a rendirse y sigue haciendo sonar su voz contra la violencia sectaria.

La LAONF y Al Mesalla organizaron en 2006 la Primera Semana Iraquí de la No-Violencia que, ante el fuerte clima de violencia, tuvo como escenario sólo cinco o seis ciudades del país y se desarrolló mayoritariamente en recintos cerrados. Esta tendencia comenzó a cambiar en la Segunda Semana, convocada en 2007, en la que las actividades se extendieron a más ciudades y ganaron notoriedad. En 2008, la convocatoria se amplió por todo el país y se popularizó, lo que ha hecho crecer el número de organizaciones iraquíes interesadas en ingresar en la LAONF.

Una vez creada la red de organizaciones no-violentas y emprendidas las primeras actividades, el reto actual es dar apoyo a la estructura creada para permitirle crecer y difundir, cada vez con más fuerza, un ideario que se opone a las luchas fràtricides. Pero el éxito principal de Al Mesalla y especialmente de la LAONF, la red de la que forma parte, es haber conseguido

Mesalla i, especialment, de la LAONF, la xarxa de la qual forma part, és haver aconseguit aplegar iraquians de diferents col·lectius ètnics i religiosos que, si al principi es miraven amb recel, ara comparteixen un espai de treball i reflexió. Kurds, xiïtes i sunnites treballen plegats repartint cartells, fent xerrades a escoles, organitzant sessions de cinema; i tot amb la lluita contra l'ocupació i la no-violència com a objectius últims. Qui vulgui saber més no hauria de deixar passar l'oportunitat de veure *Pacifistes a l'Iraq* (el trobareu al web de TV3), d'Alberto Arce, un asturià que, entre l'octubre de 2006 i el juny de 2007, va poder filmar un documental sobre les activitats d'Al Mesalla a l'Iraq i que mostra com els membres de l'organització, amb opinions diverses però amb un únic compromís amb la no-violència, enganxen cartells, organitzen xerrades o deixen anar coloms blancs. Per a algunes persones poden ser accions ingènues però per a d'altres, per als qui sostenen que la convivència és impossible, són més perilloses que la més potent de les bombes.

Uns altres, però, han lluitat per fer callar les armes a l'Iraq d'una manera diferent. És el cas de la Plataforma Aturem la Guerra, organitzadora de les mobilitzacions que, el 15 de febrer de 2003, van aplegar a Barcelona més d'un milió de ciutadans contra la participació espanyola a la guerra de l'Iraq. La plataforma havia nascut formalment el setembre de 2002, però, com explica Francesc Tubau, un dels membres més actius de l'organització, bona part dels que la integraven ja havien participat en moviments de protesta anteriors com els que s'oposaven a l'entrada d'Espanya a l'OTAN o a la guerra a l'antiga Iugoslàvia, als anys noranta. Ja en les Festes de la Mercè de 2001, amb el món commocionat pels atemptats contra les Torres Bessones de Nova York, es van organitzar concentracions en les quals, com recorda Tubau, es cridava «Justícia, sí; venjança, no», en previsió de l'agressiva política que en els mesos següents seguiria el govern nord-americà. La invasió de l'Iraq i, en especial, la complicitat espanyola amb les

juntar a iraquies de diferents colectius étnicos y religiosos, que, aunque en un principio se miraban con recelo, ahora comparten un espacio de trabajo y reflexión. Kurdos, chiítas y sunitas trabajan juntos repartiendo carteles, realizando charlas en escuelas, organizando pases de películas, y todo ello con la lucha contra la ocupación y la no-violencia como objetivos principales. Quien desee saber más, no debería dejar pasar la oportunidad de ver *Pacifistas en Irak* (lo encontraréis en la web de TV3), de Alberto Arce, un asturiano que, entre octubre de 2006 y junio de 2007, pudo filmar un documental sobre las actividades de Al Mesalla en Irak y que muestra cómo los miembros de la organización, con opiniones diversas pero con un compromiso único con la no-violencia, pegan carteles, organizan charlas o echan a volar palomas blancas. Para algunas personas pueden ser acciones ingenuas, pero para otras, para los que sostienen que la convivencia es imposible, son más peligrosas que la más potente de las bombas.

Otros han luchado para silenciar las armas en Irak de un modo bien diferente. Es el caso de la Plataforma Aturem la Guerra, organizadora de las movilizaciones que, el 15 de febrero de 2003, reunieron en Barcelona a más de un millón de ciudadanos contra la participación española en la guerra de Irak. La plataforma había nacido formalmente en septiembre de 2002, pero, como explica Francesc Tubau, uno de los miembros más activos de la organización, buena parte de quienes la integraban ya habían participado en movimientos de protesta anteriores, como los que se oponían a la entrada en España de la OTAN o a la guerra en la antigua Yugoslavia, en la década de 1990. Ya en las Fiestas de la Mercè de 2001, con el mundo commocionado ante los atentados contra las Torres Gemelas de Nueva York, se organizaron concentraciones en las que, como recuerda Tubau, se gritaba «Justicia, sí; venganza, no», en previsión de la agresiva política que en los meses siguientes adoptaría el gobierno norteamericano. La invasión de Irak y, en especial, la complicitad española con las políticas

Les manifestacions ciutadanes contribueixen a combatre les injustícies d'alguns governs.
A la foto, manifestació a favor del Sàhara.

Las manifestaciones ciudadanas contribuyen a combatir las injusticias de algunos gobiernos.
En la foto, manifestación en favor del Sáhara.

polítiques de l'aleshores president dels Estats Units, George Bush, van donar volada a la plataforma, que tot i això, disposava de ben pocs mitjans. I és que, de fet, la plataforma no ha tingut mai entitat jurídica ni un local propi i, com explica Francesc Tubau, les mobilitzacions del febrer de 2003 es van organitzar «amb un telèfon antic, un correu electrònic que funcionava de manera precària i poca cosa més». Ara bé, l'actitud de partits polítics, sindicats, organitzacions de tota mena i dels mateixos mitjans de comunicació va fer possible que la convocatòria fos massiva i que els barcelonins reclamessin de manera gairebé unitària la fi d'aquella guerra, en un exercici de participació popular gairebé irrepetible. «Nosaltres només vam fer el paper d'aglutinadors –diu Tubau–, però hi havia amplis sectors polítics, de l'Església i fins i tot grans financers que s'oposaven a aquella guerra», la qual cosa va crear el clima per a aquelles mobilitzacions que, a Barcelona, van adquirir unes proporcions extraordinàries. Com recorda Francesc Tubau, la col·laboració amb l'administració local, en aquella ocasió, va ser àmplia i va incloure des de la coordinació en qüestions de protecció civil davant una cita que ja s'intuïa multitudinària fins a qüestions d'infraestructura com les tarimes i els equips de so, amb l'ajuda dels quals es va llegir el manifest final de la concentració.

La vida de la Plataforma Aturem la Guerra no es va acabar, però, en aquella manifestació. De fet, l'organització segueix existint, encara sense tenir una estructura estable ni un local propi, i ha seguit treballant per fomentar la participació popular contra la presència de tropes a l'Afganistan o contra la Segona Guerra del Líban de l'any 2006, que va provocar la convocatòria de concentracions a la plaça de Sant Jaume. La Plataforma, segons explica Tubau, segueix de prop els fets que es produeixen a l'Orient Mitjà, conscient que, allà «es decideix des de com seran les relacions internacionals en el futur fins al paper que tindrà l'ONU, de manera que, d'alguna forma, en aquella zona s'està decidint el futur mateix de la humanitat». En qualsevol

del entonces presidente de Estados Unidos, George Bush, alzó el vuelo de la plataforma, a pesar de que sus medios eran más bien escasos. Y es que, de hecho, la plataforma no ha tenido nunca entidad jurídica ni un local propio y, como explica Francesc Tubau, las movilizaciones de febrero de 2003 se organizaron «con un teléfono antiguo, un correo electrónico que funcionaba de forma precaria y poco más». Ahora bien, la actitud de partidos políticos, sindicatos, organizaciones de todo tipo y de los medios de comunicación hizo posible que la convocatoria fuese masiva y que los barceloneses reclamasen de manera prácticamente unitaria el fin de aquella guerra, en un ejercicio de participación popular casi irrepetible. «Nosotros sólo realizamos el papel de aglutinadores –afirma Tubau–, pero existían amplios sectores políticos, desde la iglesia hasta grandes grupos financieros que se oponían a aquella guerra», lo que creó el clima para aquellas movilizaciones, que, en Barcelona, adquirieron dimensiones extraordinarias. Como recuerda Francesc Tubau, la colaboración con la administración local, en aquella ocasión, fue amplia e incluyó desde la coordinación en cuestiones de protección civil frente a una cita que ya se intuía multitudinaria, hasta cuestiones de infraestructuras, como las tarimas y los equipos de sonido que ayudaron a la lectura del manifiesto final de la concentración.

La vida de la Plataforma Aturem la Guerra no se acabó en aquella manifestación. De hecho, la organización sigue existiendo, todavía sin estructura estable ni local propio, y ha continuado trabajando para fomentar la participación popular contra la presencia de tropas en Afganistán o contra la Segunda Guerra de Líbano de 2006, que provocó la convocatoria de concentraciones en la plaza Sant Jaume de Barcelona. La Plataforma, como explica Tubau, está pendiente de los hechos que acontecen en Oriente Medio, conscientes de que allí «se decide desde cómo serán las relaciones internacionales en el futuro hasta el papel que tendrá la ONU, de manera que, de algún modo, en esa zona se está decidiendo el futuro de la humanidad».

cas, cap altra de les concentracions organitzades posteriorment ha tingut un ressò tan ampli com la manifestació contra la guerra d'Iraq. És que hi ha un secret per aconseguir la participació ciutadana? «Cap secret –opina Francesc Tubau–, només que la gent prengui consciència del que està passant en un moment determinat».

Però segurament el concepte de pau va molt més enllà que la simple absència de conflictes i té molt a veure amb la justícia i els drets humans. I és que, com es fabrica aquest «producte»?, és a dir, com es fa la pau? Alguns pensarien que es tracta d'aconseguir l'entendiment entre dues parts en conflicte, però segurament és més complicat que tot això, perquè la pau es comença a construir abans que esclata la guerra. És per això que, entre els objectius estratègics del Pla Director 2009-2012, hi ha un seguit d'actuacions específiques que tenen com a objectiu «construir una ciutat centrada en la pau, el suport a processos de pau, la diplomàcia no formal, la creació de cultura de pau, el foment dels valors i la pràctica dels drets humans, la igualtat de gènere i el foment de la diversitat i de la convivència». Aquesta feina passa pel suport a organitzacions que treballen en la creació i difusió de la cultura de la pau, una tasca que es fa mitjançant l'educació per la pau. Amb aquest objectiu va néixer, el 1983, la Fundació per la Pau, una ONG creada per un grup de mestres amb inquietuds que va decidir contrarrestar, a la seva manera, el clima bèl·lic del moment: a la Casa Blanca, el president Ronald Reagan acabava de llançar una iniciativa de defensa estratègica (el que avui coneixem amb el nom de la Guerra de les Galàxies) i impulsava una política agressiva per enderrocar règims marxistes al Tercer Món, mentre, per la seva banda, la Unió Soviètica responia instal·lant nous míssils. Era, doncs, un bon moment per parlar de pau. Aquesta línia va centrar els primers deu o dotze anys de vida de la Fundació, durant els quals es van organitzar exposicions, es va crear material didàctic i es van organitzar cursos. I tot això en un moment en el qual a Espanya es debatia intensament

dad». En cualquier caso, ninguna de las concentraciones organizadas posteriormente ha tenido el mismo eco que la manifestación contra la guerra de Irak. ¿Existe algún secreto para conseguir la participación ciudadana? «Ningún secreto –opina Francesc Tubau–, únicamente que la gente tome conciencia de lo que está pasando en un momento determinado.»

No obstante, seguramente el concepto de paz va más allá de la simple ausencia de conflictos y tiene mucho que ver con la justicia y los derechos humanos. ¿Cómo se fabrica este producto?, es decir, ¿cómo se hace la paz? Algunos pensarían que se trata de conseguir el entendimiento entre dos partes en conflicto, pero es más complicado que todo eso, ya que la paz comienza a construirse antes de que estalle la guerra. Por eso, entre los objetivos del Plan Director 2009-2012, se encuentra una serie de actuaciones específicas que tienen como propósito «conseguir una ciudad centrada en la paz, el apoyo a los procesos de paz, la diplomacia no formal, la creación de una cultura de paz, el fomento de los valores y la práctica de los derechos humanos, la igualdad de género y el fomento de la diversidad y de la convivencia». Esta labor requiere el apoyo a organizaciones que trabajan en la creación y difusión de la cultura de la paz, una tarea que se realiza mediante la educación por la paz. Con este objetivo nació, en 1983, Fundación por la Paz, una ONG creada por un grupo de maestros con inquietudes que decidieron contrarrestar, a su manera, el clima bélico del momento: en la Casa Blanca, el presidente Ronald Reagan acababa de lanzar una Iniciativa de Defensa Estratégica (lo que hoy conocemos con el nombre de Guerra de las Galaxias) e impulsaba una política agresiva para acabar con regímenes marxistas en el Tercer Mundo (a lo que, por su parte, respondía la Unión Soviética instalando nuevos misiles). Por tanto, era un buen momento para hablar de paz. Esta línea centró los primeros diez o doce años de vida de la fundación, durante los que se organizaron exposiciones, se creó material didáctico y se montaron cursos; todo ello en un momento en que en

la integració del país a l'OTAN, decidida finalment en el referèndum que es va celebrar el març de 1986.

La feina de la Fundació va evolucionar en anys posteriors i va incloure noves línies de treball relacionades amb la desmilitarització o el desarmament, però aquesta organització mai no ha deixat de fer-se ressò de les propostes de pau que es fan per tot el món. I un bon instrument per aconseguir-ho ha estat la Trobada de Barcelona, que se celebra des de fa 15 anys i que durant dos o tres dies aplega, a la nostra ciutat i amb el suport de l'Ajuntament, entitats i personalitats de tot el món que treballen per la pau. Paral·lelament, la Fundació organitza des d'exposicions sobre la violència o la relació entre cinema i pau fins a tallers adreçats a nens, joves i adults o, fins i tot, un concurs de curtmetratges d'animació d'un minut de durada que ja va per la tercera edició i que ha tingut un èxit notable.

Una altra manera de treballar en la cultura de la pau és la que fa servir la Casa del Tibet de Barcelona, un centre que presideix honoríficament el Dalai Lama i que dirigeix en el dia a dia Tubten Wangchen, amb l'objectiu de donar a conèixer la cultura tibetana i la història i situació actual del seu país. Tot i que es tracta d'un centre on es practica el budisme tibetà, aquesta no és la seva funció primordial i, segons recorda Tubten Wangchen, el mateix Dalai Lama els recorda sempre «que aquest és un centre cultural; no ha de ser un centre budista. Es tracta de respectar la religió del país on som, no de generar-hi conflictes». I és que de conflictes en saben molt, els tibetans, que porten anys denunciант la repressió del govern xinès. Amb 50 anys d'enfrontaments a l'esquena, com es treballa en la cultura de la pau sense fomentar l'odi envers els xinesos? «Odiar-los no és cap solució –apunta Wangchen–, perquè l'odi genera més odi. La millor forma és el camí de la veritat i la no-violència», explica recordant l'exemple de Gandhi. Si l'Índia, com diu ell, va lluitar durant segles per la independència, al Tibet, que porta 50 anys d'ocupació, no li poden faltar les

Espanya se debatía intensamente la integración del país en la OTAN, apoyada finalmente en el referéndum que se celebró en mayo de 1986.

La labor de la fundación evolucionó en años posteriores e incluyó nuevas líneas de trabajo relacionadas con la desmilitarización o el desarme, pero esta organización nunca ha dejado de hacerse eco de las propuestas de paz que se realizan en todo el mundo. Un buen instrumento para conseguirlo ha sido la Trobada de Barcelona, que se celebra desde hace 15 años y que durante dos o tres días reúne, en esta ciudad y con el apoyo de su Ayuntamiento, a entidades y personalidades de todo el mundo que trabajan por la paz. Paralelamente, la fundación organiza desde exposiciones sobre la violencia o la relación entre cine y paz hasta talleres dirigidos a niños, jóvenes y adultos o, incluso, un concurso de cortos de animación de un minuto de duración que ya va por la tercera edición y que ha tenido un éxito notable.

Otra manera de trabajar la cultura de la paz es la que utiliza la Casa del Tibet en Barcelona, un centro que preside honoríficamente el Dalai Lama y que dirige diariamente Tubten Wangchen, con el objetivo de dar a conocer la cultura tibetana y la historia y situación actual de su país. Aunque se trata de un centro en el que se practica el budismo tibetano, ésta no es su función primordial y, como explica Tubten Wangchen, el propio Dalai Lama les recuerda siempre «que éste es un centro cultural; no debe ser un centro budista. Se trata de respetar la religión del país en el que estamos, no de generar conflictos en éste». Y es que sobre conflictos saben mucho los tibetanos, que llevan años denunciando la represión del gobierno chino. Con 50 años de enfrentamientos a la espalda, ¿cómo se trabaja en la cultura de la paz sin fomentar el odio hacia los chinos? «Odiarlos no es ninguna solución –apunta Wangchen–, porque el odio genera más odio. La mejor forma es el camino de la verdad y la no-violencia», explica recordando el ejemplo de Gandhi. Si India, como él sostiene, luchó durante siglos por la independencia, al Tibet, que soporta 50 años de ocupación, no pueden faltarle las

esperances. «La sang i les armes –conclou Wangchen– no són una autèntica solució. Amb l'odi no pots vèncer en res i el nostre avantatge és que el govern xinès no ho sap, això». Per descomptat, la postura crítica dels tibetans no s'estén al conjunt dels xinesos, amb alguns dels quals –bàsicament exiliats– s'han establert contactes «per conèixer quina és la seva opinió sobre el Tibet, explicar-los quina és la realitat segons nosaltres i analitzar quina mena de missatges sobre aquest assumpte llança el govern xinès a la població».

Wangchen és crític amb un món que «fa negocis amb els xinesos però calla quan toca parlar de violacions dels drets humans»; un món desenvolupat i modern on, tanmateix, creu que hi falta temps i felicitat. Per avançar en aquesta direcció i difondre les seves receptes de pau, la Casa del Tibet organitza tota mena d'activitats, sovint amb el suport de l'Ajuntament, que van des de conferències fins a commemoracions de la Diada Nacional Tibetana (el 10 de març), exposicions de fotografies del Tibet, tallers de medicina tibetana, cursos de meditació i, fins i tot, concerts com el que, el passat abril de 2009, va reunir a Badalona músics com Chambao, Gossos, Kiko Veneno o Ojos de Brujo sota el lema *Salvem el Tibet*. La finalitat d'aquestes activitats és donar a conèixer una cultura i un sistema de pensament que es basa en l'amor, la compasión i la no-violència i que la Casa del Tibet vol preservar, no només en benefici del seu país, sinó de tot el planeta. *

esperanzas. «La sangre y las armas –concluye Wangchen– no son una auténtica solución. Con el odio no puedes vencer en nada y nuestra ventaja es que el gobierno chino no sabe esto.» Por supuesto, la postura crítica de los tibetanos no se extiende al conjunto de los chinos; con algunos de ellos –básicamente exiliados– se han establecido contactos «para conocer cuál es su opinión sobre el Tíbet, explicarles cuál es la situación en nuestra opinión y analizar qué tipo de mensajes sobre este tema lanza el gobierno chino a la población».

Wangchen es crítico con un mundo que «hace negocios con los chinos pero calla cuando toca hablar de violaciones de los derechos humanos»; un mundo desarrollado y moderno en el que, al mismo tiempo, cree que falta tiempo y felicidad. Para avanzar en esta dirección y difundir sus recetas de paz, la Casa del Tíbet organiza todo tipo de actividades, a menudo con el apoyo del Ayuntamiento, que van desde conferencias hasta commemoraciones del día nacional tibetano (el 10 de marzo), exposiciones de fotografías del Tíbet, talleres de medicina tibetana, cursos de meditación e, incluso, conciertos como el que, el pasado abril de 2009, reunió en Barcelona a músicos como Chambao, Gossos, Kiko Veneno y Ojos de Brujo bajo el lema «Salvemos el Tíbet». La finalidad de estas actividades es dar a conocer una cultura y un sistema de pensamiento que se basa en el amor, la compasión y la no-violencia, que la Casa del Tíbet quiere preservar, no sólo en beneficio de su país, sino de todo el planeta. *

La casa del Tibet organitza tot tipus d'activitats amb l'objectiu de donar a conèixer una cultura basada en l'amor.

La casa del Tibet organiza todo tipo de actividades con el objetivo de dar a conocer una cultura basada en el amor.

Participació / Participación

El ciutadà com a protagonista

El ciudadano como protagonista

El model de Barcelona pel que fa a la seva política pública va un pas més enllà de la democràcia representativa. Apostar per la participació dels ciutadans.

El modelo de Barcelona en lo que se refiere a su política pública va un paso más allá de la democracia representativa. Apuesta por la participación de los ciudadanos.

La participació ciutadana és un dels eixos estratègics que aplica l'Ajuntament de Barcelona en les seves polítiques públiques. Es tracta que els ciutadans tinguin la possibilitat de participar en el procés de marcar i aplicar les polítiques municipals i que aquesta possibilitat arribi a les diferents àrees d'actuació del consistori. La promoció de la participació dels ciutadans en les polítiques municipals no és res més que la plasmació pràctica del que ja estableixen la Carta Municipal i els compromisos adquirits per l'Administració Municipal en documents com la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat, segons la qual Barcelona no només es compromet a garantir la possibilitat que els ciutadans participin en l'elaboració i seguiment de les polítiques locals, sinó també a promoure aquesta participació d'una manera activa.

Es tracta, en essència, d'anar una mica més enllà de la democràcia representativa i optar per un model de democràcia participativa en la qual el ciutadà pot fer més que simplement participar en un procés electoral. Per tal de fer efectiva aquesta democràcia participativa, l'Ajuntament de Barcelona ha creat un seguit d'organismes, processos i mecanismos, el principal dels quals és el Consell de Ciutat, que està presidit per l'alcalde i en el qual els representants de la ciutadania, de les entitats de la ciutat i del mateix Ajuntament (grups municipals, consells sectorials i consells de districte) debaten els assumptes especialment rellevants per al bon funcionament de la ciutat. El Consell de Ciutat, que es reuneix de manera ordinària cada sis mesos, té, entre altres atribucions, les de conèixer els pressupostos municipals i els plans d'actuació municipals, proposar iniciatives ciutadanes o conèixer i debatre els grans projectes de la ciutat.

En el Consell de Ciutat estan representats, a més, els consells ciutadans de districte i els consells sectorials. En els primers es debaten els afers principals de cada districte, amb la participació de les entitats, les associacions, els consells sectorials de participació del districte i els ciutadans individuals que ho desitgin. En

La participación ciudadana es uno de los ejes estratégicos que aplica el Ayuntamiento de Barcelona en sus políticas públicas. Se trata de que los ciudadanos tengan la posibilidad de participar en el proceso de diseñar y aplicar las políticas municipales y que esta posibilidad llegue a las diferentes áreas de actuación del consistorio. La promoción de la participación ciudadana en las políticas municipales no es nada más que la plasmación práctica de lo que ya establecían la Carta Municipal y los compromisos adquiridos por la Administración Municipal en documentos como la Carta Europea de Salvaguarda de los Derechos Humanos en la Ciudad, por la que Barcelona no sólo se comprometía a garantizar la posibilidad de que los ciudadanos participasen en la elaboración y el seguimiento de las políticas locales, sino también a promover esta participación de un modo activo.

Se trata, esencialmente, de ir un poco más allá de la democracia representativa y optar por un modelo de democracia participativa en la que el ciudadano pueda hacer algo más que intervenir en un proceso electoral. Para hacer efectiva esta democracia participativa, el Ayuntamiento de Barcelona ha creado una serie de organismos, procesos y mecanismos, de los que el principal es el Consejo de la Ciudad, presidido por el alcalde, y en el que los representantes de la ciudadanía, de las entidades de la ciudad y del propio Ayuntamiento (grupos municipales, consejos sectoriales y consejos de distrito) debaten los asuntos especialmente relevantes para el buen funcionamiento de la ciudad. El Consejo de la Ciudad, que se reúne de forma ordinaria cada seis meses, tiene, entre otras, las funciones de conocer los presupuestos y los planes de actuación municipales, proponer iniciativas ciudadanas o conocer y debatir los grandes proyectos de la ciudad.

En el Consejo de la Ciudad están representados, además, los Consejos Ciudadanos de Distrito y los Consejos Sectoriales. En los primeros se debaten los asuntos principales de cada distrito con la participación de las entidades, las asociaciones, los consejos sectoriales de participación del distrito y los ciudadanos individuales que lo deseen. En los Consejos Sectoriales, se fomen-

**Una espelma en la nit.
La voluntat dels barcelonins
porta aquesta llum
als conflictes que pateixen
ciutadans de tot el món.**
Una vela en la noche.
La voluntad de los barceloneses lleva esa luz
a conflictos que sufren
ciudadanos de todo
el mundo.

els consells sectorials, per la seva banda, es fomenten processos participatius entre entitats relacionades amb diferents sectors d'actuació. Aquests consells són d'àmbit de districte o bé d'àmbit de ciutat i afecten temes diversos que van des de la mobilitat fins a l'ensenyament, passant pel benestar social, l'esport, la cultura o la immigració, entre molts altres temes.

Un d'aquests consells sectorials és el Consell Municipal de Cooperació Internacional al Desenvolupament, que va ser creat el febrer de 1998, d'acord amb la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, el Fons Català de Cooperació, les diverses associacions de la ciutat que treballaven en l'àmbit de la cooperació, els diferents serveis municipals relacionats amb el tema i els grups municipals. La seva missió havia de ser analitzar i valorar les accions que es porten a terme pel que fa a cooperació per al desenvolupament, contribuir a la creació d'un clima social afavoridor de la cooperació al desenvolupament i orientar l'activitat municipal en aquesta matèria.

La composició del Consell ha canviat al llarg dels anys, fruit d'una reforma del Reglament Municipal de Participació (el marc general que regula els mecanismes de participació a tota la ciutat) i també dels canvis que hi ha hagut en el panorama d'actors de cooperació. Per tal de recollir aquesta nova realitat, l'any 2008 es va modificar el reglament del Consell en el qual, actualment, a més de les ONG, hi ha representants també d'altres associacions, fundacions i organismes que poden incloure des d'associacions d'immigrants a universitats o sindicats.

El Consell està presidit per l'alcalde o bé el tinent d'alcalde o el regidor responsable de cooperació i està format per un vicepresident i un ple en el qual hi ha els representants dels diferents grups municipals, el comissionat de l'alcaldia per a Barcelona Solidària, el director de Solidaritat i Cooperació Internacional, un màxim de sis tècnics, representants del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, de l'Associació Consell de Cent (que agrupa antics

tan procesos participativos entre entidades relacionadas con diferentes sectores de actuación. Estos consejos son del ámbito del distrito o del ámbito de la ciudad y afectan a diversos temas, desde la movilidad hasta la enseñanza, pasando por el bienestar social, el deporte, la cultura o la inmigración, entre otros muchos temas.

Uno de estos Consejos Sectoriales es el Consejo Municipal de Cooperación Internacional al Desarrollo, que se creó en febrero de 1998, de acuerdo con la Federación Catalana de ONG para el Desarrollo, el Fondo Catalán de Cooperación, las diversas asociaciones de la ciudad que trabajaban en el ámbito de la cooperación, los diferentes servicios municipales relacionados con el tema y los grupos municipales. Su misión debía ser analizar y valorar las acciones que se llevan a cabo en relación con la cooperación para el desarrollo, contribuir a la creación de un clima social que favorezca la cooperación al desarrollo y orientar la actividad municipal en dicha materia.

La composición del Consejo ha cambiado a lo largo de los años, a causa de una reforma del Reglamento Municipal de Participación (el marco general que regula los mecanismos de participación en toda la ciudad) y también de los cambios que se han producido en el panorama de actores de cooperación. Para recoger esta nueva realidad, en el año 2008 se modificó el reglamento del Consejo en el que, actualmente, además de las ONG, también hay representantes de otras asociaciones, fundaciones y organismos que pueden incluir desde asociaciones de inmigrantes hasta universidades o sindicatos.

El Consejo está presidido por el alcalde, el teniente de alcalde o el concejal responsable de cooperación y cuenta con un vicepresidente y un plenario con los representantes de los diferentes grupos municipales, el comisionado de la alcaldía de Barcelona Solidaria, el director de Solidaridad y Cooperación Internacional, un máximo de seis técnicos, representantes del Fondo Catalán de Cooperación al Desarrollo, de la Asociación Consell de Cent (que agrupa a antiguos concejales de la ciudad), del Consejo de Asociaciones de Barcelona representantes

regidors de la ciutat), del Consell d'Associacions de Barcelona, representants del sector de cooperació al desenvolupament, experts de reconegut prestigi en la matèria, representants de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, de la Federació Catalana d'ONG per la Pau i de la Federació Catalana d'ONG pels Drets Humans, dels consells de cooperació internacional per al desenvolupament dels districtes quan existeixin, dels sindicats més representatius que facin tasques de cooperació, de les fundacions universitàries que treballin en cooperació internacional, de col·legis professionals, del Consell de la Joventut de Barcelona, de cadascuna de les federacions o associacions d'immigrants i, finalment, d'entitats del sector de la solidaritat i la cooperació internacional, els drets humans i la pau que no estiguin representades en les federacions.

El Consell Municipal de Cooperació Internacional al Desenvolupament es reuneix de manera plenària dos cops a l'any, com a mínim, i les seves funcions van des d'elaborar informes sobre la participació dels barcelonins en temes de cooperació internacional al desenvolupament i l'ajut humanitari, fins a informar sobre els criteris i les normatives per accedir a les subvencions del programa **Barcelona Solidària**, assessorar en campanyes de sensibilització sobre el tema impulsades per l'Ajuntament, proposar polítiques municipals sobre el tema al Consell de Ciutat i informar sobre el Pla Director de Cooperació Internacional i Solidaritat. La feina del dia a dia, la que ha de donar continuïtat a les decisions i grans línies que s'adoptin als plens és responsabilitat de la Comissió Permanent, que es reuneix quatre cops l'any.

Com marca el seu reglament, el Consell Municipal de Cooperació Internacional per al Desenvolupament s'ha dotat d'un Pla de Treball per al període 2009-2012 que fixa els seus objectius per al futur immediat. Però, i el passat? Fins ara, el Consell ha realitzat una feina de supervisió de les actuacions municipals i d'orientació de les polítiques locals, en bona part mitjançant la seva intervenció en la

del sector de cooperación al desarrollo, expertos de reconocido prestigio en la materia, representantes de la Federación Catalana de ONG para el Desarrollo, de la Federación Catalana de ONG por la Paz y de la Federación Catalana de ONG por los Derechos Humanos, de los Consejos de Cooperación Internacional para el Desarrollo de los distritos cuando existan, de los sindicatos más representativos que realizan tareas de cooperación, de las fundaciones universitarias que trabajan en cooperación internacional, de colegios profesionales, del Consejo de la Juventud de Barcelona, de cada una de las federaciones o asociaciones de inmigrantes y, por último, de entidades del sector de la solidaridad y la cooperación internacional, los derechos humanos y la paz que no estén representadas en las federaciones.

El Consejo Municipal de Cooperación Internacional al Desarrollo se reúne de manera plenaria dos veces al año, como mínimo, y sus funciones van desde elaborar informes sobre la participación de los barceloneses en temas de cooperación internacional al desarrollo y la ayuda humanitaria, hasta informar sobre los criterios y las normativas existentes para acceder a las subvenciones del programa **Barcelona Solidaria**, asesorar en campañas de sensibilización sobre el tema impulsadas por el Ayuntamiento, proponer políticas municipales sobre el tema al Consejo de la Ciudad e informar sobre el Plan Director de Cooperación Internacional y Solidaridad. La labor diaria, la que debe dar continuidad a las decisiones y grandes líneas que se adopten en los plenarios es responsabilidad de la Comisión Permanente, que se reúne cuatro veces al año.

Como marca su reglamento, el Consejo Municipal de Cooperación Internacional para el Desarrollo se ha dotado de un Plan de Trabajo para el período 2009-2012 que fija sus objetivos para el futuro inmediato. Pero ¿y el pasado? Hasta ahora, el Consejo ha realizado una labor de supervisión de las actuaciones municipales y de orientación de las políticas locales, en buena parte mediante su intervención en la creación del Plan Director. Y es que

No a la guerra! Aquest és un dels crits amb què els barcelonins han establert la seva posició davant d'un conflicte internacional. «¡No a la guerra!» Éste es uno de los gritos con los que los barceloneses han establecido su posición ante un conflicto internacional.

creació del Pla Director. I és que aquest pla, una mena de bíblia dels objectius, mecanismes d'actuació i bones pràctiques en cooperació internacional, per dir-ho d'una manera planera, ha hagut de passar, abans de la seva aprovació, per aquest consell, que n'ha informat favorablement i que, prèviament, ha fet un bon nombre d'aportacions que hi han quedat reflectides.

A més, el Consell s'ha encarregat d'examinar i informar favorablement sobre les noves bases per a les subvencions que s'atorguen, és a dir, els criteris que, negre sobre blanc, han de complir les ONG, associacions o qualsevol acció que impliqui una subvenció econòmica per tal de poder-hi accedir. Altres actuacions han estat puntuals, com la declaració que es va aprovar el juny de 2008 condemnant el bloqueig israelià a la franja de Gaza que es vivia des del juny de 2007 i que havia causat, entre els habitants d'aquella zona, una greu crisi humanitària. L'Ajuntament va donar suport a aquesta declaració, que condemnava els actes violents contra la població civil i demanava que Israel complís les seves obligacions internacionals i posés fi al bloqueig.

Tot són actuacions, però, en les quals han participat experts, entitats, associacions i tota mena d'organismes que treballen en el món de la cooperació per al desenvolupament, els drets humans i la pau; amb la participació, en definitiva, dels mateixos ciutadans, que contribueixen així, cada dia, a definir la política municipal en la matèria. Ni més ni menys que com ho van fer, ara fa 15 anys, aquells barcelonins que, reclamant ajuda per a Sarajevo o en les mobilitzacions per al 0,7 %, van acabar per construir la política de solidaritat i cooperació de tota una ciutat. *

este plan, una especie de Biblia de los objetivos, mecanismos de actuación y buenas prácticas en cooperación internacional, por decirlo de forma sencilla, ha tenido que pasar, antes de su aprobación, por este consejo, el cual ha emitido un informe favorable y, anteriormente, ha realizado un buen número de aportaciones que han quedado reflejadas en el mismo.

Además, el Consejo se ha encargado de examinar e informar favorablemente sobre las nuevas bases para las subvenciones que se otorgan, es decir, los criterios que deben cumplir las ONG, asociaciones o cualquier acción que implique una subvención económica para poder realizarse. Otras actuaciones han sido puntuales, como la declaración que se aprobó en junio de 2008, que condenaba el bloqueo israelí en la franja de Gaza, activo desde junio de 2007 y que había causado, entre los habitantes de la zona, una grave crisis humanitaria. El Ayuntamiento apoyó esta declaración, que condenaba los actos violentos contra la población civil y pedía que Israel cumpliese sus obligaciones internacionales y pusiese fin al bloqueo.

Todo son actuaciones, pero que han contado con la participación de expertos, entidades, asociaciones y todo tipo de organismos que trabajan en el mundo de la cooperación para el desarrollo, los derechos humanos y la paz; con la participación, en definitiva, de los ciudadanos, que contribuyen de este modo, cada día, a definir la política municipal en esta importante materia. Ni más ni menos que como lo hicieron, hace ahora 15 años, aquellos barceloneses que, reclamando ayuda para Sarajevo o en las movilizaciones en favor del 0,7 %, acabaron construyendo la política de solidaridad y cooperación de toda una ciudad. *

Són els ciutadans, amb la seva participació, els que contribueixen cada dia a definir la política municipal en matèria de solidaritat.

A la foto, protestes contra la intervenció a Gaza l'any 2009.

Son los ciudadanos, con su participación, quienes contribuyen cada día a definir la política municipal en materia de solidaridad. En la foto, protestas contra la intervención en Gaza en 2009.

Barcelona amb les entitats
Barcelona con las entidades

Projectes subvencionats pel programa Barcelona Solidària 2006/2009. Proyectos subvencionados por el programa Barcelona Solidaria 2006/2009.

El 2006 el Departament de Cooperació Internacional, Solidaritat i Pau va apostar per les subvencions plurianuals. Així, les entitats poden fer front a projectes de major envergadura.

En 2006 el Departamento de Cooperación Internacional, Solidaridad y Paz apostó por las subvenciones plurianuales. Así, las entidades pueden hacer frente a proyectos de mayor envergadura.

Països amb programes de Barcelona Solidària

- 1** Nicaragua
 - 2** Ecuador
 - 3** Bolívia
 - 4** Perú
 - 5** Colòmbia
 - 6** Mèxic
 - 7** Guatemaleta
 - 8** El Salvador
 - 9** Hondures
 - 10** Marroc
 - 11** Angola
 - 12** Senegal
 - 13** Mauritània
 - 14** Moçambic
 - 15** África subsahariana
(5 països)
 - 16** Palestina
 - 17** Iraq
 - 18** Afganistan

Países con programas de Barcelona Solidaria

- 1** Nicaragua
 - 2** Ecuador
 - 3** Bolivia
 - 4** Perú
 - 5** Colombia
 - 6** México
 - 7** Guatemala
 - 8** El Salvador
 - 9** Honduras
 - 10** Marruecos
 - 11** Angola
 - 12** Senegal
 - 13** Mauritania
 - 14** Mozambique
 - 15** África subsahariana
(5 países)
 - 16** Palestina
 - 17** Irak
 - 18** Afganistán

➔ Programes

Amèrica Central: Programes de cooperació sindical.	Colòmbia: Programes d'ajut a víctimes de conflictes, ajuts als camperols, drets humans, inserció social, programes relacionats amb la salut i drets humans.	Angola: Programes relacionats amb la salut.
Nicaragua: Programes de Comerç Just, urbanisme social, desenvolupament urbà i política de dones.	Mèxic: Programes educatius.	Senegal: Programes d'inserció social, educació i ajut en l'organització d'arxius.
Equador: Programes relacionats amb la salut, participació ciutadana, desenvolupament agrari, ajuts al camperol, foment de la participació ciutadana en la política, desenvolupament urbà, drets humans i lluita contra la pobresa.	Guatemala: Programes de Comerç Just, política de dones, salut sexual i desenvolupament agrari i acció per la pau.	Mauritània: Desenvolupament agrari.
Bolívia: Programes relacionats amb la salut, conservació del patrimoni i desenvolupament urbà, drets humans.	El Salvador: Programes de Comerç Just, política de dones, urbanisme social, drets humans, desenvolupament urbà.	Moçambic: Educació en les arts.
Perú: Programes d'inserció social, desenvolupament rural, desenvolupament urbà, drets humans i ajuts als treballadors.	Hondures: Programes de política de dones.	Àfrica subsahariana (5 països): Programes d'educació en les arts.
	Marroc: Promoció del bon govern local, educació, ajut en l'organització d'arxius, cura del patrimoni.	Palestina: Polítiques per a les dones.
		Iraq: Programes d'acció per la pau.
		Afganistan: Programes de política de dones.

➔ Programa

Centroamérica: Programas de cooperación sindical.	Colombia: Programas de ayuda a víctimas de conflictos, ayudas a los campesinos, derechos humanos, inserción social, programas relacionados con la salud y los derechos humanos.	Angola: Programas relacionados con la salud.
Nicaragua: Programas de Comercio Justo, urbanismo social, desarrollo urbano y política de mujeres.	México: Programas educativos.	Senegal: Programas de inserción social, educación y ayuda en la organización de archivos.
Ecuador: Programas relacionados con la salud, participación ciudadana, desarrollo agrario, ayudas al campesino, fomento de la participación ciudadana en la política, desarrollo urbano, derechos humanos y lucha contra la pobreza.	Guatemala: Programas de Comercio Justo, política de mujeres, salud sexual y desarrollo agrario y acción por la paz.	Mauritania: Desarrollo agrario.
Bolivia: Programas relacionados con la salud, conservación del patrimonio y desarrollo urbano, derechos humanos.	El Salvador: Programas de Comercio Justo, política de mujeres, urbanismo social, derechos humanos, desarrollo urbano.	Mozambique: Educación en las artes.
Perú: Programas de inserción social, desarrollo rural, desarrollo urbano, derechos humanos y ayudas a los trabajadores.	Honduras: Programas de política de mujeres.	África subsahariana (5 países): Programas de educación en las artes.
	Marruecos: Promoción del buen gobierno local, educación, ayuda en la organización de archivos, cuidado del patrimonio.	Palestina: Políticas para las mujeres.
		Iraq: Programas de acción por la paz.
		Afganistán: Programas de política de mujeres.

 CONVOCATÒRIA 2006

Entitat	Títol	País	Subvenció atorgada
Associació ENTREPOBLES	Promovent Polítiques d'Urbanisme Social: L'autogestió comunitària per la superació de la precaritat habitacional a tres barris de Managua	Nicaragua	517.333 €
Alternativa Solidària-PLENTY	Foment de la participació ciutadana de la dona indígena del Departament de Sololá, Guatemala	Guatemala	105.789 €
Xarxa de Consum Solidari	Foment de la participació de la ciutadania a la vida política del cantó Cotacachi	Equador	196.040 €
Cooperació	Promoció de l'exercici dels drets econòmics de les dones (Nicaragua)	Nicaragua	600.000 €
Fundació Pau i Solidaritat	Programa triennal de Cooperació Sindical Regional Centreamericana	Amèrica Central	572.014 €
Veterinaris Sense Fronteres- VETERMON	Desenvolupament agropecuari i social mitjançant l'enfortiment de les capacitats per la Sobirania Alimentària	Guatemala	323.821 €
Associació d'Amistat amb el Poble de Guatemala	"Enfortint el poder local des de sota i des de les dones". Consolidació dels processos polítics i econòmics de les dones indígenes Mam de Quezaltenango	Guatemala	289.617 €
Fundació Acció contra la Fam	Millora de l'estat de salut de la població al municipi de Chipindo (Huila- Angola)	Angola	382.999 €
Centro de Estudios Amazónicos, CEAM	Creació del museu comunitari etnohistòric i natural de Moxos	Bolívia	198.474 €
Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres	Programa andí d'electrificació rural i accés a les energies renovables	Equador, Perú, Bolívia	471.036 €
Fundació Desenvolupament Sostenible FUNDESO	Programa d'accollida i inserció productiva sociosanitària de les famílies desplaçades pel conflicte armat colombià: Departament del Cauca	Colòmbia	198.945 €
Observatori DESC	Ciutadania, deute i drets humans des de l'àmbit local	Colòmbia, Equador, Perú i Bolívia	558.956 €
Fundació Josep Comaposada	Potenciació de les capacitats, les iniciatives i els impacts del moviment sociolaboral de la CUT-Perú per al canvi sociolaboral i econòmic	Perú	779.500 €
Projecte Local	Suport a la cooperació territorial per a la lluita contra la pobresa als municipis d'Oña, Nabó i Girón de la conca del riu León	Equador	151.973 €

PROGRAMA BARCELONA SOLIDARIA. PROYECTOS PLURIANUALES SUBVENCIONADOS 2006-2009

CONVOCATORIA 2006

Entidad	Título	País	Subvención otorgada
Asociación ENTREPOBLES	Promoviendo Políticas de Urbanismo Social: La autogestión comunitaria para la superación de la precariedad de vivienda en tres barrios de Managua	Nicaragua	517.333 €
Alternaiva Solidaria-PLENTY	Fomento de la participación ciudadana de la mujer indígena del Departamento de Sololá, Guatemala	Guatemala	105.789 €
Xarxa de Consum Solidari	Fomento de la participación de la ciudadanía en la vida política del lado Cotacachi	Ecuador	196.040 €
Cooperación	Promoción del ejercicio de los derechos económicos de las mujeres (Nicaragua)	Nicaragua	600.000 €
Fundació Pau i Solidaritat	Programa trienal de Cooperación Sindical Regional Centroamericana	Centroamérica	572.014 €
Veterinarios Sin Fronteras- VETERMON	Desarrollo agropecuario y social mediante el fortalecimiento de las capacidades para la Soberanía Alimentaria	Guatemala	323.821 €
Asociación de Amistad con el Pueblo de Guatemala	"Fortaleciendo el poder local desde abajo y desde las mujeres". Consolidación de los procesos políticos y económicos de las mujeres indígenas Mam de Quezaltenango	Guatemala	289.617 €
Fundación Acción contra el Hambre	Mejora del estado de salud de la población en el municipio de Chipindo (Huila- Angola)	Angola	382.999 €
Centro de Estudios Amazónicos, CEAM	Creación del museo comunitario etnohistórico y natural de Moxos	Bolivia	198.474 €
Asociación Catalana de Ingeniería Sin Fronteras	Programa andino de electrificación rural y acceso a energías renovables	Ecuador, Perú, Bolivia	471.036 €
Fundación Desarrollo Sostenible FUNDESO	Programa de acogida e inserción productiva socio-sanitaria de las familias desplazadas por el conflicto armado colombiano: Departamento del Cauca	Colombia	198.945 €
Observatorio DESC	Ciudadanía, deuda y derechos humanos desde lo local	Colombia, Ecuador, Perú y Bolivia	558.956 €
Fundación Josep Comaposada	Potenciación de las capacidades, las iniciativas y los impactos del movimiento socio-laboral de la CUT-Perú para el cambio socio-laboral y económico	Perú	779.500 €
Proyecto Local	Apoyo a la cooperación territorial para la lucha contra la pobreza en los municipios de Oña, Nabón y Girón de la cuenca del río León	Ecuador	151.973 €

 CONVOCATÒRIA 2007

Entitat	Títol	País	Subvenció atorgada
Fundació Món-3	Creació d'un espai de formació i difusió tècnica i superior, i investigació agro-silvo-pastoril, sota la perspectiva del desenvolupament agrícola sostenible	Mauritània	598.662 €
SODEPAU	Millora i Foment entre les dones de Cisjordània del seu accés a la salut sexual i reproductiva	Palestina	556.407 €
Geòlegs del Món	Integració participativa de la gestió ambiental i de riscos als plans de desenvolupament local i ordenament territorial de l'Àrea Metropolitana de San Salvador - IPGARAMSS	El Salvador	400.000 €

 CONVOCATÒRIA 2008

Setem Catalunya	Enfortiment de les capacitats de petits comerciants de Comerç Just a Mesoamèrica	Mesoamèrica (Nicaragua, El Salvador, Guatemala i Chiapas)	569.991,18 €
Fundació Ajuda en Acció	Enfortiment del Sistema Cantonal de Salut de Cayambe	Equador	280.284,81 €
Fundació Intermón Oxfam	Iniciatives de participació ciutadana i incidència en polítiques públiques a la zona fronterera colombo-equatoriana	Equador	189.999,92 €
Manos Unidas	Millora del sistema organitzatiu, productiu i comercial dels petits/es productors/es de cacau als cantons de Naranjal, Guayaquil y Balao	Equador	167.287,28 €
Assemblea de Cooperació per la Pau	Millora de l'accés al dret de les víctimes del conflicte colombià a la Veritat, la Justícia i la Reparació segons la Llei 975 d'almenys 10.500 persones de l'àrea metropolitana de Medellín	Colòmbia	430.945,33 €
Fundació Desenvolupament Sostingut (FUNDESO)	Programa d'acollida i inserció productiva i sociosanitària de les famílies desplaçades pel conflicte armat colombià: Departament de Cauca (Fase II: continuïtat del programa)	Colòmbia	76.276,00 €
Medicus Mundi Catalunya	Enfortiment dels processos de gestió, informació i comunicació en el sistema de salut del Municipi de Riberalta (Bolívia)	Bolívia	340.150,96 €
Acsur Las Segovias	Seguretat ciutadana pel dret a la vida i la llibertat de les dones d'El Salvador i Hondurus	El Salvador i Hondurus	548.845,03 €

 CONVOCATORIA 2007

Entidad	Título	País	Subvención otorgada
Fundació Món-3	Creación de un espacio de formación y difusión, técnica y superior, e investigación agro-silvo-pastoril, bajo la perspectiva del desarrollo agrícola sostenible	Mauritania	598.662 €
SODEPAU	Mejora y Fomento entre las mujeres de Cisjordania de su acceso a la salud sexual y reproductiva	Palestina	556.407 €
Geòlegs del Món	Integración participativa de la gestión ambiental y de riesgos en los planes de desarrollo local y ordenamiento territorial del Área Metropolitana de San Salvador - IPGARAMSS	El Salvador	400.000 €

 CONVOCATORIA 2008

Setem Catalunya	Fortalecimiento de las capacidades de pequeños productores de Comercio Justo en Mesoamérica	Mesoamérica (Nicaragua, El Salvador, Guatemala y Chiapas)	569.991,18 €
Fundación de Ayuda en Acción	Fortalecimiento del Sistema Cantonal de Salud de Cayambe	Ecuador	280.284,81 €
Fundación Intermón Oxfam	Iniciativas de participación ciudadana e incidencia en políticas públicas en la zona fronteriza colombo-ecuatoriana	Ecuador	189.999,92 €
Manos Unidas	Mejora del sistema organizativo productivo y comercial de los pequeños/as productores/as de cacao en los cantones de Naranjal, Guayaquil y Balao	Ecuador	167.287,28 €
Asamblea de Cooperación por la paz	Mejorar el acceso al derecho de las víctimas de conflicto colombiano a la Verdad, la Justicia y la Reparación según la Ley 975 de, al menos, 10.500 personas del Área Metropolitana de Medellín	Colombia	430.945,33 €
Fundación de Desarrollo Sostenido (FUNDESO)	Programa de acogida e inserción productiva y sociosanitaria de las familias desplazadas por el conflicto armado colombiano: Departamento de Cauca (Fase II - Continuidad del Programa)	Colombia	76.276 €
Medicus Mundi Catalunya	Fortalecimiento de los procesos de gestión, información y comunicación en el sistema de salud del Municipio de Riberalta (Bolivia)	Bolivia	340.150,96 €
Acsur Las Segovias	Seguridad ciudadana por el derecho a la vida y la libertad de las mujeres de El Salvador y Honduras	El Salvador y Honduras	548.845,03 €

 CONVOCATÒRIA 2009

Entitat	Títol	País	Subvenció atorgada
Associació Entrepobles	Promovent polítiques d'urbanisme social: autogestió comunitària per a la rehabilitació habitacional i urbana i la mitigació del risc ambiental a 4 barris de Managua: Grenada, Olof Palme, Sol de Libertad i Lomas de Guadalupe	Nicaragua	129.333 €
Geòlegs del Món	Programa d'Integració Participativa de la Gestió Ambiental i de Riscos als Plans de Desenvolupament i Ordenament Territorial de l'Àrea Metropolitana de San Salvador, IPGARAMSS	El Salvador	190.100 €
Xarxa de Consum Solidari	Enfortiment del teixit associatiu de la UNORCAC –Unión de Organizaciones Campesinas e Indígenas de Cotacachi– donant suport a la implementació del seu Pla Estratègic 2008-2018	Equador	661.251 €
Associació Catalana per la Pau	Enfortiment de les capacitats per a la protecció dels Drets Humans de la població camperola al nord-est colombià	Colòmbia	443.592 €
Associació Internacional Music Crossroads Barcelona	Contribució al desenvolupament de l'infraestructura d'educació musical a l'Africa subsahariana	Àfrica subsahariana (5 països)	164.386 €
Fundació INTERED	Promoció d'aliances i espais de concertació per al desenvolupament integral local del Districte Tupac Amaru Inca (Perú)	Perú	166.478 €
Projecte Local	Promoció del bon govern local i de la ciutadania al nord del Marroc	Marroc	460.391€
Juristes Solidaris	Enfortiment de l'educació en drets humans i l'organització per a la lluita contra la impunitat, el control social, la dignificació de víctimes del conflicte armat i la construcció de la Memòria històrica a zones rurals d'El Salvador	El Salvador	136.872 €
Nova-Centre per a la Innovació Social	Iniciativa LaOnf: Potenciació de les capacitats de prevenció i resolució de conflictes de les organitzacions de la societat civil no violentes en el procés de construcció de pau de l'Iraq	Iraq	254.021 €
Associació d'amistat amb el poble de Guatemala	Promoció d'una cultura de pau, culturalment sustentable a l'Altiplà Occidental de Guatemala	Guatemala	482.414 €
Associació per als Drets Humans a l'Afganistan - ASDHA	Mobilització de dones víctimes de guerra a Kabul, Afganistan	Afganistan	218.164 €
Associació sociocultural IBN Batuta-ASCIB	Escola Taller per a la formació sociolaboral especialitzada en la rehabilitació d'espais públics a Tànger	Marroc	263.798 €
Associació Imago Barcelona	Programa integral per a la promoció dels drets de la infantesa i dels drets humans a San Joaquin del Vaticano	Colòmbia	255.591 €
Pallassos sense Fronteres	Les arts escèniques com a eina de sensibilització a Moçambic	Moçambic	58.724 €

 CONVOCATORIA 2009

Entidad	Título	País	Subvención otorgada
Asociación Entrepobles	Promoviendo políticas de urbanismo social: autogestión comunitaria para la rehabilitación de viviendas y urbana y la mitigación del riesgo ambiental en 4 barrios de Managua: Grenada, Olof Palme, Sol de Libertad y Lomas de Guadalupe	Nicaragua	129.333 €
Geòlegs del Món	Programa de Integración Participativa de la Gestión Ambiental y de Riesgos en los Planes de Desarrollo y Ordenamiento Territorial del Área Metropolitana de San Salvador, IPGARAMSS	El Salvador	190.100 €
Xarxa de Consum Solidari	Fortalecimiento del tejido asociativo de la UNORCAC – Unión de Organizaciones Campesinas e Indígenas de Cotacachi – apoyando la implementación de su Plan Estratégico 2008-2018	Ecuador	661.251 €
Associació Catalana per la Pau	Fortalecimiento de las capacidades para la protección de los Derechos Humanos de la población campesina en el Noroeste colombiano	Colombia	443.592 €
Associació Internacional Music Crossroads Barcelona	Contribución al desarrollo de la infraestructura de educación musical en África Subsahariana	África Subsahariana (5 países)	164.386 €
Fundación INTERED	Promoción de alianzas y espacios de concertación para el desarrollo integral local del Distrito Tupac Amaru Inca	Perú	166.478 €
Proyecto Local	Promoción del buen gobierno local y de la ciudadanía en el norte de Marruecos	Marruecos	460.391€
Juristes Solidaris	Fortaleciendo la educación en derechos humanos y la organización para la lucha contra la impunidad, el control social, la dignificación de víctimas del conflicto armado y la construcción de la Memoria histórica en zonas rurales de El Salvador	El Salvador	136.872 €
Nova - Centre per a la Innovació Social	Iniciativa LaOnf: Potenciación de las capacidades de prevención y resolución de conflictos de las organizaciones de la sociedad civil no-violentas en el proceso de construcción de paz de Irak	Irak	254.021 €
Asociación de amistad con el pueblo de Guatemala	Promoción de una cultura de paz, culturalmente sostenible en el Altiplano Occidental de Guatemala	Guatemala	482.414 €
Asociación para los Derechos Humanos en Afganistán - ASDHA	Movilización de mujeres víctimas de guerra en Kabul	Afganistán	218.164 €
Asociación sociocultural IBN Batuta – ASCIB	Escuela Taller para la formación socio-laboral especializada en la rehabilitación de espacios públicos en Tánger	Marruecos	263.798 €
Asociación Imago Barcelona	Programa integral para la promoción de los derechos de la niñez y de los derechos humanos en San Joaquín del Vaticano	Colombia	255.591 €
Payasos sin fronteras	Las artes escénicas como herramienta de sensibilización en Mozambique	Mozambique	58.724 €

Entitat	Títol	País	Subvenció atorgada
Fundación Privada K-Mon	Subprograma de desenvolupament rural - Caserio Huacapongo	Perú	119.592 €
Fundació Sida i Societat	Salut comunitària per la prevenció i control del VIH i altres infeccions de transmissió sexual en 3 municipis del departament d'Escuintla, Guatemala	Guatemala	389.835 €
Arxivers sense Fronteres	Tractament i organització de la documentació de l'arxiu de la Comuna Urbana de Fès	Marroc	50.610 €
Associació per a la Cooperació, la Inserció Social i la Interculturalitat (ACISI)	TOOG TEKKI: Enfortiment i Descentralització del Centre de Documentació i d'Orientació de la Fundació dels Emigrats Senegalesos	Senegal	157.451 €
Centre UNESCO de Catalunya	Fons per al desenvolupament de l'Educació Intercultural Bilingüe (FONDEIB)	Mèxic	503.483 €
FUNDACIÓ CIREM	Augment de les capacitats institucionals i les competències locals, per a la definició d'estratègies participatives de desenvolupament sostenible, al voltant del patrimoni de Larache i Ksar el Kebir	Marroc	154.074 €
Associació Amics de Diakha Madina	Centres de recursos en xarxa, formació de professorat	Senegal	40.488 €
Col·lectiu per la igualtat en la diversitat	BAOBAB	Senegal	37.552 €
Associació de Serveis Energètics Bàsics Autònoms (SEBA)	Programa FOMDERES: enfortiment de l'estructura de gestió del servei elèctric i implementació de noves activitats productives a la Ye de 5º Piso, i replicació del projecte pilot en una nova comunitat de San Lorenzo, Esmeraldas, Ecuador	Ecuador	401.973 €

ALTRES PROJECTES SUBVENCIONATS

Projectes ciutats prioritàries	2009	10
Projectes de cooperació anuals	2006-2009	65
Projectes d'educació per al desenvolupament	2006-2009	157

Entidad	Título	País	Subvención otorgada
Fundación Privada K-Mon	Subprograma de desarrollo rural - Caserío Huacapongo	Perú	119.592 €
Fundación Sida y Sociedad	Salud comunitaria para la prevención y control del VIH y otras infecciones de transmisión sexual en 3 municipios del departamento de Escuintla, Guatemala	Guatemala	389.835 €
Archiveros sin Fronteras	Tratamiento y organización de la documentación del archivo de la Comuna Urbana de Fez	Marruecos	50.610 €
Associació per a la Cooperació, la Inserció Social i la Interculturalitat (ACISI)	TOOG TEKKI: Fortalecimiento y Descentralización del Centro de Documentación y de Orientación de la Fundación de los Emigrados Senegaleses	Senegal	157.451 €
Centro UNESCO de Cataluña	Fondo para el desarrollo de la Educación Intercultural Bilingüe (FONDEIB)	México	503.483 €
FUNDACIÓN CIREM	Aumento de las capacidades institucionales y las competencias locales para la definición de estrategias participativas de desarrollo sostenible en torno al patrimonio de Larache y Ksar el Kebir	Marruecos	154.074 €
Associación Amics de Diakha Madina	Centros de recursos en red, formación de profesorado	Senegal	40.488 €
Colectivo para la igualdad en la diversidad	BAOBAB	Senegal	37.552 €
Associació de Serveis Energètics Bàsics Autònoms (SEBA)	Programa FOMDERES: Fortalecimiento de la estructura de gestión del servicio eléctrico e implementación de nuevas actividades productivas en la Ye de 5º Piso, y duplicación del proyecto piloto en una nueva comunidad de San Lorenzo, Esmeraldas, Ecuador	Ecuador	401.973 €

OTROS PROYECTOS SUBVENCIONADOS

Proyectos ciudades prioritarias	2009	10
Proyectos de cooperación anuales	2006-2009	65
Proyectos de educación para el desarrollo	2006-2009	157

